Til

min kjære Søster A: M: Huitfeldt paa hendes 57de Aars Fødselsdag.

Birchmann

Dr. Johan Gerhards

Opbyggelige Betragtninger,

oversatte fra Latin

af

J. M. H. F. Stilling,

Præst ved Raad- og Domhuus-Capellet i Kjøbenhavn.

Anden uforandrede Udgave.

Kjobenhavn.

Paa Boghandler P. G. Philipsens Forlag.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1853.

Høiærværdige

Hr. Dr. Theologiæ og Consistorialraad

A. G. Rudelbach,

Ridder af Dannebrog,

vor

evangelisk-lutherske Kirkes

grundlærde og frimodige

Bannerfører,

det

nittende Aarhundredes

Gerhard,

bringes

denne

paa dansk Grund omplantede

Blomst

som

et ringe Paaskjønnelses- og Venskabs-Tegn

med

al sømmelig Beskedenhed

af

Oversætteren.

Oversætterens Forord.

De der med nogen christelig Eftertanke i større eller mindre Kredse have iagttaget Brugen og Nytten af saakaldte Andagtsbøger, ville uden tvivl indrømme, at man just ikke saa ganske ubetinget og hensynsløst, som stundom er Tilfældet, bør enten opmuntre til flittig Læsning af det Slags Skrifter eller forøge deres allerede temmelig store Antal. Der er nemlig i Virkeligheden ikke saa sjeldent Fare for, at velmenende Læsere deels „søge den Levende iblandt de Døde", forsaavidt de mene at have det evige Liv selv i de Skrifter, som dog kun vidne om Livet (Joh. 5, 39.), deels — til liden sand Opbyggelse — over de mange, tidt middelmaadige, Opbyggelsesbøger glemme den ene Bøgernes Bog, der „er indblæst af Gud og nyttig til Lærdom, til Overbeviisning, til Rettelse, til Optugtelse i Retfærdighed" (2 Tim. 3, 16) — ligesom man i Middelalderen over en falsk Ihukommelse af de mange Helgene ofte glemte i Aand og Sandhed at ihukomme „den Guds Udvalgte og Hellige." Men fordi Læsning i Andagtsbøger, ja selv Bibellæsning, kan have sine Betænkeligheder og lede paa Afveie istedetfor til Ham, som er „Veien" — naar man nemlig gjør det, der kun er et, om end vigtigt, Oplysnings-Middel, til en nødvendig Betingelse eller Grundvold for vor Sjæls Salighed og med et frygtagtigt eller

værkhelligt Sind træller under Brugen af dette Middel —; derfor tør man jo dog aldrig troe sig berettiget til at advare imod Misbrugene anderledes, end at man tillige føler sig forpligtet til at anprise Brugen ei blot af den hellige Skrift, men og af de gudelige Bøger, i hvilke Kirkens ypperste Lærere, alt efter det dem tildeelte Maal af Troens Naadegave, have stræbt at give os en levende Fortsættelse af Propheters og Apostles Vidnesbyrd.

En saadan høitbegavet Lærer og fremragende Søile i den evangelisk-lutherske Kirke var Dr. Johan Gerhard, „hvis opbyggelige Betragtninger" hermed for tredie Gang bydes den nordiske Christenhed i det glade Haab, at de endnu ved Guds Naade kunne blive Mange til Opbyggelse. Sandt nok, man vil i disse Betragtninger kunne finde en og anden forældet Vending, et og andet efter Nutidens Begreber mindre tiltalende Billede og maaskee et enkelt noget vilkaarlig udlagt eller anvendt Bibelsted; men selv disse yderst faa Stænk i dette næsten halvtrediehundrede Aar gamle Skrift ville blot minde Kyndinge om dets mærkelige Undtagelse i saa Henseende fra de fleste, endog langt yngre, Andagtsbøger og bør ingenlunde bortstøde de Læsere, som see mere paa Kjernen, end paa Skallen. Heelt igjennem ere „Betragtningerne" ligesom øste af Skriftens uudtømmelige Kilde, og det paa en Maade, der vidner ei blot om Forfatterens fortrolige Kjendskab til de hellige Forfattere, men tillige om hans stærke Beaandelse af den samme Aand, der i sin rige Fylde var udgydt over dem. Langtfra, ved blot menneskelige Betragtninger og Reflexioner, at føre bort fra den hellige Skrift, egne Gerhards „Betragtninger" sig derfor og, fremfor de fleste Andagtsbøger,

til at drage den christelige Læser ind med i Kredsen af Propheter, Evangelister og Apostle, at han der selv maa kunne søge og erholde Oplysning om Troens Sandheder til Salighed. — I „opbyggelige Betragtninger", som have „vor Kirkes ypperste Dogmatiker"[1]) til Forfatter, vil den theologisk dannede Læser maaskee vente at finde en Udvikling af alle de vigtigste Troeslærdomme i fortløbende (systematisk) Sammenhæng; men ihvorvel de Gerhardske „Betragtninger" tiltale det hele indvortes Menneske, saa de ei blot indvirke paa Følelsen og Villien, men tillige sysselsætte Forstanden og altsaa have til Hensigt at oplyse: viser dog allerede et flygtigt Gjennemsyn af deres Indholdsregister, at de ikke, saaledes som f. Ex. de Mynsterske „Betragtninger," gjennemløbe den hele Kreds af Religionens hellige Sandheder. Retfærdiggjørelsen af Troen, denne vor Kirkes lige saa frugtbare, som fyndigt indskjærpede Grundlære, er heelt igjennem det aandelige Udgangs- og Hvilepunkt for den betragtende Sjæl, der, i uendelig Bekymring for, at den selv maa komme i det rette Livs-Forhold til den saliggjørende Tro, aldrig nøies med i Christendommen at have blot en Gjenstand for sin Viden; og heri ligger atter den dybe Forklaringsgrund til, at der i nærværende Andagtsbog findes saa hyppige og utvungne Overgange fra Bøn til Betragtning og fra Betragtning til Bøn.

Hvad nærværende danske Oversættelse angaaer, da er den i Elzevir-Udgaven (Leiden 1627) forefundne la-

[1]) Som saadan betegnes Joh. Gerhard leilighedsviis i „Christelig Biographie" af Dr. Rudelbach.

tinske Grundtext valgt og i det Hele fulgt som den formeentlig bedste, og det har været min Bestræbelse at gjengive Originalen saa tro, som pligtskyldigt Hensyn til Modersmaalet gjorde tilraadeligt. Mere for at føie Andre, end efter eget Skjøn og Tilbøielighed, har jeg — ligesom begge de tidligere danske Oversættere [1]) — indladt mig paa i danske Riim saa omtrent at gjengive Meningen af de latinske Vers over enhver Betragtning [2]). Biographien er i det Væsentlige øst af Rudolph Fischers udførlige „vita Gerhardi"; men een væsentlig Side af Gerhards Liv, nemlig hans sjeldne Skribentvirksomhed, har jeg, af Hensyn til de fleste Læseres Tarv, troet blot at burde antyde i nærværende Omrids af hans Levnet.

Maatte nu blot denne lille Andagtsbog for os og vore Børn blive, hvad vore troende Fædre i Aarhundreder kaldte den: et „Sjælens Klenodie!"

Stilling.

---

[1]) Den ældste danske Overs. af Gerhards Betragtninger besørgedes anno 1614 af Prædikeren paa Andvorskov Christ. Christens. Vinter; den anden anno 1736 af en Ubenævnt; begge udkom i Kjøbenhavn, men Exemplarer af dem ere nu yderst sjeldne.

[2]) De faa med * betegnede Versoverskrifter har jeg tilladt mig at tage fra en og anden af vore Digtere.

Omrids af Dr. Johan Gerhards Liv og Skjebner.

I den sachsiske Kirke møde vi paa eengang tvende berømte Theologer af Navnet Gerhard, nemlig vor Dr. Johan Gerhard (f. 1582, d. 1637) og hans omtrent 35 Aar yngre Samtidige Paul Gerhard (f. 1606 eller 1607, d. 1676), der som Psalmedigter har gjort sig fortjent af den evangeliske Christenhed ved et aandeligt Sjunge-Chor, hvilket tildeels endnu lyder i vore lutherske Menigheder og neppe ganske vil forstumme, før „den nye Sang for Lammets Throne“ begynder. Som begge disse Herrens Tjenere havde apostoliske Fornavne, saaledes førte de og begge en ægte apostolisk Vandel. Paul Gerhard var, som en sand Paulus, nidkjær i at varetage de Embeder, han Tid efter anden beklædte, ivrig for Troens og Lærens Reenhed (ligeoverfor de Reformeerte, ligesom Johan overfor de Pavelige), ustraffelig i alle sine Livsforhold, og da han for sin lutherske Djærvheds og Frimodigheds Skyld blev fortrængt fra sit Prædikeembede ved Nikolaikirken i Berlin, var han, efter sit eget Vidnesbyrd, „beredt paa som en Paulus med Paulo at række sin Hals for Sværdet og villig til med sit Blod at besegle den evangeliske Sandhed.“ Iøvrigt var Paul og Johan Gerhard, skjøndt begge regnes til den sachsiske Kirke[1]), ikke Stam-Frænder[2]), endsige da — som man undertiden løst hen formoder — Brødre eller dog Blods-Frænder. Aands-Frænder derimod vare disse Troesbrødre i flere Henseender,

[1]) Historie der Wiedergebohrnen in Sachsen, 2 Th. IV. og 5 Th. I.

[2]) Johan. Gerh. var nemlig født i Oversachsen; Paul derimod i Flekken Gräfen-Häinichen i Churkredsen.

iblandt Andet ved deres fælles Kjærlighed og et vist Discipelforhold til Johan Arndt, en af den praktiske Christendoms ypperste Talsmænd. Arndt, hvis „Sande Christendom“ og „Paradisets Urtegaard“ den lutherske Læseverden endnu den Dag idag kjender og fortrinlig yndet, kom til at udøve en vækkende Indflydelse paa begge: paa Johan Gerhard indvirkede han nemlig, som vi snart skulle see, reent personlig; paa den langt yngre Paul derimod kun igjennem sine herlige Skrifter. Det var navnlig paa sine daglige Morgen- og Aftenvandringer i „Paradisets Urtegaard“, at Paul Gerhard *) begeistredes til sine skjønneste Sange, der ere en digterisk Omsmeltning og Gjenlyd af Arndts Bønner.

Efter denne foreløbige Sammenstilling af Navnbrødrene, der nærmest skulde tjene den ulærde Læser til at afværge Forvexling, vende vi os udelukkende til de „opbyggelige Betragtningers“ Forfatter, Johan Gerhard. Han blev født i den gamle oversachsiske Stad Qvedlinburg d. 17de October 1582, altsaa netop eet Aarhundrede efter den sachsiske Bjergmandssøn Morten Luther (f. d. 10de November 1483), om hvem han i det Hele taget minder os; thi var Gerhard end ikke i det Omfang og paa den Viis, som Kirkens store Reformator, Herren et udvalgt Redskab, han er dog et af de ypperste Sandheds-Vidner, Historien kjender, og staaer neppe enten i Troeskraft eller Lærdom tilbage for nogen af de udmærkede Mænd, der ei blot værnede om Luthers Arv, men tillige fulgte i hans Spor og fortsatte hans Værk. Om Gerhard hidledte sin Herkomst fra de i Kirkens tidligere Aarhundreder bekjendte Mænd af samme Navn (f. Ex. Erkebisperne af Mainz og Bremen) vide vi aldeles ikke; men han havde den priselige Lykke at nedstamme fra en from og ædel Familie, der igjennem flere Led udmærkede sig ved ualmindelig Interesse for Kirke og Videnskab. Hans Fader Bartholomæus, hvem han tidligt mistede (1598), var een af de meest anseete Raadsherrer i Qvedlinburg; hans Moder var en Assessordatter fra Halberstadt, ved Navn Margrethe Bernd(esius), imod hvem Sønnen i hendes lange Enkestand

---

*) Læseren, der ønsker udførligere Underretning om Psalmedigteren Gerhard, henvises til hans Levnetsbeskrivelse ved Roth. 1829.

(d. 1624) viste sig som en sand Johannes (Joh. 19, 28). Med flere berømte Lærere i Kirken (f. Ex. Christian Scriver, David Chytræus o. A.) havde Johan Gerhard den Skjebne tilfælles, at han allerede som Foster i Moders Liv truedes af den oiensynligste Dødsfare. Han fortæller selv herom i sin Dagbog: "da min kjære Moder gik svanger med mig, skal Markkarlen engang aflæsse noget Foder, men negter i Fuldskab at ville gjøre det, før han fik Noget at drikke. Opbragt herover, slaaer min Fader efter ham med en tyk Knippel; men da Knegten dukker sig, farer Kniplen hen over Hovedet paa ham og rammer min Moder, der stod paa den anden Side af den belæssede Vogn, lige i Ansigtet og paa Overlivet. Alle troede, det maatte skade Barnets Liv eller dog volde det et hæsligt Mærke; men — ingen af Delene blev Tilfældet; hun blev kort efter af Gud benaadet med et sundt og uskadt Drengebarn." Som Gerhard hjemme blev opfødt i Tugt og Herrens Formaning af sine omhyggelige Forældre, saaledes sørgede de og for, at den opvakte Dreng kom til at nyde en efter de Tiders Maade og Leilighed fortrinlig Underviisning i Qvedlinburg Skole, hvis daværende Rector var den lærde og almeenagtede Henrik Faber. Her gjorde han overordentlige Fremskridt i flere Videnskaber og Sprog, navnlig i Latin og Græsk (hvilke Fag behandledes grundigst i den Tids lærde Skoler), og det skjøndt flere ulykkelige Omstændigheder greb forstyrrende ind i hans Skoleliv. "I en Alder af 15 Aar (fortæller han i sin Dagbog) faldt jeg i svære Anfegtelser og Sygdomme (Svindsot og Vattersot, talte i et heelt Aar ikke mere med Folk, end Ja og Nei, sov lidt, spiste lidt, græd stedse, bad Nat og Dag uden Aflad; da Aaret var omme, blev jeg imidlertid ved Guds Naade befriet. Iblandt mine hemmelige Sager vil man endnu finde en lille skreven Bønnebog, som jeg dengang forfattede og vædede med mine Taarer." Om Vexelvirkningen imellem disse legemlige og aandelige Lidelser udtaler Gerhard sig ikke selv; men det er vel høist sandsynligt, at den religiøse Ynglings Sygdomstilstand har skjærpet Dødstankens Braad og saaledes bidraget til, at hans barnlige Sjæl opfyldtes med nagende Tvivl om sine Synders Forladelse. Iøvrigt minder ogsaa dette mærkelige Prøveaar (1597)

i Gerhards Liv os om Luther, som blev forsøgt paa en lignende Maade: i lang Tid var jo den unge Augustinermunks Fromhed inden Klostermurene i Erfurt idel Frygt og Bæven; Gud var ham ikke en naadig Fader, men en streng og fortørnet Dommer; hans Sjæl var saa ængstet af allehaande Grublerier, at han engang i hele 7 Uger næsten ingen Søvn fik. Og hvad Augustinerordenens Generalvicar Johan v. Staupitz og hiin gamle Munk under denne haarde Anfegtelse var for Broder Martin, det Samme eller endnu Mere blev ved Guds Naade Johan Arndt for vor Gerhard. Arndt, som dengang var Præst ved St. Nikolai i Forstaden til Qvedlinburg og af egen Erfaring vidste, baade hvad Trældomsaanden til Frygt og Troens Frimodighed vil sige, var netop den rette Mand til at husvale en mistrøstig Sjæl, og som den forfarne Sjælesørger saae han snart, at der hos den tungsindige Yngling var dygtige Kræfter i Bevægelse, Kræfter han derfor og strax glædede sig til at skulle gjøre frugtbringende for Guds Rige. Da der nemlig syntes at være grundet Haab om, at „denne Sygdom ikke var til Døden“, tog Arndt det Løfte af sin Yndling, at han skulde studere Theologi og tjene den Herre, som af idel Naade vilde udfrie ham af hans Trængsler. I sin hædrende Fortale til Arndts Postil over Evangelierne skriver derfor og den senere Generalsuperindent i Coburg: „jeg ærer og anseer ham (Arndt) nu i over 16 Aar som min aandelige Fader, efterdi han og fra Begyndelsen af har tilraadt mig at studere Theologi.“ Hvorledes Gerhard i en modnere Alder selv dømte om dette baade mørke og lyse Indsnit i sit første Ungdomsliv, og at han navnlig da var langt fra at betragte den hele Anfegtelse som Børneværk, det kunne vi umiskjendeligen see af hans haandskrevne Randanmærkninger til den sjette Davidspsalme, hvilken han giver den Overskrift: „aandelig Anfegtelse paa Grund af Guds Vrede over Synden“; han skriver: „jeg har selv engang været i saadan Anfegtelse; men min Gud reddede mig af Anfegtelsens dybe Afgrund, og derfor, o Herre! er jeg din Skyldner i al Evighed.“ Fra den Stund Gud saaledes tog Gerhard i sin Skole, var hans Skoletid i Qvedlinburg saa godt som til Ende, og til denne, iøvrigt langt fra ubetimelige,

Afbrydelse af hans første Ungdomsdannelse bidrog, som ovenfor antydet, endnu flere Ulykkesomstændigheder. Neppe havde nemlig Gerhard ved sin „aandelige Fader“ Arndts Sjæleſorg fattet frimodig Tillid til Ham, af hvem al Faderlighed kaldes, før hans barnlige Tro skulde prøves derved, at hans jordiske Fader Bartholomæus bortkaldtes fra ham i Foraaret 1598. Og ikke nok hermed; vor Gerhard var nær selv bleven et Offer for Pesten, der samme Aar rasede saa frygteligt, at den i faa Uger bortrev over 3300 Mennesker i det just ikke folkerige Qvedlinburg. Jo sjeldnere Nogen kom sig igien, naar han først var bleven angreben af den forfærdelige Smitte, desto fortroligere var Gerhard med den Tanke, at han skulde gaae bort og beredte sig derfor paa et saligt Endeligt. Dog — Livets og Dødens Herre vilde ogsaa denne Gang kun frelse ham, „som igjennem Ild“; efter en haard Krise, der varede nogle Timer, blev han nemlig udreven af Dødens Strube. Om den heldige Foranledning til denne vidunderlige Frelse fortæller Gerhard selv, at hans Moder, der saae Dødsfaren, paa egen Haand gav ham en Dosis af det almindeligt brugte Lægemiddel imod Pesten; men da hun alligevel lod Lægen kalde, glemte hun i sin Angst at sige denne, hvad hun selv havde givet den kiære Søn; han fik derfor en ny Dosis, der bevirkede en stærk guul- og arsenikagtig Sved, hvilket — efter den i senere Tid lægekyndige Gerhards egen Formening — næst Gud frelste hans Liv. Som ulykkelige Pestoffre blev derimod hans elskede Lærere, Skolens Rector og Conrector, begge begravne paa een og samme Dag — een Grund mere for Gerhard til, at han forlod Qvedlinburg Skole og paa et halvt Aar gik til Lycæet i sin Moders Fødeby Halberstadt, hvor han ligeledes vakte store Forventninger om sig, saavel formedelst Flid, som ualmindelige Aandsevner og Kundskaber. I en Alder af henved 17 Aar var Gerhard efter alle Kyndiges Dom fuldkommen moden til at gaae til en eller anden Høiskole. Han valgte Wittenberg, over hvis Lærestole endnu (i Slutningen af Reformationens Aarhundrede) en Glorie af Luthers og Melanchtons Aand lyste, og blev Mortensdag 1599 indskreven iblandt de akademiske Borgere. Sit Universitetsliv begyndte han med at høre en Række Forelæsninger af Datidens berømte Philosopher over

deres Videnskabs forskjellige Fag; og ved offentlige Disputationer, hvilke dengang virkelig havde noget at betyde som Prøver paa en livlig og selvstændig Tilegnelse af Kundskabsmassen, vandt den unge Student snart stor Berømmelse. Med Jernflid studerede han paa egen Haand de græske Philosopher, navnlig Aristoteles, medens han jevnsides hermed hørte enkelte theologiske Forelæsninger og saaledes begyndte at indfrie det Johan Arndt givne Løfte (S. IV.) Det syntes dog slet ikke i Begyndelsen, som om de første dybe Indtryk, Gerhard havde modtaget i sin tidligste Ungdom, skulde bestemme hans følgende Løbebane; thi allerede i Aaret 1601 lod han sig af en fornem Slægtning, den sachsiske Prokantsler Andreas Rauchbar, og andre Frænder overtale til at studere Medicin (ligesom Morten Luther efter sin Faders høieste Ønske i nogen Tid var Jurist). Johan Gerhard, der i legemlige Lidelsers Skole havde lært med den vise Sirach (38, 1. 4) „at ære en Læge med tilbørlig Ære — — fordi Herren har skabt baade Lægedom og Læge", kan imidlertid ikke have følt Ulyst til det medicinske Studium, hvis hele praktiske Side endog i høi Grad maa have tiltalt et Hjerte, der slog saa varmt for Menneskevel, som hans; og efterat han, under et anstrengende philosophisk Studium, en Tidlang havde fordybet sig i Tankens usynlige Verden, maa hans Aand vel og have følt Trang til at sysle med en Videnskab, der — saaledes som Medicinen — frembyder Gjenstande ogsaa for en udvortes Betragtning. Saa meget er i ethvert Tilfælde vist, at Gerhard, ikke som den, der træller under et Brødstudiums Aag, men som den, der er besjælet af sand Kjærlighed til Sagen, kastede sig over Lægevidenskaben, i hvilken han og paa temmelig kort Tid bragte det saa vidt, at han offentlig disputerede over flere vigtige medicinske Emner og skrev en Bog om de med Held anvendte Lægemidler. Allerede i Wittenberg begyndte Gerhard vel at gjøre Sygebesøg og forordne Medicamenter; men praktiserende Læge af Profession blev han egentlig aldrig, og det paa Grund af den forandrede Livsplan, vi strax skulle omtale. Kun leilighedsviis gjorde han Brug af sine medicinske Kundskaber, navnlig naar han, som Superintendent i Heldburg, paa sine Visitatsreiser ynkedes over Fattige og Syge, til hvilke han da uden

nogetsomhelst Vederlag enten foreskrev eller selv præparerede de fornødne Lægemidler; men fortrædiget i denne uegennyttige Praxis af egennyttige Læger og Apothekere, opgav han den mere og mere, medens mange af de træffende og oplysende Billeder, der forekomme navnlig i Gerhards theologiske Skrifter, paa hans litteraire Bane ere tiltrækkende Spor af hans lægevidenskabelige Dannelse. I en religiøs Tidsalder, som Gerhards, der desuden havde en vis Higen efter fleersidig (polyhistorisk) Viden, var Overgangen fra Legemets til Sjælens Læge langt anderledes let, end i vore Dage, hvis Læger i Almindelighed synes at agte saa lidet paa Menneskenaturens Aandsside, som om de reent ud fornegtede samme; og det er derfor værdt at lægge Mærke til, hvorledes forhen flere af Kirkens berømte Lærere først have været Læger; saaledes — for ikke at tale om Evangelisten Lucas Col. 4, 14 — Johan Arndt, vor navnkundige Landsmand Caspar Bartholin o. m. Fl. Efter et treaarigt Ophold i Wittenberg, hvis Akademi Gerhard betragtede som sin videnskabelige Fostermoder, forlod han ved Paasketider 1602 denne Hoiskole, netop i dens første Jubelaar (den var nemlig stiftet 1502 af Churfyrst Frederik den Vise) og blev efter den forhen omtalte Andreas Rauchbars Ønske Huuslærer for dennes Børn i Hemsendorff; men da Prokantsleren døde inden Aarets Udgang, var Gerhard glad ved, som Hovmester for den Afdødes ældste Søn, Michael Rauchbar, i Februar 1603 at kunne reise til Jena, for hvis Hoiskole han senere blev saa udmærket en Prydelse. Ved at kalde Gerhard fra et bevæget Universitetsliv i Wittenberg til landlig Ro og Eensomhed i Hemsendorff, har den Mand, der for en Tid ledte ham bort fra den theologiske Bane, uden selv at vide eller ville det, rimeligviis bidraget til, at han hurtigere kom til Klarhed og Sikkerhed angaaende sit Livs egentlige Opgave. Strax ved Begyndelsen af Aaret 1603 skriver Gerhard i sin Dagbog: „ihukommende mit tidligere Løfte og strengt paamindet af min Samvittighed, giver jeg mig nu til at studere Theologi“; og aldrig saasnart havde han fattet denne vel overveiede Beslutning, før han skrev til sin theologiske Creditor, Johan Arndt, og udbad sig en Anviisning til det theologiske Studium, hvilken den omhyggelige Arndt ogsaa efter et Par Ugers Forløb

meddeelte ham. Ifølge denne Plan lagde Gerhard sig med fortrinlig Iver efter Kundskab og lærd Indsigt i den hellige Skrifts Grundsprog, og med Læsningen af sin hebraiske og græske Bibel forbandt han et flittigt Studium af Kirkefædrene og Scholastikerne, hvorom allerede hans første theologiske Arbeide (nærværende „Betragtninger") indeholder et uforkasteligt Vidnesbyrd. I denne veiledende Epistel fra den erfarne Arndt til hans unge Medstuderende finde vi, foruden en Angivelse af Datidens brugeligste theologiske Haandbøger og øvrige Hjælpemidler, iblandt Andet enkelte Yttringer, som til enhver Tid fortjene at paaagtes. „Gjør Dig til Regel — skriver han — at slaae nogle Pagina op i de Bøger, Du vil anskaffe Dig, førend Du kjøber dem; og læg da Mærke til, om Forfatteren taler fra Hjertet og ud af din egen Samvittighed! Dersom hans Tale er slaaende og trænger igjennem til Hjertet, da er der Liv i den og den er af Aanden: men hvis ikke, da er det Kjødets Aand, som kommer til Orde i den — Du gode Gud! hvor meget har det ikke kostet mig, inden jeg lærte at skjelne imellem de Bøger, som have Aanden og de Bøger, som have Kjødet til Forfatter!" At Gerhard har fulgt dette fortræffelige Vink af sin „aandelige Fader", derom vidner ei blot hans udmærkede Bogsamling, med hvilken Hertug Frederik af Sachsen senere berigede Bibliotheket i Gotha, men og hans mange kjernefulde Citater af alle de ypperste Kirkefædre i ældre og nyere Tider, saavelsom hans egne mangfoldige Skrifter, i hvilke der tilvisse er baade Liv og Aand. Og naar Johan Arndt endelig slutter sin theologiske Anviisning med de Ord: „opbyggelige Betragtninger kan jeg ikke nokfom anbefale, helst naar de fremgaae af inderlig Kjærlighed til Gud og oprigtig Anger: dette er min Yndlingsbog, hvorom engang ved Leilighed Mere mundtlig", da er efterstaaende „opbyggelige Betragtninger" det skjønneste Vidnesbyrd om, at Betragtning allerede tidlig ogsaa var Gerhards „Yndlingsbog"; ligesom vi senere skulle faae Leilighed til at vise, at han i fuld Maade kjendte de to andre store theologiske Dannelsesmidler, Luther anpriser, nemlig Bøn og Korsets Optagelse. Kun faa Maaneder havde Gerhard været i Jena, før han, af Lyst til at lære offentlig, erhvervede sig den høieste philosophiske Værdighed; han

tog med stor Berømmelse Magistergraden, og tredie Dagen efter begyndte han at holde philosophiske Forelæsninger, navnlig over Metaphysiken, der nu for første Gang blev foredragen ved Universitetet i Jena. Med vedkommende Facultets Tilladelse begyndte ogsaa den flittige unge Mand, der maatte bidrage til sin Moders og Søsters Underhold, i sit eget Hjem at veilede sine theologiske Medstuderende; men midt under disse alt for anstrengende Sysler faldt Gerhard paany (Juledag 1603) i en saa farlig Sygdom, at han, i Forudfølelse af sin, som han troede, nærforestaaende Død, i et skjønt og rørende Testamente bekjender sin Tro og Lære og dernæst tager Afsked med sine Colleger (hvem han beder om Tilgivelse for hans vel store Hang til Philosophi), med sine Nærpaarørende og andre Venner. Han skriver heri blandt Andet: „hvad Begravelsesomkostningerne angaaer, da bedes min kjære Moder at betragte det, som om hun udstyrede mig til mit Bryllup, aldenstund jeg jo og i Sandhed kommer til min elskede Brudgom Jesu Christi Bryllupshøitid. Den kjære Gud lader hende jo endnu beholde min dyrebare Broder Andreas, hvem jeg hermed ønsker Guds Velsignelse og alt Held. Og fordi han kan gjøre det med Ære, er det min Bøn og Formaning, at han snart tager en akademisk Grad, forat min kjære Moder snart maa trøstes i sit Kors. Iligemaade beder jeg, at han imod vor Moder og Søster vil vise Godgjørenhed, NB. dobbelt, nemlig baade for sig selv og i mit Sted. Vil han det gjøre, da beder jeg nu i min Svaghed, at Gud vil gjengjælde ham det hundredfold.“ Jo mere Sygdommen tog til, desto inderligere blev den Lidendes Bønner, af hvilke vi endnu have een fra Nytaarsdag 1604 i en noget udvidet Skikkelse, nemlig den sjette Betragtning, som har til Overskrift: „Den Bodfærdiges Trøst af Christi Lidelse.“ En Aareladning bevirkede imidlertid, at Gerhard efter tre Ugers Forløb kom sig ogsaa af denne farlige Sygdom, og nu gik han i Mai 1604 tilligemed sin Discipel Rauchbar til det dengang, navnlig i theologisk Henseende, saa berømte Universitet i Marburg, hvor han hørte Forelæsninger over Troeslæren og det gamle Testamente. Efter et kort Ophold ved denne Høiskole disputerede Gerhard offentlig (over Theses om Skriftfortolkningen) under Forsæde af den bekjendte Theolog Bal-

thasar Mentzer, og næste Aar (1605) tog denne hans lærde Velynder ham med paa en interessant Lystreise igjennem den største Deel af Tydskland, hvorved den unge Mand fik Leilighed til at stifte personligt Bekjendtskab med flere af sin Tids navnkundigste Theologer. Neppe var han fra denne Reise kommen tilbage til Marburg, før de der udbrudte Uroligheder, hvilke Landgrev Moritz af Hessen vakte ved sin Iver for den reformeerte Lære, bevægede den fredelskende Yngling til at forlade Høiskolen og med sin Discipel begive sig til dennes Landgods, hvor han nu nedlagde sin Hovmesterplads. Lignende Lærerposter blev ham fra flere Sider tilbudne paa fordeelagtige Vilkaar; men Gerhard tog hverken imod disse eller imod Rectoratet i Qvedlinburg eller imod det theologiske Professorat i Giessen, da han frygtede for, at hans egen theologiske Dannelse, hvilken han ikke selv betragtede som afsluttet, derved skulde lide Afbræk. Efter en lille Reise, han paa egen Haand foretog til Magdeburg, Brunswig, Grönningen o. fl. St. gik han atter i October 1605 til Jena, hvor han deels bivaanede den lærde Piscators Collegier, deels selv, som Adjunkt ved det philosophiske Facultet, begyndte at holde theologiske Foredrag. Disse havde saa mange Tilhørere og vakte saa megen Opsigt, at Gerhard derved paadrog sig den berømte Piscators Misundelse i den Grad, at denne Lærde endog var betænkt paa at forbyde disse Foredrag under Paaskud af, „at de kun nærede den unge Gerhards Hovmod.“ Al Selvtillid og Hovmod var imidlertid saa langt fra at være et Træk i den begavede unge Mands Charakteer, at han t. Ex. først i Aaret 1605 var at formaae til at bestige en Prædikestol, og naar Hædersposter og ansvarsfulde Embeder blev ham tilbudne, da var det ikke paa Skrømt, men med en ligesaa priselig, som sjelden Beskedenhed, at den udmærkede Mand vægrede sig af Frygt for, at han ikke skulde kunne fyldestgjøre de Fordringer, han derved vilde paatage sig. Ved Begyndelsen af Aaret 1606 (omtrent samtidig med første Udgave af hans „opbyggelige Betragtninger“) fik Gerhard et ærefuldt Tilbud om Archidiakonatet i Coburg og en theologisk Professorpost ved Gymnasiet sammesteds; men da der netop paa den Tid var Udsigt for ham til Ansættelse ved Høiskolen i Jena, og han især havde dannet sig til at gaae

Universitetsveien, betænkte han sig længe, før han gav noget endeligt Svar; man saae sig derfor nødt til at afæske ham det og bad ham om i ethvert Fald snart at komme til Coburg. Ved sin Ankomst dertil holdt Gerhard for Johan Casimir og dennes hele Hof en saa gribende Prædiken over Rom. 8, 14, at Fyrsten faa Dieblikke efter endt Gudstjenestе ved sin Kantsler og sin Hofpræst lod ham vide, at han var udnævnt til Superintendent i Heldburg. Han havde dengang endnu ikke fyldt sit 24de Aar og var alt for samvittighedsfuld til, at han ikke skulde tage sin unge Alder i Betragtning; men da han for Alvor vilde gjøre denne Indvending gjældende og vægrede sig ved at tage imod det smigrende Tilbud, svarede man ham i Fyrstens Navn, at han ikke burde see paa sin egen Person, men alene have Herrens og Kirkens Sag for Øie. Ogsaa Gerhards andre Modgrunde vidste man for saa vidt at bekæmpe, at han maatte give efter med de Ord, „at han vilde forsøge, om han og var et saa vigtigt Embede voxen." Han havde neppe modtaget sit Kaldsbrev, før han Dagen efter blev kaldt til Beraadslagning om Oprettelsen af det senere saakaldte Casimir-Gymnasium, hvis egentlige Bestyrer og Tilsynsmand han selv var udseet til at være, og reiste derpaa tilbage til Jena, for — inden han brød op fra dette sit Yndlingssted, ved hvilket hans Hjerte hang — efter Johan Casimirs Ønske og paa denne Fyrstes Bekostning (655 Gylden) at erhverve sig den theologiske Doctorværdighed. Dette var paa de Tider forbundet med mange, for ikke at sige alt for mange, Omstændigheder. Han maatte nemlig ikke blot skrive og forsvare en lærd og berømt Afhandling om den hellige Nadvere, men ogsaa, før og efter selve Disputationsacten, deels holde offentlige Forelæsninger over opgivne Emner, deels underkaste sig en formelig Examination i de fleste theologiske Læregjenstande. Som Superintendent i Heldburg holdt Gerhard tillige hver Maaned ved Casimir-Gymnasiet i Coburg theologiske Disputationer, der bivaanedes af mange Præster i hans Dioces (Stift); i Løbet af 4 Aar gjennemgik han paa denne Maade alle Hovedpunkterne i den theoretiske og praktiske Theologi, og som et bogligt Mindesmærke om denne Virksomhed have vi Gerhards „Aphorismer", hvilke han første Gang lod komme i Trykken

1611, at de maatte tjene til Grundlag ved de fremtidige Øvelser. Forekom der kirkelige Sager af nogen Vigtighed i det Coburger-Consistorium, blev han altid anmodet om at deeltage i Beraadslagningen; og saa ofte Johan Casimir i egen Person besøgte sit Gymnasium, beærede han stedse sin Superintendent med at indbyde ham til sit Taffel. Ogsaa i sit egentlige Hjem Heldburg havde Gerhard i nogen Tid en høi Velynderinde, nemlig den lige saa lærde, som fromme Hertuginde Christina, den hessiske Landgreve Wilhelm IV's Datter og Hertugen af Sachsen-Eisenach, Johan Ernsts Gemalinde. Denne Fyrstinde hørte ikke blot gjerne Gerhards Prædikener, men vilde ogsaa udøve Indflydelse paa hans Forfattervirksomhed og holdt halv offentlige theologiske Samtaler med ham, hvilket Johan Casimir, som det synes, just ikke saa ganske har billiget. Gerhard vedblev imidlertid i flere Aar at have en lærd Brevvexling med Christina, uden derved at forspilde sin Fyrstes Naade, i hvilken han tvertimod Aar for Aar blev mere befæstet. Da Johan Casimir saaledes paa adskillige af sine Reiser troede at kunne have Brug for en paalidelig og indsigtsfuld Raadgiver, navnlig i kirkelige Anliggender, vidste han Ingen at foretrække for Johan Gerhard. I Aarene 1609—13 fulgte han med Hertugen 3 Gange til Dresden; een Gang til Cøln (angaaende den Jülichske Sag) og til Frankfurt am Main, hvor han med sin Fyrste og dennes anseelige Følge overværede Keiser Mathias's Kroningsvalg. Ved denne Høitid gjorde Gerhard Bekjendtskab med flere fyrstelige Herrer og Stormænd, iblandt Andre med den sachsiske Hertug Georg, for hvem han prædikede to Gange under en uhyre Tilstrømmen af Folkemængden, og som senere kaldte ham til Universitetet i Jena. Da Johan Casimir efter sin Oldefaders priselige Exempel og af egen Omhu for Kirkens Vel besluttede at lade foretage en almindelig Kirkevisitation igjennem hele Thüringen og Franken, overdrog Hertugen Iværksættelsen af samme til sin høitbetroede Yndling, der ogsaa i Aaret 1613 udførte dette vigtige Hverv til Guds Ære, til Menighedernes Velsignelse og til egen Roes. Gerhard tog nemlig den ved Luther, Melanchton, Bugenhagen o. Fl. fra 1527—28 besørgede Kirkevisitation til Forbillede, og var saaledes langt fra at ligne de Visitatorer i ældre

og nyere Tider, der ved unødvendig lange og frugtesløse Besøg opaad Hjord og Hyrde, istedetfor at efterse og føde dem. Hver Dag besøgte han to, undertiden endog flere, fra hinanden temmelig langt borte liggende, Menigheder: og Hastværk var dog i dette Tilfælde ingenlunde Lastværk. Gerhard fik ikke blot Tid til paa ethvert Sted at skaffe sig Kundskab om Ungdommens og hele Tilhørerkredsens Oplysning til Salighed, men paasaae, at Ordets Embede ikke førtes dovent og søvnigt, undersøgte Sjælesørgernes Lærdom og Levnet, bilagde leilighedsviis Stridigheder imellem Præsterne og deres Sognefolk, formanede under fire Øine En og Anden, som havde slet Lov paa sig i Menigheden, og — det hele Visitationsværk tilendebragte den langtfra legemsstærke Mand i Løbet af fire Sommermaaneder. De mange, næsten ugentlige Reiser, Gerhard maatte gjøre til Coburg, ved Siden af et andet byrdefuldt Embede, svækkede imidlertid stedse mere hans Helbred og gjorde ham en Forandring ønskelig. Hans Venner, der med Bekymring saae et for Kirken saa dyrebart Liv truet, foreholdt ham det endog som Pligt at spare sig selv; og paa Leilighed for ham til at komme i en mindre byrdefuld Livsstilling var der saa langt fra Mangel, at Gerhard blot i de faa Aar, han var i Heldburg, havde tretten forskjellige og allesammen hædrende Vocationer (Kaldelser). Vi kunne vel ubetinget paastaae, at han er den Theolog i Christenheden, om hvem der fra alle Sider har været størst Rift; thi det var ikke blot det protestantiske Tydsklands Høiskoler og Menigheder, der kappedes om at vinde den lige saa lærde, som fromme og aandrige Theolog; men hans Navn var med Berømmelse lydt over Havet til det fjerne Norden, hvis høihjertede Konger, Christian den Fjerde og Gustav Adolph, hver for sig paa en hædrende Maade kaldte Gerhard til deres Lande, faa Aar før de selv følte sig kaldede til i hans Fædreland at optræde som Evangelietroens Riddere. Disse skandinaviske Vocationer falde rigtignok først senere hen i Gerhards Liv, efterat han allerede nogle Aar havde været i Jena; men vi maae dog helst omtale dem i nærværende Sammenhæng. Det Gymnasium, Frederik den Anden (1586) oprettede istedetfor det gamle Sorø-Kloster, havde neppe bestaaet en Menneskealder, før hans Søn og Efterfølger, Christian

den Fjerde, besluttede at omdanne det til et adeligt Ridderakademi (1623); og forat dette maatte kunne svare til sin Bestemmelse og fængsle de forhen vel meget reiselystne unge Adelsmænd til Hjemmet, var det den videnskabelig- og folkeligsindede Konges Plan at samle Tidsalderens meest udmærkede Lærde i sit "lille sjellandske Athen", hvor der imidlertid under Troestvangens, Censurens, det latinske og andre fremmede Sprogs Aag ikke kunde udvikle sig enten en national Litteratur eller et frit videnskabeligt Liv. En af de Første, man i saa Henseende gjorde glimrende Tilbud, var Johan Gerhard, hvem den ædle og lærde Ridder, Holger Rosenkrands, i sin Konges Navn indstændigt anmodede om at overtage det theologiske Professorat ved Akademiet og tillige være sammes Præst. Allerede i Aaret 1614 var den danske Læseverden bleven særdeles fordeelagtig bekjendt med Gerhard ved den Oversættelse, Prædikeren i Antvorskov, Christen Christensen Vinter, besørgede af hans meditationes sacræ (opbyggelige Betragtninger), og de egentlig Lærde i vort Fædreland kjendte naturligviis hans beberømte videnskabelige Værker og stod meer eller mindre i Brevvexling med ham, hvilket navnlig var Tilfældet med Sjellands udmærkede Biskop Hans Resen, "det lærde Vidunder" Bartholin, Jesper Brochmand, Resens Eftermand, o. Fl. Vi behøve saaledes ikke at gjætte paa nogen enkelt Mand, efter hvis indflydelsesrige Raad Christian den Fjerde lod den ovennævnte Indbydelse udgaae til den navnkundige Jenaer Theolog, ligesom det og tydelig fremgaaer af Holger Rosenkrands's smigrende Kaldsskrivelse til Gerhard (dat. Odense 28de Aug. 1623), at denne var Kongen anbefalet "af Alle og fremfor Alle"; men det er dog umiskjendeligt, at det især maa have været overeensstemmende med den ædle, frisindede Rosenkrands's Ønske, at Valget traf en Mand, som Gerhard. Nysnævnte Rigens Raad, der selv var lærd Theolog, gruede nemlig for den blinde Troesiver, i hvilken en stridssyg og forkjættrelsessyg Tidsalder kun alt for ofte tabte det sande, christelige Liv af Sigte; derfor var Johan Arndt hans Yndlingsskribent, og derfor glædede han sig til — som vi kunne see af hans ovenomtalte Brev — i Arndts Discipel Gerhard at skaffe Danmark en ægte christelig Theolog, der desuden i Aandsevner,

Lærdom og Rettroenhed dristig kunde maale sig med Enhver og helst med de orthodoxe Ivrere, som stod under Wittenbergernes Formynderskab. Men dengang den danske Ridder med saa megen Varme gjorde alt Sit for at faae Gerhard til Sorø, anede han dog neppe, at han selv en Deel Aar senere (1636—38) skulde blive fortrædiget af de forfølgelsessyge danske Theologer, imod hvem en Gerhard sikkert vilde taget anderledes til Orde, end den iøvrigt temmelig milde og fordragelige Jesper Brochmand; denne havde nemlig intet Andet til sin mangeaarige Vens og høie Velynders Forsvar, end en mat Undskyldning, skjøndt den fromme Adelsmands hele Brøde var, at han i sin sande Iver for praktisk Christendom stødte en Smule an imod kirkelig Talebrug. Gerhards Vocation til Sorø var saa meget mere hædrende for ham, som Danmark dengang i Hjemmet havde lærde Theologer og i Udlandet den berømte helmstädtske Professor Georg Calixt, der var Sønderjyde af Fødsel. Denne — saavel som Hollands Vidunder, Hugo Grotius — blev ogsaa senere indbuden; men Christian IV. var lidt uheldig med de navnkundige Theologer, han indkaldte — Ingen af dem tog imod Indbydelsen; og det er vel ikke usandsynligt, at den haarde Skjebne, der iblandt Andre blev „Danmarks almindelige Lærer“ Niels Hemmingsen og Jørgen Dybvad til Deel, hos Fremmede har maattet vække den Formening, at man i Norden just ikke var meget sikker for Kjættermagernes Bandstraaler. Gerhard, der iøvrigt ved alle saadanne Leiligheder ikke havde sin egen, men først og sidst Kirkens Tarv for Øie, angiver imidlertid selv som Grund til, at han hverken tog imod Christian IV's eller Gustav Adolphs fordeelagtige Indbydelse, at han i sit Fædreland havde en velsignet Virkekreds, han ikke burde forlade, og at desuden et nordligere Clima let kunde blive farligt for hans endnu bestandig svage Helbred. — Af Hensyn til sin Yndlings Helbred var det og, at Johan Casimir allerede i Aaret 1612 foreslog Gerhard blot at varetage Professoratet i Coburg; men da denne, ledet af en fiin Æresfølelse, ikke gik ind herpaa, tilbød Hertugen ham to Aar senere at afløse den gamle og svagelige Melchior som Generalsuperintendent i nysnævnte By. Gerhard viste imidlertid ogsaa ved denne Leilighed,

at han hørte til de uden Skrømt modstræbende Characterer („clerici renitentes"), der i dyb Bevidsthed om egen Utilstrækkelighed gjerne veg til Side for Ældre og Værdigere. Og hvor velgjørende er det ikke, efterat Kirkens Embeder igjennem Aarhundreder havde været tilfals og fundet utallige Kjøbere, da paany i den ældre lutherske Kirke hos Mænd som Arndt, Gerhard, Scriver at møde et Gjenskin af den christelige Ydmygheds Lysglands, der omstraalede en Cyprian, Ambrosius, Augustinus, Athanasius og endnu Flere af de hellige Kirkefædre, der Alle lod Embedet søge, ja tvinge sig, istedetfor selv at søge det! I samfulde ni Maaneder vægrede Gerhard sig for at beklæde den ham tilbudne Bispestol; men som det var forgjæves, at han beraabte sig paa sin Uværdighed og Udygtighed, saaledes vidste man og at afvæbne den gyldige Indvending, han havde i sin Helbredstilstand, idet man nemlig foreslog ham blot at overtage de egentlig biskoppelige Forretninger og derimod lade det anstrengende Prædikeembede ved den store Domkirke i Coburg bestride ved en Anden. Dette Tilbud forbød imidlertid den unge Mands Æresfølelse ham at modtage; han gav efter for Hertugens indstændige Villie, dog paa det udtrykkelige Vilkaar, at der ikke skulde lægges ham nye Hindringer i Veien, naar Høiskolen i Jena atter maatte tilbyde ham en theologisk Lærerstol. Allerede i Aaret 1611 var Gerhard nemlig første Gang bleven kaldet til nysnævnte Universitet; men Johan Casimir vilde paa ingen Maade undvære ham i Coburg og affærdigede Jenenserne med deres egen Yttring, "at det var Synd at plyndre et Alter for at berige og smykke et andet." I Februar 1615 tog Gerhard altsaa stadigt Ophold i Coburg som Generalsuperintendent, og han sad ikke ledig med Krumstaven, men fuldførte i det ene Aar, han beklædte dette Hyrdeembede, en ny Kirke-Ordinants for alle Johan Casimirs Lande, hvorved han satte sig et varigt og velsignet Minde om sin kortvarige biskoppelige Virksomhed. Som Superintendent i Heldburg, havde Gerhard paa den ovenfor omtalte Visitats et Par Aar tidligere havt den ønskeligste Leilighed til at erfare, hvorvidt Menighederne behøvede og selv følte Trang til en ny Anordning for Kirkevæsenet. Begge Dele var her i fuld Maade Tilfældet: fordi man savnede en efter Tid og Sted afpas=

set Agende, brugte man efter eget Tykke nu denne, nu hiin, snart i en forkortet, snart i en forlænget Skikkelse, uden at denne Frihed eller Vilkaarlighed kunde bringe det til, at „Alt skeete sømmeligt og med Orden.“ Gerhard lagde derfor med Flid og Iver Haand paa Værket; men lige saa redebon han var til, efter udtrykkelig Opfordring og Mangfoldiges Ønske, at gjøre sit Bedste i dette Stykke, lige saa mild og betænksom var han, forat Ingen skulde blive fortrædiget ved, at hans Udkast strax erholdt Lovskraft: dette skeete først 10 Aar senere (1626), hvilket Tidsrum udentvivl er anvendt til at foretage Forandringer ved Arbeidet efter Kyndiges Vink. Kun faa Maaneder havde Gerhard været Generalsuperintendent, før han — vi maae vel sige til Kirkens og Videnskabernes Held — paany blev kaldet til Høiskolen i Jena. Johan Casimir erindrede vel nu sit givne Løfte, men gjorde dog, eftersom Indfrielsens Time kom længe før, han havde ventet, mange Indvendinger. Først da det lykkedes Gerhard at overbevise Hertugen om, at han — efter Tilendebringelsen af Kirkevisitationen og Kirkeordinantsen — kunde gavne dennes egen Landskirke mere som Præstelærer i Jena, end som Generalsuperintendent i Coburg, gav Fyrsten efter, og det endda blot paa de Vilkaar: at Gerhard skulde blive i Coburg til Februar næste Aar, for at fuldføre sit der paabegyndte vigtige Arbeide; ligesom hidtil forblive Hertugens Kirkeraad; flere Gange om Aaret besøge Gymnasiet i Coburg og iøvrigt give sine gode Betænkninger i alle forefaldende Kirkesager. Foruden Reiseomkostninger skulde Gerhard have 100 Gylden i aarlig Løn af Hertugen, der før hans Afreise hædrede ham med store Gaver og et Festmaaltid, i hvilket Fyrsten selv deeltog. — I Mai 1616 tiltraadte Johan Gerhard sit akademiske Læreembede, til hvilket han fra Ungdommen af fornemmelig havde dannet sig, og i hvilket han medrette troede at kunne blive til størst Velsignelse for Kirken. I de 21 Aar, han virkede ved Universitetet, stræbte han og paa enhver Maade at gavne det, saa hans Collega Major med Sandhed kunde sige i sin Ligtale over ham: „den salige Gerhard var endnu paa sit Dødsleie mere bekymret for Universitetets Velfærd, end for sit Legemes Sundhed.“ Ifølge sit egentlige Kald holdt Gerhard en Mængde flittigt besøgte Forelæsninger over den theo-

logiske Videnskabs forskjellige Læregjenstande, navnlig Troeslæren og Skriftfortolkningen, efterat han, som et Slags Program for sin Lærevirksomhed, havde udgivet en Anviisning til det theologiske Studium, hvilket Skrift („methodus studii theologici") gjaldt for et Mesterværk og oplevede mange Oplag. Den meest velsignede Frugt af denne hans udmærkede Virksomhed som Præstelærer var Dannelsen af flere hundrede Ordets Forkyndere; ja mange af Kirkens og Høiskolernes ypperste Lærere udgik netop fra Gerhards Skole; vi ville blot nævne Walther, Glassius, Dannhawer, Chr. Chemnitz og — for at tage et Exempel fra den nordiske Kirke — den lundiske Biskop og Universitetskantsler Peter Winstrup. Academiet i Jena blev snart berømt ved Gerhard, der ogsaa paa en mere middelbar Maade sørgede for dets Opblomstren; ved hans Ankomst var det nemlig meget fattigt; men da han indsaae Nødvendigheden af udvortes Midler, benyttede han den Yndest, hvori han stod hos Fyrster og Fyrstinder, til at berige Høiskolen, og ved ufortrøden Iver skaffede han samme ikke blot to meget indbringende Godser, men desuden flere anseelige Legater. Og som Gerhard paa denne Maade gjorde sig fortjent af Universitetet ved at forhverve det store Goder, saaledes blev han og flere Gange dets Skjold imod truende Farer. Da f. Ex. den keiserlige Armee i Trediveaarskrigen rykkede imod Jena, gik Gerhard den fiendtlige Feltherre imøde, gjorde ydmygt Knæfald for ham paa den høie Bro over Saalefloden og bad ham skaane Staden og fremfor Alt Universitetet. Den strenge Hærfører syntes at forblive ubønhørlig; men da Gerhard reiste sig og uden at tabe Mod og Fatning, sagde: „Nu vel, vil I ikke høre mig, høre mig vil dog min Herre og min Gud!" rørtes Anførerens Hjerte og Samvittighed saaledes, at han drog bort igjen. Vi kunne derfor ikke undre os over, at Gerhard stod i den største Anseelse baade ved Høiskolen, hvis vigtige Hverv han stedse med Held udførte, og ved flere tydske Hoffer, hvis Fyrster brugte ham deels som Raadgiver, deels som Gesandt i magtpaaliggende Ærinder. Han bivaanede næsten alle Synoder i den lutherske Kirke, navnlig i Leipzig og Dresden, og udøvede derved i mange kirkelige Anliggender en særdeles gavnlig Indflydelse paa Grund af sin aandelige

Overlegenhed; ja selv udenfor Tydskland var det ikke sjeldent, at man udbad sig den anseete Theologs Betænkning, før man afgjorde Kirkesager af Betydenhed. Gerhard har heller ikke mindre Fortjenester af Kirken ved den Nidkjærhed, hvormed han ivrede for Kirketugtens Gjenoprettelse, end ved den Grundighed, hvormed han værnede om den rettroende Lære, og den Skarpsindighed, hvormed han slog alle Modstandere af Marken og blottede navnlig Papisternes Vildfarelser. Som alle behjertede Theologer vilde Gerhard nemlig, at christelig Lære og christeligt Liv skulle gaae Haand i Haand, og derfor beklagede han baade aabenlyst og i Breve til sine Troesvenner, at den kirkelige Disciplin var slappet; som Grund hertil angav han, at man, under Paaskud af Misbrug, efterhaanden havde afskaffet de til dens Opretholdelse hensigtssvarende og nødvendige Midler, og han yttrede det som sin inderste Overbeviisning, at man jo før jo heller burde finde tilbage til den gamle Kirkes forladte Spor. Denne sin Anskuelse kunde Gerhard og med desto større Eftertryk stræbe at gjøre gjældende, som hans eget Liv ei blot var ustraffeligt, men saa rigt smykket med ægte christelige Dyder, at selv den dadlesyge Gotfried Arnold ikke tør prøve paa at forringe den ubetingede Roes og Agtelse, der fra alle Sider blev Gerhards Characteer til Deel. Ingen kunde kjende denne Guds Mand, uden at blive Vidne til hans uskrømtede Fromhed, til hvilken han og søgte at lede Andre baade ved Ord og Gjerning. Som han selv i en Række af Aar var en flittig og gribende Forkynder af Guds rene Ord, saaledes var han i senere Aar en stadig og andægtig Hører af det samme Ord; og som han selv bad i Lønkamret, saa holdt han og hver Aften Bøn med alle Sine og sang Herren Lov og Priis. Aandens Frugter udeblev naturligviis ei heller hos en saadan ægte Christi Discipel. „Var Nogle syge — hedder det i en af de mangfoldige Mindetaler over ham — gik han selv menneskevenlig til dem, trøstede dem af et godt Hjerte, hjalp dem gavmild med de Lægemidler, som kunde fordrive Sygdommen, og med de Næringsmidler, som kunde gjengive dem deres tabte Kræfter.“ — „Var Nogle nøgne eller daarligt klædte, sendte han dem Klæder; hungrede de, gav han dem Almisse, og han tillod Ingen at gaae bedrøvet bort

fra sig.“ Da Gerhard kom til Jena, var Byens Fattigvæsen paa en daarlig Fod; som christelig Mand tog han sig med Iver af det, men før han fik det bedre ordnet, pleiede han at sige i sine Fortroliges Kreds: „jeg vilde hellere sælge Viingaarde, Marker og Haver, end modtage en Fattig med et haardt Ord eller lade ham gaae uden en Skjærv.“ Ved fyrstelige Gaver, ved rigt Giftermaal og ved sine mangfoldige Tilhøreres frivillige Honorar havde Gerhard vel sit rigelige Udkomme, men maatte dog være stor Oekonom, forat han altid kunde have at meddele dem, som havde Behov. Endnu paa sit Dødsleie betænkte han de Nødlidende og testamenterede Fattigkassen 400 Gylden, som den, der vidste, „at den Fattiges Haand er vor Skatkiste i Himlen,“ (Betr 35. p. 152). Heller ikke over sin rige Bog- og Manuscriptsamling rugede Gerhard, men saae gjerne, at ældre og yngre Videnskabsmænd vilde benytte den som deres egen; ja — enhver Skat var han rede til at bortgive, kun ikke Troens himmelske Skat, den han dog ogsaa følte sig salig ved at kunne dele med Andre. Som opoffrende Kjærlighed var Grundtrækket i Gerhards Characteer, saaledes var han da og en i høi Grad fredsommelig og fordragende Aand. Han taalte Alt med den største Sagtmodighed, udtydede Alt til det Bedste og i at gjendrive sine Modstandere afholdt han sig fra ethvert blot personligt og ærerørigt Udtryk, hvoraf ellers den Tids Stridsskrifter vrimlede. Det var hans priselige Taktik ligeoverfor Papisterne at fælde dem med deres egne Vaaben, ved af den catholske Kirkes egen Skjød at fremdrage de farligste Vidner imod den; og derfor var han den Modstander, hvem Bellarmin, Catholicismens talentfuldeste Sagfører, uden Sammenligning meest frygtede og ærede. — I Sæder og Levemaade viste Johan Gerhard den Tarvelighed og Simpelhed, som anstaaer en Christen og navnlig en christelig Lærer. Naar han hyppig blev indbuden til Fyrsternes Taffel, kunde han ikke, uden at fornegte sin menneskevenlige Characteer og synes en Særling, altid undslaae sig; men aldrig nød han ved slige Leiligheder meer end til Mættelse, og de, der indbød ham, vidste godt, at al Yppighed og Overdaadighed var ham værre end Pest. Og som Gerhard var maadeholden og tarvelig, saa var han og i ualmindelig Grad nøisom og beske-

den. Det hørte saa at sige til Dagens Orden, at høiere Betjeninger i Kirken, forbundne med større Indkomster, blev ham tilbudne; men den samvittighedsfulde og beskedne Mand, der ikke saae paa timelig Vinding, afslog dem stedse i Ydmyghed og nøiedes med sin fjerde Plads i det theologiske Facultet, hvilken han udtrykkelig udbad sig, da man ved hans Ansættelse tilbød ham en høiere. Han levede efter sin egen Grundsætning: „det skader Intet, om Du anseer Dig for den Ringeste iblandt Alle og i Ydmyghed underordner Dig Alle; hvorimod det skader særdeles meget, om Du hovmoder Dig, var det og kun over een Eneste „(Betr. 34. p. 146). Imod sine Velgjørere følte og udviste Gerhard altid sand Taknemlighed; han opskrev nøiagtig enhver lille Foræring — var det endog blot en Hare, en Agerhøne, en Blomst — lige saa vel som de langt betydeligere fyrstelige Gaver, hvilke han dog ofte vægrede sig ved at modtage. I Selskabslivet var Gerhard livlig, uden at være overgiven, vittig, uden at saare, og derhos altid Oprigtigheden selv, skjøndt han færdedes i Fyrsternes Palladser og hyppig maatte omgaaes med Hoffolk. Den ogsaa for Efterverdenen meest iøinefaldende af Gerhards Dyder er imidlertid hans utrolige Arbeidsomhed, der ikke mindre, end hans Lærdom og Aand berettigede Samtiden til at kalde ham „den anden Origenes." Ved Siden af omfattende Studier, Embedsforretninger og Embedsreiser, midt under den ødelæggende Trediveaarskrig, der paa mange Maader berørte Gerhard personlig, udfoldede han en Skribentvirksomhed, som Faa eller Ingen af vor Kirkes Theologer [1]) Han skrev over 10,000 Breve og Betænkninger, førte en udførlig Dagbog og havde endda Tid til som en kjærlig Huusfader at varetage Alt i sin Familiekreds. Johan Gerhard var to Gange gift; første Gang (1608) med den kun femtenaarige Barbara Neumeier, hvem han valgte af reen Tilbøielighed. Dette dristige Skridt kunde nær kommet den ædle Gerhard dyrt at staae; en mørk Sky trak allerede paa Bryllupsdagen op og truede de unge Hjerter med Skilsmisse. Af et Brev fra Hertuginde Christina til Fru Gerhard kunne vi

---

[1]) En fuldstændig Fortegnelse over Gerhards mangfoldige Skrifter findes i Fischers Vita Gerhardi pag. 372—502.

nemlig see at denne har været uerfaren nok til at agte paa slette Menneskers Snak om, at „det var baade Synd og Skam, saadan smuk og ung Pige skulde ægte slig en sort Pave“ og føre et stille Liv; men den sagtmodige Gerhard levede med sin unge Hustru „som med den svagere Deel, med Forstand“ (1 Pet. 3, 7) og derfor kunde han og efter faa Ugers Forløb glæde nysnævnte Fyrstinde med den Efterretning: „at Herren havde begyndt at forvandle Vand til Viin.“ Kun lidt over to Aar varede dog denne huuslige Lykke for Gerhard, hvem Livets og Dødens Herre i Løbet af faa Maaneder gjorde baade barnløs og til Enkemand. Som saadan levede han i tre Aar, da han atter (1614) indlod sig i Ægteskab med Maria Mattenberg, der fødte ham 10 Børn, af hvilke dog 2 Sønner og lige saa mange Døttre døde før Faderen; selv overlevede den fromme Hustru ham til Aaret 1660.

Som Gerhard selv, efter hvad vi ovenfor have seet, dannede sig ved Bøn og Betragtning, saaledes føiede Herren det tredie store Dannelsesmiddel til, nemlig Korset: i og fra Moders Liv var Gerhard en Korsdrager og vedblev at være det paa sin hele Pilegrimsgang her i Støvet. Det blev hans tunge Lod at staae ved de fleste af sine Kjæres Grave, og hans eget Liv var i yderst farlige Sygdomme mange Gange truet; men Gud, der ikke frister os over vor Evne, kundgjorde sig dog ei heller som Dødens Herre for Gerhard, før denne i Troen paa den Opstandne havde lært Ham at kjende tillige som Livets (40 Betr). Trediveaarskrigens Kors, som i en heel Menneskealder hvilede haardt paa Tydskland, tyngede ingenlunde mindst paa Gerhards Skuldre, da han blev truet baade af Venner og Fjender. De Keiserlige havde, som der fortælles, Ordre til at fange ham og sende ham til Paven, for hvis Magt han (næst Luther og Chemnitz) var den frygteligste Modstander; og selv de Svenske, der ved glimrende Vaabendaad hævdede Protestantismens Sag, tænkte et Par Gange paa at bemægtige sig den Mand, som fremfor enhver Anden paa den Tid forsvarede den evangeliske Lære med Sandheds Vaaben til Høire og Venstre. „Den 6te Februar 1636 — fortæller Gerhard i sin Dagbog — var jeg i en ikke ringe Knibe, fordi den svenske Cavallerichef (Reinhold) vilde føre mig med Magt herfra til Naum-

burg, blot forat han kunde afpresse Akademiet en Sum Penge; men Gud befriede mig paa en særegen Maade, da der netop i det Øieblik, Sagen var kommen til den største Yderlighed, indtraf en Sikkerhedsvagt fra den svenske General Banner.“ Hvor megen Andeel Gerhard har havt i den de Svenske saa forhadte Fredsslutning til Prag (1635), hvorved Churfyrsten af Sachsen, der kun nødtvungen havde kastet sig i Armene paa Gustav Adolph, nu — efter de Svenskes Nederlag ved Nørdlingen — udsonede sig med Keiseren, det er uvist; men da Gerhard dog baade har tilraadt, billiget og forsvaret dette Skridt, har det sikkert været hans Haab og Ønske, at det skulde blive Signalet til en almindelig Fred for hele Tydskland. Nok er det, at den Uvillie, som denne deelvise Fred vakte i en stor Kreds, ramte ogsaa Gerhard, imod hvem Banner skal have udstødt haarde Trudsler; men da han ved Brev fra Prinds Ernst blev underrettet om den Fare, hvori han svævede, svarede den behjertede Mand: „jeg stoler ganske paa Gud og min gode Samvittigheds Vidnesbyrd.“ Det blev imidlertid ved Trudslen; Gerhards Person blev ukrænket; men hans Landeiendom i Roslau blev skrækkelig medtagen. De Svenske plyndrede hele Besætningen og alt Bohave (9 Nov. 1636), og da Præstegaarden den følgende Dag brændte, greb Ilden om sig og fortærede Gerhards rige Kornlader og alle Bygninger paa Vaaningshuset nær. „Netop i de Timer Ilden rasede — hedder det i Dagbogen — var jeg beskæftiget med Læsningen af det sidste Capitel i Hiobs Bog, der fortæller om Guds rige Velsignelse over Hjob efter ovenstandne Kors“ — et Vink for Gerhard om, at Hjobs Gud ogsaa i Naade vilde være med ham. — Aaret efter brød de Keiserlige ind i Jena, hvor de røvede Gerhards Bohave, navnlig hans kostbare Guld- og Sølvtøi, og under Anførsel af S p a r e n b e r g plyndrede de atter hans Landeiendom og bortførte den nye Besætning, Kornforraad o. s. v. Alle disse Ulykker bar den gudfrygtige Mand med sand christelig Taalmodighed og udbrød: „Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet!“

Gerhards Helbredstilstand, der til ingen Tid havde været god og fra hans Ungdom afsvækkedes ved et i høi Grad arbeidsomt

Liv, forværredes naturligviis under de sidste sørgelige Skjebner, der gik over Fædrelandet og hans eget Huus. Han havde en Forudfølelse af sit nærforestaaende Endeligt og skrev, endnu før han faldt i sin sidste Sygdom, til en af sine Venner: „det tykkes mig, at jeg er ganske nær ved mit Maal“ (20de Febr. 1637). Allerede i Mai følte han sig truet af en hidsig Feber; det lod imidlertid til, at Sygdommen denne Gang vilde gaae over; men i August vendte Feberen med saadan Heftighed tilbage, at han efter fem Dages Forløb fik udstridt d. 17de Aug. 1637. Skjøndt Gerhard „endnu ikke havde faaet et bestemt Svar af Døden“ — som han pleiede at sige — tog han dog d. 15de Aug. en lige saa hjertelig, som christelig Afsked med sine Colleger, Johannes Major og Johannes Himmelius, der vare saare bedrøvede ved at see det bedste Blad falde af det eendrægtige Trekløver, hvilket disse tre Johannes'er i en lang Aarrække havde dannet til gjensidig Glæde, til Kirkens og Videnskabens Tarv. Efterat Gerhard havde betroet disse kjære Venner sin Villie med Hensyn til sine Børns Opdragelse, „hvad enten Herren nu vilde gjøre dem rige eller fattige, anseete eller ringe“, og efter at han havde talt med dem om sin Efterfølger ved Høiskolen, udtalte han med Døden paa sine Læber den christelige Troes-Bekjendelse til Liv og Salighed. Aldrig saa snart havde de forladt ham, før han bad Frelseren komme at bryde Brødet og række ham Kalken og blive hos ham, nu det saa kjendeligt lakkede ad Aften; og der han følte sig styrket ved Nydelsen af Herrens Naademaaltid, sang han med høi Røst den bekjendte Takkepsalme, Luther har skrevet for Gjæsterne ved Guds Bord. Endnu i de to sidste Dage kunde Gerhard med klar Bevidsthed, skjøndt Mælet af og til svigtede ham, følge sine tilstedeværende Venners Bønner; hans sidste Ord var den Bøn, hvormed hans Navne iblandt Apostlene slutter Bøgernes Bog: „Kom, kom Herre Jesu, kom! Amen!“

Saaledes levede, saaledes døde Johan Gerhard, Forfatteren til saa mange indholdsrige theologiske Skrifter, „at de alene vilde udgjøre et Bibliothek“, og navnlig til efterstaaende „opbyggelige Betragtninger“, der igjennem Aarhundreder har været skattet som

en af de baade med Hensyn til Indhold og Form meest fortrinlige Andagtsbøger. Allerede i Aaret 1603 har Gerhard begyndt paa disse „Betragtninger", hvilke han „efterhaanden nedskrev for at opflamme den næsten udslukte Gudsfrygt; for at anspore dem, der gik seendrægtige paa Herrens Vei, og for at minde sig selv og Andre om Pligten"; men de udkom først i Aaret 1606, kort før han blev kaldet til Superintendent i Heldburg. Dette interessante Skrift indeholder vistnok utvetydige Spor af, at det er Gerhards første theologiske Ungdomsarbeide; men er derhos et lige saa umiskjendeligt Vidnesbyrd: om dets Forfatters Belæsthed saavel i de berømteste Kirkefædres, som i Propheternes og Apostlenes Skrifter; om hans sjeldne Sprog- og Fremstillingsgave, og om hans levende, over al Skoletvist ophøiede Tro. Et stort Vidnesbyrd for nærværende „Betragtningers" indre Værd ere de mange Original-Udgaver (ialt 27) og Oversættelser: de ere udkomne i de allerfleste europæiske Sprog, ikke blot i de protestantiske Landes Tungemaal, men selv paa Italiensk, Græsk, Russisk. Ret charakteristisk, ogsaa for Bogen, er følgende Anekdote om den russiske Oversættelse: „Da Vicepatriarchen i Moskau (1713) lod nærværende Betragtninger trykke i Kiew paa Slavisk, med en Fortale, hvori han særdeles anpriser Bogen, hænder det sig, at en Barbeer af russisk Fødsel og Religion vægrede sig ved Billeddyrkelsen, efterat han havde læst denne publicerede Bog. Sagen indberettes derpaa strax til daværende Czar, Peter den Store, som øieblikkelig giver det høie Raad i Petersborg Ordre til alvorlig Undersøgelse. Barberen, der maatte frem for Raadet, blev modtagen med haard Tiltale af Vicepatriarchen og affordret sin Erklæring om, hvorfor han vilde unddrage sig Billeddyrkelsen. Den Adspurgte bad, om det ikke maatte være ham tilladt først at gjøre et Spørgsmaal; og da han fik denne Tilladelse, spurgte han, hvem man med størst Ret og Skjel kunde kalde en Kjætter, enten den, som lod kjætterske Bøger trykke, eller den, som siden efter læste dem? Da Raadet eenstemmigt erklærede, at den Første var meest skyldig, tager Barberen et latinsk Exemplar af „Betragtningerne" op af Lommen, giver Originaludgaven til een af Raadsherrerne og den russiske

Oversættelse til en anden; derpaa beder han dem at sammenligne begge og see, om det ikke var een og samme Bog. Da de efter flygtig Læsning strax indrømmede dette, viser Barberen fremdeles, hvorledes den russiske Oversættelse, der var utkommen med en rosende Fortale af selve Vicepatriarchen, med mangfoldige Vidnesbyrd godtgjør, at man skal tilbede Gud alene. Hele Raadet forstummede, Barberen blev sat paa fri Fod, mens Vicepatriarchen undskyldte sig med, at han aldrig vilde have besørget denne Bog oversat, hvis han havde vidst, at dens Forfatter var en Kjætter."

Indhold.

		Side.
1.	Om den sande Synds-Erkjendelse	1.
2.	En Bods-Betragtning af Herrens Lidelse	5.
3.	Om Frugterne af en sand og alvorlig Omvendelse	9.
4.	Om Jesu Navn	14.
5.	Om Troens Bestyrkelse i Dødskampen paa Grund af Christi Kjærlighed	17.
6.	Den Bodfærdiges Trøst af Christi Lidelse	21.
7.	Om Frugten af vor Herres Lidelse	25.
8.	Om Visheden af vor Salighed	29.
9.	Om at elske Gud alene	32.
10.	Om vor Forsoning med Gud	36.
11.	Om Fyldestgjørelsen for vore Synder	40.
12.	Om den sande Troes Væsen og Egenskaber	43.
13.	Om det aandelige Ægteskab imellem Christum og Sjælen	48.
14.	Om Guds Søns underfulde Menneskevordelse	52.
15.	Om den saliggjørende Frugt af Guds Søns Menneskevordelse.	56.
16.	Om de Gudfrygtiges aandelige Vederqvægelse	60.
17.	Om Daabens Frugter	65.
18.	Om den saliggjørende Deelagtighed i Christi Legeme og Blod.	69.
19.	Om den hellige Nadveres dybe Hemmelighed	73.
20.	Om den alvorlige Forberedelse til Nydelsen af den hellige Nadvere	77.
21.	Om Christi Himmelfart	81.
22.	Om den Hellig-Aand	85.
23.	Om Kirkens høie Værdighed	90.
24.	Om Naadevalget	95.
25.	Om Bønnens saliggjørende Kraft og Virkning	100.
26.	Om de hellige Engles Beskjærmelse og Beskyttelse	105.

27. Om Djævelens Snarer........................ 110.
28. Almindelige Regler for et gudsfrygtigt Levnet............ 115.
29. Om den Tryghed og Sikkerhed, man bør undflye.......... 120.
30. Om Christi Efterfolgelse........................... 125.
31. Om Selvfornegtelse .... 129.
32. Om Sjælens sande Hvile .... 134.
33. Om en reen og ubesmittet Samvittighed .... 139.
34. Om at beflitte sig paa sand Ydmyghed .... 144.
35. Om Nødvendigheden af at undflye Gjerrighed .... 148.
36. Om den sande Kjærligheds Egenskaber .... 153.
37. Om alvorlig Stræben efter Kydskhed................... 159.
38. Om det nærværende Livs Flygtighed .... 164.
39. Om Verdens Forfængelighed......................... 169.
40. Om Nytten af Anfegtelser........................... 172.
41. Om den christelige Taalmodigheds Grundvold........... 177.
42. Om Bestandighedens Seir over Fristelsen............... 182.
43. Om at tænke paa Døden hver Dag...... .... 186.
44. Trøst ved vore Kjæres Grave .... 191.
45. Om den yderste Dom .... 196.
46. Om Længsel efter det evige Liv....................... 200.
47. Om den salige Beskuelse af Gud i Himlen .... 206.
48. Om det salige Samfund med Englene i Himmelen .... 210.
49. Om de ulidelige Helvedqvaler........................ 214.
50. Om Helvedstraffenes Evighed .... 219.
51. Om de Troendes aandelige Opstandelse................. 223.

Første Betragtning.

Om den sande Synds-Erkjendelse.

Hvo Jesu Christ sin Synde-Sot bekjender,
Til rette Læge han sig vist henvender.

O, hellige Gud, Du retfærdige Dommer! mine Synder svæve altid for mine Øine, de rinde mig stedse i Hu. Hver Dag tænker jeg paa Dommens Dag, fordi Døden til enhver Tid truer; hver Dag tænker jeg paa Dommens Dag, fordi der paa Dommens Dag skal gjøres Regnskab for hver Dag, jeg har levet. Jeg randsager og prøver mit Levnet, og see! det er fra Ende til anden forfængeligt eller vanhelligt: forfængelige og til ingen Nytte ere mangfoldige af mine Gjerninger, forfængelige endnu flere af mine Ord, forfængelig tilmed den største Deel af mine Tanker. Ja, ei blot forfængeligt er mit Liv, men, hvad mere er, vanhelligt og ugudeligt — jeg finder slet intet Godt i det; thi synes end Et og Andet deri at være godt, i Sandhed godt og fuldkomment er det dog ikke, fordi det er besængt med Arvesynden og min fordærvede Naturs Smitte. Jeg maa grue for alle mine Gjerninger, vidnede den hellige Hiob[1]); men beklager nu

[1]) 9, 28.

en Guds Mand sig saaledes, hvad maa da ikke den Ugudelige gjøre? — Al vor Retfærdighed, hedder det[1]), er som et besmittet Klæde; men — staaer det ikke bedre til med vor Retfærdighed, hvorledes vil det da gaae med vor Uretfærdighed? Frelseren byder[2]): naar I have gjort alle Ting, som Eder ere befalede, da siger, vi ere unyttige Tjenere. — Men ere vi unyttige, mens vi adlyde Loven, tilvisse, da maae vi blive vederstyggelige ved at overtræde den. Er jeg, baade hvad mig selv og alle mine Evner angaaer, i din Gjæld, o, hellige Gud! selv naar jeg ikke synder; hvormed skulde jeg da nu kunne betale Dig min Synde-Skyld? Vor Selv- og Skin-Retfærdighed er idel Uretfærdighed, naar den sammenlignes med den guddommelige Retfærdighed: — en Lampe seer man vel lyse i Mørke, men sættes den i Solskin, overstraales og fordunkles den; et Stykke Træ antager man og ofte for lige og ret, saalænge Rette-Snoren ikke anbringes; men kommer det sammen med Vaterpasset, da bliver det øinefaldende, at det er baade vindt og skjevt; et Malerie vil ofte forekomme den almindelige Beskuer at være et Mesterværk, og dog er det i en Kunstners og Kunstkjenders Øine kun et Fuskerarbeide. Paa lignende Maade finder den retmæssige Dommer ofte, at den Gjerning er smudsig, som efter hans Skjøn, der udførte den, var en glimrende Bedrift; thi Guds Domme ere ikke som Menneskenes Domme. Jeg forfærdes ved Tanken om de mangfoldige Synder, jeg er mig bevidst; men der er endnu flere, jeg aldrig bliver mig bevidst — hvo mærker, hvor ofte han feiler? rens mig, o, Herre! fra mine lønlige Brøst[3])!

Mod Himlen vover jeg ikke at opløfte mine Øine, siden jeg har fortørnet ham, som boer i Himlene; og paa Jorden finder

---

[1]) Jes. 64, 5. [2]) Luc. 17, 10. [3]) Ps. 19, 13.

jeg heller ei noget Tilflugtssted; thi hvad Yndest skulde jeg turde fortrøste mig til hos Creaturene, da jeg har fortørnet Creaturenes Herre? Min Modstander, Djævelen, anklager mig og siger til Gud: Du retvise Dommer! giv din Kjendelse for, at denne Usling, som ikke har villet være dit Barn af Naade, er mit formedelst hans Skyld og Brøde! Efter sin sande Natur er han vel din Eiendom, men min paa Grund af hans Samtykke og Velbehag i Synden; din er han paa Grund af din Forsonings-Daad, min paa Grund af mit Synde-Raad; dig viser han Ulydighed, mig derimod Lydighed; af dig fik han Udødelighedens og Uskyldighedens heeltvævede, sneehvide Klædebon, af mig denne et Nidingsdrogs lasede Slavedragt; din Klædning har han bortslængt, ifort min kommer han frem for Dig. Derfor — døm denne Usling at være min Eiendom, dom ham i lige Fordømmelse med mig! — Alle Elementerne anklage mig. Himlen vidner: med Dagslyset har jeg tjent Dig og tilstraalet Dig Trøst; Luften vidner: alle Fugleslægter har jeg givet Dig at herske over; Vandet vidner: de forskjellige Fiskearter har jeg givet Dig til Føde; Jorden vidner: Viin og Brød har jeg givet Dig til Næring. Men alle disse Goder har Du ikkedestomindre misbrugt og derved forhaanet vor Skaber — gid derfor alle vore Velgjerninger maae blive Dig til Forbandelser og Straffe! Ilden beder: lad ham forbrænde i mig! Vandet: lad ham nedsænkes i mine Afgrunde! Luften: lad mig tumle ham! Jorden: lad ham opsluges af mit Svælg! og atter Ilden: lad ham fortæres i mine Flammer! — De hellige Engle anklage mig: Gud havde givet mig dem til Tjenere i dette, til Salighedsfæller i det tilkommende Liv; men ved mine Synder har jeg forskjertset deres Tjeneste her og Haabet om Samfund med dem hisset. — Ja, Guds egen Røst, hans hellige Lov, anklager mig. Eet af

To: enten maa Loven punktlig opfyldes, eller jeg maa fortabes! Dog — Lovens Opfyldelse er mig umulig, og den evige Fortabelse er ikke til at udholde. Den mig anklager, er Gud, den strenge Dommer, den vældige Haandhæver og Fuldbyrder af sin evige Lov! Skuffe ham kan jeg ikke; thi han er Viisdommen selv; undflye ham kan jeg ikke; thi hans Magt raader allevegne. — Hvor skal jeg da søge min Tilflugt? Hos Dig, o, milde Jesu, Du vor eneste Forløser og Frelser! Store ere mine Synder, men endnu større er din Fyldestgjørelse; stor er min Uretfærdighed; men endnu større er din Retfærdighed. Jeg angiver mine Synder, Du tilgive dem! jeg afslører dem, Du tilslore dem! jeg drager Dækket bort fra dem, Du drage det igjen til for dem! I mig er Intet, som jo er en Kilde til min Fordømmelse; men i Dig er Intet, som jo er en Kilde til min Frelse; jeg har begaaet Meget, hvorfor jeg med al Rette kan fordømmes; Du har Intet undgaaet, for i din Barmhjertighed at kunne frelse mig. Jeg hører i Høisangen [1]) en Røst, som byder at skjule mig i Klippens Rifter — Du er den grundfaste Klippe; Klipperifterne ere dine dybe Vunder; i dem vil jeg skjule mig for Alskabningens Anklage. Himmelraabende ere mine Synder; men langt høiere raaber dit Blod, som Du har udøst for mine Synder [2]). Mægtige ere mine Synder til at anklage mig for Gud; men langt mægtigere til mit Forsvar er din forsonende Lidelse. Kraftigt til at fordømme mig er vel mit fra Ende til anden uretfærdige Levnet; men langt kraftigere til min Frelse er dit aldeles syndfri og hellige Liv. Fra Retfærdighedens Throne skyder jeg min Sag ind for Naadens Throne, og jeg beder: gak ikke i Rette med mig, uden at

---

[1]) 2, 14. [2]) Hebr. 12. 24.

lade din hellige og fuldkomne Fortjeneste træde mæglende imellem mig og din Dom!

Anden Betragtning.

En Bods-Betragtning af Herrens Lidelse.

Hav Christi Kors og Lidelser for Oie,
At Du bodfærdig maa for Gud Dig boie!

Du troende Sjæl, læg dog Mærke til hans Smerte, der lider paa Korset, hans Vunder, som han hænger der, hans Marter, før han udaander! Det Hoved, for hvilket selve Englene skjælve af Ærefrygt, stikkes til Blods af en piggefuld Tornekrone; det Ansigt, som i himmelsk Skjønhed overgaaer ethvert Menneskebarns, tilredes ilde af de Ugudeliges Spyt; de Dine, som lyse herligere end Solen, briste i Dødens Nat; de Øren, som høre Englenes Lovsange, døves af Synderes Spot og Forhaanelser; den Mund, som forkynder Guds Ord og underviser selve Englene, giver man Galde og Eddike at drikke; de Fødder, for hvis Fodskammel Alt falder ned og tilbeder, sammenfæstes med Nagler; de Hænder, som have udspændt Himlenes Telt, ere selv udspændte paa Korset og fastnaglede til det; det Legeme, som er Guddommens Allerhelligste og dens himmelrene Bolig, hudflettes og gjennembores med et Spyd. Ja — Intet paa det ganske Legeme blev forskaanet, uden Tungen — at han med den kunde bede for dem, som

korsfæstede ham. [1]) — Han, som hersker i Himlene tilligemed Faderen, o, Jammer! han bliver af Syndere naglet til et Kors. Det er Gud selv, som døer — det er Gud selv, som lider — det er Gud selv, som sit Blod udgyder! [2]) — Efter Størrelsen af Gjenløsningens Betaling dømme Du nu selv om Nødens Storhed! efter Lægemidlets Kostbarhed om Sygdommens Farlighed. Farlige maae under alle Omstændigheder de Saar have været, som kun ved den levende og levendegjørende Christi legemlige Saar kunde læges; farlig tilvisse den Sygdom, som kun ved Lægens Død kunde helbredes.

Betænk, du troende Sjæl, betænk Guds Vrede, der er som fortærende Ildsluer. Strax efter vore første Forældres Fald gik Faderens egen, fra Evighed eenbaarne og elskelige Søn i Forbøn; men Guds rasende Vrede blev dog endnu ikke formildet. Den, ved hvem han skabte Verden, forsøgte at mægle; han, der er vor Saligheds ypperste Talsmand, paatog sig de Elendiges Sag; men Guds rasende Vrede blev dog endnu ikke formildet. Frelseren iførte sig vor kjødelige Natur, forat den Guddomsherlighed, hvori han gjorde samme deelagtig, maatte udsone dens Syndighed; forat den Lægekraft, hvori hans fuldkomne Retfærdighed gjorde vor kjødelige Natur deelagtig, kunde tilintetgjøre den Syndegift, som er i samme, og Naaden saaledes blive den til Deel; men Guds rasende Vrede blev dog endnu ikke formildet. Nei! baade Synden og og Syndens Straf maa han i vort Sted bære; hans Legeme bindes, mishandles, saares, gjennembores, korsfæstes, lægges i Gravens Gjemme; som en stærk Dug flyder Blodet ned over alle den Lidendes Lemmer; hans hellige Sjæl bedrøves over al Maade, ja, er bedrøvet indtil Døden; selv Helvedes Qvaler maa han friste, og Guds Søn fra Evighed klager over, at

[1]) Luc. 23, 34. [2]) Ap. G. 20, 28.

han er forladt af Gud.[1]) Han sveder i den Grad Blod, føler i den Grad Sjæleangst, at han, som styrker den hele Engleskare, selv behøver Trøst og Styrke af en enkelt Engel.[2]) Kort — han, der giver Livet til Alt, hvad som lever, maa selv gaae i Døden!

Gaaer det saaledes med det grønnende Træ, hvorledes vil det da gaae med det tørre[3])? — hvorledes vil det gaae Syndere, naar Sligt vederfares den Hellige og Retfærdige? Hvorledes vil han, der viste saa megen Strenghed imod den, der bar Andres Synder, ikke straffe os for vore egne? Hvorledes skulde Gud vedblive hos Tjenerne at være overbærende med det, han saa strengt straffer hos sin egen Søn? Hvilke Lidelser maae ikke forestaae dem, Gud hader og afskyer, naar den, han elsker over alle Ting, maa lide saameget? Gik ei engang Christus ud af Verden uden Hudflettelse, han, som dog var uden Synd i Verden; hvilke Hudflettelser fortjene da ikke de, hvis Fødsel, Liv og Død er idel Synd? — Og dog er Tjeneren veltilmode, medens den elskede Søn føler saa dyb en Smerte over hans Brøde; Tjeneren driver endog sin Herres Vrede til det Yderste, medens Sønnen maa opbyde sine Kræfter for at stille og formilde Faderens Vrede. — O! hvor er der Maal og Grændse for Guds Vrede? hvo kan beskrive dens Heftighed? hvo kan fatte hans strenge Retfærdighed? Er Gud i den Grad haard og streng mod hans eenbaarne, elskelige, i hans eget Væsen deelagtige Søn, og det ikke formedelst dennes egen Brøde, men blot fordi han gaaer i Forbøn for den ringe Tjener; hvad vil han da gjøre ved den Tjener, som tryg fremturer i sine Synder og Overtrædelser? Skjælve burde dog Tjeneren, ja, forfærdes og bedrøves over, hvad han har forskyldt, siden Sønnen straffes for det, han

---

[1]) Matth. 27, 46. [2]) Luc. 22, 43. [3]) Luc. 23, 31.

ikke har forskyldt; skjælve burde Tjeneren, der vedbliver at synde, siden Sønnen for Syndens Skyld udstaaer saa megen Møie; skjælve burde Skabningen, som har korsfæstet sin Skaber; skjælve burde Tjeneren, som har myrdet sin Herre; skjælve burde den Ugudelige, som saaledes har mishandlet den Retfærdige og Hellige!

Lader os dog, mine Dyrebare, bøie Øret til hans Raab, lader os bøie Øret til hans Klage! Saaledes omtrent taler han fra Korset med lydelig Røst: O, Menneske, see dog, hvad jeg for din Skyld lider; til Dig henvender jeg mit Klageraab; thi for Dig døer jeg; see dog de Straffe, med hvilke jeg pines, see Naglerne, med hvilke jeg gjennembores! — der er ingen Smerte som min Smerte! Og dog — hvor stor min udvortes Smerte end er, langt smerteligere er dog mit Hjertes Bedrøvelse, naar jeg maa erfare, at Du er saa utaknemmelig!

Forbarm Dig over os, Du Albarmhjertige, ja forbarm Dig over os og omvend vore Steenhjerter til Dig[1])!

---

[1]) Ezech. 11, 19.

Tredie Betragtning.

Om Frugterne af en sand og alvorlig Omvendelse.

„Gjør Bod og Dig omvend!“
— Fra Korset Christ mon raabe —
Du Livets Krone end
Af Naade da tør haabe.

Den rette Begyndelse og Grundvold for et gudfrygtigt Levnet er den Omvendelse, som fører til Salighed; thi hvor en sand Omvendelse findes, der er Syndernes Forladelse; hvor der er Syndsforladelse, der er Guds Naade, hvor Guds Naade er, der boer Christus i Hjertet, og hvor Christus er, der er ogsaa hans Fortjeneste; hvor Christi Fortjeneste er, der er Fyldestgjørelse for vore Synder; hvor der er Fyldestgjørelse for Synden, der er den Retfærdighed, som gjælder for Gud, og hvor denne Retfærdighed er, der er ogsaa en god og rolig Samvittighed; men hvor der er Samvittighedsro, der er ogsaa den Hellig-Aand; hvor den Hellig-Aand er, der boer den hele høihellige Treenighed, og hvor den hellige Treenighed er, der er det evige Liv. Altsaa — hvor en sand Omvendelse findes, der er det evige Liv.

Og omvendt — hvor ingen sand Omvendelse findes, der er hverken Syndsforladelse eller Guds Naade, hverken Christus eller hans Fortjeneste, hverken Fyldestgjørelse for Synden eller den Retfærdighed, som gjælder for Gud, hverken Samvittighedsro eller den Hellig-Aand, hverken den hellige Treenighed eller det evige Liv.

Hvi nøle vi da med vor Omvendelse? hvorfor opsætte vi den til imorgen [1]? Hverken staaer den Dag imorgen i vor egen Magt, ei heller er den sande Omvendelse et Værk af vor egen Anstrengelse. Desuden skal der engang paa Dommens Dag gjøres Regnskab ei blot for den Dag imorgen, men ogsaa for den Dag idag. Uvis er den Dag imorgen, men vis nok er de Ubodfærdiges Fortabelse. Tilgivelse og Naade har Gud lovet den Bodfærdige; men den Dag imorgen har han ikke lovet. Christi Fyldestgjørelse har intetsteds hjemme, uden i et af sand Anger sønderknust Hjerte. Vore Synder — vidner Propheten Esaias [2] — gjøre Skilsmisse imellem Gud og os; men igennem Omvendelse komme vi atter i hans Samfund. Derfor — bekjend og fortryd din Syndeskyld! og Du skal erfare, at Gud i Christo er bleven Dig naadig. Jeg har udslettet dine Overtrædelser, siger Herren [3]; altsaa maae vore Synder have været optegnede i det himmelske Raadhuus. Vend dit Aasyn bort fra mine Synder! beder David [4]; altsaa har Gud Øie med vore Misgjerninger. Moses beder [5]: Vend Dig atter til os, o, Gud! — altsaa adskille vore Synder os fra ham. Vore Synder svare imod os, klager Esaias [6]; altsaa anklage de os for den guddommelige Retfærdigheds Domstol. Rens mig af mine Synder! beder David [7]; altsaa er Synden i Guds Øine den meest vanærende Ureenhed. Den samme Guds Mand beder fremdeles: helbred min Sjæl; thi jeg har syndet imod Dig; altsaa er Synden en Sygdom i Sjælen. Hver den, som synder imod mig, ham vil jeg udslette af min Bog, siger Herren [8]; altsaa udslettes vi af Livets Bog for vore Synders Skyld.

---

[1]) Sirach 5, 8; 18, 23. [2]) 59, 2. [3]) Es. 44, 22. [4]) Ps. 51, 11. [5]) Ps. 90, 13. [6]) 59, 12. [7]) Ps. 51, 4. [8]) 2 Mos. 32, 33.

Bortkast mig ikke fra dit Ansigt, beder den hellige Sanger [1]; altsaa forkastes vi af Gud formedelst vore Synder. Og han beder fremdeles: tag ikke din Hellig-Aand fra mig; altsaa udjages den Hellig-Aand ved vore Synder af vort Hjertes Tempel, ligesom „man fordriver Bier ved Røg og Duer ved at udbrede Stank." Det hedder fremdeles [2]: giv mig igjen din Saligheds Fryd — lad de Been fryde sig, som Du har sønderknuset; altsaa volder Synden os Sjæleangst og udtørrer Hjertets Saft og Kraft. Landet er besmittet for dets Indbyggeres Skyld; thi de have overtraadt Loven, udbryder Esaias klagende [3]; altsaa er Synden en smitsom Gift. Fra de dybe Afgrunde opløfter jeg min Røst til Dig, o, Herre, siger Psalmisten [4]; altsaa styrter Synden os ned i Helvede. Fordum vare vi døde i vore Synder, skriver Apostelen [5]; altsaa er Synden Sjælens aandelige Død. Ved Synden, hvis Sold er Døden, mister Mennesket Gud, Gud, som er det uendelige over ethvert Begreb ophøiede Gode; saa det at miste Gud, er det uendelige, uudsigelige Onde; thi ligesom Gud er det høieste Gode, saaledes er Synden det høieste Onde. For en sand Betragtning ere Straffe og Gjenvordigheder ikke Onder, efterdi mangfoldige Goder netop ved dem fremlokkes. Ja, at de endog ere Goder, er indlysende deraf, at de hidrøre fra det høieste Gode, nemlig Gud, fra hvem jo kun det Gode kan komme; fremdeles deraf, at de fandtes hos ham, der selv var det høieste Gode, nemlig Christum; thi det høieste Gode er dog ikke deelagtigt i noget virkeligt Onde. Langt fra at være Onder, lede Kors og Gjenvordigheder saaledes endogsaa til det høieste Gode, nemlig det evige Liv. Igjennem Lidelse

---

[1] Ps. 51, 13. [2] Ps. 51. [3] 24, 5. [4] Ps. 130, 1. [5] Eph. 2, 1.

indgik Christus til sin Herlighed [1]), og igjennem mangehaande Trængsler indgaae de Christne til det evige Liv. [2])

Følgelig er Synden det største Onde, fordi den fører bort fra det høieste Gode. Jo mere Du nærmer Dig Gud, desto længere fjerner Du Dig fra Synden; jo mere Du nærmer Dig Synden, desto længere fjerner Du Dig fra Gud. Hvor saliggjørende er altsaa Omvendelsen, der drager os bort fra Synden og fører os tilbage til Gud! Synden er i Sandhed lige saa stort et Onde, som han er stor, der fortørnes over Synden — og ham rummer hverken Himmelen eller Jorden. Og paa den anden Side er Omvendelsen lige saa stort et Gode, som han er stor og herlig, til hvis Samfund Omvendelsen atter fører os.

Synderen anklages af sin egen Samvittighed, som han har besmittet, af Skaberen, han har fortørnet, af den Brøde, ved hvilken han har overtraadt Loven, af Skabningen, han har misbrugt, ja, af selve Djævelen, hvis Indflydelser han dog har fulgt. Hvor saliggjørende er da ikke Omvendelsen, der befrier os fra saa svære Anklager?

Lader os derfor, hellere idag, end imorgen, ile med at bruge det sikkre Lægemiddel imod saa farlig en Sygdom! Angrer Du først i din Dødsstund, da er det ikke saa meget Dig, der forlader Synden, men snarere Synderne, som forlade Dig; Du vil neppe finde, at Nogen af Hjertet har angret i sin Dødsstund, uden maaske hiin ene Røver paa Korset. Nu har jeg tjent Dig i fjorten Aar, sagde Jakob til Laban, [3]) det er paa Tide, jeg bærer Omsorg for mit eget Huus; og Du — Du, som i saa mange Aar har trællet for Verden og Livet i samme, er det ikke billigt, at Du endelig engang begynder at bære Omsorg for din Sjæl? Hver Dag

---

[1]) Luc. 24, 26. [2]) Ap. G. 14, 22. [3]) 1 Mos. 31, 41.

begaae vi kjødelige Mennesker en stor Hob Synder, hver Dag bør derfor og den Hellig-Aand udslette dem med en sand Angers Taarer. Christus er død, forat Synden maatte døe i os; men vi — skulde da vi lade det leve og herske i vore Hjerter, for hvilket at døde Guds Søn selv vilde døe?

Christus gaaer ikke med sin Naade ind i et Menneskes Hjerte, før Johannes den Døber igjennem Omvendelse bereder ham Vei. Kun i det sønderbrudte Kar gyder Gud sin Barmhjertigheds Olie. Herren ihjelslaaer os først ved sønderknusende Anger, forat han siden maa kunne levendegjøre os med Aandens Trøst; igjennem alvorlig Bedrøvelse og Smerte fører han os først ned til Helvede, forat han kan føre os tilbage derfra, idet han lader os smage sin Naade.[1]) Elias hørte først et stærkt og vældigt Veir, der omstyrtede Bjerge og sønderslog Klipper, og efter Stormen kom et Jordskjælv, og efter Jordskjælvet saae han en Ild; men omsider paafulgte en mild og sagte susende Luftning:[2]) saaledes er ogsaa i Sjælen Frygt og Bæven en Forløber for den salige Nydelse af Guds Kjerlighed, og Bedrøvelsen efter Gud en Forløber for hans husvalende Trøst. Gud forbinder ikke dine Synde-Saar, medmindre Du først kjender og begræder dem; han skjuler ikke dine Synder, hvis ikke Du først skrifter dem; han retfærdiggjør Dig ikke, medmindre Du først selv fordømmer Dig; han trøster Dig ikke, medmindre Du først mistrøster Dig selv.

Saadan alvorlig og sand Omvendelse bevirke Gud i os ved sin Hellig-Aand!

---

[1]) 1 Sam. 2, 6. [2]) 1 Kong. 19, 12.

Fjerde Betragtning.

Om Jesu Navn.

Som „Jesus“, Frelsernavnet, er ingen Honning sød;
Det holder hvad det lover, det skaber Liv af Død.

O, milde Jesu, vær ogsaa mig en Jesus, og forbarm Dig over mig for dit hellige Navns Skyld. Vel fordømmer mit Levnet mig; men Jesus-Navnet skal frelse mig. Jeg besværger Dig ved dette dit Frelser-Navn, gjør mod mig efter dets Lydelse; og da Du er en sand og stor Frelser, seer Du jo vel og i Naade til dem, der ere sande og store Syndere. O, forbarm Dig dog over mig, milde Jesu, i Naadens Tid, at Du ikke skal fordømme mig paa Dommens Dag! Om Du optager mig i dit Naade-Skjød, bliver det ikke derfor snevrere; om Du og giver mig nogle af din Barmhjertigheds Smuler, bliver Du ikke derfor mindre rig, end sige da fattig; for min Skyld er Du jo bleven født, for min Skyld omskaaren, for min Skyld endelig blev Du kaldt Jesus.

Hvor sødt, hvor huldsaligt er dog dette Navn! thi hvad betyder Jesus vel andet end Frelser, Forløser, Saliggjører? men hvad virkelig Ulykke skulde endnu kunne times os, naar vi først føle os i Sandhed salige? Eller — kunne vi maaskee enten forlange eller forvente Noget, som er endnu bedre, end vor Salighed? O, Herre Jesu, optag mig i dine Børns Tal, at jeg med dem maa kunne lovprise dit hellige og saliggjørende Navn. Om jeg end selv har berøvet mig min Uskyld, har jeg derfor frarøvet Dig blot et Gran af din Barmhjertighed? fordi jeg Ulyksalige har kunnet styrte mig i

Fordærvelse og Fordømmelse, skulde Du derfor ikke i din Barmhjertighed kunne gjøre mig salig? O, Herre, agt dog ikke saa nøie paa mine Synder, at Du glemmer din egen Barmhjertighed! Bliv ikke ved at veie mine Misgjerninger saa længe paa din Guldvægt, til de veie mere, end din fyldestgjørende Fortjeneste! Giv ikke saa nøie Agt paa min Ondskab, at Du derover glemmer din egen Godhed! Kom ikke din Vrede ihu overfor den Skyldige; men kom hellere din Barmhjertighed ihu over for den, som trænger til Barmhjertighed. Har Du selv givet mig Hjerte til, at jeg har kunnet længes efter Dig, mon Du da vil unddrage Dig min Længsel? Har Du selv viist mig min Uværdighed til at frelses og min Værdighed til at fordømmes, mon Du da vil skjule din hellige Fortjeneste og din Forjættelse om det evige Liv for mig? Vel skal min Sag føres og paakjendes for Himmelens Domstol; men det trøster mig, at Frelser-Navnet blev Dig anviist netop i Himmelens Raad; thi fra Himlen blev jo hiint Navn bragt og forkyndt os ved en Engel. [1]) O, albarmhjertige Jesu, hvem skulde Du ellers være en Jesus, naar Du ikke vil være det for arme Syndere, der trygle Dig om Naade og Salighed? De, som stole paa deres egen Retfærdighed og Hellighed, de søge Salighedens Kilde hos sig selv; men jeg tyer til Dig, min Frelser, efterdi jeg slet Intet finder hos mig selv, hvorved jeg er værdig til det evige Liv. O, frels den Fordømte; forbarm Dig over den arme Synder; retfærdiggjør den Uretfærdige; frikjend den skyldigt Anklagede! Du, Herre, er Sandheden; [2]) sandt og helligt er dit Navn. Lad dit Navn derfor ogsaa i mig vise sin Sandheds Kraft, vær ogsaa mig en Jesus, og en Frelser! Vær mig en Jesus i dette timelige Liv; vær mig en Jesus i min Død; vær

---

[1]) Matth. 1, 21. [2]) Joh. 14, 6.

mig en Jesus paa den yderste Doms Dag; vær mig en Jesus i det evige Liv! Og det vil Du jo være, milde Jesu; thi som Du selv i Væsen er uden Forandring og Omskiftelse, saaledes er Du det og i Naade og Barmhjertighed. For min Skyld, Herre, Jesu, for en eneste arm Synders Skyld bliver dit Navn dog ikke forandret; nei! Du vil tvertimod være ogsaa mig en Frelser; thi den som kommer til Dig, vil Du ingenlunde kaste ud.[1]) Du, som selv har givet mig Lyst og Villie til at følge din Indbydelse til at komme, Du vil ei heller negte at modtage mig, naar jeg kommer; thi dine Ord ere Liv og Sandhed.[2])

Lad være, at den ogsaa til mig forplantede Arvesynd fordømmer mig, Du er mig dog en Jesus; lad være, at min syndige Undfangelse fordømmer mig, Du er mig dog en Jesus; lad være at min Dannelse i Moders Liv, som var underlagt Synd og Forbandelse, fordømmer mig, Du er alligevel min Frelser; lad være, at min forkrænkelige Fødsel fordømmer mig, Du er ligefuldt min Saliggjorer; lad kun mine Ungdoms-Synder fordømme mig, Du er dog min Jesus; lad hele mit Levnet, der er besmittet af de groveste Synder, fordømme mig, Du forbliver dog min Jesus; lad Døden, der rammer mig som Straf for mine mange Synder og Misgjerninger, kun fordømme mig, Du er dog min Frelser; lad endelig den strengeste Dom paa den yderste Dag true mig med Fordømmelse, Du er dog min Jesus!

I mig er der vel kun Synd, Forkastelse, Fordømmelse; hvorimod der i dit Navn er Retfærdighed, Naadevalg og evig Salighed; men i dit Navn er jeg jo døbt; paa dit Navn troer jeg; i dit Navn vil jeg døe; i dit Navn vil jeg opstaae fra de Døde; i dit Navn vil jeg fremstille mig til Doms. Alt er os beredet i dette Navn og forvaret deri som

[1]) Joh. 6 37 [2]) Joh. 6, 63.

i et kosteligt Gjemme; og ikke det Mindste af hine salige Goder forsvinder, uden det, jeg ved egen Vantro borttager. Men dette afvende Du i Naade fra mig, o, milde Jesu! — jeg beder derom i dit eget Navn, at ikke Synd og Vantro skal fordømme mig, hvem Du ved din dyrebare Fortjeneste og dit saliggjørende Navn ønsker at frelse og bevare.

Femte Betragtning.

Om Troens Bestyrkelse i Dødskampen paa Grund af Christi Kjærlighed.

Hvad er i Liv, hvad er i Død
Min Sjæl til større Baade
— Trods al dens Angst og svare Nød —
O, Jesu! end din Naade?

See, Herre Jesu, hvorledes jeg forsynder mig imod din hellige Lidelse for vore Synder. Mit Hjerte ængstes nemlig, og min Sjæl er saare bedrøvet over, at jeg selv ingen saakaldte gode Gjerninger, ingen Fortjenester har at opvise; ihvorvel din Liden jo træder istedetfor al min Gjøren og Laden, og dine i Sandhed gode Gjerninger regnes mig til Fortjeneste. Jeg forsynder mig imod din hellige Lidelse, fordi jeg, uanseet den er i al Maade tilstrækkelig og fuldgyldig, endnu ængster mig selv med at ville fuldstændiggjøre den — ved Hjælp af mine egne Gjerningers Fyldekalk. Kunde jeg finde Retfærdighed hos mig selv, ja, da nyttede din Retfærdighed mig Intet, eller jeg skulde dog maaskee ikke føle synderlig Trang til

den; men prøver jeg paa at retfærdiggjøres ved Lovens Gjerninger, vil jeg nok blive fordømt af Loven. Dog — nu veed jeg jo, at jeg ikke længere er under Loven, men under Naaden.[1]) — Jeg har forspildt mit jordiske Liv; hellige Fader, jeg har syndet imod Himmelen og for Dig, og er ikke længer værd at kaldes Din Søn,[2]) men dog vil Du ikke afslaae min Bøn om at gjøre mig, som en af dine Dagløunere. Lad ikke, jeg beder saa bønlig derom, lad ikke den hellige, forsonende Frugt af din Lidelse vorde mig negtet; lad ikke dit Blod forgjæves være udøst, men lad min Sjæls Frelse være blandt dets kostelige Frugter! Saalænge jeg har levet har og Synden levet i mit Kjød; jeg beder: lad den nu omsider døe med mig; hidtil har jeg været en stadig Træl af Kjødet, lad nu Aanden omsider feire sin Triumph; lad kun det udvortes Menneske blive Forraadnelsens og Ormenes Bytte, blot det indvortes Menneske maa opstaae i Herlighed! hidtil har jeg stedse fulgt Slangeaandens Indskydelser, o, lad ham nu omsider sønderknuses under mine Fødder![3]) Satanas er her og anklager mig; men i mig har han slet ingen Deel; han forfærder mig med Synet af Døden; men med Døden vil mit Syndelevnet ende og et nyt Liv begynde; ja, nu først vil jeg ganske kunne være til dit Velbehag, min Gud; nu først vil jeg ret befæstes i Fromhed og Dyd. Han ængster mig med mine Synder, men lad ham anklage den, som har taget min Skrøbelighed paa sig, den, hvem Gud har straffet saa haardt for mine Synder.[4]) Bundløs er min Gjæld, og selv vil jeg ikke kunne afbetale det Ringeste paa den; men jeg stoler ganske paa hans Rigdom og Naade, som har sagt god for mig. Lad ham frie mig,

---

[1]) Rom. 6, 14. [2]) Luc. 15, 18 f. [3]) Rom. 16, 20
[4]) Es. 53, 4.

som er gaaen i Borgen for mig; lad ham, som har overtaget min Gjæld, betale den til sidste Hvid! O, Herre, jeg har syndet, og mine Synder ere kun alt for mange og alt for store; men maatte jeg dog aldrig have Hjerte til at begaae den frækkeste af alle Synder, den nemlig, at jeg reent ud beskylder Dig for Løgn, naar Du med Ord og Gjerninger, ja selv med Ed forsikkrer, at der er skeet tilstrækkelig Fyldest for mine Synder. Mine Synder frygter jeg ikke mere, siden Du er min Retfærdighed; ikke min Uvidenhed, siden Du er min Viisdom;[1]) ikke Døden, fordi Du er mit Liv; ikke mine Vildfarelser, fordi Du er min Sandhed;[2]) ikke Forraadnelsen, fordi Du er min Opstandelse;[3]) ikke Dødens Smerter, fordi Du er min Fryd; ikke Dommens Strenghed, fordi Du er min Retfærdighed.

Ak, Herre, lad din Naade og husvalende Trøst lig Dugdraaber vederqvæge min vansmægtende Sjæl! Vansmægtende er min Aand, men ret snart skal den frydes i Dig; fortørret og henvisnet er mit Kjød; men det skal snarligen blomstre paany; jeg er nødt til at blive Forraadnelsens Bytte; men, har Du udfriet mig fra alt Ondt, vil Du og udfrie mig fra Forraadnelsen. Du har jo skabt mig — hvorledes skal da dine egne Hænders Gjerning kunne opløses og blive til Intet? Du har jo løskjøbt mig fra alle mine Fjender — hvorledes vil da Døden ene kunne holde mig fangen? Dit Legeme, dit Blod, al din Eiendom, ja, din egen dyrebare Person har Du hengivet for min Salighed — hvorledes skal da Døden kunne forholde mig det, som er indløst til mig ved saa høi og dyr en Igjenløsningsbetaling? Herre, Jesu, Du er Retfærdigheden selv — mine Synder kunne dog umulig komme til at gjælde mere, end Du? Du er Opstandelsen og Livet —

---

1) 1 Cor 1, 30. 2) Joh. 14, 6. 3) Joh. 11, 25.

min Død vil dog ei kunne være stærkere, end Du? Du er Gud — Satanas skal aldrig blive Dig overlegen! Du har givet mig din Aand til Pant [1]), det er min Roes, det er min Stolthed, og jeg troer fuldt og fast, uden at anfægtes af den mindste Tvivl, at det skal forundes mig at indgaae til Lammets Bryllup [2]). Dyrebare Brudgom, Du er min Brudedragt, som jeg har iført mig i Daaben; Du vil skjule min Nøgenhed, og paa denne kostbare og underskjønne Klædning vil jeg ikke lappe med min egen Retfærdighed; thi hvad er et Menneskes Retfærdighed andet, end en besmittet Klud? Hvorledes skulde jeg altsaa fordriste mig til at rimpe slig væmmelig Pjalt paa Retfærdighedens straalende Klædebon? I denne Dragt vil jeg træde frem for dit Aasyn paa Dommens Dag, naar Du med Retfærdighed og Billighed skal dømme Jorderigs Kreds; i denne Dragt vil jeg træde frem for dit Aasyn i dit himmelske Rige; denne Dragt skal skjule min Skam og min Skjændsel, saa Ingen i al Evighed herefter skal tænke paa den. Forherliget og helliggjort skal jeg der vise mig for dit Ansigt, og dette mit Kjød, dette mit Legeme skal iføres den saligste Herlighed, en Herlighed, som i al Evighed ikke afbrydes ved nogen Død. Kom, Herre Jesu, og hvo Dig elsker, han sige: kom [3])!

---

[1]) 2 Cor. 1, 22. [2]) Aab. 19, 7. [3]) Aab. 22, 20.

Sjette Betragtning.

Den Bodfærdiges Trøst af Christi Lidelse.

(Tildeels efter Anselm.)

Christi Kors er Christnes Krone;
Thi det Blod, som der udrandt,
For al Verdens Synd at sone,
Død og Helved overvandt.

Al en troende Christens Ære er grundet i vor lidende Herres Vanære; al den Gudfrygtiges qvægende Fred er kjøbt med vor Frelsers smertefulde Vunder; vort Liv hidrører fra hans Død, vor Herliggjørelse fra hans fornedrende Ophøielse paa Korset [1]). O, himmelske Fader, Du almægtige Gud, hvor stor er din Barmhjertighed! Fortørne Dig, det stod i min egen Magt: men det stod ikke i min egen Magt at formilde din Vrede; derfor er det Dig selv, som i Christo tilveiebringer min Forsoning med Dig.

O, hellige Gud, see da i Naade til din Søns hele opoffrende Komme i Kjødet og tilgiv mit Kjøds Skyld og Brøde; betænk, hvad din syndfrie Søn har liidt for Synden, og glem derimod, hvad din onde Tjener har bedrevet! Mit Kjød har opirret Dig til Vrede; derfor beder jeg Dig, at Christi blodige Offer maa bevæge Dig til Barmhjertighed! Sandt nok — min Ugudelighed forskylder meget; men langt mere har min Forløser forhvervet ved sin Hellighed; stor er min Uretfærdighed; men langt større er hans Retfærdighed; thi ligesom Gud betyder uendeligt mere, end et Menneske, saale-

---

[1]) Joh. 3, 14.

des betyder og min Ondskab uendeligt mindre end hans Godhed, og det baade med Hensyn til Beskaffenhed og Grad.

I Eet og Alt hører jeg Dig til, som min Skaber; lad mig derfor og i Eet og Alt høre Dig til, som min kjærlige Forsoner! Du forunder mig at bede, forund mig da ogsaa at faae; ved din Naade leder jeg, lad mig ved din Naade ogsaa finde; Du lærer mig at banke paa, luk derfor op for mig, naar jeg banker. Fra Dig har jeg min Hunger og Tørst efter din Naade, maatte jeg blot ogsaa af Dig virkelig erholde den; fra Dig har jeg Villien til det Gode, maatte jeg blot ogsaa af Dig faae Kraft til at udrette det[1]). O, hellige Gud, Du retfærdige Dommer, skjuler jeg mine Synder, da ere de ulægelige; og skrifter jeg dem, da ere de vederstyggelige; i første Tilfælde brænde de mig smertelig, i sidste Tilfælde fylde de mig med Frygt og Bæven. Ak, Herre, unddrag mig dog ikke din grændseløse Naade og Barmhjertighed, hvor Du er Vidne til saa grændseløs en Jammer og Elendighed! Hos mig finder Du mange og store Synder, men lad din Naade være endnu større og overflødigere! Hellige Fader, udøs ikke din Vrede over mig, da Du jo for mine Synders Skyld har straffet din egen Søn saa haardt. Hellige Jesu, befri Du mig fra Guds Vrede, Du, som paa Korset har baaret den for mig! O, Hellig-Aand, skjul mig for Guds Vrede under din Trøstes Vinger, Du som i Evangeliet har forkyndt alle bodfærdige og sønderknuste Hjerter Naade!

O, hellige Gud, Du retfærdige Dommer, jeg finder intet Tilflugtssted, hvor jeg kan skjule mig for din Vredes Aasyn. F a r e r j e g o p t i l H i m m e l e n, d a e r D u d e r; o g r e d e r j e g S e n g i H e l v e d e, s e e, d a e r D u d e r; v i l d e j e g t a g e M o r g e n r ø d e n s V i n g e r, v i l d e j e g

---

[1]) Philip. 2, 13.

boe hos det yderste Hav, saa skulde ogsaa der din Haand føre mig og din høire Haand holde mig fast[1]. Derfor vil jeg tye lige til Christum og skjule mig i hans Vunder. O, barmhjertige Gud, see i Naade til din Søns Legeme, der ganske er bedækket med Saar, og giv ikke Agt paa mine Synde-Saar; lad din Søns Blod aftvætte mig enhver Synde-Plet; hør hans brændende Bønner, som han bringer Dig for de Udvalgtes Frelse[2].

O, hellige Gud, Du retfærdige Dommer, mit Levnet ængster mig; thi naar jeg nøie prøver det, da viser det sig fra Ende til anden at være syndefuldt eller blottet for Frugter; og er der i mit Liv Noget, som ligner en god Frugt, da er det i Virkeligheden enten Hykleri eller Stykværk eller paa en og anden Maade besmittet og fordærvet; saa det enten ikke kan finde dit Behag, eller endog maa finde dit Mishag. Tilvisse, mit hele Levnet er enten syndigt og fordømmeligt, eller uden Frugter og foragteligt. Dog, hvi gjør jeg Forskjel paa, om det er uden Frugter, og om det er fordømmeligt? Er det nemlig uden Frugter, da er det i Sandhed og fordømmeligt! thi ethvert Træ, som ikke bærer god Frugt skal omhugges og kastes i Ilden[3]) — brændes skal ikke blot det Træ, som bærer daarlige Frugter, men ogsaa det, som slet ingen bærer. Bukkene, der have faaet Plads ved Dommerens venstre Side[4]), ængste mig, ikke just fordi de have gjort noget Ondt, men fordi de intet Godt have øvet: de have ikke givet de Hungrige at spise, ikke de Tørstige at drikke.

Derfor vee Dig, Du som er et saadant saftløst og ufrugtbart Træ, der kun duer til Brændsel for den evige Ild!

---

[1]) Ps. 139, 8—10. [2]) Joh. 17, 9. [3]) Matth. 3, 10.
[4]) Matth. 25, 33.

Hvad vil Du svare paa hiin Dag, naar Du skal gjøre Regnskab for Anvendelsen af hele den Dig forundte Levetid, ja for Benyttelsen af ethvert Dieblik? Som intet Haar utalt skal falde af dit Hoved, saa skal og intet Dieblik af din Levetid vorde glemt. Ak, hvilken en Trængselstid! Paa den ene Side anklages Du af dine Synder, paa den anden Side ængstes Du af Guds Retfærdighed; under Dig gaber Helvedes rædselsfulde Svælg; oven over Dig throner den retfærdige Dommer; inden i Dig brænder din Samvittighed; udenfor Dig staaer Verden i lys Lue. Dersom den Retfærdige neppeligen frelses, hvor vil den Ugudelige og Synderen da komme frem[1])? At skjule sig vil være umuligt, og at vise sig vil ikke være til at udholde.

Hvorfra skal da min Sjæl erholde Frelse? hvorfra henter jeg Raad for den? Hvo er det, som kaldes Raadgiveren[2])? Det er Jesus selv, og han er tillige Dommeren, imellem hvis Hænder jeg skjælver. Derfor, kom til Dig selv igjen, min Sjæl, og fortvivl ikke! forlad Dig paa ham, hvem Du frygter; søg din Tilflugt hos ham, fra hvem Du er bortflygtet! O, Herre Jesu Christe, gjør for dit hellige Navns Skyld det imod mig, hvorpaa dit Navn lyder; see i Naade til mig Elendige, som anraaber dit Navn! Om Du optager mig i dit rummelige Naade-Skjød, bliver det ikke derfor snevrere. Sandt nok, o Herre! min Samvittighed siger mig, at jeg har fortjent at fordømmes, og min Anger er langt fra nok til at gjøre Fyldest; men det er ligefuldt en urokkelig Sandhed, at din Barmhjertighed langt overgaaer din Fortørnelse. Paa Dig, o Herre, bygger jeg mit Haab; lad det i al Evighed ikke beskæmmes!

---

[1]) 1 Pet. 4, 18. [2]) Es. 9, 6.

Syvende Betragtning.

Om Frugten af vor Herres Lidelse.

Christi dyrebare Blod er mig Haabets Kilde;
Tak, o Herre, Tak, at Du det udøse vilde!

Saa ofte jeg tænker paa min Herres og Frelsers Lidelse, fatter jeg et stort og levende Haab om Guds Kjærlighed og mine Synders naadige Tilgivelse. Sit Hoved bøier han paa Korset, for at give mig sit Fredens og Kjærlighedens Kys; sine Arme udbreder han for at omfavne mig; sine Hænder aabner han, for at meddele mig sin rige Velsignelse; han lader sin Side aabne, for at jeg skal see hans Hjerte brænde af Kjærlighed; han ophøies fra Jorden for at drage Alle til sig[1]); hans Vunder udstraale Kjærlighedens Lys, skjøndt de sortne i Smertens Nat: igjennem hans aabne Vunder kunne og skulle vi derfor ligesom indtræde i hans Hjerte og beskue dets inderste Helligdom. I Sandhed, hos ham finde vi en riig Forsoning[2]); thi ikke draabe-, men strømmeviis flod Blodet ud af hans Legemes fem Vunder. Ligesom Druen, man kaster i Viinpersen, knuses under Vægten, som lægges oven paa den, og Saften udsprudler til alle Sider, saaledes er det og med Christi hellige Legeme: perset under Vægten af Guds Vrede og Byrden af vore Synder, udgyder det, (som den sande Viindrue) sin Blodsaft til alle Sider.

Da Abraham vilde bringe sin Søn til Offer, sagde Herren[3]); nu kjender jeg, at Du frygter Gud og har

[1]) Joh. 12, 32. [2]) Ps. 130, 7. [3]) 1 Mos. 22, 12.

ikke sparet din Søn, din Eneste for mig; vær Du iligemaade forvisset om den evige Faders uendelige Kjærlighed, efterdi han har villet hengive sin eenbaarne Søn i Døden for os! — Han elskede os, medens vi endnu vare hans Fjender [1]); mon han da vil glemme os, nu vi ere forsonede med ham ved hans Søns Død? Vil han, som endog veed Tal paa de Gudfrygtiges Skridt og Taarer [2]), kunne glemme sin egen dyrebare Søns Blod? Eller skulde Christus, nu han lever i al Evighed, kunne glemme dem, for hvis Skyld han engang har villet døe? vil han i sin Herlighed kunne glemme dem, for hvis Skyld han har udholdt saa store Qvaler? — Betænk derfor, Du troende Sjæl, de mangfoldige Frugter af din Herres Lidelse. Christus har for os svedt den blodige Sved, at ikke Dødskampens kolde Sved skulde overvælde os; han har villet prøve Styrke med Døden, at vi ikke skulde ligge under i Striden med den; han har villet finde sig i at ængstes svarligen og bedrøves indtil Døden, forat vi maatte deelagtiggjøres i Himlens evige Glæde; med et Kys, som pleier at være Tegn paa Venskab og Kjærlighed, lod han sig forraade, for at tilintetgjøre Synden, hvortil Satan under Venskabs Maske forræderisk lokkede vore første Forældre. Han lod sig gribe og binde af Jøderne, forat han kunde løse og frigive os, som vare bundne i Syndens Lænker og til evig Tid skulde have været fordømte. I Haven (Gethsemane) skulde hans Lidelse begynde, forat han kunde udsone Synden, som havde taget sin Begyndelse i Paradisets Have; han lod sig trøste af en Engel, for at han kunde bringe os i Samfund med Himmelens Engle. Han bliver forladt af sine egne Disciple, at han des fastere maatte binde os til sig, vi som ved vanærende Affald havde skilt os fra Gud. For Raadet blev han anklaget

[1]) Rom. 5, 8. [2]) Ps. 56, 9.

af falske Vidner, at vi ikke maatte anklages af Satan, idet Guds Lov vidner imod os; han blev fordømt her paa Jorden, forat vi skulde frikjendes i Himmelen. Han, som aldrig gjorde nogen Synd, taug ligeoverfor sine syndige Dommere, forat vore Synder ikke skulde nøde os til at forstumme, naar vi engang stædes for Guds Domstol. Han taalte, at man slog ham paa Munden og med Kjeppe[1]), at vi maatte blive frie for Samvittighedsnag og alle Satans Plager. Han døiede Bespottelser, forat vi skulde kunne betale Satan Spot med Spot. Sit Ansigt lod han tildække, at han fra os kunde borttage Syndens Dække, der hindrer os i at see Gud og medfører den Uvidenhed, som styrter i Fordærvelse. Sine Klæder lod han sig afføre, forat han igjen kunde iføre os det ved Synden tabte Uskyldighedens Klædebon; han blev stukket med Torne, at han kunde læge vort Hjertes stikkende Vunder; han bar Korsets Byrde, forat han kunde vælte den evige Straffebyrde bort fra os; han raabte: „min Gud, min Gud, hvi haver Du forladt mig?" forat han kunde berede os Plads hos Gud i de evige Boliger; han tørstede paa Korset, at han kunde forhverve os den guddommelige Naades forfriskende Dug, og vi ikke maatte fortæres af en uudslukkelig Tørst; han lod sig forbrænde i Guds Vredes Flammer, at han kunde frie os fra Helvedes Ild. Han blev dømt, forat han kunde befrie os for Guds Dom, ja, fordømt som en Skyldig, forat han kunde faae os Skyldige benaadede. Han taalte Slag af de Ugudeliges Hænder, at han kunde frie os for Djævelens Svøbe; han skreg af Smerte, at han kunde bevare os fra det evige Skrig og Tænders Gnidsel; han fældte Taarer, for at han kunde aftørre vore; han døde forat vi skulde leve; han tømte Helvedangstens Kalk, forat den i al Evighed maatte

---

[1]) Matth. 26, 67.

gaae os forbi; han blev fornedret og ydmyget, at han kunde læge vor Hovmods Byld; han blev tornekronet, at han kunde forhverve os en Krone i Himmelen; han taalte Lidelser af Alle, forat han kunde skjænke Alle Salighed og Frelse; hans Øine udsluktes i Dødens Nat, forat vi kunde leve i Lyset af hans himmelske Herlighed; han hørte paa Spot og Forhaanelse, forat vi i Himlen skulde høre Englenes Frydesang.

Derfor maa Du ikke fortvivle, Du troende Sjæl! Vel har Du ved dine Synder fortørnet ham, som er det uendelige Gode, men den uendelige Igjenløsningssum er betalt for Dig til sidste Hvid; Du burde vel fordømmes paa Grund af dine Synder; men Guds Søn er allerede dømt for al Verdens Synder, som han havde paataget sig at bære; dine Synder fortjente vel Straf; men Gud har allerede straffet dem paa sin egen Søn; dine Syndesaar ere vel dybe; men Christi Blod er en kostelig Lægebalsam; Moses udtaler vel Forbandelsen over Dig, fordi Du ikke har holdt Alt, hvad skrevet staaer i Loven [1]); men Christus er blevet en Forbandelse i dit Sted [2]); i Guds Ret var der vel en Haandskrift imod Dig [3]), men den er allerede udslettet ved Christi Blod! — O, milde Jesu, lad derfor din Lidelse være min første og sidste, min eneste Tilflugt for Tid og Evighed!

---

[1]) 5 Mos. 27, 26. [2]) Gal. 3, 13. [3]) Col. 2, 14.

Ottende Betragtning.

Om Visheden af vor Salighed.

Beskæmmes Ingen skal forvist,
Som haaber paa den Herre Christ.

Hvi bliver Du urolig, min Sjæl? hvi tvivler Du endnu om Guds Barmhjertighed? Tænk blot paa din Skaber! Hvo skabte Dig uden din Bistand? hvo dannede dit Legeme i Løndom, dengang det blev dannet i Moders Liv, som var det i Jordens dybe Skjød? Skulde da ikke den Gud, som har baaret Omsorg for Dig, medens Du endnu ikke var til, ogsaa ville drage Omsorg for Dig, efterat han har skabt Dig i sit eget Billede? Jo, jeg er Guds Skabning, og jeg holder mig til min Skaber! Lad være, at min Natur er vanskabt af Djævelen, at den er mishandlet og saaret af Røvere [1]), nemlig mine Synder; endnu lever dog min Skaber, og har han kunnet skabe mig, vil han ogsaa kunne omskabe mig. Han, som har skabt mig uden nogen Synd, vil og kunne udrydde al den Synd, der formedelst Djævelens onde Tilskyndelse, Adams Fald og mine egne Misgjerninger har faaet Indpas hos mig og gjennemtrængt mit hele Væsen. Min Skaber skal have let ved at omskabe mig, naar han kun ogsaa vil det; og det vil han tilvisse, saa sandt Ingen hader sit eget Værk. Ere vi ikke for ham, ligesom Leret er i Pottemagerens Haand? [2]) hadede han mig, visselig, da havde han ikke skabt mig af Intet — han er alle Menneskers Frelser, meest deres, som troe. [3]) At han skabte mig er et Underværk; men et

[1]) Luc. 10, 30. f. [2]) Jer. 18, 6. [3]) 1 Tim. 4, 10.

endnu større Mirakel er min Gjenløsning. Det meest indlysende Beviis paa, at Herren har elsket os, er dog hans egen Lidelse og Død. Ingen vil dog negte, at den, for hvis Skyld den Eenbaarne sendes fra Faderens Skjød, jo bliver elsket. Brændte Du ikke af Længsel efter at frelse mig, Du min Herre og Frelser, hvi steg Du da ned fra din Himmel? men nu er Du jo nedstegen derfra til Jorden, og har fornedret Dig til Døden, ja til Døden paa Korset. For at løskjøbe Tjeneren, sparede Gud ikke sin egen Søn. Sand og stor maa derfor den Kjærlighed være, hvormed Gud omfatter Menneskeslægten, da han, for at gjenløse den lod sin Søn hudflette, ihjelslaae og korsfæste. Sjelden i alle Maader og uendelig stor var den Igjenløsningsbetaling, ved hvilken vi blev løskjøbte; sjelden og uendelig stor maa derfor og vor Frelsers Barmhjertighed være. Det kunde endog synes En og Anden, at Gud elsker os, han har udvalgt til sine Børn, idetmindste lige saa høit, som hans egen eenbaarne Søn; thi det, hvorpaa vi anvende Noget, pleier at være os kjærere, end det, vi anvende; og Gud skaanede ikke sin Søn, der er af samme Natur og Væsen, som han selv, blot for at kunne have os til sine udkaarede Børn. Hvad Under derfor, at han har beredet os Boliger i sit himmelske Huus, efterdi han har givet os sin Søn, i hvem den hele Guddomsfylde boer? Hvor Guddommens Fylde er, der er tilvisse ogsaa det evige Livs og den evige Herligheds Fylde; men har Gud i Christo givet os det evige Livs udeelte Fylde, hvorledes vil han da negte os blot en ringe Deel deraf? I Sandhed! med en uendelig stor Kjærlighed omfatter den himmelske Fader os udkaarede Børn, for hvis Skyld han hengav sin eenbaarne Søn; med en uendelig stor Kjærlighed omfatter os ogsaa Sønnen, der for vor Skyld hengav sig selv. For at gjøre os rige, fristede han selv den yderste Fattigdom; thi han havde ikke det, hvortil han kunde

hælde sit Hoved; for at gjøre os til Guds Børn, bliver han selv et Menneskebarn; og efterat han engang har fuldbragt Forløsningsværket, er han ikke for Fremtiden ligegyldig imod os, men, thronende ved den guddommelige Majestæts Høire, vedbliver han at gaae i Forbøn for os. Hvad skulde der være, som kan befordre min Salighed, uden at han jo vil skjænke mig det, han, som ikke har skaanet sig selv, blot for at forhverve mig Saligheden? Hvad skulde Faderen kunne negte Sønnen, naar han allerede har taget imod den Igjenløsningsbetaling, Sønnen bragte ham?

Lad mine Synder længe nok anklage mig — jeg forlader mig paa denne min Talsmand; thi min Forsvarer er mægtigere, end min Anklager. Lad kun min Skrøbelighed ængste mig — jeg roser mig af hans Styrke. Lad Satan selv kun beskylde mig — blot denne min Mægler og Frelser vil undskylde mig. Lad kun Himmel og Jord saggive mig og overbevise mig om alle mine Overtrædelser — det er mig nok, at Himmelens og Jordens Skaber, selve Retfærdigheden, gaaer i Forbøn for mig. Det er mig Fortjeneste nok, at jeg veed, min egen Fortjeneste ikke er nok. Jeg forlanger ei mere, end at være tagen til Naade af ham, der er den eneste, imod hvem jeg har syndet; thi hvad som helst han har besluttet at holde mig tilgode, det skal være som ugjort Gjerning. At mine Synder ere grove og mangfoldige og oftere gjentagne, heller ikke dette foruroliger mig; thi hvis ingen Synd besværede min Samvittighed, vilde jeg ikke føle Trang til min Frelsers Retfærdighed; havde jeg ingen Sygdom, vilde jeg ikke anraabe Lægen om Hjælp. Men han er Lægen, han er Frelseren, han er Retfærdigheden; og han kan ikke fornegte sig selv. Jeg er syg, jeg er fordømt, jeg er en Synder — jeg kan ei heller fornegte mig selv. O, forbarm Dig over mig, Du min Læge, Du min Frelser, Du min Retfærdighed! Amen.

Niende Betragtning.

Om at elske Gud alene.

Af ganske Hjérte, Sjæl og Aand
Du elske bør din Gud alene;
Og Kjærlighedens Rosenbaand
Skal med din Brudgom Dig forene.

Opløft Dig, Du troende Sjæl, og elsk det høieste Gode, ham, i hvem alle Goder indbefattes, uden hvem der ikke gives noget sandt Gode! Intet i de skabte Tings hele Mangfoldighed kan tilfredsstille vort Hjertes Attraa; thi intet Skabt er Indbegrebet af det fuldkomne Gode, men har kun Deel i samme. Fra Guddommen ledes vel en og anden Aare af det Gode over til Skabningen, men Aarevældet selv forbliver evigt i Gud. Hvorfor ville vi da gaae det rige Kildespring forbi og løbe efter Smaabækkene, det udsender? Alt det Gode, som findes i de skabte Tings Verden, er kun et Slags Gjenbillede af det fuldkomne Gode, som er i Gud eller rettere, som er Gud selv; hvorfor ville vi da med saa stor Begjærlighed rive Billedet til os og derimod vende selve Gjenstanden, det afbilder, Ryggen? — Som Duen fra Noah's Ark ikke kunde øine en Plet paa Syndflodens bølgende Flade, hvor dens Fodsaale kunde finde Hvile; saaledes kan ei heller vor Sjæl iblandt de mangfoldige Ting under Solen finde en Gjenstand, som tilfulde kan stille dens Længsel, og det paa Grund af alt det Skabtes Omskiftelighed og Skrøbelighed. Gjør ikke den sig selv Uret, som elsker Noget, der er af ringere Værd, end han? Men nu er vor Sjæl langt ædlere, end alle Skabninger, fordi den er dyrekjøbt ved Guds Lidelse og Død; hvorfor skulde da

Sjælen ville elske Creaturene? Var det ikke at krænke den Majestæt, hvortil Gud har ophøiet den? Hvadsomhelst vi elske, da elske vi det, enten paa Grund af dets Magt, eller dets Viisdom, eller dets Skjønhed; men hvad er mægtigere, hvad er visere, hvad er skjonnere, end Gud? Al de verdslige Kongers Magt er af ham og under ham; al menneskelig Viisdom er Daarskab i Sammenligning med Guds Viisdom; al Skabningens Skjønhed falmer, naar den sammenlignes med Guds Skjønhed.

Dersom en mægtig Konge sendte Bud til en fattig og ringe Pige, for at begjære hende til sin ægteviede Dronning; handlede samme Pige da ikke som en lille Taabe, hvis hun lod hiin mægtige Konge være den, han er, og derimod vilde forelske sig i hans ringe Gesandt og Frierbud? Og naar Gud nu paa lignende Maade ved Hjælp af de skabte Tings rige Skjønhed, har villet kalde os til sig og opfordre os til, at vi skulle elske ham; hvorfor vil da vor Sjæl, til hvilken Christus beiler, som den rette Brudgom, forelske sig i Creaturene, der kun ere et Slags Sendebud i Anledning af dette aandelige Ægteskab? Selve de skabte Ting tilraabe os: hvi hænger Eders Hjerte ved os? hvorfor gjøre I os til Maalet for Eders høieste Længsel? — vi kunne dog ikke tilfredsstille Eders Attraa; men vender Eder hellere til ham, som har skabt os begge! — Hos de skabte Ting tør man ikke gjøre sig Haab om Gjenkjærlighed, ligesom de ei heller kunne elske os først. Men Gud, som er Kjærligheden selv, han kan ikke andet, han maa elske den, der elsker ham, ja han kommer endog med sin Kjærlighed alle vore Ønsker og al vor Kjærlighed i Forkjøbet; — hvor høit bør det os derfor at elske ham, som først har elsket os saa høit! Han har elsket os, da vi endnu ikke vare til; thi det er et Værk af Guds Kjærlighed, at vi fødtes til denne Verden; han har elsket os medens vi vare hans Fien=

der; thi det er et Værk af Guds forbarmende Naade og Kjærlighed, at han sendte os sin Søn som Forløser; han har elsket os, da vi vare faldne og nedsunkne i Synden; thi det er grundet i Guds Kjærlighed, at han ikke strax overgiver os til Døden, naar vi synde, men langmodig forventer vor Omvendelse; det er et Beviis paa Guds Kjærlighed, at han uden vor Fortjeneste, ja trods vor Skyld og Brøde, fører os over i de himmelske Boliger. Uden Kjærlighed til Gud vil Du aldrig komme til en saliggjørende Kundskab om ham; uden Kjærlighed til Gud er al Viden unyttig, ja endog skadelig.[1]) Hvorfor er Kjærligheden, efter Apostelens Vidnesbyrd, bedre, end Erkjendelse af alle Hemmeligheder? — af den Grund, at den sidste ogsaa findes hos Djævlene, medens hiin kun udmærker de Fromme. Hvorfor er Djævelen den usaligste Skabning? — fordi han ikke kan elske det høieste Gode. Og paa den anden Side, hvorfor er Gud det saligste Væsen? — fordi han elsker Alt og glæder sig over alle sine Gjerninger. Hvorfor er vor Kjærlighed til Gud aldrig fuldkommen i dette Liv? — fordi vi kun elske ham i samme Grad, som vi erkjende ham; men i dette Liv erkjende vi ham kun stykkeviis og i en Gaade. I det evige Liv derimod skulle vi blive fuldkommen salige, fordi vi da skulle elske Gud fuldkommen, men vi skulle elske ham fuldkommen, fordi vi der skulle kjende ham fuldkommen. Ingen vil imidlertid kunne haabe at opnaae den fuldkomne Kjærlighed til Gud i det andet Liv, hvis han ikke allerede i dette Liv begynder at elske Gud. Guds Rige bør allerede i dette Liv grundlægges i et Menneskes Hjerte, ellers vil det ikke blive fuldkommet i det Liv, som forestaaer. Uden Kjærlighed til Gud er der ingen Længsel efter det evige Liv; hvorledes skulde da den blive deelagtig i det høieste Gode, som ikke elsker det, ikke spørger om det, ikke længes efter det? Som

[1]) 1 Cor. 13, 2.

din Kjærlighed er, saaledes er Du selv, fordi din Kjærlighed forvandler dit ganske Væsen til sig selv. Kjærligheden er det stærkeste og inderligste Baand, fordi den, som elsker, og den elskede Gjenstand blive Eet. Hvad har paany knyttet Baandet imellem den alretfærdige Gud og os fortabte Syndere, imellem hvem der dog var en himmelvid Afstand? Den uendelige Kjærlighed! Men forat Guds Retfærdighed dog ikke skulde rokkes, mæglede Christus med sin uendelige Fortjeneste. Ja, hvad forbinder endnu stedse Gud, Skaberen, og den troende Sjæl, som er hans Skabning, imellem hvilke der er en uendelig Afstand? Det er atter Kjærligheden! I det evige Liv skulle vi i fuldeste Maade forenes med Gud, og hvorfor? fordi vi da i fuldeste Maade skulle elske ham. Kjærligheden forener og forvandler. Elsker Du Kjødet og hvad Kjødets er, da er Du kjødelig; elsker Du Verden og hvad Verdens er, da bliver Du verdslig; men nu vide vi, at Kjød og Blod kan ikke arve Guds Rige.[1]) Elsker Du derimod Gud og hvad Guds er, da bliver Du et Guds Barn. Kjærlighed til Gud er den Ildvogn, paa hvilken Elias foer til Himmels; Kjærlighed til Gud er Hjertets Fryd, er Sjælens Paradiis; den udelukker os fra Verden, overvinder Djævelen, lukker Helvede til og Himmelen op. Kjærlighed til Gud er den Seglring, med hvilken Gud besegler de Udvalgte og Troende; Ingen vil Gud paa Dommens Dag vedkjende sig som Sine, uden dem, der ere beseglede med denne Ring. Thi selve Troen, der er den eneste Grund til vor Retfærdiggjørelse og Salighed, er ikke den sande, uden den viser sig virksom i Kjærlighed. Troen er ikke sand, medmindre den er en urokkelig Tillid; men uden Kjærlighed til Gud er der ingen saadan Tillid. Man paaskjønner ikke ret de Velgjerninger, for hvilke man ikke takker, og man takker ikke ret den, som man ikke elsker. Er din Tro derfor den sande, da vil Du paa=

[1]) 1 Cor. 15, 50.

skjønne Christi, din Forløsers, Velgjerning; Du vil paaskjønne den og takke ham for den; Du vil takke ham og tillige elske ham. Kjærlighed til Gud er vor Sjæls Liv og dens Hvile. Naar Sjælen i Døden adskiller sig fra Legemet, er Legemets Liv dermed ophørt, og naar Gud formedelst Synden adskiller sig fra Sjælen, ophører Sjælens Liv. Paa den anden Side boer Gud formedelst Troen i vore Hjerter; han boer formedelst Kjærligheden i vor Sjæl, fordi den Hellig Aand udgyder Kjærligheden til Gud i de Udvalgtes Hjerter. Der er ingen Sjælero uden i Kjærlighed til Gud. Verden og denne Verdens Fyrste sætter Sjælen i den største Uro; men Gud er dens høieste Hvile og Fred. Der er ingen Samvittighedsro uden hos dem, som ere retfærdiggjorte ved Troen; der er ingen sand Kjærlighed til Gud uden hos dem, der ere besjælede af barnlig Tillid til ham. Lad derfor al Egenkjærlighed, al Kjærlighed til Verden og til Skabningen uddøe i os, forat den sande Kjærlighed til Gud kan leve hos os. Maatte denne Kjærlighed blot begynde i os her, at den maa kunne fuldendes hisset!

Tiende Betragtning.

Om vor Forsoning med Gud.

Tag, Synder, kun dit Regnebræt!
Om bundløs Gjæld der stod;
Din Frelser har betalt den ret,
Den slettet med sit Blod.

Som skrevet staaer:[1]) visseligen haver han taget vore Sygdomme og baaret vore Piner, o, Herre Jesu, saaledes har Du paataget Dig Skylden for det, hvorved vi have

[1]) Es. 53, 4.

gjort os fortjente til evig Straf; Du har lagt Skuldre til den Byrde, som vilde have nedtrykt os til Helvede; Du er saaret for vore Overtrædelser, knuset for vore Misgjerninger; ved dine Saar have vi faaet Lægedom; Herren lagde alle vore Synder paa Dig. I Sandhed en heel vidunderlig Ombytning! Du overfører vore Synder paa Dig selv og giver os din egen Retfærdighed i Stedet; Døden, vi havde forskyldt, paalægger Du Dig selv som Straf, og Du giver os Livet til Bytte. Derfor kan jeg paa ingen Maade herefter tvivle om din Naade eller fortvivle paa Grund af mine Synder. — Alt det Onde i os har Du gjort til Dit; hvorledes vil Du da kunne lade haant om det Bedste i os, som tilmed er dit eget Værk, nemlig vort Legeme og vor Sjæl? Du skal ikke forlade min Sjæl i Helvede; Du skal ikke lade din Hellige see Forraadnelse.[1]) Hellig er nemlig tilvisse den, hvis Overtrædelse er forladt, hvis Synd er skjult; saligt er det Menneske, som Herren ikke tilregner Misgjerning[2]). Men hvorledes skulde Herren kunne tilregne os vore Synder, eftersom han har tilregnet en Anden dem? For sit Folks Overtrædelser har han plaget sin egen elskelige Søn[3]); han skal retfærdiggjøre Mange, idet man kjender ham; thi han bærer deres Misgjerninger.[4]) Hvorledes vil han retfærdiggjøre Sine? Hør det, min Sjæl, og agt derpaa! han vil retfærdiggjøre dem, som kjende ham, med andre Ord, som kjende Guds saliggjørende Naade og Barmhjertighed i Christo, og som gribe og tilegne sig den i en klippefast Tro. Dette er det evige Liv, at de kjende Dig, den eneste sande Gud, og den, Du udsendte, Jesum Christum;[5]) og det hedder fremdeles: dersom Du bekjender den Herre Jesum med din

---

[1]) Ps. 16, 10. [2]) Ps. 32, 1, 2. [3]) Es. 53. 8.
[4]) Es. 53, 11. [5]) Joh. 17, 3.

Mund og troer i dit Hjerte, at Gud opreiste ham fra de Døde, da skal Du blive salig.[1]) Det er Troen, som griber og tilegner sig Christi Fyldestgjørelse; han har nemlig baaret sine Bekjenderes Overtrædelser, han har baaret Manges Synd og har bedet for Overtræderne[2]); thi han skulde i Sandhed havt faa Retfærdige, hvis ikke han af Barmhjertighed havde annammet Syndere. Ja, kun saare faa Retfærdige vilde Du have, o, Jesu, hvis Du ikke tilgav de Uretfærdige deres Synder! Hvorledes skulde da Christus nu med Strenghed dømme de Bodfærdige for de Synder, han selv har taget paa sig? hvorledes skulde han fordømme den skyldige Synder, i hvis Sted han selv er bleven gjort til Synd[3])? Skulde han maaskee dømme dem, han kalder sine Venner? skulde han dømme dem, for hvilke han er gaaen i Forbøn? skulde han dømme dem, for hvilke han endog er død? Vær trøstig, min Sjæl, og glem dine Synder, siden Herren har glemt dem![4]) Hvem frygter Du som en Hevner af Synden, uden Herren? men — han har jo selv bragt Fyldestgjørelse for den. Ja, dersom en Anden havde udredt Igjenløsningens Betaling for mine Synder, da kunde jeg vistnok endnu være i Tvivl, om ogsaa den retfærdige Dommer er villig til at tage slig en Fyldestgjørelse for gyldig. Ja, dersom et Menneske, eller selv en Engel havde gjort Fyldest for mig, da var det vistnok heelt tvivlsomt, hvorvidt denne Løsesum er tilstrækkelig. Men nu — nu lades Tvivlen ikke det mindste Raaderum. Hvorledes skulde han nemlig vægre sig ved at modtage den Betaling, hvilken han selv til sidste Skjærv har ydet? hvorledes skulde den være utilstrækkelig? den er jo Guds egen. Hvi er Du endnu urolig, min Sjæl? Alle Herrens Veie

---

[1]) Rom. 10, 9. [2]) Es. 53, 12. [3]) 2 Cor. 5, 21.
[4]) Es. 43, 25.

ere Miskunhed og Sandhed[1]) — Herren er retfærdig, og retfærdig er hans Dom.[2]) Hvi er Du urolig, min Sjæl? Trøst Dig ved Guds Barmhjertighed og ved hans Retfærdighed! Er Gud nemlig retfærdig, da vil han tilvisse ikke kræve Betaling to Gange for een og samme Synd. Han har jo for vore Synders Skyld straffet sin Søn; hvi skulde han da ligefuldt straffe os Tjenere derfor? af hvad Grund skulde han straffe ogsaa os for de Synder, han eengang har straffet sin Søn for? Der staaer fremdeles skrevet: Herrens Sandhed varer evindelig[3]) — Jeg vil ingen Synders Død, men at han skal omvende sig og leve, siger Herren vor Gud med lydelig Røst.[4]) Kommer hid til mig Alle, som arbeide og ere besværede, og jeg vil give Eder Hvile, siger Frelseren[5]). Hvorledes? Skulle vi beskylde Herren for Løgn? skulle vi ordentlig umage os for at gjøre vor Syndebyrde vægtigere, end hans store Barmhjertighed? At beskylde Gud for Løgn og at negte hans Barmhjertighed, er en større Synd, end den ganske Verdens Synder tilhobe. Derfor syndede og Judas grovere, fordi han fortvivlede om Guds Naade, end Jøderne, idet de korsfæstede Christum. Ja, hvad mere er, hvor Synden blev fuldere kjendt, der viste Naaden sig end overflødigere[6]) — den veier uendeligt mere, end vore Synder. Synderne ere nemlig Menneskenes, men Naaden er Guds; Synderne ere timelige, men Guds Naade varer fra Evighed til Evighed. For mine Synder er der skeet Fyldest, ved Christi Død er Guds Naade os paany forhvervet og sikkret for evig Tid. Til Guds Naade tager jeg min Tilflugt med hjertelig Tillid og Ydmyghed.

---

[1]) Ps. 25, 10. [2]) Ps. 119, 137. [3]) Ps. 117, 2.
[4]) Ezech. 33, 11. [5]) Matth. 11, 28. [6]) Rom. 5, 20.

Ellevte Betragtning.

Om Fyldestgjørelsen for vore Synder.

Christi Død selv Døden døder,
Og til evigt Liv gjenføder.

Kommer hid til mig Alle, som arbeide og ere besværede, og jeg vil give Eder Hvile! [1]) — det er vor Frelsers egne Ord. O, Herre Jesu, jeg er i Sandhed kun altfor meget besværet, og jeg sukker under Byrden af min Synd; men jeg iler til Dig som til den levende Vandkilde. Kom til mig, Herre Jesu, at jeg ogsaa kan komme til Dig. Jeg kommer til Dig, o, Herre, fordi Du først er kommen til mig. Jeg kommer til Dig, Herre Jesu, og længes indtil Sjæleangst efter Dig; thi jeg finder slet intet Godt hos mig selv. Hvis saa var, at der fandtes noget Godt ved mig, da vilde jeg ikke saa ængstelig længes efter Dig; men jeg er i Sandhed, o, Herre, saa lidende og besværet, at jeg ikke kan sammenligne mig med Nogen af dine Hellige, ja, ei engang med andre bodfærdige Syndere, det skulde da være med Røveren paa Korset. Forbarm Dig da over mig, o, Herre, Du som forbarmede Dig over Røveren paa Korset! Jeg har ført et ryggesløst og syndefuldt Liv, men jeg attraaer en gudsfrygtig og retfærdig Død. Dog — Gudsfrygt og Retfærdighed ere langt fra mit Hjerte, og derfor tager jeg min Tilflugt til din Hellighed og Retfærdighed. Hjælp mig, Herre Jesu, med dit Liv, som Du har givet til en Gjenløsning for Mange [2]). Hjælp mig med dit hellige Legeme, som Du for min Skyld

---

[1]) Matth. 11, 28. [2]) Matth, 20, 28.

lod hudflette, bespotte, slaae med Næver, ja tornekrone og korsfæste! Hjælp mig, o, Jesu, med dit hellige og dyrebare Blod, som udflød af din Side, der Du led og døde, og som renser os fra alle vore Synder! [1]) Hjælp mig med din hellige guddommelige Natur, som opretholdt din menneskelige Natur under Lidelsen! Vel hvilede saa at sige din guddommelige Natur og yttrede ikke sin Kraft, idet min hellige og hemmelighedsfulde Gjenløsning blev fuldbyrdet; men det er dog den, som har givet din Lidelse en uendelig Kraft og Styrke, saaat Gud selv ved sit eget Blod har forhvervet mig Elendige. [2]) Lad dine Vunder hjælpe mig; thi i dem er al min Lægedom! Lad din hellige Lidelse hjælpe mig; lad din Fortjeneste hjælpe mig! den er dog min sidste Tilflugt og den kraftigste Modgift mod Synden. Hvad Du nemlig led, det led Du mig til Baade, og din Fortjeneste kommer iligemaade mig, Uværdige, til Bedste. Gud beviser sin Kjærlighed mod os derved, at Christus døde for os, medens vi endnu vare Syndere, [3]) og som saadanne i Fiendskab med Gud — et Vidnesbyrd, der overgaaer alle Menneskers, ja selv Englenes Forestilling. Hvo bliver ikke henreven af Beundring? hvo studser ikke af Forundring? Uden at Nogen værdiger ham en Andmodning derom, ja, ovenikjøbet en Gjenstand for Menneskenes Had, gaaer Guds albarmhjertige Søn dog i Forbøn for Syndere, for hans egne Fiender; ja, han gaaer ei blot i Forbøn, men han fyldestgjør endog til Punkt og Prikke den guddommelige Retfærdighed ved sin fattige Fødsel, sit syndfri, hellige Levnet, sin smertefulde Lidelse, sin grusomme Død.

O, Herre Jesu, Du, som gik i Forbøn for mig, som har liidt og er død for mig, før jeg engang følte Trang til din forsonende Lidelse, endsige da, før jeg ved Bønner søgte

---

[1]) 1 Joh. 1, 7. [2]) Ap. G. 20, 28. [3]) Rom. 5, 8.

at bevæge Dig til at yde Igjenløsningens Betaling; hvorledes vil Du nu kunne bortkaste mig fra dit Ansigt? hvorledes skulde Du negte mig den salige Frugt af din hellige Lidelse, nu, da jeg raaber til Dig fra det Dybe[1]) og under Suk og Taarer bønfalder Dig derom? Af Naturen var jeg din Fiende; men siden Du er død for mig, er jeg af Naade bleven din Ven, din Broder, et Guds Barn. Du har bønhørt din Fiende, førend han endnu afbad sin Synd hos Dig; hvorledes skulde Du da lade haant om din Ven, der med Taarer og Bønner nærmer sig til Dig? Du vil ingenlunde udkaste den, som kommer til Dig; thi dit Ord er Sandhed.[2]) Du har talt til os i Aand og Sandhed, og det evige Livs Ord have vi modtaget af Dig.[3]) Hør, min Sjæl, og vær trøstig! Af Naturen vare vi tilforn Syndere, men nu ere vi retfærdiggjorte af Naade; vi vare tilforn Guds Fiender; men nu ere vi hans Venner og Frænder; forhen kom blot Christi Død, men nu kommer tillige hans Liv os til Gode; forhen vare vi døde i vore Synder, men nu ere vi levendegjorte i Christo.[4]) O, hvor usigelig stor er ikke den Kjærlighed, med hvilken Gud har elsket os! O, hvilken Overflod og Rigdom paa Guds Naade, ved hvilken han har skaffet os Boliger i Himmelen! O, Guds inderlige Barmhjertighed, ved hvilken Lyset fra det Høie har besøgt os[5])! Har Christi Død bragt os Retfærdighed og Liv, hvad vil da ikke selve hans Liv kunne bevirke? Har Frelseren ved sin Død gjort Faderen Fyldest for os, hvad vil han da ikke kunne udrette nu, da han lever og træder frem for os? Christus lever nemlig og boer i vore Hjerter — maatte ikkuns ogsaa Ihukommelsen af hans hellige Fortjeneste leve kraftigt derinde!

---

[1]) Ps. 130, 1. [2]) Joh. 6, 37. [3]) Joh. 6, 68.
[4]) Eph. 2, 5. [5]) Luc. 1. 78.

Drag mig, o, Herre Jesu, til Dig, at jeg maa komme i sand og virkelig Besiddelse af det, jeg her i et stadigt Haab forventer! Lad din Tjener være med Dig, hvor du er, og lad ham see den Herlighed, Faderen har givet Dig; lad ham blive og boe der, hvor Du i din Faders Huus har beredet ham Plads. [1]) Salige ere de, som boe i dit Huus, o, Herre, de skulle lovprise Dig fra Evighed til Evighed [2])!

Tolvte Betragtning.

Om den sande Troes Væsen og Egenskaber. [3])

Er Troen ikkuns sand og god,
Til Livets Træ den er da Rod;
Er Troen ikkuns god og sand,
Den Verden overvinde kan.

Kjære Sjæl, betænk Troens Kraft til alle Dyder og tak din Gud, som er den eneste, der formaaer at skjænke Troens Naadegave. Troen og intet Andet indpoder os paany i vor Frelser, saa ligesom Rankerne drage deres Saft og Kraft fra Viinstokken, paa samme Maade øse vi af Christo baade Liv og Retfærdighed og Frelse [4]). Adam faldt i Unaade hos Gud og tabte sin oprindelige Lighed med ham paa Grund af sin Vantro; men formedest Troen tages vi igjen til Naade og Guds Billede begynder saaledes at fornyes i os. Formedelst

[1]) Joh. 14, 2. [2]) Ps. 84, 5.
[3]) Jfr. det 11te Cap. i Hebræerbrevet.
[4]) Joh. 15, 4.

Troen bliver Christus vor og tager Bolig i os;[1]) men hvor Christus er, der er Guds Naade, og hvor Guds Naade er, der er det evige Livs Arv. Formedelst Tro offrede Abel Gud et bedre Offer, end Kain[2]); — og paa samme Maade behage vi Gud ved i Troen at bringe ham aandeligt Offer, nemlig vore Læbers Frugt. Formedelst Tro blev Enoch optagen til Himmels; og paa lignende Maade opløfter Troen os allerede i dette Liv fra Menneskenes Selskab til Himlens Samfund; thi allerede her boer Christus i os, allerede her have vi det evige Liv, om end skjult med Christo i Gud.[3]) Formedelst Tro var det, at Noah beredte Arken; og formedelst Troen indgaae vi ligeledes i Kirke-Skibet, hvor vore Sjæle frelses, medens alle de Vantroe omkomme i Verdens øde og vilde Hav. Formedelst Tro forlod Abraham sine Fædres afgudiske Land; og formedelst Tro forsage vi ligeledes Verden, forlade Forældre, Brødre, Slægt og Venner, for at følge Christum, som kalder os i sit Ord. Formedelst Tro opholdt han sig i Forjættelsens Land, som i et fremmed; og ligeledes forvente vi i Troen det himmelske Jerusalem, som Gud har beredt os hisset. Vi ere fremmede og Udlændinge i denne Verden, men i Troen stunde vi til vort himmelske Fædreland. Formedelst Tro fik Sara i sin Alderdom Kraft til at undfange sin Søn, Isaak; og paa lignende Maade erholde vi, der — aandelig talt — ere ufrugtbare, Kraft til aandelig at undfange Christum. Thi ligesom Christus eengang blev undfangen i Jomfru Marias ubesmittede Skjød, saaledes fødes han hver Dag aandelig i den troende Sjæl, som bevarer sig reen og ubesmittet af Verden. Formedelst Tro offrede Abraham sin Søn Isaak; og ligesaa offre vi aandeligviis formedelst Troen vort Hjertes kjæreste Søn, vor Egenvillie; thi hvo som

---

[1]) Eph. 3, 17. [2]) Hebr. 11, 4. [3]) Col. 3, 3.

vil følge Christum efter, maa fornegte sig selv, med andre Ord, forsage sin Egenvillie, sin egen Ære, sin Egenkjærlighed. Formedelst Tro velsignede Isaak Jakob; og paa samme Maade deelagtiggjøres vi formedelst Troen i alle Velsignelser; thi i Abrahams Sæd, det er, i Christo skulle alle Jordens Slægter velsignes. Formedelst Tro spaaede Joseph om Israeliternes Udgang af Ægypten og gav Befaling om sine Been; ligesaa forvente vi i Troen Udgang fra det aandelige Ægypten, som Verden er, og vort Legemes salige Opstandelse. Formedelst Tro blev Moses skjult og bevaret i hele tre Maaneder; og ligesaa skjuler og befrier Troen os fra Satans Tyranni, indtil vi omsider bringes til Guds Kongeborg og, aandeligviis, antages i Kongeborns Sted. Formedelst Tro valgte Moses hellere at dele sine Landsmænds Nød, end at leve hædret i Ægypten og have Syndens timelige Nydelse; og ligesaa vækker Troen vor Ringeagt for denne Verdens Ære, Hæder, Rigdom og sandselige Nydelser, og derimod vor Længsel efter Himmeriges Rige — ja, formedest Troen vælge vi hellere Christi Forsmædelse, end denne Verdens Liggendefæ. Formedelst Tro forlod Moses Ægypten og frygtede ikke Kongens Vrede; saaledes gjør Troen os modige og mandhaftige, saa denne Verdens Voldsmænd ikke skræmme os med deres Trudsler, men vi med kjækt og frimodigt Sind adlyde Guds Kald. Formedelst Tro holdt Israel Paaskehøitid; ligesaa holde vi Paaske formedelst Troen — Christus, vort Paaskelam, er slagtet[1]); hans Kjød er sandelig Mad, og hans Blod er sandelig Drikke[2]). Formedelst Tro gik Israeliterne igjennem det røde Hav; ligesaa gaae vi formedelst Troen igjennem denne Verdens Hav. Formedelst Tro faldt Jerichos Mure[3]); ligesaa omstyrte vi formedelst Troen alle Satans

[1]) 1 Cor. 5, 7. [2]) Joh. 6, 55. [3]) Josv. 6, 20.

Fæstningsværker. Formedelst Tro omkom Rahab[1]) ikke med de Vantroe; ligesaa skulle vi, under den almindelige Forstyrrelse af denne Verden, frelses fra Undergang. Formedelst Tro have Fædrene overvundet Riger, tilstoppet Løve=Struber og dæmpet Ildens Kraft; saaledes kunne og vi formedelst Troen lægge Satans Rige øde, undgaae Helvedløvens List og Grumhed, og udfries af den evige Ilds brændende Luer.

Men slig kraftig Tro er ikke en løs Formening eller en tom Bekjendelse med Læberne; nei, den er en levende og kraftig Tilegnelse af den i Evangeliet forkyndte Christum; den er en fuldkommen Overbeviisning om Guds Naade, er vort Hjertes tillidsfulde Hvile og Fred formedelst Christi Fortjeneste. Denne Tro fremspirer af det guddommelige Ords Sædekorn; thi Troen og Aanden ere Eet, men Ordet er den Hellig=Aands Redskab, og enhver Frugt retter sig efter Beskaffenheden af dens Sæd; men nu er Troen en guddommelig Frugt, derfor maa der og være en guddommelig Sæd til den, og denne Sæd er Ordet. Ligesom Lyset i Skabelsen oprandt af Guds Ord; thi Gud bød: bliv Lys! og Lyset blev; saaledes oprinder og Troens Lys af Guds Ords Lys — som Psalmisten synger[2]): i dit Lys skulle vi see Lyset. Da Troen forbinder os med Christo, saa vi blive Eet med ham, derfor er den og Moder til alle vore Dyder; thi hvor Troen er, der er Christus; hvor Christus er, der er et helligt Liv, nemlig sand Ydmyghed, Sagtmodighed og Kjærlighed. Christus og den Hellig=Aand ere nemlig uadskillelige; men hvor den Hellig=Aand er, der er og sand Hellighed. Derfor — hvor der ikke er et helligt Liv, der er og ingen helliggjørende Aand; hvor Aanden ikke er, der er ei heller Christus; hvor Christus ikke er, der er ei heller den sande Tro. Enhver Green, der ikke drager

---

[1]) Josv. 2, 19; 6, 23. [2]) Ps. 36, 10.

sin Livssaft fra Viinstokken, kan ikke ansees for at være sammenvoxet med den; og ligesaa ere ei heller vi endnu sammenvoxede og i Troen inderligt forbundne med Christo, før vi drage vor Livs-Saft og Kraft fra ham. Troen er et aandeligt Lys; thi Hjerterne oplyses ved Troen; og de gode Gjerninger ere de Lysstraaler, den spreder til alle Sider. Derfor — hvor disse Lysstraaler af et aandeligt Liv ikke findes, der er ei heller det sande Troeslys endnu tændt. De onde Gjerninger ere Mørkets Gjerninger; men Troen er et Lys, og hvad Samfund er der imellem Lyset og Mørket? De onde Gjerninger ere Satans Udsæd, og Troen er Christi Sæd; men hvad Samfund er der imellem Christum og Belial[1])? Formedelst Troen renses Hjerterne[2]); men hvorledes kan der være indvortes Reenhed i Hjertet, naar urene Ord og Gjerninger udvortes komme tilsyne? Troen er vor Seir[3]); hvorledes kan der altsaa være sand Tro der, hvor Kjødet seirer over Aanden og saa at sige tager den til Fange. Formedelst Troen have vi Christum og i Christo det evige Liv; men ingen ubodfærdig, ingen forhærdet Synder kan faae Deel i det evige Liv — hvorledes da i Christo? og hvorledes i Troen? O, milde Jesu, tænd Du i os den sande Troes Lys, at vi ved Troen maae opnaae den evige Salighed!

---

[1]) 2 Cor. 6, 14 f. [2]) Ap. G. 15, 9. [3]) 1 Joh. 5, 4.

Trettende Betragtning.

Om det aandelige Ægteskab imellem Christum og Sjælen.

Hvor er dog Sjælen faur og fiin,
Mens Christus den vil kalde sin
Og give Brude-Smykke!
Kom, Sjæle-Brudgom, Jesu, kom
Og skjænk dit Hjertes Eiendom
Al Kjærlighedens Lykke!

Christus siger til den troende Sjæl: jeg vil trolove mig Dig til evig Tid [1]). Bryllupshøitiden i Cana vilde Frelseren bivaane, for dermed at give tilkjende, han kom til Verden at holde aandeligt Bryllup med sin Brud. Glæd dig storligen i Herren, Du troende Sjæl, og fryd Dig i din Gud, som iforer Dig Salighedens Klædebon og omgiver Dig med Retfærdighedens Kjortel, ligesom en Brud, der er prydet med de kosteligste Smykker [2]). Glæd Dig over din Brudgoms Ære og Herlighed! glæd Dig over din Brudgoms Skjønhed og Anstand; glæd Dig over din Brudgoms vidunderlige Kjærlighed! Hans Ære er den høieste, som tænkes kan; thi han er sand Gud høilovet i al Evighed [3]). O, hvilken Værdighed for den troende Sjæl, at den almægtige Skaber vil trolove sig med sin ringe Skabning! Hans Skjønhed er den meest fuldkomne; thi deilig er han af Udseende fremfor alle Menneskenes Børn [4]): de saae jo hans Herlighed,

[1]) Hos. 2, 19. [2]) Es. 61, 10. [3]) Rom. 9, 5.
[4]) Ps. 45, 3.

en Herlighed som den Eenbaarnes af Faderen[1]; hans Ansigt skinnede som Solen, hans Klæder vare hvide som Snee[2]; Naaden blev udøst paa hans Læber; han er kronet med Hæder og Ære[3]. O, hvor stor en Barmhjertighed beviser det da ikke, at hiin mageløse Skjønhed ikke holder det under sin Værdighed at kaare en Sjæl, hvem Syndepletterne skæmme, til Brud! Paa Brudgommens Side er den meest ophøiede Majestæt; paa Brudens Side den største Mangel paa Holdning og ædel Anstand; paa Brudgommens Side er uforlignelig Deilighed, paa Brudens Side den største Mangel paa Skjønhed og Ynde. Og dog er ovenikjøbet Brudgommens Kjærlighed til en saadan Brud langt større, end hendes Kjærlighed til den meest feirede og skjønne Brudgom. O, troende Sjæl, agt dog paa din Brudgoms uendelige Kjærlighed! Kjærlighed til Dig drog ham fra Himmelen ned til Jorden; den bandt ham til Skampælen; den naglede ham til Korset, den fængslede ham i Graven, ja, den drog ham ei blot ned til Jorden, men selv til Helvede. Hvad Andet, end Kjærlighed til Bruden har vel bevæget ham til at lide alt dette?

Men vort Hjerte maa være tungere end Steen og Bly, siden saa stærkt et Kjærlighedsbaand ikke mægter at drage det op til Himlen, hvorfra det dog først drog Gud ned til Menneskene. Bruden var nøgen[4]) og kunde ikke, saa nøgen hun var, indføres i Himmeriges Kongebolig; men Brudgommen har selv iført hende Salighedens og Retfærdighedens Klædebon, da hun laae indsvøbt i Syndighedens smudsige Dragt og Ugudelighedens lurvede Pjalter; han gav hende et straalende og sneehvidt Lindklæde at skjule sig med, og Lindklædet er de

---

[1]) Joh. 1, 14. [2]) Matth. 17, 2. [3]) Ps. 8, 6.
[4]) Ezech. 16, 22.

Helliges Dyder [1]), en Retfærdighedskjortel, som har kostet selve Brudgommens Lidelse og Død. — Jakob tjente i fjorten Aar for at faae sin Brud Rachel tilægte; men Christus har i henved fire og tredive Aar liidt Hunger, Tørst, Kulde, Fattigdom, Forhaanelser, Bespottelser, Lænker, Hudstrygelse, den bittre Galdedrik, Døden, ja Døden paa Korset, forat han kunde betinge og sikkre sig den troende Sjæl til Brud. Samson gik ned og fæstede sig en Brud iblandt de til Undergang indviede Philisters Døttre [2]): Guds Søn steg ned fra Himmelen og kaarede sig en Brud iblandt Menneskene, som vare fordømte og hjemfaldne til den evige Død. Brudens Slægt levede i Fiendskab med den himmelske Fader; men Brudgommen har selv ved sin smertefulde Lidelse atter tilveiebragt en Udsoning. Bruden laa henkastet paa Jorden og nedtraadt i sit eget Blod [3]); men Brudgommen har selv tvættet hende med Daabens Vande og renset hende i det helligste Bad; ja med sit eget Blod har han renset sin blodige Brud; thi Guds Søns Blod renser os fra al Synd [4]). Bruden var smudsig og ilde tilredt; men Brudgommen har selv salvet hende med Barmhjertighedens og Naadens Olie. Bruden var ikke bryllupsklædt, men Brudgommen har selv givet hende Armspange og Ørenringe af Guld: han har smykket hende med den Hellig-Aands Dyder og mange Slags Gaver. Bruden var i den dybeste Armod og havde intet Brudestyr i Medgift; derfor gav han hende Aandens rige Udstyr og modtog som Fæstensgave af hende den kjødelige Menneskenatur, som han endog tog med sig til Himmelen. Bruden vansmægtede af Hunger; men Brudgommen gav hende Kage, Olie og Honning at æde, og han nærer hende endnu med sit eget

---

[1]) Aab. 19, 8. [2]) Dom. 14, 3, 6. [3]) Ezech. 16, 6—19.
[4]) 1 Joh. 1, 7.

Kjød og Blod til det evige Liv [1]. Bruden er ikke underdanig [2] og begaaer ofte Ægteskabsbrud, idet hun boler med Verden og Djævelen; men af uendelig Kjærlighed tager Brudgommen hende atter til Naade, saaofte hun i sand Anger vender tilbage til ham. Du troende Sjæl, paaskjøn dog saa mange og saa store Beviser paa din Brudgoms ubegrændsede Kjærlighed! Lad hans Kjærlighed, som af Kjærlighed til Dig nedsteg fra Himlen i den hellige Jomfrues Skjød, bevæge Dig til Kjærlighed! Ham bør vi elske saa meget høiere, end vi elske os selv, som han, der hengav sig for os, er større, end vi. Hele vort Liv bør dannes i Lighed med hans, som af Kjærlighed til os i Eet og Alt skikkede sig lige med os. Er det med Rette, man anseer det Menneske for at være i høi Grad utaknemmeligt, der ikke gjenelsker den, som elsker ham; hvor høit bør vi da ikke elske ham, der af Kjærlighed til os gav Afkald paa, ja ligesom glemte sin egen Majestæt og Værdighed? Lyksalig den Sjæl, der ved sligt et aandeligt Ægteskabsbaand forenes med Christo! — den tilegner sig med fuldkommen Tryghed alle Christi Velgjerninger, paa samme Maade, som ellers i et Ægteskab Hustruen laaner Glands af Mandens straalende Dyder.

Men det er ene og alene ved Troen, vi komme i dette salige, aandelige Ægteskab; som skrevet staaer: jeg vil trolove mig med Dig i Troen [3]. Troen indpoder os lig Grene i Christo som den aandelige Viinstok, forat vi fra ham kunne drage vor Livs-Saft og Kraft. Og ligesom de, der leve i Ægteskab, ikke mere ere to, men eet Kjød, saaledes blive de, som formedelst Troen ere forbundne med Herren, een Aand med ham, efterdi Christus formedelst Troen boer i vore Hjerter: og er vor Tro sand, viser den sig virksom i

[1] Joh. 6, 51—56. [2] Eph. 5, 21. [3] Hos. 2, 20.

Kjærlighed. Ligesom Præsterne under den gamle Pagt i Overeensstemmelse med Loven kun turde ægte rene Jomfruer; saaledes vil den himmelske Præst kun indgaae aandeligt Ægteskab med en saadan Jomfru, der holder sig reen og ubesmittet af Djævelens, Verdens og sit eget Kjøds bolerske Kjærtegn og Omarmelser.

Gjør os, o Christe, værdige til engang at hjemføres til Lammets Bryllup! Amen.

Fjortende Betragtning.

Om Guds Søns underfulde Menneskevordelse.

I Bethlehems hiin mørke Vraa
Du, Christe, vugges kun paa Straa
Dog — Naadens Glands, som følger Dig,
Gjør Krybben til et Himmerig.

Lader os et Øieblik drage vore Tanker bort fra denne Timelighedens Verden og fordybe os i Betragtningen af Herrens underfulde Fødsel! Guds Søn nedstiger fra Himlen til os, forat vi kunne faae den sønlige Udkaarelse [1]); Gud bliver Menneske, forat Mennesket kan blive deelagtig i Guds Naade, ja, i selve Guds Natur [2]). Christus vilde fødes, der „Verden var gammel og raved i Qvæld," for dermed at betegne, at de Velgjerninger, han som Menneskenes Søn beviser os, ikke blot angaae dette timelige, men især det evige Liv. I den

[1]) Gal. 4, 4, 5. [2]) 2 Pet. 1, 4.

fredelige Keiser Augusts Dage vilde han fødes, som har skaf=fet Menneskeslægten Fred med os. I Israels Trældomstid vilde han fødes, som er sit Folks sande Befrier og Beskytter. Under en fremmed Fyrstes Herredømme vilde han fødes, efter=som hans Rige ikke var af denne Verden. Han fødes af en Jomfru, for dermed at betegne, han ikke undfanges eller fødes uden i deres Hjerter, som ere aandelige Jomfruer, det vil sige Saadanne, hvis Sind hverken hænger ved Verden eller dens Fyrste, Djævelen, men i samdrægtig Aand ved Gud. Han fødes reen og hellig, for at helliggjøre vor urene og besmit=tede Fødsel. Han fødes af en Jomfru, som var trolovet med en Mand, til Ære for Ægteskabet, der har guddommelig Indstiftelse. I Nattens Mulm fødes han, som var det sande Lys, der oplyser Verdens Mørke. I en Foderkrybbe lægges han, som er vor Sjæls sande Føde. Han fødes iblandt Ore og Asen, forat han paany kunde indsætte os Mennesker, der ved Synden vare blevne Trældyrene lige, i vor oprindelige Værdighed. I Bethlehem, det vil sige Brødhuset, fødes han, som bragte overflødigt Forraad af guddommelige Velgjernin=ger med sig. Han, som efter sin guddommelige Natur er sin himmelske Faders førstefødte og eenbaarne Søn, er ogsaa sin jordiske Moders Førstefødte og Eenbaarne. Han fødes i Fattigdom og Armod, for at forhverve os Himmelens Rigdom. Han fødes i en ringe Qvægstald, forat han kan føre os ind i hans Himmelboligs Høisale. Fra Himlen sendes Englebud=skab om saa stor en Velgjerning, fordi ingen Jordisk tilfulde fattede dens naade= og underfulde Storhed; og himmelske Gaver bebudes jo og med Rette ved et himmelsk Budskab. Eng=lenes Hærskarer juble over, at de, fordi Guds Søn blev Menneske, kunde faae os deelagtiggjorte i deres egen Salighed. Det store Under bebudes først Markens Hyrder, fordi den sande Sjælehyrde var kommen at føre de vildfarende Faar

tilbage paa den rette Vei. De i Verdens Øine Ringe og Uanseete forkyndes denne saa glæderige Begivenhed, fordi Ingen kan faae Deel i denne Glæde, uden at være ringe i sine egne Øine. Denne Fødsel forkyndes dem, som vaagede hos deres Hjord, fordi ikke de, der sove i Synden, men de, hvis Hjerte aarle og silde vaager for Guds Aasyn, blive deelagtige i saa stor en Velgjerning. Den himmelske Hærskare, som var saare bedrøvet over vore første Forældres Syndefald, jubler nu i Chor. Paa Himlen lyser med Stjerneglands [1]) den evige Herres og Konges Herlighed, hvis ringe Tjenerskikkelse her paa Jorden blev fornegtet af Menneskene. Engelen byder Hyrderne at lade Frygten fare, fordi han var født, som skulde ophæve Grunden til enhver Frygt. Fra Himlen forkyndes os Glæde, fordi al Glædes Ophav og Giver var født. Der paabydes os endog Glæde; thi hævet var nu det Fiendskab imellem Gud og Mennesket, som var Kilden til alle Sorger. Nu faaer Gud sit „Gloria in excelsis" eller „Ære være Gud i det Høieste!" — hvilket vore første Forældre ved Overtrædelsen af Budet havde søgt at berøve ham. Ved denne Fødsel er sand Fred kommen til Verden; thi forhen vare Menneskene Guds Fjender, forhen vidnede deres egen Samvittighed imod dem; forhen vare de indbyrdes uenige. Sand Fred er atter skjænket Jorderige; thi han, som holdt os i Fangenskab, er overvunden.

Nu velan da! lader ogsaa os med Hyrderne gaae hen til Christi Krybbe, det er, til den hellige almindelige Kirke, og i Kludesvøbet, det er, i den hellige Skrift skulle vi finde det lille Barn Jesum. Lader ogsaa os med Maria, Herrens hellige Moder, i vore Hjerter bevare de Ord, som angaae saa dyb en Hemmelighed; lader os hver Dag komme dem ihu og

---

[1]) Matth. 2, 9. jfr. Luc. 2, 9.

stedse med Ærefrygt gjentage dem! Lader os med egen Røst istemme Englenes Lovsang og, som Ret er, takke Gud for saa stor en Velgjerning! Lader os juble og frydes med den hele himmelske Hærskare; thi naar Englene glæde sig saa høiligen paa vore Vegne, hvormeget mere bør da vi glæde os, vi, for hvis Skyld dette Barn blev født, vi, hvem denne Søn er given [1])! Dersom Israels Børn opløftede deres Jubelraab, dengang de atter fik Pagtens Ark [2]), som dog kun var en forbilledlig Betegnelse af Herrens Komme i Kjødet; hvor meget mere bør da vi glæde os, til hvem Herren i egen Person er kommen, idet han har fornedret sig til at annamme vor kjødelige Natur! Glædede Abraham sig, da han saae Herrens Dag [3]), og da Herren aabenbaredes for ham i menneskelig Skikkelse, som han kun midlertidig havde iført sig [4]); hvad bør det da os at gjøre? nu, da han ved et evigt og uopløseligt Baand har forbundet vor menneskelige med sin egen guddommelige Natur. Lader os her beundre Guds uendelige Godhed! — da vi ikke kunde stige op til ham, besluttede han at nedstige til os. Lader os beundre Guds uendelige Magt! — han har nemlig af tvende saa forskjellige Naturer, som den guddommelige og den menneskelige, kunnet danne en saadan Persons-Eenhed, at een og samme Person er baade Gud og Menneske. Lader os beundre Guds uendelige Viisdom! — han kunde finde en Udvei til vor Frelse, skjøndt hverken Englene eller Menneskene øinede nogen Udvei. Sagen er nemlig den: Han, som er det uendelige Gode, var fortørnet, og der krævedes saaledes en uendelig Fyldestgjørelse. Det var Mennesket, som havde fortørnet Gud; det var derfor og af Mennesket han fordrede Fyldestgjørelsen. Men — den uendelige Fyldestgjørelse

---

[1]) Es. 9, 6. [2]) Sam. 4, 5; 6, 13. jfr. 2 Sam. 6 Cap.
[3]) Joh. 8, 56. [4]) Mos. 18 Cor.

kunde ligesaalidet tilveiebringes af Mennesket, som der uden en uendelig Gjenløsningsbetaling kunde skee den guddommelige Retfærdighed Fyldest. Altsaa blev Gud Menneske, forat saavel den Skyldige kunde komme til at gjøre Fyldest, som og den, der var uendelig, kunde til sidste Skjærv yde den uendelige Betaling. Lader os beundre denne i Sandhed vidunderlige Ligevægt imellem Guds Retfærdighed og hans Barmhjertighed! Ingen Skabning kunde udtænke den, før Gud aabenbarede den, og selv efterat den er aabenbaret, kan Ingen fatte den tilfulde. Lader os blot beundre! — og ikke af utidig Nysgjerrighed prøve paa at gjennemtrænge og udgranske denne dybe Hemmelighed. Lader os blot ønske at kige lidt ind i den, om vi end ikke tilfulde kunne fatte den! Lader os langt hellere være vor Uvidenhed bekjendt, end bære over vort Sind at negte Guds Almagt!

Femtende Betragtning.

Om den saliggjørende Frugt af Guds Søns Menneskevordelse.

Hvad glade Engleskarer sang
For Hyrderne paa natlig Vang,
Med Fryd vi atter qvæde:
Nu Bod vi fik for Synd og Død,
Os er i Dag en Frelser fød,
Hvert Folk paa Jord til Glæde!

See, jeg forkynder Eder en stor Glæde, siger Engelen[1]) ved vor Frelsers Fødsel — og det er i Sandhed

[1]) Luc. 2, 10.

en stor Glæde, ja større, end den menneskelige Fornuft det fatter og forstaaer! Det var i og for sig et meget stort Onde, at vi holdtes fangne under Guds Vrede, under Djævelens Magt og den evige Fordømmelse; men det var et endnu større Onde, at Menneskene ikke engang kjendte deres egen Elendighed eller endog vare ligegyldige derved. Nu derimod forkyndes os en stor Glæde, fordi Han er kommen til Verden, som befrier os fra al vor Jammer og Nød. Til de Syge er Lægen kommen, til de Fangne deres Redningsmand, til de Vildfarende han, som er Veien, til de Døde han, som er Livet, til de Fordømte Frelsens og Salighedens Fyrste. Ligesom Moses blev sendt af Herren for at udfrie det israelitiske Folk fra Ægyptens Trældom [1]), saaledes blev Christus sendt af Faderen, for at løskjøbe hele Menneskeslægten af Djævelens Fangenskab. Ligesom Duen hjembragte en Olieqvist til Noahs Ark [2]), da Jorden var bleven tør efter Vanfloden; saaledes kom Christus til Verden at forkynde Menneskene Fred og Forsoning med Gud. Det er derfor med god Grund, vi glæde os og gjøre os det bedste Haab om Guds Barmhjertighed. Har han i den Grad elsket os, medens vi endnu vare hans Fjender, at han ikke holdt det under sin Værdighed at optage vor Natur i den nøieste Forbindelse med sin egen guddommelige; hvad vil han da nu kunne negte os, nu vi ere forbundne med ham ved Kjødets og Blodets Baand? — Ingen havede jo nogensinde sit eget Kjød [3]); men hvorledes skulde han da, trods sin rige og uendelige Barmhjertighed, bortstøde os fra sig, nu vi ere blevne deelagtiggjorte i hans egen Natur? — Hvo kan med Tanken omfatte, end sige med Ord beskrive denne store og dybe Hemmelighed? Her er nemlig paa eengang den største Høihed og

---

[1]) 2 Mos. 3, 10. [2]) 1 Mos. 8, 11. [3]) Eph. 5, 29.

den største Ringhed, den største Magt og den største Svaghed, den største Majestæt og den største Skrøbelighed. Thi hvad er mere ophøiet, end Gud? og, paa den anden Side, hvad er ringere end et Menneske? hvad er mægtigere, end Gud? og hvad er svagere, end et Menneske? hvad er herligere, end Gud? og hvad er skrøbeligere, end et Menneske? Dog — Guds Almagt udfandt Maaden, hvorpaa Gud og Mennesket kunde forenes, da hans Retfærdighed nødvendigviis krævede en saadan Forening.

Hvo kan og tilfulde fatte denne store og dybe Hemmelighed? For Menneskets Skyld og Brøde krævedes der fuld Erstatning, ja, en uendelig Betaling, eftersom Mennesket havde vendt sig bort fra Gud, der er det uendelige Gode. Men — hvad var der, hvormed Mennesket skulde kunne yde den uendelige Gud en fuldkommen Fyldest? Intet! Derfor maatte den guddommelige Retfærdighed ligesom fra sig selv tage en fuldgyldig Betaling, og Gud, det evige Skaberord, blev Kjød og led i Kjødet, forat Skabningens Kjød ikke maatte lide til evig Tid; det uendelige Gode var krænket — kun en Mægler, som besad uendelig Magt, kunde paatage sig at stifte Forlig. Men hvo, uden Gud alene, er uendelig? I egen Person forligte Gud derfor Verden med sig [1]), blev selv Mægler og løskjøbte Menneskeslægten med sit eget dyrebare Blod. Hvo kan tilfulde fatte denne store og dybe Hemmelighed? Den ophøiede Skaber var bleven fortørnet og Skabningen bekymrede sig ikke om at formilde og forsone ham; da antager han, som var fortørnet paa Skabningen, dens Kjød og Blod og bliver selv Forsoneren. Mennesket havde forladt Gud og taget Parti med hans Fiende, Djævelen; men han, som var bleven forladt, gjør sig selv Umage med at opsøge

---

[1]) 2 Cor. 5, 19.

Overløberen og indbyder ham atter til sig med den største Velvillie. Mennesket havde fjernet sig fra det uendelige Gode og havde styrtet sig i uendelig Fordærvelse; men han, som er det uendelige Gode, giver selv en uendelig Igjenløsningsbetaling for sin Skabning og befrier den saaledes fra det uendelige Onde. Er det ikke en uendelig Barmhjertighed, der langt overgaaer ethvert Menneskes endelige Fornuft og Tanke? Ved Christum er vor Natur bleven endnu mere forherliget, end den ved Adams Synd var bleven vanæret; i Christo have vi gjenvundet mere, end vi tabte i Adam — som skrevet staaer[1]): hvor Synden blev fuldere kjendt, der viste Naaden sig end overflødigere. I Adam tabte vi vor Uskyld; men i Christo have vi til Erstatning faaet en fuldkommen Retfærdighed. Lad Andre beundre Guds Almagt; endnu mere beundringsværdig er tilvisse hans Naade og Miskundhed, ihvorvel Almagten og Barmhjertigheden hos Gud forsaavidt ere lige store, som de begge ere lige uendelige. Lad Andre længe nok beundre Skabelsen — mig er det en større Nydelse at beundre Forløsningsværket, ihvorvel Skabelsen og Forløsningen begge ere Yttringer af den samme uendelige Kraft og Godhed. Det er vistnok allerede meget, at Gud skaber Mennesket, der ingen Tilværelse og følgeligen ingen Fortjeneste havde; men det synes dog at være endnu langt mere, at han forløser Mennesket, som kun har fortjent Straf, og paatager sig at gjøre Fyldest for hans Skyld og Brøde. Det er allerede vidunderligt, at vort Kjød og vore Been ere dannede af Gud, men det er et langt større Vidunder, at Gud selv vilde blive Kjød af vort Kjød og Been af vore Been[2]). O, min Sjæl, vær dog taknemlig imod din Gud, som skabte Dig, da Du endnu ikke var til, som forløste Dig, da Du paa Grund

---

[1]) Rom 5, 20. [2]) Eph. 5, 30.

af Synden var fordømt, og som har beredt Dig Himlens salige Glæder, saafremt Du i Troen holder Dig til Christum!

Sextende Betragtning.

Om de Gudfrygtiges aandelige Vederqvægelse.

Hvo er det Sjælens Himmelbrød,
Som frelser den fra Hungersdød?
Hvo er dens Lys i Verdens Mørke?
Hvo er dens Lægedom og Styrke?
Kun Naadens Gud!

Naadens Gud har beredt et stort Gjæstebud[1]); men kun hungrige Sjæle skulle indlades til det. Ingen kjender Liflig-heden ved dette himmelske Maaltid, uden han smager det; men Ingen faaer det at smage, uden han hungrer derefter. At troe paa Christum, det er at komme til denne himmelske Nadvere; men Ingen kan troe, uden han først erkjender sine Synder, alvorligt angrer og fortryder dem. Den sande Anger er Sjælens aandelige Hunger, ligesom Troen er dens aandelige Føde. I Ørkenen gav Gud Israels Børn Manna[2]), det er Engle-Brød, at spise; men i dette det nye Testamentes Gjæstebud giver Gud os det himmelske Manna, nemlig sin Naade og Syndernes Forladelse, ja sin egen Søn, som er Englenes Herre. Christus er det sande Himmelbrød, der kom ned af Himmelen for at

[1]) Luc. 14, 16 f. [2]) 2 Mos. 16, 4 jfr Ps. 78, 25.

give Verden Liv[1]). Men hvo der mæsker sig med Svinefode, det vil sige hengiver sig til denne Verdens Vellyster, han føler ingen Attraa efter hiint lislige Maaltid. Det udvortes Menneske forstaaer sig ikke paa, hvad der for det indvortes Menneske er velsmagende. — I Ørkenen giver Gud sit Mannabrød, med andre Ord, naar Sjælen er berøvet al jordisk Næring og al jordisk Trøst.

De, som havde taget sig Hustruer[2]), vægrede sig ved at komme; men de kydske Jomfruer, det er de Sjæle, som ikke bole med Djævelen formedelst deres Synder, eller med Verden formedelst deres Vellyster, de komme til dette Gjæstebud. Jeg har trolovet Eder med een Mand, siger Apostelen[3]), at jeg kunde fremstille Christo en reen Jomfru. Vor Sjæl tør ikke hengive sig til aandeligt Skjørlevnet, forat Gud maa kunne indgaae aandeligt Ægteskab med den.

De, som fængsledes af Lyst til at besee deres Ager[4]), vilde heller ikke komme; og paa samme Maade længes de, som elske denne Verden med dens Lyster, ei heller efter at smage Himmelens Glæder. Og dog er Længsel ligesom Sjælens Fod; vor Sjæl kommer ikke til denne hellige og hemmelighedsfulde Nadvere, uden den føler Længsel derefter; men den Sjæl, som i Eet og Alt lader sig trøste af denne Verden, kan ikke længes efter at smage Himmelens Sødme. Da hiin rige Yngling hørte, at han for Christi Skyld maatte forlade de Rigdomme, ved hvilke han hang med sin ganske Sjæl, gik han bedrøvet bort[5]).

Som den himmelske Elisa[6]) iskjænker Christus ikke den himmelske Glædes-Olie, uden alle Kar først ere tomme. Guds-Kjærligheden drager ikke ind i Sjælen, medmindre Selvkjær-

---

[1]) Joh. 6, 51. [2]) Luc. 14, 20. [3]) 2 Cor. 11, 2.
[4]) Luc. 14, 18. [5]) Matth. 19 22. [6]) 2 Kong 4, 1—7.

ligheden og Kjærligheden til Verden først drage ud af den. Hvor vort Ligendefæ er, der vil og vort Hjerte være[1]): er Verden dit Liggendefæ, da er dit Hjerte ogsaa i Verden. Kjærligheden har Magt til at forene: elsker Du Jorden, da bliver Du som Eet med Jorden; Kjærligheden har Magt til at omskabe: elsker Du Verden, da bliver Du verdslig, elsker Du Himlen, da bliver Du himmelsk.

De, som kjøbe Øxne og drive Kjøbmandskab[2]), komme heller ikke til Christum. De, hvis Hjerte hænger ved denne Verdens Rigdomme, spørge ikke om Himmelens Skatte. De jordiske Rigdomme stille Sjælens Længsel med et vist bedragerisk Skin af, at de ere det Enefornødne, forat den ikke hos Gud skal søge det i Sandhed Enefornødne, som ganske tilfredsstiller dens Attraa. Alle Jordens Skatte, saasom: Guld, Sølv, Palladser, Jordeiendomme, Qvæg osv. ere skabte Ting; men intet Skabt kan i Sandhed stille Sjælens Hunger; thi Sjælen er langt ypperligere, end alle slige Skabninger, der hver og een ere skabte til dens Tjeneste. Hvor afmægtige alle Skabninger ere, naar Talen er om at tilfredsstille og mætte Sjælens sande Længsler, det seer man intetsteds bedre, end i Døden, hvor vi forlades af alle de skabte Ting. Det er forunderligt nok, at vore Hjerter hænge saa fast ved de skabte Ting, da de dog ere i saa svag og flygtig en Forbindelse med os. Da Adam vendte sig bort fra Gud og hans husvalende Samfund og søgte sin Lyst og Glæde ved Kundskabstræet paa Godt og Ondt, blev han uddreven af Paradiset: og naar vor Sjæl vender sig fra Gud til Skabningen, da berøves den sin himmelske Trøst og holdes langt borte fra Livets Træ.

Men hvad bliver da tilbage for dem, som vrage dette

---

1) Matth. 6 21. 2) Luc. 14, 19.

Maaltid? Verden? Verden forgaaer og med den alle dens Tilhængere og Venner. Skabningen? Ogsaa de skabte Ting forgaae tilligemed Alle, som byggede deres Haab paa dem. Den himmelske Fader forsikkrer dyrt og helligt, at de, som foretrække deres Øxne, Agre, Hustruer, det vil sige alt det Jordiske, for det himmelske Maaltids Liflighed, skulle ingenlunde faae hans Nadvere at smage. Efter Nadveren beredes intet sildigere Maaltid: vrager man Christum, staaer intet andet Redningsmiddel tilbage. Med en aldrig stillet Hunger skulle hine Foragtere straffes og leve i evigt Mørke. De, som ikke have villet høre Christi venlige Indbydelse: Kommer til mig, Alle I, som lide og ere besværede[1]), de skulle engang høre hans strenge Befaling: Gaaer bort fra mig, I Forbandede! i den evige Ild, som er beredt Djævelen og hans Engle[2]). Indbyggerne i Sodoma fortæredes af Ild, fordi de, uagtet Loths udtrykkelige Opfordring til at komme til dette Maaltid, dog undslog sig[3]); og Guds Vredes evigbrændende Ild skal fortære dem, som have foragtet denne Nadvere, hvortil de ved Evangeliet blev indbudne.

Naar Brudgommen kommer, nøle de daarlige Brudejomfruer[4]), hvis Lamper mangle Olie, saa længe, at Døren tillukkes for dem. Christus indlader ikke dem til sin Glæde, hvis Hjerter i denne Verden mangle den Helligaands Olie; men Mildhedens, Barmhjertighedens, Trøstens, Haabets, Naadens, de gode Gjerningers Dør bliver tvertimod tillukket for dem.

Endnu udgaaer der fra Christo en indre Kaldelse til os — salig hvo som hører og følger den! Tidt og ofte banker Herren paa vort Hjertes Dør ved hellige Længsler, andægtige Suk og fromme Tanker — salig hvo som lukker op for ham,

---

[1]) Matth. 11, 28. [2]) Matth. 25, 41. [3]) 1 Mos. 19 Cap.
[4]) Matth. 25, 1—13.

naar han banker! Saasnart Du i dit Hjerte mærker nogen hellig Længsel efter Himlens Naade, vær da kun vis og forsikkret om, at det er Christus, som banker paa dit Hjerte! Luk op for ham, at han ikke skal gaae bort og siden tillukke sin egen Barmhjertigheds Dør for Dig! Saasnart Du i dit Hjerte bliver en nok saa ringe Gnist af fromme Tanker vaer, tænk da, at den fremulmer og antændes af Guds brændende Kjærlighed formedelst den Helligaand! Nær for alting denne Flamme og hold den vedlige, at den maa oplue og vore til en stadig Kjærlighedens Ild! Vogt dig, at Du ikke udslukker Aanden og lægger Hindringer i Veien for Herrens Værk! Thi hvo som nedbryder Guds Tempel, ham skal den Retfærdiges haarde Dom ramme, saa han mærker det. Vort Hjerte er Herrens Tempel, og det nedbryder hver den, som negter at give den Helligaand Bolig, naar den indvortes kalder os ved Ordet. I den gamle Pagts Tider kunde blot Propheterne høre, naar Herren talte i deres Indre; men i den nye Pagts Tider erfare alle sande Troende, at den Helligaand bevæger og drager dem.

Salige ere Alle, som høre Kaldet og følge det!

Syttende Betragtning.

Om Daabens Frugter.

Fra Paradiis en hellig Flod
Udstrømmer over Jorden,
Den farvet er med Lammets Blod,
Men efter Frelsens Orden
Den tvætter hvid selv blodrød Sjæl
Og læger slangesaaret Hæl —
Lad i den Flod os bade!

Du troende Sjæl, glem ikke Guds store Naade, som er Dig beviist i Daabens frelsende Bad. Daaben er et Igjenfødelsens Bad[1]), saa hvo der er tvættet i Daabens Bad, han er ikke længere den gamle, han var paa Grund af sin kjødelige Fødsel; men efterdi han er født af Gud formedelst Vand og Aand[2]), saa er han ogsaa et Guds Barn; og fordi han er Guds Barn, derfor er han og Arving til den evige Salighed. Ligesom den evige Fader ved Christi Daab siger med lydelig Røst[3]): denne er min Søn, den Elskelige, i hvilken jeg haver Behagelighed, saaledes erklærer han og Alle, som troe og blive døbte, for sine Børn. Ligesom den Helligaand ved Christi Daab aabenbaredes i Skikkelse af en Due, saaledes er han og tilstede i vor Daab og giver den sin Kraft; ja, han er ei blot tilstede; men ved Daaben meddeles han endog de Troende, hos hvem han frembringer nye Sindsbevægelser, saa de blive snilde som Slanger og eenfoldige som Duer[4]). — Som det

---

[1]) Tit. 3, 5. [2]) Joh. 3, 5 [3]) Matth. 3, 17.
[4]) Matth. 10, 16.

var ved Skabelsen, saaledes forholder det sig ogsaa med vor Igjenfødelse. I Begyndelsen svævede Guds Aand over Vandene og gav dem skabende Livskraft; og paa samme Maade er ogsaa den Helligaand tilstede ved Døbevandet og gjør det til et Salighedsmiddel til vor Igjenfødelse.

Vor Frelser, Christus, lod sig selv døbe, for dermed at gjøre det vitterligt, at vi ved Daaben blive Lemmer paa hans Legeme. Som man nemlig oftere betjener sig af et Lægemiddel for Hovedet, i den Hensigt at et og andet af Legemets øvrige Lemmer maa blive karsk, saaledes har Christus, vort aandelige Hoved, taget Daabens Bad som et Lægemiddel til Bedste for sit aandelige Legeme. I det gamle Testamente oprettede Gud en Pagt med sit Folk ved Omskjærelsen, og i det nye Testamente optages vi paa lignende Maade i Pagt med Gud ved Daaben; thi Daaben er her kommen i Omskjærelsens Sted. Hvo som derfor er i Pagt med Gud, han frygte kun ikke for Djævelens Anklage. I Daaben iføre vi os Christum[1]; derfor hedder det om de Hellige[2]: de have tvættet deres Kjortler og gjort dem hvide i Lammets Blod. Christi fuldkomne Retfærdighed er hiin deilige Daabsklædning; og hvo som er iført dette Christentøi, han frygte kun ikke sin egen Syndesmuds. I Jerusalem var der ved den saakaldte Faareport en Dam, i hvilken en Engel til visse Tider foer ned og oprørte Vandet; hvo som da først efter Vandets Oprør steg ned deri, blev sund, hvadsomhelst Syge han var behæftet med[3]; og som det aandelige Bethesda renser Daabens Vand os fra al Syndesygdom, naar den Helligaand nedstiger i samme og rører det med Blodet af

---

[1]) Gal. 3, 27. [2]) Aab. 7, 14. [3]) Joh. 5, 2, 4.

Christo, der blev et Offer for os — ligesom da og fordum Offerdyrene pleiede at afvaskes i hiin Faaredam.

Ved Christi Daab aabnedes Himlene, og paa lignende Maade aabnes ogsaa i vor Daab Himlens Dør for os. Ved Christi Daab var den hele høihellige Treenighed nærværende. Ved vor Daab er den ligeledes nærværende, og paa denne Maade modtager Troen i hiint Forjættelsens Ord, som er knyttet til Vandets Element, Naade af Faderen, der antager os som sine Børn, fremdeles Sønnens fuldgyldige Fortjeneste og den Helligaands igjenfødende Kraft.

Pharao og al hans Hær druknede i det røde Hav; men Israeliterne gik frelste og uskadte igjennem det[1]): i Daaben drukner paa lignende Maade den hele Syndehær, og de Troende komme frelste igjennem Verden til at arve det Himmerige, som er dem forjættet. Derfor er Daaben ogsaa at ligne ved det Glarhav, som Johannes saae[2]); thi Retfærdighedens Solstraaaler trænge igjennem Daabens Vande, som igjennem et Glar, ind i vore Hjerter. Men hiint Glarhav var foran Lammets Throne, og Lammets Throne er den hellige almindelige Kirke, og den alene har den hellige Daabs Naade at skjænke. Propheten Ezechiel havde et Syn[3]), i hvilket han saae Vand, der udsprang fra Templet og i sit Løb levendegjorde og lægede Alt: i Guds aandelige Tempel ɔ: Kirken fremsprudler endnu Daabens Salighedskilde; i dens Dyb nedsænkes vore Synder, og Alt, som beskylles af denne Strøm, skal helbredes og leve. Daaben er den aandelige Syndflod, i hvilken alt det syndige Kjød druknes. Den urene Ravn ɔ: Djævelen farer ud; men Duen ɔ: den Helligaand flyver tilbage og bringer Oliebladet, med andre Ord: indaander vore Hjerter Fred og Ro. Du troende Sjæl, glem der-

---

[1]) 2 Mos. 14 Cap. [2]) Aab. 4, 6. [3]) Ezech. 47, 1—12.

for ikke den mageløse Naade, som i Daaben blev Dig til Deel; men bring Gud den skyldige Tak for samme!

Iøvrigt — jo overflødigere Naade der er skjænket os i Daaben, med desto større Omhu bør vi og vaage over de os skjænkede Gaver. Vi ere begravne med Christo ved Daaben til Døden, paa det, ligesom Christus er opreist fra de Døde ved Faderens Herlighed, saa skulle vi og vandre i et nyt Levnet[1]). Vi ere blevne helbredte for Synden; lader os derfor ikke synde mere, at ikke noget Værre skal vederfares os[2])! Vi have iført os Christi Retfærdighed, denne deilige og uskatteerlige Klædning; lader os derfor ikke tilsudle den med nye Syndepletter! Vort gamle Menneske er i Daaben korsfæstet og død; lad derfor vort nye Menneske leve! Vi ere ved Daaben igjenfødte og fornyede i vort Sinds Aand; lad derfor ikke Kjødet herske over Aanden! Det Gamle er forbigangent, see, Alt er blevet nyt! lad derfor Kjødets gamle Væsen ikke fortrænge Aandens nye[3])! Ved den aandelige Igjenfødelse ere vi blevne Guds Børn; lader os derfor føre et Liv, som er en saadan Fader værdigt! Vi ere blevne den Helligaands Tempel; lader os derfor berede saa høi en Gjæst en ham velbehagelig Bolig! Vi ere optagne i Guds Naadepagt; lader os da vogte os for, at vi ikke gaae i Djævelens Sold og saaledes gaae Glip af Pagtens Naade! Udret alt dette i os, Du høilovede Treenighed, Du eneste sande Gud! Du, som i Daaben har forundt os saa stor en Naade, forund Du os tillige at blive i den til evig Tid!

---

[1]) Rom. 6, 4. [2]) Joh. 5, 14. [3]) 2 Cor 5, 17.

Attende Betragtning.

Om den saliggjørende Deelagtighed i Christi Legeme og Blod.

Hver den som drikker Christi Blod
Og æder Christi Kjød;
Ham lædsker Livets Kilde god,
Ham qvæger Livets Brød.

Hvo som æder mit Kjød og drikker mit Blod, siger Christus[1]), haver et evigt Liv. Det er i Sandhed en stor Velgjerning af Frelseren, at han ikke blot har annammet vor kjødelige Natur og ophøiet den paa den himmelske Herligheds Throne, men desuden føder og opholder os til et evigt Liv med sit eget Legem og Blod. O, hvilken salig Sjæleglæde! hvilket over al Maade forønsket og kjærkomment Maaltid! hvilken himmelsk Engleføde! Endskjøndt Englene begjære at gjennemskue denne store og dybe Hemmelighed[2]), har han dog ikke antaget sig Englene, men Abrahams Sæd[3]). Vor Frelser er i nærmere Slægtskab med os, end med selve Englene; thi derpaa have vi kjendt hans Kjærlighed, at han har givet os af sin Aand[4]); ja, ikke blot af sin Aand, men ogsaa af sit Legeme og sit Blod. Thi han, som er Sandheden, taler saaledes om Brødet og Vinen i den hellige Nadvere[5]): dette er mit Legeme; dette er mit Blod. Hvorledes skulde da Herren nu kunne glemme dem, som han har gjenløst med sit eget Legeme og Blod, ja, som han dermed har

[1]) Joh. 6, 54. [2]) 1 Pet. 1, 12. [3]) Hebr. 2, 16. [4]) Joh. 4, 13.
[5]) Matth. 26, 26 f.

født og vederqvæget? Hvo som æder Christi Kjød og drikker hans Blod, han bliver i Christo og Christus i ham [1]).

Nu undrer det mig ikke mere saa høiligen, at vore Hovedhaar ere talte [2]), at vore Navne ere skrevne i Himmelen [3]), at vi ere tegnede i Guds Hænder [4]) og, som Propheten siger, hvile i hans Skjød fra Moders Liv [5]), efterdi vi næres med Christi Legeme og Blod. Det er i Sandhed en stor Ære og Værdighed for vor Sjæl, at den næres og opholdes ved vor Gjenløsnings dyrebare Offer; og ikke mindre for vort Legeme, at det er den ved Christi Legeme gjenløste Sjæls Opholdssted, den Helligaands Tempel og den hele høihellige Treenigheds Bolig. Det kan umuligt forblive i Graven, saasandt det er næret og vederqvæget med vor Herres Legem og Blod. Dette er en sand Mannaføde [6]), en heel vidunderlig Spise; vi æde den, uden at vi forvandle den til Bestanddeel af vort Legeme; men vi forvandles tvertimod selv til den. Vi ere Christi Lemmer, vi besjæles af hans Aand og næres med hans Legeme og Blod. Dette er det Brød, som kommer ned af Himmelen og giver Verden Liv; hvo som æder deraf, skal ikke hungre evindelig [7]). Dette er det Naadens og Barmhjertighedens Brød; hvo som æder deraf, han smager og seer, hvor god Herren er og modtager af hans Fylde Naade over Naade [8]). Dette er det Livsens Brød, der ikke blot selv er levende, men og levendegjør; hvo som æder deraf, han skal leve til evig Tid. Dette Brød kom ned af Himlen og er ikke blot i sig selv himmelsk, men gjør ogsaa dem til Himmelgjæster, som

---

1) Joh. 6, 56. 2) Matth. 10, 30. 3) Luc. 10, 20.
4) Es. 49, 16. 5) Es. 46, 3. 6) 2 Mos. 16 Cap.
7) Joh. 6, 33, 35. 8) Joh. 1, 16.

for deres Frelses Skyld og i Aanden nyde det; ja, disse skulle blive himmelske; thi de skulle ikke døe, men opvækkes paa den yderste Dag. De skulle opvækkes; dog ikke til Dommen; thi hvo som æder af dette Brød, kommer ikke til Dommen eller Fordommelsen (eftersom der ingen Fordømmelse er for dem, som ere i Chisto Jesu)[1]), men til Saligheden og Livet. Thi hvo som æder Menneskens Søns Kjød og drikker hans Blod, han har Livet i sig, og han skal leve for Christi Skyld[2]). Hans Kjød er sandelig Mad, og hans Blod er sandelig Drikke. Lader os derfor mætte os, ikke med vore egne Gjerningers Sulteføde, men med Herrens kraftige Spise! Lader os blive drukne, ikke af vort eget Huses, men af Herrens Huses Fedme[3])! Dette er den sande Livets Kilde; hvo som drikker dens Vand, i ham skal der blive en Vandkilde, som opvælder til et evigt Liv[4]). Nu velan! kommer Alle I, som tørste, hid til Vandene, og I, som ikke have Penge, skynder Eder, kjøber uden Betaling og æder[5]). De Tørstige skulle komme — saa komme da ogsaa Du, min tørstende Sjæl, Du, som er udmattet af Syndebyrdens trykkende Hede! Har Du ingen fortjenstlige Gjerninger at betale med, da skynd Dig desto mere! Mangler Du al egen Fortjeneste, da iil med desto uere brændende Iver hen til Christi Fortjeneste! Skynd Dig, siger jeg, og kjøb uden Betaling! Her er Christi og Sjælens Brudekammer, fra hvilket vore Synder ikke maae skræmme os tilbage, og over hvis Tærskel ingen egen Fortjeneste tør komme ind. Men hvad Fortjeneste, som er værd at tale om, skulde vi og kunne have? Propheten siger[6]): hvi veie I Penge der, hvor der ikke er Brød? og

---

[1]) Rom. 8, 1. [2]) Joh. 6, 53. 57. [3]) Ps. 36, 9. [4]) Joh. 4, 14
[5]) Es. 55, 1. [6]) Es. 55. 2.

hvi gjøre I Arbeide der, hvor I ikke kunne mættes? Alt vort Arbeide, al vor Møie kan ikke stille vor Hunger, og Guds Naade er ei heller tilfals for vore egne Fortjenesters Regnepenge. Nei — Hører mig nøie, hedder det fremdeles, æder det Gode, saa skal Eders Sjæl forlyste sig med det Fede! — Disse Ord: Velsignelsens Kalk, som vi velsigne, er Christi Blods Samfund, det Brød, som vi bryde, er Christi Legems Samfund[1]), ere Aand og Liv, ja det evige Livs Ord. Vi hænge ved Herren, derfor ere vi een Aand med ham[2]). Vi blive Eet med ham, ei blot ved hans Deelagtighed i vor Natur, men og ved vor Deelagtiggjørelse i hans Legeme og Blod. Derfor spørger jeg ikke i Vantro med Jøderne[3]): hvorledes kan han give os sit Kjød at æde? men udbryder hellere i Troens Forundring: hvorledes er det skeet, at Herren har uddeelt til os sit Legeme at æde og sit Blod at drikke? Jeg gjør ingen formastelig Prøve paa med min sløve Forstand at kløve og udgrandske hans Almagt — jeg beundrer kun hans Naade. Jeg grubler ikke for at udgrunde hans Gudsdoms Herlighed — jeg tilbeder og beundrer kun hans Godhed. Jeg troer paa Nærværelsen af Christi Legeme og Blod i den hellige Nadver; men om Nærværelses-Maaden veed jeg slet Intet; kun det veed jeg med fuldkommen Vished, at der finder den inderligste og dybeste Forbindelse Sted imellem ham og os. Vi ere Lemmer paa hans Legeme, Kjød af hans Kjød, Been af hans Been[4]); han boer i os og vi i ham. Min Sjæl længes efter at nedsænke sig i Betragtning af denne afgrundsdybe Hemmelighed. Den har endnu ikke fundet Ord, hvor-

---

1) 1 Cor. 10, 16. 2) 1 Cor. 6, 18. 3) 1 Joh. 6, 52.
4) Eph. 5, 30.

med den kan udtale eller værdigt lovprise hiin vidunderlige Godhed; men ved Synet af Herrens overvættes Naade og de Saliges Herlighed forstummer den ganske.

Nittende Betragtning.

Om den hellige Nadveres dybe Hemmelighed.

*Lyksalig den, som ydmyg troer,
Hvad Diet ei kan gjætte;
Naar Christi Lys i Sjælen boer,
Han træffer dog det Rette.
Saa blind jeg er, ved ham jeg seer
Det Dybe med det Høie;
Jeg alle Verdens Tvivl beleer,
Min Tro er Hjertets Die.

I Herrens hellige Nadvere møder os en dyb Hemmelighed, som bør være Gjenstand for vor ubegrændsede Ærefrygt og Tilbedelse. Her er nemlig Skatkammeret eller det hemmelige Gjemme for Guds Naades Rigdomme. Vi vide, at Gud havde plantet Livets Træ, hvis Frugt skulde bevare vore første Forældre og alle deres Efterkommere i den medskabte Udødeligheds- og Lyksaligheds-Tilstand. Midt i Paradiset stod ogsaa Kundskabstræet paa Godt og Ondt. Men netop det, som af Gud var givet dem til Salighed, Liv og Øvelse i Lydighed, blev Anledning til deres Død og Fordømmelse, idet de til deres Ulykke fulgte Satans Tilskyndelser og deres egne daarlige Begjæringer. Her, i den hellige Nadvere, er det sande

Livets Træ paany henplantet midt iblandt os, hiint deilige Træ, hvis Blade tjene os til Lægedom, hvis Frugter tjene til vor Salighed, og hvis Sødme betager enhver Nød, ja selv vor Død al dens Bitterhed. Der blev givet Israels Børn Manna, at de ved Hjælp af denne himmelfaldne Spise maatte opholde Livet i Ørken. Her, i den hellige Nadvere, er det sande Manna, som kom ned af Himlen at give Verden Liv; her er Himmelbrødet og Engleføden, hvorom skrevet staaer: om Nogen æder deraf, skal han ikke hungre evindelig[1]). Israeliterne havde Pagtensark og Naadestolen, hvor de kunde høre Herren tale med dem Ansigt til Ansigt; her er den sande Pagtensark, Christi hellige Legeme, hans, i hvem alle Viisdommens og Kundskabens Skatte ere skjulte[2]); her er den sande Naadestol i Christi Blod, som bevirker, at vi ere elskede og benaadede i den Elskte[3]); han taler ikke blot til os, idet han trøster vort Hjerte; men han boer selv i os; han bespiser os ikke med himmelfalden Manna, men med sig selv. Her, i den hellige Nadvere, er den sande Himmelport og Englestige[4]); eller — er maaskee Himlen større, end Han, som boer i Himlen? er maaskee Himlen nøiere forenet med Gud, end vor kjødelige Menneskenatur, som han har annammet? Vel er Himmelen Guds Throne[5]); men i den menneskelige Natur, som Christus har annammet, finder den Helligaand sit Hvilested[6]). Gud er i Himmelen; men i Christo boer den hele Guddomsfylde legemlig[7]). Det er i Sandhed et stort og usvigeligt Pant paa vor Salighed! han havde intet større at give os; thi hvad er større, end han selv? Hvad er saa nøie forenet med ham, som hans menneskelige Natur, der blev optagen i

---

[1]) Joh. 6, 35. 51. [2]) Col. 2, 3. [3]) Eph. 1, 6.
[4]) 1 Mos. 28, 12. 17. [5]) Es. 66, 1. [6]) Es. 11, 2. [7]) Col. 2. 9.

den salige Treenigheds Samfund og saaledes gjort til et Slags Skatkammer for de himmelske Goder? Hvad kan være saa nøie forbunden med ham, som hans eget Kjød og Blod? Men vederqvæger han nu os elendige Orme med disse himmelske Næringsmidler, og gjør han os deelagtige i sin egen Natur, hvorledes skulde han da negte os sin Naade? Ingen har nogensinde hadet sit eget Kjød[1]); hvorledes skulde da Herren nu kunne lade haant om os, hvem han nærer med sit eget Kjød og Blod? Hvorledes skulde han kunne forglemme os, hvem han har givet sit Legeme til Pant? Hvorledes vil Satan kunne fælde os, eftersom vi vederqvæges med en himmelsk Spise, forat vi ikke skulle udmattes og ligge under i Striden med ham?

Vi ere Christo dyrebare; thi han har kjøbt os dyrt; vi ere ham dyrebare; thi han føder os med dyre og kostelige Næringsmidler; vi ere ham dyrebare, efterdi vi ere Kjød af hans Kjød og Lemmer paa hans Legeme. Dette er det eneste Universalmiddel imod alle aandelige Sygdomme, det Lægemiddel, som bevirker Udødelighed. Hvad Synd er nemlig saa stor, at jo Guds hellige Kjød er et fuldgyldigt Forsoningsoffer for den? Hvad Syndeskade er saa stor, at jo Christi levendegjørende Kjød helbreder den? Hvad Synd er i den Grad en Dødssynd, at den jo udslettes ved Guds Søns Død? Hvilke af alle Djævelens Pile ere saa giftige og gloende, at de jo maae udslukkes i dette Guds Naades Kildevæld? Hvilken Samvittighed er saa ureen og besmittet, at jo det hellige Blod maa kunne rense den?

Herren var med Israels Børn i Sky- og Ildstøtten[2]); her er derimod ingen Sky; men nærværende er selve Retfærdighedens Sol[3]) som vore Sjæles Lys; her fortæres man

---

[1]) Eph. 5, 29. [2]) 2 Mos. 13, 21. [3]) Maleach. 4, 2.

ikke af Guds Vredes Ild, man oplives kun af hans Kjærligheds Varme. I Paradiset — denne af Vellugt duftende og yndige Lysthave, den evige Saligheds Forbillede — blev vore første Forældre indførte, forat de, levende paamindede om Guds Algodhed, maatte bevise deres Skaber den skyldige Lydighed. See, her er mere, end Paradiset! her stilles nemlig Skabningens Hunger med Skaberens eget Kjød; her renses den bodfærdige Samvittighed med Guds Søns Blod; med Christi Legeme bespises her de, som ere Lemmer paa det Legeme, hvis Hoved er Christus; med guddommelige og himmelske Fødemidler næres her den troende Sjæl. Det hellige Legeme, som Englene tilbede i Christi Persons Eenhed og Englene vise Ærefrygt, for hvilket Magterne skjælve og hvorover Kræfterne forundre sig, det bliver vort aandelige Næringsmiddel! Derfor — lad Himlene glædes og Jorden fryde sig[1])! men langt større være dog din Jubel og Fryd, Du troende Sjæl, hvem saa store og herlige Naadegaver forundes!

---

[1]) Ps. 96, 11.

Tyvende Betragtning.

Om den alvorlige Forberedelse til Nydelsen af den hellige Nadvere.

*Naar Du gaaer til Herrens Bord,
Husk da paa Sanct Povels Ord:
At hvo did uværdig kom,
Aad og drak sig selv til Dom!

Talen er her ikke om et Hverdagsmaaltid, ja! end ikke om et kongeligt Gjæstebud, men om den hellige og hemmelighedsfulde Nydelse af Christi Legeme og Blod. Derfor kræves der tilvisse en værdig Forberedelse, paa det vi ikke maae finde Døden istedetfor Livet, eller faae Dom istedetfor Barmhjertighed. See, hvorledes den hellige Stamfader, Abraham, skjælver og bæver af Ærefrygt, da Guds Søn engang aabenbarede sig for ham i menneskelig Skikkelse [1]) og betroede ham, at han vilde ødelægge Sodoma! — og Abraham var dog den sjeldne og udmærkede Troes-Helt. Og her, i den hellige Nadvere, her sættes det Guds Lam for os, ei blot til Beskuelse, men til virkelig Nydelse. Da Kong Usias i Ubetænksomhed kom Pagtens Ark for nær, blev han strax slagen med Spedalskhed af Herren [2]); hvad Under derfor, om den, som uværdig æder af dette Brød og drikker af denne Kalk, æder og drikker sig selv til Dom? thi her er den virkelige, den nye Pagts Ark, som hiin ældre forbilledlig betegnede.

Om den sande Forberedelse underviser os nu Apostelen kort

[1]) 1 Mos. 18 Cap. [2]) 2 Krøn. 26, 16 ff.

og godt, naar han siger[1]): hvert Menneske prøve sig selv, og saaledes æde han af Brødet og drikke han af Kalken. Men ligesom enhver gudelig Prøvelse bør foretages i Overeensstemmelse med den hellige Skrift, saaledes og den Selvprøvelse, Paulus kræver.

Først maae vi da betænke vor egen Skrøbelighed og Afmagt. Ak! hvad er dog et Menneske? — Støv og Aske[2])! Af Jorden ere vi komne, af Jorden leve vi, til Jorden vende vi igjen tilbage. Hvad er dog et Menneske? — en stinkende Sæd, en Møgsæk og Ormeføde! Et Menneske er født til Arbeide og Møie, ikke til Hæder og Ære; et Menneske er født af en Qvinde og derfor fra Fødselen af besmittet med Synd; kun kort Tid lever han og derfor i bestandig Frygt; hans Liv er opfyldt af mangfoldige Ulykker, ja af utallige baade Sjæls- og Legems-Sorger og gjenlyder derfor af Jammerklage og Graad. Et Menneske kjender hverken sin Indgang i Verden eller sin Udgang af samme. Kun et Øieblik ere vi til, lig Foraarsblomsten, der udspringer og visner i Solhverv; og det samme kortvarige Liv fører dog langvarige Smerter og Besværligheder med sig.

For det Andet maae vi alvorlig betænke vor egen fuldkomne Uværdighed. Enhver Skabning — selv det i Guds Billede skabte Menneske — er, i Sammenligning med Skaberen, kun en Skygge, en Drøm, et Intet; ja, Mennesket er desuden i flere og det vigtige Henseender uværdigt, fordi han ved Synden har fortørnet sin Skaber. Gud maa nemlig ifølge sin Natur og Væsen vredes over Synden, saasandt det hører hans Natur og Væsen til, at han er retfærdig. Men — hvorledes vil det da gaae os, der ere som det let fængelige Straa, i Nærheden af denne fortærende Ild[3])? Hvorledes

[1]) 1 Cor. 11, 28. [2]) 1 Mos. 18, 27. [3]) 5 Mos. 4, 24.

skulle vore urene, syndige Gjerninger kunne bestaae for Dig? hvorledes vore Misgjerninger, som Du sætter for Dig? vore skjulte Synder, som Du stiller for dit Ansigts Lys[1])? Gud er uendelig og uforanderlig; uendelig er derfor og hans Retfærdighed, uendelig hans Vrede; ligesom Gud nemlig er stor og underlig i alle sine Gjerninger, saaledes er han det og i sin Vrede, sin Retfærdighed, sine Straffe. Skaanede han ikke engang sin egen, fra Evighed eenbaarne og elskelige Søn, mon han da vil skaane det Leerkar, som er hans Fingerværk? skaanede han ikke den Syndfrie og Hellige, mon han da vil skaane en forvorpen Træl? Nei! — Gud nærer et saa brændende Had til Synden, at han straffer den selv hos dem, han elsker allermeest — som vi jo see det med Englefyrsten Lucifer.

Ved denne forberedende Selvprøvelse bør vi imidlertid agte ei blot paa os selv, men og paa det velsignede Brød, som er Christi Legems Samfund; og da skulle vi i den hellige Nadvere opdage det sande Naadevæld, den uudtømmelige Barmhjertighedskilde. Herren vil nemlig ikke ganske kunne slaae Haanden af os, hvem han deelagtiggjør i sit eget Kjød og Blod — Ingen hadede jo nogensinde sit eget Kjød[2]). Det hellige Nadvermaaltid vil da forvandle vore Sjæle, og, som det i sig selv er guddommeligt, vil det gjøre os Mennesker guddommelige, indtil vi omsider, naar vi ere blevne deelagtige i den himmelske Salighed, fuldkommen skulle begribe Gud og see ham, som han er i Eet og Alt. Hvad vi her have i Troen og paa en os ubegribelig Maade, det skulle vi i Virkeligheden have hisset, hvor alt det Dunkle bliver os klart. Da skulle selv vore Legemer komme til saa stor Værdighed, at vi i dem kunne skue Gud Ansigt til An-

---

[1]) Ps. 90, 8. [2]) Eph. 5, 29.

sigt: allerede her ere de jo den Hellig Aands Templer, og helliges og levendegjøres ved den i os boende Christi Legeme og Blod. Denne hellige Lægedom helbreder alle Syndesaar; dette levendegjørende Kjød overvinder alle Dødssynder; det er det hellige Segl paa de guddommelige Forjættelser, hvilket vi engang kunne fremvise for Guds Domstol. Siden dette Pant er os givet, kunne vi med fuld Forvisning rose os af det evige Liv. Naar Christi Legeme og Blod rækkes os, da modtage vi tilvisse og alle de Guds Velgjerninger, som ved samme hellige Legeme og velsignede Blod ere os forhvervede. Hvorledes skulde han, som har givet os det Større, ville negte os det Ringere? Han, som ikke sparede sin egen Søn, men gav ham hen for os Alle, hvorledes skulde han ikke ogsaa skjænke os alle Ting med ham[1])?

Lad derfor Bruden juble og være glad, fordi Tiden er nær, da hun skal kaldes til Lammets Bryllup; lad hende iføre sig sine kostelige Smykker; lad hende tage Bryllupsklædningen paa[2]), at hun ikke skal findes nøgen! Denne Klædning er Brudgommens Retfærdighed, som vi i Daaben have iført os; hvorimod vor egen Retfærdighed er saa langt fra at være Bryllupsklædningen, at den snarere er at ligne ved et besmittet Qvindeklæde. Lader os derfor ikke fordriste os til i vore egne Gjerningers lurvede og smudsige Klæder at komme til hiin Bryllupshøitid, men bede, at Herren selv vil klæde os, forat vi ikke skulle findes nøgne!

---

[1]) Rom. 8, 32. [2]) Matth. 22, 12.

Een og tyvende Betragtning.
Om Christi Himmelfart.

O, himmelfarne Jesu Christ!
Som din Apostelskare
Stod andagtsfuld paa Bjerget hist
Og saae Sky Karmen fare:
Saa og min Sjæl, din kaarne Brud,
Bestige Zions Høie!
Og axle der sin Brylupsskrud
Med Himlene for Øie!

Du troende Sjæl, gjør din Brudgoms Himmelfart til Gjenstand for din andægtige Betragtning! Christus unddrog de Troende sin synlige Nærværelse, forat Troen kunde have Leilighed til at prøves og styrkes; thi salige ere de, som ikke have seet og dog troet[1]). Hvor vort Liggendefæ er, der vil ogsaa vort Hjerte være[2]); men nu er Christus, vort Liggendefæ, i Himlen; derfor bør og vort Hjerte hænge ved de himmelske Ting og tragte efter det, som er herovenetil[3]). Som Bruden med brændende Længsel sukker efter sin Brudgoms Gjenkomst: ligesaa bør den troende Sjæl stedse ønske, at den Dag snart maa komme, paa hvilken den skal hjemføres til Lammets Bryllup; den bør stole paa den Helligaand, hvilken Herren, der han opfoer, lod den beholde som Pant paa hans Gjenkomst; den bør stole paa Herrens Legeme og Blod, som den modtager i den hellige Nadvere, og derhos troe, at vore Legemer, som her næres med denne

[1]) Joh. 20, 29. [2]) Matth. 6, 21. [3]) Col. 3, 2.

uforkrænkelige Spise, engang skulle gjenopvækkes fra de Døde. Hvad vi nu troe, skulle vi da klarligen skue, og vort Haab skal da vorde til Virkelighed. Saalænge vi ere paa Veien hernede, er Herren med os som en Fremmed, uden at vi kjende ham; men naar vi engang ere komne til Herberge i det himmelske Fædreland, skulle vi der kjende ham og see ham, som han er [1]).

Fra Oliebjerget af vilde vor Frelser fare til Himmels; og da Olietræet er Fredens og Glædens Sindbillede, saa var det med Føie, Han opfoer fra Oliebjerget, som ved sin Lidelse skaffede de ængstede og forfærdede Samvittigheder Fred, og som i sin himmelske Faders Huus hilses med den meest jublende Glæde. Men hvad der skeete hist paa Bjerget, kalder ogsaa os til Himlen; lader os derfor følge den Himmelfarne med Sjælens hellige Længsler, efterdi vi ikke kunne det paa vor legemlige Fod! Ogsaa Moses steg paa et Bjerg [2]) op til Herren; paa et Bjerg tilbad de hellige Stamfædre [3]); Abraham valgte Bjerglandet og Høisletten, men Loth derimod Dallandet og Lavsletten [4]). Forlad derfor denne Verdens Lavslette, Du troende Sjæl, og iil med hellig Andagt op til de himmelstræbende Bjerge; da skal Du fornemme Guds livsalige Røst, naar han taler i dit Indre; da skal Du i Aanden kunne tilbede og paakalde ham, ja, da skal Du med Abraham kunne undflye den evige Brand, som er den sodomitiske Verdensslette beredt!

Bethania bemærker Ydmygheds og Trængsels By; og igjennem Trængsler aabnes os Adgang til Himmerige, ligesom Christus selv fra Trængselsbyen [5]) af indgik til sin himmelske Herlighed. Forhen saae man Himmelen tillukket og Paradiset

---

[1]) Luc. 24, 13 ff. [2]) 2 Mos. 19, 3. [3]) Joh. 4, 20.
[4]) 1 Mos. 13, 11. [5]) Luc. 24, 50.

herovertil bevogtet med Flammesværd [1]); men nu har Christus seirrig aabnet Himlen, for at vise os Veien til vort sande Fædreland, hvorfra vi vare komne paa Afveie. Disciplene stod med opløftede Øine og stirrede mod Himlen [2]); og paa samme Maade bør alle Christi sande Disciple opløfte Hjertets Øie til Betragtning af de Ting, der høre til Guds Rige. O, Herre Jesu, hvilken ærefuld og herlig Ende fik dine Lidelser! Hvad for en salig og lynsnar Forandring! Hvorledes saae jeg Dig ikke lide paa Galgebjerget (Golgatha)? og hvorledes skuer jeg Dig nu paa Oliebjerget? Hisset var Du alene og forladt; her er Du ledsaget af Englenes mange Tusinder; hisset steg Du op paa Korset; her stiger Du til Himmels i en Sky; hisset korsfæstedes Du iblandt Røvere; her jubler Du i Chor af Engle; hisset blev Du fastnaglet til Korset og fordømt som en Misdæder; her er Du ikke blot selv fri, men og de Fordømtes Befrier; hisset led og døde Du; her derimod jubler Du som Seirherre over Død og Grav!

Christus er vort Hoved, og vi ere hans Lemmer; glæd Dig derfor, Du troende Sjæl, og fryd Dig over dit Hoveds Himmelfart! — Hovedets Forherligelse er nemlig ogsaa Lemmernes. Hvor vor kjødelige Broder er Konge, der tør vi troe, at vi selv høre til Kongehuset; hvor En af vort Blod sidder paa Herlighedens Throne, der tør vi og haabe, at vi selv skulle herliggjøres. Om ogsaa vore Synder lægge os store Hindringer i Veien, Naturfællesskabet gjør dog, at vi ikke blive afviste; thi hvor Hovedet er, der skulle og de øvrige Lemmer være. Vort Hoved er nu indgaaet i Himlen, derfor have de andre Lemmer og velgrundet Haab om, at de engang skulle indgaae i Himlen; ja, hvad mere er, de have allerede her paa Jorden erholdt deres sande Boliger i Himmelen. Christus

[1]) 1 Mos. 3, 24. [2]) Ap. Gj. 1, 10.

steg ned fra Himlen for at igjenløse os; men han er atter opfaren til Himmels for at herliggjøre os. Os til Bedste blev han født; os til Bedste led og døde han; os til Bedste er han derfor og faren til Himmels. Christi Lidelse er Grundvolden for vor Kjærlighed, som hans Opstandelse er det for vor Tro og hans Himmelfart for vort Haab.

Vor Brudgom bør vi imidlertid følge, ei blot med brændende Længsel, men ogsaa med gode Gjerninger. Intet Ureent skal komme ind i Staden, som er herovenstil[1]); til Tegn herpaa viste Englene, naar de kom herned fra det himmelske Jerusalem, sig iførte hvide Klæder[2]), som Sindbillede paa Reenhed og Uskyld. Hovmod farer ikke til Himmels med Ydmyghedens Læremester; ligesaalidt som Ondskab med Naadens algode Giver, eller Kiv og Tvedragt med Fredens Fyrste, eller Vellyst og Utugt med den kydske Jomfruson. Laster og Udyder ere ikke i Himmelfølge med alle Dyders Ophav; ei heller Synd med den Retfærdige, eller Skrøbelighed med Lægen. Hvo som føler hellig Længsel efter engang at skue Gud Ansigt til Ansigt, han bør og vandre ustraffelig som for Guds Aasyn; hvo der vil gjøre sig Haab om Himlens Goder, han maa agte Jordens ringe. O, milde, himmelfarne Frelser, drag vore Hjerter op til Dig!

---

[1]) Aab. 21, 27. [2]) Ap. G. 1, 10.

To og tyvende Betragtning.

Om den Hellig-Aand.

(En Homili over Ap. G. 2 Cap. 1—4).

Som Fæstensring paa de Udvalgtes Haand
Vor Himmelbrudgom gav den Helligaand.

Da vor Herre og Frelser var faren til Himmels og indgangen til sin Herlighed, sendte han sine Disciple den Helligaand paa selve Pintsedag. Ligesom Gud i den gamle Pagts Dage steg ned til Moses og kundgjorde ham Loven paa Sinai Bjerg, saaledes kom og den Helligaand ned over Apostlene, da Evangeliet ved dem skulde udbredes og forkyndes over den ganske Jordens Kreds. Hisset var der Torden og Lynild og skingrende Basuneklang [1]); fordi Loven tordner imod vor Ulydighed og overbeviser os om, at vi ere hjemfaldne til Guds Vrede; men her er Lyden af en mildt susende Luftning, fordi Evangeliets Forkyndelse opreiser de modfaldne Sjæle. Hisset skjælvede hele Folket af Frygt, fordi Loven virker Vrede og Straf [2]); men her sammenstrømmer den hele Mængde og bliver Øievidne til Guds underlige Gjerninger; thi ved Evangeliet gives os paany fri Adgang til Gud. Hisset nedfoer Herren i en Ild, ja, i sin Vredes og Grumheds fortærende Ild, hvorfor og Bjerget rystede i sine Grundvolde og opsendte Røgskyer: her derimod nedstiger Gud den Helligaand vel i Ild; men det er en Kjærlighedens og Barmhjertighedens varmende Ild; derfor ryster Huset — hvor Apostlene vare forsamlede — ikke

[1]) 2 Mos. 19, 16. [2]) Rom. 4, 15.

af Guds Vrede, men fyldes tvertimod af den Helligaands Herlighed. Og hvad Under er det, at den Helligaand sendes fra Himlen til Menneskeslægtens Helliggjørelse, efterdi Sønnen er bleven sendt til dens Igjenløsning? Christi hele Komme og Lidelse nyttede jo slet Intet, hvis ikke der var en evangelisk Forkyndelse derom til Verden; thi hvad Gavn og Glæde har man vel af den Skat, som ligger skjult? Derfor har den algode Fader ei blot ved sin Søns Lidelse beviist os den største Velgjerning; men han har ogsaa villet tilbyde den ganske Verden samme ved den Helligaands Sendelse. Som en øm og trofast Moder rækker sin spæde Søn begge Bryster, saaledes sender og den trofaste Gud os i vor hjælpeløse Nød baade Sønnen og den Helligaand.

Den Helligaand kom over Apostlene, da de alle vare eendrægtigen tilsammen for at bede[1]); thi han er Bønnens Aand, erholdes ved Bøn og opflammer os til Bøn. Og hvorfor? fordi han er det Vaand, ved hvilket vore Hjerter forenes med Gud, ligesom han forener Sønnen med Faderen og Faderen med Sønnen; thi han er Faderens og Sønnens gjensidige, væsentlige og personlige Kjærlighed. Denne vor aandelige Forening med Gud skeer ved Troen; men Troen, der er den Helligaands Gave, erholdes ved Bøn, og den sande Bøn skeer atter i Aanden.

Da der i Salomos Tempel antændtes Røgoffer for Herren, blev Templet fyldt af Herrens Herlighed[2]); og paa lignende Maade skal den Helligaands Herlighed fylde dit Hjertes Tempel, naar Du offrer Gud dine Bønner lig en vellugtende Røgelse. Maae vi dog ikke her beundre Guds Barmhjertighed og Naade? Faderen lover os Bønhørelse, Sønnen selv beder for os, den Helligaand beder i os, Englene frembære vore Bønner for

---

[1]) Ap. G. 2, 1. [2]) 1 Kong. 8, 11.

Guds Throne; og saaledes er den hele Himmel aaben for vor Bøn. Den barmhjertige Gud vækker Lyst og Trang hos os til at bede; han giver os nemlig Naadens og Bønnens Aand; han giver os ogsaa, eftersom vi bede; thi han bønhører os stedse, om ikke just efter vor egen Villie, saa dog til vort sande Gavn. Den Helligaand kom, da Alle vare eendrægtigen tilsammen paa eet og samme Sted; han er nemlig Kjærlighedens og Samdrægtighedens Aand; han forbinder os med Christo ved Troen, han forbinder os med Gud ved Kjærligheden, og ved Kjærligheden forbinder han os ogsaa med vor Næste. Djævelen er Mester for al Tvedragt og Skilsmisse: ved Synden adskiller han os fra Gud; ved Had, Strid og Kiv adskiller han det ene Menneske fra det andet; men den Helligaand — ligesom han ved hiin underfulde Overskyggelse[1]) forbinder den guddommelige og menneskelige Natur i Christo med hinanden, saaledes forbinder han ogsaa ved sine over os udøste Gaver baade Menneskene med Gud og Gud med Menneskene. Saalænge den Helligaand bliver i et Menneske med sin Naade og sine Gaver, saalænge vedbliver dette Menneske at være forenet med Gud; men saasnart Mennesket ved at begaae Synd opgiver Troen og Kjærligheden og uddriver den Helligaand af sit Hjerte, da adskilles han fra Gud og hiin salige Forening vorder ophævet. Hvo som har den Helligaand, hader ikke sin Broder. Og hvorfor? fordi han ved samme Aand er bleven deelagtig i Christi aandelige Legeme, hvis Lemmer alle de Troende ere og — Ingen hadede jo nogensinde sit eget Kjød[2]). Ja, hvem Herrens Aand leder og styrer, han elsker endog sine Fjender. Og hvorfor? fordi hvo som hænger ved Herren, er een Aand med ham[3]); men nu lader Gud jo

[1]) Luc. 1, 35. [2]) Eph. 5, 29. [3]) 1 Cor. 6, 17.

sin Sol opgaae over Onde og Gode [1]) og haver Intet af Alt det, han har skabt. Hvo som har Guds Aand, er derfor og villig til at tjene Alle; han gjør vel imod Alle, saavidt det staaer i hans Magt; han tilbyder Alle, at de maae gjøre Brug af ham, fordi ogsaa Gud er en Albarmhjertighedens og Naadens Kilde, af hvilken Alle kunne øse. De Bevægelser, den Helligaand fremkalder i Mennesket, ere af samme Art, som Aanden selv: ligesom nemlig Sjælen besjæler Legemet og giver det Føle- og Bevægelsesevne, saaledes gjør Aanden Mennesket aandeligt, fylder hans Hjerte med den salige Følelse af Guds Mildhed og styrer alle Lemmer, saa de villig tjene Gud og Næsten.

Fra Himlen [2]) kom hiin susende Lyd, som var Tegnet paa den Helligaands Sendelse; thi den Helligaand er af himmelsk Natur, med andre Ord, af samme Væsen, som Faderen og Sønnen, fra hvem han og udgaaer fra Evighed af; derfor bevirker han og, at Menneskene rette deres Tanker imod Himlen og søge de Ting, som ere herovental. Hvo som hænger ved det Jordiske og elsker Verden, saa han ganske fortaber sig i den, han er derfor endnu ikke bleven deelagtig i den himmelske Aand. Den Helligaand kom som en frisk Luftning, fordi han husvaler de Bedrøvede med en levende Trøst. Han, der indaander vort bedre Væsen det sande Liv, kom som et Aandedrag eller et Vindpust: ligesom vi opholde vort lavere, sandselige Liv ved vexelviis at ind- og udaande Luft. Veiret blæser, hvorhen det vil, og Du hører dets Susen; men Du veed ikke, hvorfra det kommer, og hvor det farer hen; saaledes er det med Enhver, som er født af Aanden [3]), siger Frelseren; og i Samklang hermed kom han, der fra Evighed af udgaaer

---

[1]) Matth. 5, 45. [2]) Ap. G. 2, 2. [3]) Joh. 3, 8.

fra Faderen og Sønnen som begges Aandedræt, i sindbilledlig Skikkelse af en Luftning.

Fremfarende, vældigt[1]) var hiint Veir; thi den Helligaand kjender i sine Naadevirkninger ikke til kraftløs Seendrægtighed. Nei, den Helligaand bevæger de Fromme, i hvilke han boer, til alt Godt, og det saa kraftigt, at de frygte hverken Voldsmænds Trudsler eller Satans Rænker eller Verdens Had. Han gav Apostlene at tale med andre Tungemaal[2]), fordi deres Røst burde udgaae til Jorderiges Ender[3]). Paa denne Maade ophørte Folkenes Sprogforvirring, som var en Straf for deres Hovmod og Trods ved Taarnbygningen i Babel; og nu ere de ved Sprogforskjel adspredte Slægter samlede til een troende Menighed ved den Helligaands Naadevirkning. Betydningsfuldt var det og, at den Helligaand kom i Skikkelse af Ildtunger[4]), han, af hvem de hellige Guds Mænd dreves, naar de talte[5]), han, som talte i Apostlene og endnu lægger Guds Ord i Munden paa Kirkens Tjenere.

For saadanne Naadegaver være den Helligaand tilligemed Faderen og Sønnen høilovet og velsignet i al Evighed!

---

[1]) Ap. G. 2, 2. [2]) Ap. G. 2, 4. [3]) Ps. 19, 5.
[4]) Ap. G. 2, 3. [5]) 2 Pet. 1, 21.

Tre og tyvende Betragtning.

Om Kirkens høie Værdighed.

"Kirken er som Himmerige,
Meget kan den lignes ved,
Skjøndt paa Jord den har ei Lige,
Som Guds Naade og Guds Fred.

Meest dog lig en Barnemoder,
Herren kalder den sin Brud;
Ved dens Melk opvoxe Poder,
Som ved Bække Pileskud!

Betænk, Du andægtige Sjæl, hvor stor en Velgjerning Gud har beviist Dig derved, at han har kaldet Dig til sit Kirkesamfund. Een er min Due, min Elskede, siger Brudgommen i Høisangen[1]); og i Virkeligheden, kun Een er Christi elskede Brud; thi kun een Kirke er den sande og rettroende. Udenfor Christi Legeme (Kirken) kan Christi Aand ikke være; om Nogen ikke haver Christi Aand, denne er ikke hans[2]); og hvo der ikke er Christi, kan ikke blive deelagtig i det evige Liv. Ligesom Alle, der ikke vare i Noahs Ark, maatte omkomme i Syndfloden[3]), saaledes rives og Alle, der befinde sig udenfor Kirkens aandelige Ark, med hen i den evige Fordærvelses Strøm. Hvo der ikke her paa Jorden vil have Kirken til Moder, vil ingensinde i Himlen faae Gud til Fader. Betænk, Du andægtige Sjæl, at der hver Dag fare mange tusinde Sjæle til Helvede, af den Grund, at de ere udenfor Kirkens Skjød; og fra disse Usaliges Sam-

---

[1]) Høis. 6, 9. [2]) Rom. 8, 9. [3]) 1 Mos. 7 Cap.

fund har ikke din egen naturlige Beskaffenhed, men ene og alene den forbarmende Guds Naade affondret Dig. Ligesom der blot hos alle Israels Børn var lyst i deres Boliger[1]), medens det ganske Ægypten indhylledes i et Mørke, der var saa tykt, at man kunde føle det[2]); saaledes skinner og blot i Kirken den guddommelige Erkjendelses Lys. De, som staae udenfor Kirkesamfundet, gaae fra Uvidenhedens Mørke i det nærværende Liv over til den evige Fordømmelses Mørke i det tilkommende. Hvo der ikke vil være et Led af den stridende Kirke, bliver det aldrig af den triumpherende; thi Gud og hans Ord, Christus og Troen, Kirken og det evige Liv — disse Stykker ere i den inderligste Forbindelse med hinanden.

Guds hellige Kirke er paa eengang Moder, Jomfru og Brud: den er en Moder; thi hver Dag føder den Gud aandelige Børn, Sønner og Døttre; den er en Jomfru; thi den holder sig reen og ubesmittet af alle Djævelens og Verdens Kjærtegn; den er en Brud; thi Christus har troloves sig med den ved en evig Pagt og givet den Aandens Fæstensring. — Kirken er det Skib[3]), som fører Christus og hans Disciple og omsider bringer os i den evige Lyksaligheds Havn. Forsynet med Troens Ror, stævner Kirkeskibet i heldig Fart igjennem denne Verdens oprørte Hav; Gud er Styrmand, Englene ere Rorkarle — dets Last er den hele Helgenskare. Det hellige Korsets Træ kneiser som Stormast, og Evangelie-Troen danner de udspændte Seil, for hvilke Skibet, under frisk Kuling af den Helligaand, føres ind i den evige Hviles trygge Havn. — Kirken er den Viingaard[4]), som Gud har plantet paa Verdens Ager, frugtbargjort med sit eget Blod og omgivet

---

[1]) 2 Mos. 10, 23 [2]) 2 Mos. 10, 21. [3]) Matth. 8, 23 ff. [4]) Matth. 21, 33.

med sine Skytsengle, som med et Gjærde; i hvilken han og har bygget Lidelsens Viinperse og bortryddet enhver Anstødssteen. — Kirken er hiin Qvinde, som er beklædt med Solen[1]; thi den er iført Christi Retfærdighed — som træder Maanen under Fødder; thi den foragter det Jordiske, der er undergivet Forandring og Omskiftelse. Betænk denne Kirkens høie Værdighed, Du troende Sjæl, og bring Gud din troende Tak derfor!

Det er nu vistnok store Velgjerninger, Gud bereder og tilbyder os i Kirken; men derfor falde de dog ikke paa Alles Vei. Kirken er nemlig en tillukket Have, en forseglet Brønd[2]; og som nu Ingen seer den tillukkede Haves Skjønhed, medmindre han er inde i den, saaledes kjender ei heller Nogen Kirkens store Velgjerninger og Velsignelser, uden han selv er indlemmet i Kirken. Udvortes er Christi Brud vel sort, men indvortes er hun deilig og liflig[3]; Kongedatteren er nemlig aldeles helliggjort indvortes[4].

Dog — alle disse Lignelser, under hvilke vi have anskuet Kirkens høie Værdighed, tyde tillige hen paa de mangehaande Lidelser og Trængsler, som kunne komme over den. Kirkeskibet t. Ex. bliver omtumlet af mangfoldige Forfølgelsers Storme; Kirkens Viingaard voxer lige i Veiret, naar den opbindes, bliver frodigere, naar den beskjæres; og Kirken, som hiin solbeklædte Qvinde, er paa mange Maader udsat for Helveddragens listige Angreb[5]. Kirken er vel den skjønneste Lilie; men den voxer iblandt Torne; Kirken er den yndigste Lysthave; men først naar Trængselsstormene gjennemsuse den, begynde dens kostelige Urter at dryde af Vellugt[6]; Kirken er vel Guds kjære Datter, men hun forfølges af Verden med et dødeligt Had;

---

[1]) Aab. 12, 1 [2]) Høis. 4, 12. [3]) Høis. 1, 5.
[4]) Ps. 45, 14. [5]) Aab. 12 Cap. [6]) Høis. 4, 16.

hun venter paa sin himmelske Arv; men derfor er hun nødt til at være fremmed i denne Verden, hvor hun i sin Udlændighed trykkes og trænges; dog — i Trængslen lider hun taus, i denne Taushed beviser hun sin Styrke, og i denne udholdende Styrke er hun seirrig. Kirken er en aandelig Moder; men derfor maa den staae under Korset, ligesom jo Maria, Christi Moder, stod under hans Kors [1]). Kirken er et Palmetræ; thi just under Anfegtelsernes og Trængslernes tunge Byrde vorer den meest.

Betænk Kirkens høie Værdighed, Du andægtige Sjæl, og vogt Dig for at begaae Noget, som er den uværdigt! Kirken er din Moder; see derfor til, at Du aldrig foragter hendes Røst! Kirken er din Moder; derfor bør Du altid ligge ved dens Bryster, som ere: Ordet og Sacramenterne. Kirken er en ubesmittet Jomfru; er Du dens ægte Søn, bør Du derfor unddrage Dig Verdens Omfavnelser. Du er som et Lem paa Kirkens jomfruelige Legeme; see derfor til, at Du ikke skjænder de jomfruelige Lemmer og formedelst Synden boler med Djævelen! Kirken er, ligesom den troende Sjæl, Christi Brud; derfor bør den vogte sig for at hænge ved Satan. Du er jo Christi Brud; see derfor til, at Du ikke mister den Helligaand, der lig en Fæstensring er givet Dig i Pant! Du er Christi Brud; bed derfor aarle og silde, at Brudgommen vil ile med at komme og indføre Dig til det himmelske Bryllup. Men — Brudgommen vil komme i den Nat, man troer sig betrygget; vaag derfor, at ikke Brudgommen, naar han kommer, skal finde Dig sovende og tillukke den evige Salighebs Dør for Dig; lad din Troes Olielampe brænde klart, at Du ikke ved Brudgommens Ankomst forgjæves skal til at spørge om Olie [2])! Du farer paa et Skib; see derfor til, at Du ikke

---

[1]) Joh. 19, 25. [2]) Matth. 25, 8.

hovedkuls styrter i det oprørte Verdenshav, før Du kommer i Havn! Du farer paa et Skib; bed derfor, at det ikke i Trængsels-stormene maa nedhvirvles i Anfegtelsernes Malstrøm! Du er kaldet til Herrens Viingaard [1]); see derfor til, at Du arbeider tro-lig, og lad Tanken om den forjættede Dagløn formindske Arbeidets Besvær! Du er selv Herrens Viingaard; bortkast derfor alle unyttige og vilde Skud, jeg mener Kjødets ufrugtbare Gjerninger, og betragt din hele Levetid hernede som en Aarstid, i hvilken Du, lig Viinstokken, maa beskjæres; Du er en Green paa den sande Viinstok, som er Christus; see derfor til, at Du bliver i ham og bærer megen Frugt; thi den himmelske Viingaardsmand skal borttage hver Green, der ikke bærer Frugt, og hver den, som bærer Frugt, vil han rense, forat den skal bære mere Frugt [2]). Du har ved Troen iført Dig Christum [3]), og er beklædt med denne Retfærdighedens Sol [4]): see nu til, at Du træder Maanen ɔ: alt det Jordiske under Fødder, og at Du agter Alt i Verden ringe, i Sammenligning med de evige Goder! O, milde Jesu, Du som har ført os ind i den stridende Kirke her paa Jorden, Du føre os ogsaa engang ind i den triumpherende Kirke i Himmelen!

---

[1]) Matth. 20, 1. [2]) Joh. 15, 1. 2. [3]) Gal. 3, 27.
[4]) Mal. 4, 2 jfr. Aab. 12, 1.

Fire og tyvende Betragtning.

Om Naadevalget.

I Naadevalgets Himmeldyb ei nogen Viismand bunder;
Men det i Christo er og blie'r et Kjærlighedens Under!

Saaofte Du vil tænke over dit evige Naadevalg, Du andægtige Sjæl, da betragt Christum den Korsfæstede, som døde for al Verdens Synder, men igjen opstod for vor Retfærdiggjørelse[1]). Begynd lige med Christo i Krybben, da først vil din Undersøgelse om Naadevalget kunne skride frem i den rette Orden. Gud har vel udvalgt os, for Verdens Grundvold blev lagt[2]); men dog er Udvælgelsen skeet i Christo. Er Du derfor ved Troen i Christo, da tør Du ikke betvivle, at Udvælgelsen ogsaa angaaer Dig; hænger Du med et tillidsfuldt Hjerte fast ved Christo, da bør Du ikke tvivle om, at Du jo er i de Udvalgtes Tal. Vil Du derimod, med Tilsidesættelse af Guds Ord, blot ved Hjælp af din egen Fornuft udgrunde Naadevalgets dybe Hemmelighed, da er der al Grund til at befrygte, Du styrter i Fortvivlelsens Afgrund. Gud er en fortærende Ild for hver den, som ikke er i Christi Samfund; vogt Dig derfor, at Du ikke kommer denne Ild saa nær, at Du fortæres. Med sin hellige Lovs Rost anklager og dømmer Gud Alle, som ikke have tilegnet og tilregnet sig Christi Fyldestgjørelse; see derfor til, at Du ikke benytter Loven som Kilde til Oplysning om Naadevalgets Hemmelighed. Prov i det Hele taget ikke paa at udforske alle Grundene til Guds evige Raadslutninger, at ikke dine Tanker ellers maae føre Dig

[1]) Rom. 4, 25. [2]) Eph. 1, 4.

paa store Afveie. Gud boer i et Lys, som Ingen kan komme til[1]); gjør derfor ikke dumdristige Forsøg paa at trænge frem til det. Men Gud har dog aabenbaret os Evangeliets Lys — i dette vil Du uden Fare kunne søge Oplysning om denne Hemmelighed, ja i dette Lys vil Du see det sande Lys[2]). Forlad da denne evige Raadslutnings Dyb, og hold Dig til det Lys, som den i Tiden kundgjorte Aabenbaring spreder derover; det i Evigheden trufne Naadevalg afspeiler sig i den i Tidernes Fylde skeete Retfærdiggjørelse. Lær kun af Loven at kjende Guds Vrede og gjør Bod; men lær derhos af Evangeliet at kjende Guds Barmhjertighed formedelst Christi Fortjeneste, og tilegn Dig denne i en tillidsfuld Tro; lær fremdeles Troens Væsen at kjende, og beviis din Tro ved en from Opfyldelse af Guds Bud; lær endelig i Korset at kjende Guds faderlige Tugtelse, og find Dig i den med Taalmodighed! og da, ja, da først begynde Du at behandle Læren om Naadevalget. Det er denne Fremgangsmaade, Apostelen anviser, og enhver sand Aposteldiscipel maa følge den.

Tre Ting er der, som man ved Naadevalgets Mysterium stedse maa agte paa: Barmhjertigheden hos Gud, som elsker os; Fortjenesten hos Christum, som lider for os, og endelig Naaden hos den Helligaand, som ved Evangeliet kalder os. Guds Barmhjertighed er almindelig; thi han har elsket den ganske Verden[3]); Jorden er fuld af Herrens Miskundhed[4]); ja hans Barmhjertighed er endog større end baade Himmelen og Jorden; den er nemlig lige saa stor, som Gud selv[5]); thi Gud er Kjærlighed[6]). I sit Ord har han vidnet, at han ikke vil nogen Syn-

---

[1]) 1 Tim. 6, 16. [2]) Ps. 36, 10. [3]) Joh. 3, 16.
[4]) Ps. 35, 5. [5]) Sir. 2, 18,

ders Død, og tykkes det Dig for lidet, har han endog med Ed bekræftet det; saa hvis Du ikke kan troe Gud, naar han ligefrem forjætter Dig din Salighed, bør Du idetmindste troe ham, naar han endog sværger derpaa. Han kaldes al Barmhjertigheds Fader[1]), fordi det er ham egent at vise Barmhjertighed og Skaansel. Naar han nemlig forbarmer sig, maa han søge Foranledningen og den egentlige Grund dertil hos sig selv; men mere derimod hos Andre, naar han dømmer og straffer; saa hans Barmhjertighed synes at fremgaae af et ganske andet Hjerte, end hans faderlige Tugtelse.

Almindelig er fremdeles Christi Fortjeneste; thi han er en Forsoning ikke alene for vore, men ogsaa for den ganske Verdens Synder[2]). Hvad skulde tydeligere kunne bevise Guds Barmhjertighed, end det, at han har elsket os, da vi endnu ikke vare til? Thi det skyldes hans Kjærlighed, at vi ere skabte. Han har ovenikjøbet elsket os, da vi endnu vare hans Fiender; det skyldes nemlig hans Kjærlighed, at han gav os sin Søn til Forløser. Synderen, der er dømt til evige Qvaler og ikke har Noget, hvormed han kan løskjøbe sig, byder den himmelske Fader: tag min Eenbaarne og giv ham for Dig! og Sønnen selv siger: tag mig og løskjøb Dig! Christus er, som det hedder i Høisangen, lig en Blomst paa aaben Mark, ikke som den i en indelukket Have; thi hans Naades Vellugt er ikke tilspærret for Nogle, men kan nydes af Alle. Og forat Du ikke skulde betvivle Almindeligheden af Frelserens Fortjeneste, bad han paa Korset for dem, som korsfæstede ham, og udøste sit Blod for dem, der selv udøste hans Blod.

Almindelige ere da og Evangeliets Forjættelser; thi Christus indbyder Alle uden Forskjel, naar han siger: Kommer

[1]) 2 Cor. 1. 3. [2]) 1 Joh. 2, 2.

til mig Alle I, som arbeide og ere besværede! Hvad der ydes for Alle, det tilbydes og Alle, og Du vil erholde disse aandelige Goder, forsaavidt Du i tillidsfuld Tro stræber derefter. Gud negter slet Ingen sin Naade, uden den, som agter sig selv uværdig til den.

See, disse ere de tre Grundpiller for den evige Udvælgelse, Du troende Sjæl, til hvilke Du med en fast og tillidsfuld Tro i Hjertet bør støtte Dig; og naar Du desuden betænker de store Velgjerninger, Gud hidtil har beviist Dig af sin Barmhjertighed, da vil Du ikke tvivle om dens Bestandighed til Enden. Da Du endnu ikke var til, har Gud skabt Dig; da Du ved Adams Fald var fordømt, har han forløst Dig; da Du levede i Verden udenfor Kirkesamfundet, har han kaldet Dig; da Du var uvidende, har han underviist Dig; da Du foer vild, førte han Dig tilbage paa rette Vei; naar Du feilede, rettede han dine Feil; naar Du stod, holdt han paa Dig; naar Du gik, ledte han dine Skridt; naar Du tyede til ham, tog han imod Dig. Aldrig har han manglet Langmodighed til at bie paa Dig eller Villighed til at forlade Dig dine Synder. Og er nu saaledes Guds Barmhjertighed først kommen til Dig, da kan Du gjøre Dig sikkert Haab om, at den ogsaa fremdeles vil ledsage Dig; er Guds Barmhjertighed af sig selv først kommen til Dig, for at helbrede Dig, vil den og fremdeles følge Dig, for at herliggjøre Dig; er den først kommen til Dig, forat Du maatte føre et gudfrygtigt Levnet, vil den og fremdeles følge Dig, forat Du maa kunne leve hos Gud i evig Salighed. Hvorfor er Du ikke bleven nedtraadt, naar Du faldt? Hvo har rakt Dig en hjælpsom Haand og atter reist Dig? Hvo, uden Herren? Forlad Dig derfor og i Fremtiden paa Guds Barmhjertighed, og gjør Dig fast Haab om at opnaae Maalet for Troen, Sjælenes

Frelse[1]). I hvis Hænder kan nemlig din Saligheds Sag hvile tryggere, end i hans, som skabte Himmelen og Jorden; i de Hænder, som aldrig forkortes; i de Hænder, som strømme over af inderlig Barmhjertighed? Sandelig — de mangle ei Aabninger, igjennem hvilke Barmhjertigheden kan tilflyde os!

Men betænk ogsaa, Du andægtige Sjæl, at vi ere udvalgte af Gud, forat vi skulle være hellige og ustraffelige for hans Aasyn i Kjærlighed[2]); Udvælgelsens Naadegave vedkommer ikke dem, der ei beflitte sig paa et helligt Levnet. Vi ere udvalgte i Christo; i Christo ere vi formedelst Troen; men Troen viser sig virksom i Kjærlighed. Hvor der ingen Kjærlighed er, er derfor heller ingen Tro; hvor ingen Tro er, der er ei heller Christus; men hvor Christus ikke er, der er ei heller noget Naadevalg. Sandt nok — Guds faste Grundvold staaer og haver dette Segl: Herren kjender Sine[3])! Men det hedder ogsaa strax efter: hver den, som nævner Christi Navn, afstaa fra Uretfærdighed! Christus siger vel: Ingen skal rive mine Faar ud af min Haand; men han siger ogsaa: mine Faar høre min Røst, og de følge mig[4]). Vi ere Guds Huus, hedder det fremdeles; men lader os da ogsaa indtil Enden holde fast ved Frimodigheden og det Haab, som er vor Roes[5]). O, Herre, Du som har givet os at ville, giv Du os ogsaa at fuldbringe[6])!

---

[1]) 1 Pet. 1, 9. [2]) Eph. 1. 4. [3]) 2 Tim. 2, 19.
[4]) Joh. 10, 27 28. [5]) Hebr. 3, 6. [6]) Philip. 2, 13.

Fem og tyvende Betragtning.

Om Bønnens saliggjørende Kraft og Virkning.

For Bønnens dybe Sukke
Sig Himlene oplukke.

Det er i Sandhed en af Guds meest velsignede Naadegaver, at han forlanger, vi skulle tale fortrolig med ham i fromme Bønner; som han nemlig selv vækker vor Trang og Lyst til Bøn, saaledes forunder han os ogsaa Bønhørelse. Bønnen har en meget stor Kraft: den fremstrømmer her paa Jorden; men den virker i de høie Himle. Den Retfærdiges Bøn [1]) er en Nøgle til Himlen: did opstiger Bønnen, og derfra nedstiger igjen Guds Bønhørelse. Bønnen er det frelsende Skjold, hvormed vi kunne udslukke alle den Ondes gloende Pile [2]).

Saalænge Moses i Bøn opløftede sine Hænder, fik Israel Overhaand i Kampen mod Amalek [3]); og naar Du vil opløfte dit Hjerte og dine Hænder til Himlen, skal ei heller Satan faae Magt over Dig. Som den stærke Fæstningsmuur modstaaer Fjendens Angreb, saaledes bliver Guds Vrede brudt ved de Helliges Bønner. Frelseren bad selv, ikke fordi det var nogen Nødvendighed for ham, men forat han kunde anprise os Bønnens høie Værd. Bønnen er en Skat, vi, paa Grund af vor fuldkomne Afhængighed, ere Gud skyldige; thi han har befalet os, at vi hver Dag, som en Slags aandelig Tribut, skulle bringe ham vore Bønner; den er vor Himmel-

---

[1]) Jak. 5, 16. [2]) Eph. 6, 16. [3]) 2 Mos. 17, 11.

stige; thi den er jo ikke Andet, end Hjertets Udvandring eller rettere Hjemvandring til Gud; den er vort Forsvarsskjold; thi den Menneskesjæl, som lever i Bøn, er sikkret imod alle Angreb af Djævelen og hans Engle; den er et paalideligt Bud til at udrette sit Ærinde; thi den stiger op til Guds Throne, for at bevæge ham til at bringe Hjælp, og aldrig forfeiler dette Bud sit Maal, eftersom Gud altid bonhører os, om ikke efter vor Villie, saa dog til vort sande Gavn og vor Salighbeds Fremme. Eet af To kunne vi uden mindste Tvivl gjøre os Haab om: at han vil give os enten det, vi begjære, eller det, som han veed, er os tjenligere. Gud har givet os sin eenbaarne Søn, som er den ypperste af alle hans Naadegaver, og det uden vi bad ham derom; hvad vil han da ikke gjøre for os, naar vi begynde at bede? Hverken om Faderens Bønhørelse eller om Sønnens Forbøn kunne vi tvivle. Gak Du kun i ethvert Livsanliggende med Moses ind i det Allerhelligste at raadføre Dig med Herren din Gud i Bøn, og Du skal snart fra Naadestolen høre hans Svar [1]). Da Christus bad, blev han forklaret [2]); og saaledes foregaaer der ogsaa i Sjælen, naar den beder, store Forandringer; thi Bønnen er Sjælens Lys — det Menneske, den traf i Fortvivlelsens Mørke, slipper den som oftest ikke, før han straaler af jublende Glæde. Med hvad Aasyn betragter Du den frembrydende Sol, naar Du ikke først har opsendt din Morgenbøn til ham, som sender dette vederqvægende Lys ned til dine Øine? Hvorledes kan Du sætte Dig til Bords og nyde dit daglige Brød, naar Du ikke først har bedet en Bordbøn til ham, der hver Dag giver os saa stort et Gode i Overflødighed eller dog til Mættelse? Med hvad Fortrøstning betroer Du Dig til den bælgmørke Nat, naar Du ikke først har sikkret Dig ved at bede din Af-

---

[1]) 4 Mos. 7, 89. [2]) Luc. 9, 29.

tenbøn? Hvad Frugt kan Du haabe af dit Arbeide, naar Du ikke først har bedet Ham om Velsignelse, uden hvem alt Arbeide er unyttigt?

Attraaer Du derfor aandelige eller legemlige Goder, da bed kun, og Du skal erholde dem [1]). Føler Du saaledes Længsel efter Christum, da søg ham kun i Bønnen, og Du skal finde ham; ønsker Du, at Guds Naades og den evige Salighed Dør maa aabnes for Dig, da bank paa i Bønnens Timer, og den skal oplades for Dig; lider Du i denne Verdens Ørk af Anfegtelsers Tørst og af Hunger efter de aandelige Goder, nærm Dig da i Andagt den aandelige Klippe, som er Christus [2]), slaa den med Bønnens Stav, og Du skal erfare, at Strømme af den guddommelige Naade ville slukke din Tørst og stille dit Savn.

Vil Du bringe Gud et ham velbehageligt Offer, saa offre Du ham din Bøn; Gud vil da fornemme Bønnens søde Duft, og hans Vrede skal ophøre. Vil Du bestandig omgaaes med Gud, da være Bønnen Dig kjær og dyrebar; thi den er en aandelig Samtale imellem Gud og den andægtige Sjæl. Vil Du smage, hvor venlig Herren er, indbyd ham da ved Bøn til at tage Bolig i dit Hjerte!

Bønnen finder visselig Guds Velbehag; men kun naar den holdes paa tilbørlig Maade. Hvo som derfor ønsker at vorde bønhørt, han bede med Viisdom, med Inderlighed, uden Afladelse, med Ydmyghed, med Tro, med Vedholdenhed og med Tillid. — Han bede med Viisdom — det vil sige, han bede kun om, hvad der tjener til Guds Navns Forherligelse og Næstens sande Gavn. Gud er den Almægtige, derfor tør Du ikke i dine Bønner sætte ham Maal og Grændse; han er den Alvise; derfor bør Du ikke foreskrive

---

[1]) Matth. 7, 7. [2]) 1 Cor. 10, 4.

ham nogen bestemt Maade. Lad ikke din Bøn være et letsindigt og uoverlagt Udbrud, men derimod fremgaae af et troende Hjerte; thi Troen agter paa Guds Ord. Hvad Gud derfor ubetinget lover i sit Ord, derom kan Du ubetinget bede; hvad han derimod kun lover betinget, (som de timelige Goder) derom bede Du ligeledes betinget; og hvad han paa ingen Maade lover, derom maa Du ei heller paa nogen Maade bede. Ofte giver Gud os nemlig i Vrede det, han ellers i Naade negter os. Følg derfor hellere Christum, som aldeles giver sin egen Villie hen i Guds Villie[1])!

Dine Bønner være dernæst brændende og inderlige; thi hvorledes kan Du forlange, at Gud skal høre Dig, naar Du ikke engang selv gjør det? Eller — vil Du maaskee, at Gud skal komme Dig ihu, medens Du glemmer Dig selv? Nei — naar Du vil bede, da gak ind i dit Kammer og luk din Dør[2]); dit eget Hjerte er det Kammer, hvori Du bør gaae ind, naar Du vil bede, som det sig bør; dets Døre maa Du tillukke, at ikke allehaande Tanker m. H. t. verdslige Sysler kunne forstyrre Dig. Din bedende Røst naaer ikke Guds Øre, hvis ikke dit Hjerte er bevæget; dit Hjerte bør endog i den Grad være opflammet af glødende Andagt, at det langt overgaaer Alt, hvad Tungen mægter at udtrykke med Ord; og det er — som Herren fordrer — at tilbede i Aand og Sandhed[3]). Ligesom Christus fordum bad paa Bjerget[4]) og opløftede sine Øine imod Himlen, saaledes bør og vi vende vort Sind bort fra alt det Skabte og henvende det til Gud alene. Du fornærmer Gud, naar Du beder ham, at han vil agte paa Dig, men Du ikke engang selv giver Agt paa Dig.

---

[1]) Matth. 26, 39. [2]) Matth. 6, 6. [3]) Joh. 4, 24.
[4]) Luc. 6, 12.

Uden Afladelse[1]) skulle vi fremdeles bede, idet vi bede i Aanden, det vil sige saaledes, at vort Hjerte stedse vaager i hellig Længsel, for at søge Gud[2]). Det gjøres ikke altid fornødent at bede høit og lydeligt; thi Gud hører ogsaa Hjertets dybeste Suk, efterdi han boer i de Frommes Hjerter; det er ikke heller altid nødvendigt at bede med mange Ord; thi den Alvidende forstaaer vore Tanker langtfra[3]). Eet eneste Suk, som den Helligaand fremkalder, og som i Aanden frembæres til Gud, er ham mangengang langt kjærere, end en Opramsen af lange Bønner[4]), hvor Tungen alene taler, men Hjertet er døvstumt.

Med Ydmyghed bør man bede, saa man ikke stoler paa sin egen Fortjeneste, men ene og alene paa Guds Naade. Støtter Bønnen sig paa vor egen Fortjeneste og Værdighed, da er den os til Fordømmelse, om saa Hjertet — som Luther siger — endog svedte Blod af Andagt. Ingen er Gud velbehagelig uden i Christo; derfor kan og Ingen bede, som det sig bør, medmindre han gjør det i Christi Navn og venter Bønhørelse for Christi Skyld. Gud fandt ikke Velbehag i de Offere, som ikke frembares ham paa hiint eneste Alter i Tabernaklet[5]); og ligesaalidt finder han Velbehag i den Bøn, der ikke frembæres ham paa det eneste sande Alter, som er Christus. Israeliterne var der lovet Bønhørelse, naar de bad med Ansigtet vendt imod Jerusalem og Templet[6]); lader os paa samme Maade i vore Bønner henvende os til Christum, som er Guddommens Tempel. Christus selv, der han i Lidelsens Stund vil bede, kaster sig ned paa Jorden[7]). See her, hvor ydmyg denne syndfrie og hellige Sjæl bøier

---

[1]) 1 Thess. 5. 17. [2]) Ps. 63, 3. [3]) Ps. 139, 2.
[4]) Matth. 6, 7. [5]) 5 Mos. 12. [6]) 1 Kong. 8, 44.
[7]) Matth. 26, 39.

sig i Støvet for Guds Majestæt! — Med Tro bør man bede, saa man villig undværer enhver Glæde og finder sig i enhver Tugtelse. Jo før man beder, desto bedre er det, jo oftere man beder, desto nyttigere; jo inderligere Bønnen er, desto kjærere er den Gud. — Med Vedholdenhed bør man bede; thi om Herren og tøver med at give os sine Gaver, derfor negter han os dem ikke, men vil kun gjøre dem saa meget kosteligere i vore Øine; jo længere vi nemlig have attraaet dem, desto herligere ere de os, naar vi erholde dem. Endelig bør vi og bede med Tillid, det vil sige, i Troen, Intet tvivlende[1]). O, milde Gud, Du som har befalet os at bede, forund Du os, at vi ogsaa bede, som det sig bør!

Sex og tyvende Betragtning.

Om de hellige Engles Beskjermelse og Beskyttelse.

Som der i Himlene er Glæde,
Hvergang en Synder vender om;
Saa og af Sorg Guds Engle græde,
Naar de kun øine Død og Dom:
Blot Lysets Børn de række Skjold
Mod Mørkets Magt og Fjendevold!

Betænk, Du andægtige Sjæl, hvor stor en Naade det er af Gud, at han beskikker Dig en Vagt af sine hellige Engle!

---

[1]) Jak. 1, 6.

Den himmelske Fader sender sin Søn til vor Forløsning; Guds Søn bliver Menneske til vor Saliggjørelse; den Helligaand sendes til vor Helliggjørelse, Englene til vor Beskjermelse; saa den hele Himmel paa denne Maade tjener os og bringer os sine Naadegaver. Nu undrer det mig ikke længere, at alle Skabninger af lavere Art ere skabte for Menneskets Skyld, da selve Englene, som ere Skabninger af langt høiere Rang, ikke negte os deres Tjeneste. Hvad Under nemlig, at Himlen om Dagen yder os Lys, saa vi kunne arbeide, og om Natten Mørke, saa vi kunne udhvile os, naar selve Himmelboerne yde os Tjeneste? Hvad Under, at Luften giver os Livsaande, at alle dens Fugleslægter maae tjene os, naar Himmelaanderne selv vaage over vort Livs Opholdelse? Hvad Under, at Vandet stiller vor Tørst og renser os for Smuds; at det forfrisker det Tørre og yder os de mange forskjellige Arter af Fisk? efterdi selve Englene komme at vederqvæge os, naar vi forsmægte i Gjenvordigheders og Fristelsers brændende Hede. Hvad Under, at Jorden bærer os, at den nærer os med Brød og Viin og fylder vore Borde med alle Slags Frugter og Dyr? da det jo er befalet Englene at bevogte os paa alle vore Veie, at bære os paa deres Hænder, forat ikke vor Fod maa støde sig paa nogen Steen[1]).

Hvor viste Englene sig ikke som tjenstagtige Aander imod Christum! En Engel bebuder hans Undfangelse, en Engel forkynder hans Fødsel, en Engel befaler Flugten til Ægypten; Engle tjene ham i Ørken, Engle tjene ham under hele hans Læreembede; en Engel staaer ham bi i Dødskampen, en Engel viser sig ved hans Opstandelse; Engle ere Vidner til hans Himmelfart, og Englenes Hærskarer skulle

---

[1]) Pſ. 91, 11. 12.

ledsage ham ved hans forestaaende Gjenkomst til Dommen. Som Englene nu have tjent Christo i hans Kjøds Dage, saaledes drage de og Omsorg for alle dem, der ved Troen ere indlemmede i Christo; som de have tjent ham, der er Hovedet, paa samme Maade tjene de og hans Lemmer. De glæde sig ved her paa Jorden at tjene dem, som de engang i Himlen skulle have til Salighedsfæller; de negte ikke dem deres Tjeneste, med hvem de haabe at komme i livsaligt Samfund hisset.

Englehære aabenbaredes for Jakob paa hans Vei til Fædrehjemmet [1]); og ligesaa medgives Skytsengle de Fromme paa deres Vandring igjennem dette Liv, som er Veien til det himmelske Fædreneland. Engle beskyttede Daniel midt iblandt Løver [2]), og paa samme Maade betrygges alle de Fromme imod Helvedløvens listige Angreb. Englene førte Loth ud af Sodoma, at han ikke skulde omkomme i dets fortærende Luer [3]), og ligesaa rive de mangengang os ud af Helvedes Flammer ved deres hellige Tilskyndelser og mægtige Beskyttelse imod Djævelens Fristelser. Engle henbar Lazari Sjæl i Abrahams Skjød [4]), og paa samme Maade føre de alle de Udvalgtes Sjæle over i Himmeriges Kongebolig. En Engel førte Peter ud af hans Fængsel [5]), og ligesaa befrie Englene ofte de Fromme fra de øiensynligste Farer. Stor er vel vor Modstander Djævelens Magt; men Englenes Beskyttelse opreiser vort Mod. Hvorledes skulde Du og kunne tvivle om, at disse Skytsengle ville staae Dig bi i alle Farer? Skriften afbilder dem jo bevingede under Skikkelse af Cheruber og Serapher, saa Du trygt kan stole paa, at de med utrolig Hurtighed ville ile Dig til Hjælp. Hvorledes skulde Du kunne tvivle

---

[1]) 1 Mos. 32, 1. [2]) Dan. 6, 23. [3]) 1 Mos. 19, 16.
[4]) Luc. 16, 22. [5]) Ap. G. 12, 7 ff.

om, at de allevegne ville beskytte Dig? de ere jo de fineste Aander, hvem intet Legeme kan gjøre Modstand; Synlighedens Verden viger for dem, idet de have deres Gang og aabne Vei igjennem alle Legemer uden Forskjel, hvor faste og tætte disse end ere. Hvorledes skulde Du kunne tvivle om, at disse Aander kjende dine Farer og Bekymringer? de see jo altid den himmelske Faders Aasyn[1]) og ere redebonne til at udrette alle hans Befalinger.

Men betænk det ogsaa med Alvor, Du andægtige Sjæl, at Englene ere hellige Væsener; og at Du derfor maa beflitte Dig paa Hellighed, saafremt Du ønsker dem til Bundsforvandte; thi Lighed i Tænke- og Handlemaade er det, som bedst fremmer og sikkrer ethvert sandt Venskab: attraaer Du Englenes Beskyttelse, maa og et helligt Liv blive Dig til skjøn Sædvane. Paa ethvert Sted, i enhver Afkrog bør Du bevise din Skytsengel den største Ærefrygt, saa Du ikke i dens usynlige Nærværelse begaaer Noget, som Du maatte rødme over at gjøre i et Menneskes Paasyn.

Englene ere kydske og rene Aander, og af den Grund fordrives de ved urene Handlinger; ja, som man fordriver Bier med qvælende Røg og Duer ved at udbrede Stank, saaledes bevirker den hæslige og stinkende Synd, at vort Livs Skytsengle bortflygte fra os. Men har Du nu saaledes ved at synde mistet denne Beskyttelse af Guds hellige Engle, hvorledes vil Du da være sikkret imod listige Angreb af Djævelen og hans Engle? Er Du forladt af dine Skytsengle, hvorledes vil Du da være betrygget imod de mangehaande Farer, som kunne storme ind paa Dig? Mangler din Sjæl først Englenes Forsvarsmuur, vil det uden Vanskelighed lykkes Djævelen ved snedigt Bedrag at faae den til at overgive sig.

---

[1]) Matth. 18, 10.

Betænk fremdeles, at det er fra Gud, de hellige Engle sendes som tjenende Aander til Hjælp for dem, der skulle arve Salighed[1]), og at Du derfor først i Troen maa forsone Dig med Gud, hvis Du vil have nogen Skytsengel: hvem Gud ikke er naadig, sender han ingen Englevagt. Englene bør vi betragte som Guds frelsende og velsignende Hænder, der ikke røre sig til nogen Gjerning, medmindre Gud selv bevæger og styrer dem. I Himlen bliver der Glæde hos Guds Engle over een Synder, som omvender sig[2]). De Bodfærdige Synderes Taarer ere ligesom Englenes Glædesviin; men det ubodfærdige Hjerte jager Skytsenglene paa Flugt. Lader os da gjøre Bod, forat vi kunne volde Englene Glæde! — Englene ere af himmelsk og aandelig Natur; lader os derfor og have det Himmelske og Aandelige for Øie, at det kan være dem en Glæde at staae os bi. Englene ere ydmyge og nære et indgroet Had til alt Hovmod — end ikke de spæde Børn skamme de sig ved at tjene[3]). Hvorledes tør da Støv og Aske hovmode sig, naar selve Himlens Aander bøie sig saa dybt i Støvet? Og nu i Døden — hvor man især maa frygte Djævelens List, da der jo staaer skrevet, at Slangen skal sønderknuse Menneskets Hæl[4]), og Døden er Livets yderste Grændse, ligesom Hælen er den yderste Deel af Legemet — i Døden, denne Livets sidste Strid, trænge vi allermeest til Englenes Beskyttelse, forat de kunne frie os fra Djævelens gloende Pile og henbære Sjælen, naar den har forladt sin Bolig, Legemet, til det himmelske Paradiis. Da Zacharias forrettede Præstetjeneste i Templet, kom Herrens Engel til ham[5]); og paa samme Maade vil ogsaa Du kunne glæde Dig ved Englenes

---

[1]) Hebr. 4, 14. [2]) Luc. 15, 10. [3]) Matth. 18, 10.
[4]) 1 Mos. 3, 15. [5]) Luc. 1 Cap.

Beskyttelse, hvis Du finder Glæde i Ordets og Bønnens Tjeneste. O, barmhjertige Gud, Du som ved dine hellige Engle leder os igjennem denne Verdens Ørken, forund Du os under Ledsagelse af de samme himmelske Magter at indgaae i dit Rige! —

Syv og tyvende Betragtning.

Om Djævelens Snarer.

Hvo aner Helvedslangens Argelist,
Naar han i Lysets Englеham sig klæder?
Han friste ter endog vor Frelser Christ,
Som med sin Hæl hans Hoved søndertræder!

Betænk, Du andægtige Sjæl, hvor stor den Fare er, hvori Du svæver, og hvormed din Modstander Djævelen hvert Oieblik truer Dig! Han er en meget forvoven og altid slagfærdig Fiende; Kæmpekræfter har han og er derhos dreven i alle snedige Kunstgreb og Rænker; hans Kamplyst er utrættelig, og han kan efter Omstændighederne optræde i enhver Skikkelse. Selv lokker han os f. Ex. nu til denne nu til hiin Misgjerning; og efterat han først har forlokket os, møder han som vor Anklager for Guds Domstol: Gud anklager han for Menneskene, Menneskene anklager han for Gud og Menneskene for hinanden indbyrdes. Først udspeider han nøie Enhvers Lyster og Tilbøieligheder, og dernæst udstiller han Fristelsens Snarer for ham. Som de, der beleire en Fæstning, ikke nærme sig de stærke og uindtagelige Punkter, men angribe

der, hvor de kunne formode, at Murene ere skrøbelige, Gravene halvt udtørrede og Taarnene uden Vagt; saaledes angriber ogsaa Djævelen, naar han bestormer et Menneskes Hjerte, det altid fra den Side, hvor han har bemærket, at det er meest eftergivende og svagt. Fordi han een Gang er slagen tilbage, rømmer han ikke Marken, men ruster sig til et nyt og dristigere Forsøg, forat de, som udholdt hans heftige Angreb, maae kunne overrumples, naar han først har gjort dem kjede af Kampen og mindre vagtsomme paa deres Poster. Imod hvem skulde han ikke øve sin List? han, som var dumdristig nok til med Trædskhed og Svig at friste Herlighedens Herre[1]). Hvilken Christen skulde han vel lade uforsøgt? han, der begjerede at sigte Christi Apostle som Hvede[2]). Bedrog han Adam, der var skabt i Guds Billede uden Synd; skulde han da ikke kunne bedrage os Syndere, om vi endog ere fornyede i hans Billede, som skabte os? Bedrog han Judas i Frelserens Skole; hvem af os skulde han da ikke kunne bedrage i Verden, denne Vildfarelsens Skole? Vi maae i alle Forhold uden Undtagelse frygte for Djævelens Snarer. I Medgang frister han til Hovmod, i Modgang til Fortvivlelse; seer han En glæde sig ved Sparsommelighed, da er det hans største Fryd at smedde ham i en umættelig Havesyges Lænker; besjæles En af sandt Heltemod, da ægger og opflammer han ham til Vrede; faaer han Øie paa En, der er en Smule glad og munter, strax antænder han en usalig Lidenskab i hans Sjæl; dem han seer besjælede af sand Gudsfrygt, gjør han sig al Umage for at hilde i taabelig Overtro; dem han seer beklædte med høie Værdigheder, styrter han ved Ærgjerrighedens Blændværk. Naar han lokker til Synd, gjør han Guds Barmhjertighed

---

[1]) Matth. 4, 1—11. [2]) Luc 22, 31.

uendelig stor; men har han saa styrtet os i Synden, da gjør han Guds Retfærdighed uendelig stor: først vil han forlede os til Dumdristighed, dernæst forsøger han paa at styrte os i Fortvivlelse. Undertiden anfegter han et Menneske udvortes med allehaande Forfølgelser, undertiden indvortes med sine Fristelsers gloende Pile; undertiden angriber han os aabenlyst og med Vold, undertiden skjult og svigefuld. Ved vort Maaltid frister han os til Fraadseri og Drukkenskab, i vort Ægteskab til kjødelig Vellyst, ved vort Arbeide til Dovenskab, i vor Omgængelse til Misundelse, i vor Forvaltning til Gjerrighed; meddele vi Irettesættelse eller Straf, hidser han os til Vrede; ere vi beklædte med høie Værdigheder, gjør han os overmodige; i vort Hjerte vækker han onde Tanker, i vor Mund lægger han løgnagtig og svigefuld Tale, i vore Lemmer optænder han Lyst til ublue Gjerninger; vaage vi, forleder han os til onde Handlinger; sove vi, foregjøgler han os vanærende Drømme. Saaledes maae vi allevegne og i alle Forhold vogte os for Djævelens Snarer. Og dog — vi sove, skjøndt han vaager; vi indbilde os, at der er ingen Fare, skjøndt han gaaer omkring som en brølende Løve[1]). Dersom Du i Virkeligheden saae en tirret og glubende Løve at gjøre Angreb paa Dig, hvor vilde Du da ikke fare sammen af Skræk og Rædsel? men nu Du hører, at Helvedløven lurer paa Dig, sover Du alligevel i dorsk Tryghed paa begge Øren. O, betænk dog for Alvor, Du troende Sjæl, denne mægtige Fiendes snedige List, og tag Guds fulde Rustning paa[2])! Vær omgjordet om Lænderne med Sandhed og iført Retfærdigheds Pantser! ifør Dig Christi fuldkomne Retfærdighed, og Du skal være sikker for Djævelens Fristelser. Som den jagede Due skjuler

---

[1]) 1 Pet. 5, 8. [2]) Eph. 6, 13 ff,

sig i Klippens Rifter [1]), saaledes søge Du og Skjul i Christi dybe Vunder, saaofte denne Slanges giftige og hvasse Pile indjage Dig Skræk. Den sande Troende er i Christo; saa ligesom Satan slet ingen Magt og Ret har over Christum [2]), saaledes har han det ei heller over den sande Troende. Hav Fødderne ombundne med Færdighed i Fredens Evangelium! — lad Christi Bekjendelse kun stedse høres og være levende i vor Mund, da skal ingen af alle Djævelens Fristelser kunne skade os. En Slangebesværgers Trylleformularer ere ikke saa kraftige til at fordrive legemlige Slanger, som den med Fasthed udtalte Troesbekjendelse til at forjage denne aandelige Slange. For al Ting grib Troens Skjold, med hvilket Du skal kunne slukke alle den Ondes gloende Pile [3])! Troen er det, som endogsaa flytter Bjerge [4]), nemlig Tvivlenes, Anfegtelsernes og Fristelsernes Bjerge. Israeliterne, hvis Dørstolper vare bestrøgne med Paaskelammets Blod, blev ikke ihjelslagne af Morderenglen [5]); og denne Helvedes Morderengel skal ei heller krumme et Haar paa deres Hoved, hvis Hjerter formedelst Troen ere bestænkte med Christi Blod. Troen hviler paa Guds Forjættelser; men Guds Forjættelser kan Satan ikke rokke, saa han vil ei heller kunne formaae Noget imod Troen. Troen er Sjælens Lys, og i dette Lys blive derfor den onde Aands Anslag lettelig kjendte. Formedelst Troen nedsænkes vore Synder i den guddommelige Barmhjertigheds Havdyb, hvor da og Djævelens gloende Pile uden Vanskelighed ville slukkes Vi bør ogsaa tage Saliggjørelsens Hjelm [6]) ɔ: det hellige Haab. Bær enhver Fristelse med Taalmod, idet Du har dens Udgang for Øie; thi Gud er den Kampdommer,

---

[1]) Høis. 2, 14. [2]) Joh. 14, 30. [3]) Eph. 6, 16.
[4]) Matth. 17, 20. [5]) 2 Mos. 12, 7. 13. [6]) Eph. 6, 17.

som raader for Stridens Udfald og kroner Seirherren. Hvor der ingen Fjende er, der er heller ingen Kamp; hvor der ingen Kamp er, der er heller ingen Seir, og hvor der ingen Seir er, der er heller ingen Seirskrone. Bedre er tilvisse den Kamp, der bringer os nærmere til Gud, end den Fred, som fjerner os fra ham. Grib ogsaa til Aandens Sværd, som er Guds Ord[1]): lad Skriftens Trøstegrunde gjælde mere hos Dig, end alle Djævelens Modgrunde! Med Guds Ord beseiredes alle Djævelens Fristelser[2]); og med det samme Ord beseire de Christne nu og alle Dage de samme Mørkets Magter. Endelig har Du i Bønnen[3]) en mægtig Bundsforvandt imod Fristelserne: hvergang din Sjæl, lig en Skibsjolle, skjules af Fristelsernes Bølger, da væk Christum med din Bøn[4])! — Vore synlige Fjender beseire vi, idet vi slaae dem ned; vore usynlige derimod blot ved at bede af Hjertet. O, Herre, Jesu Christe! strid Du for os, i os, at vi ogsaa i Dig maae vinde Seir!

---

[1]) Eph. 6, 17. [2]) Matth. 4, 4 ff. [3]) Eph. 6, 18.
[4]) Matth. 8, 25 f.

Otte og tyvende Betragtning.

Almindelige Regler for et gudfrygtigt Levnet.

„Herrens Frygt er Viisdoms Kildevæld [1])"
— Gyldne Ord fra gyldne Harpestrenge!
Præg dem dybt i andagtsfulde Sjæl,
Lad dem Verdens Viisdom ei fortrænge!

Hver Dag kommer Du Døden, Dommen og Evigheden nærmere: betænk derfor og hver Dag med Alvor, hvorledes Du vil kunne bestaae i Dødens og Dommens strenge Prøvelse, hvorledes Du vil kunne vinde det evige Liv! Giv nøie Agt paa alle dine Tanker, Ord og Gjerninger, fordi der engang skal aflægges nøiagtigt Regnskab [2]) for alle Tanker Ord og Gjerninger. Lad det være din stadige Aftentanke, at Døden kan komme i denne Nat, og atter din Morgentanke, at den kan overraske Dig, inden Dagen hælder. Opsæt ikke til imorgen din Omvendelse og dens værdige Frugter, de gode Gjerninger; thi uvis er den Dag imorgen, men den truende Død er os altid vis. Intet er mere til Hinder for sand Gudsfrygt, end slig Opsættelse; og foragter Du den Helligaands indre Kaldelse, kommer Du aldrig til en sand Omvendelse. Opsæt ikke at omvende Dig og gjøre det Gode, til Du bliver en Olding, men lad ogsaa din blomstrende Ungdom være Gud helliget: det er heelt uvist, om den Unge opnaaer en høi Alder, men uimodsigelig vist er det, at Fordærvelse er ham beredt, hvis han er ubodfærdig; og ingen Alder er desuden

[1]) Ps. 111, 10. [2]) Matth. 12, 36.

mere skikket til at tjene Gud, end Ungdommen, der udmærker sig baade ved Sjæls- og Legems-Kræfter. Aldrig bør Du foretage Dig en slet Handling for at vinde noget Menneskes Gunst; thi det er ikke dette syndige Menneske, men Gud, som engang skal dømme dit Liv; gjør Dig det derfor aldrig til Lov at foretrække Menneskegunst for Guds Naade. Paa Herrens Vei gjøre vi enten Fremskridt eller Tilbageskridt: prøv derfor hver Dag dit Liv, om Du i Gudsfrygt gaaer frem eller tilbage; at staae stille paa Herrens Vei, er nemlig det samme, som at gaae tilbage. Lad det derfor ikke lyste Dig at standse midt i dit gudfrygtige Levnetsløb, men bestræb Dig stedse for at gaae videre paa Herrens Vei! I din Omgængelse være Du venlig imod Alle, Ingen til Besvær, fortrolig med nogle Faa; lad dit Liv i Forhold til Gud være gudfrygtigt, i Forhold til Dig selv reent og ubesmittet, i Forhold til Næsten retfærdigt. Imod din Ven vise Du Dig venlig og taknemlig, imod din Uven overbærende, imod Alle velvillig, og godgjørende imod saa Mange, som det er muligt! Dø hver Dag i dit Liv bort fra Dig selv og dine Synder, saa vil Du i Døden kunne leve for Gud. Lad dit Sindelag røbe Barmhjertighed, dit Aasyn Velvillie, din Opførsel Ydmyghed, din Omgængelse Beskedenhed, din Trængsel Taalmodighed! Fra Fortiden er der tre Ting, Du stedse maa have for Øie: det Onde, Du har begaaet; det Gode, Du har forsømt at gjøre; den Tid, Du har ladet gaae unyttet hen. I den nærværende Tid er der og tre Ting, Du stedse bør betænke: dette Livs Kortvarighed; Frelsens Vanskelighed; det ringe Antal af Udvalgte. I Fremtiden endelig er der tre Ting, Du stedse bør komme ihu, nemlig: Døden, denne Forskrækkelsens Konge; Dommen, den forfærdelige Dom; og de evige Helvedstraffes ulidelige Qvaler.

I din Aftenbøn bør Du afbede den henrundne Dags Skyld, og paa den sidste Dag i Ugen søge Tilgivelse for de

i Ugens Løb begangne Synder. Betænk om Aftenenen, hvor Mange der maaskee den Dag ere nedstyrtede i Helvede, og tak Gud, at han endnu har givet Dig Tid til Bod og Omvendelse. Oven over Dig er der tre Ting, Du aldrig bør slippe af Tanke og Hu, nemlig: det Øie, som seer Alt; det Øre, som hører Alt; og Bogerne, i hvilke Alt vorder optegnet. Gud har ganske meddeelt sig til Dig; saa meddele Du Dig ogsaa ganske til din Næste; thi det bedste Liv er stedse det, som i Eet og Alt er til Andres Tjeneste. Din Overmand beviise Du Lydighed og Ærefrygt; din Ligemand yde Du Raad og Bistand: din Undermand Beskyttelse og Veiledning. Lad dit Legeme være din Sjæl, og din Sjæl igjen Gud underdanig! Begræd det Onde, Du har begaaet, og agt det Gode, Du nu gjør eller er i Besiddelse af, for ringe, og attraa med dit Hjertes hele Længsel de tilkommende Goder! Tænk paa din Synd, saa Du angrer den, paa din Død, saa Du lader Synden fare, paa Guds Retfærdighed, at Du maa nære en sand Frygt, paa Guds Barmhjertighed, at Du ikke maa fortvivle! Drag Dig, saameget Du kan, tilbage fra Verden, og lad dit Liv ganske være indviet til Herrens Tjeneste; betænk stedse, at din Kydskhed kommer i Fare ved Vellevnet, din Ydmyghed ved Rigdom, din Fromhed ved verdslige Sysler. Søg ikke at behage Nogen, uden Christo: men frygt ei heller for at mishage Nogen, uden ham alene! Bed stedse til Gud, at han maa byde, hvad han vil, og give, hvad han byder; at han vil glemme, hvad der er skeet, og fremme, hvad der skal skee. Som Du vil synes at være, bør Du og i Virkeligheden være; thi Gud dømmer ikke efter Skinnet, men efter Sandhed. Naar Du taler, da vogt Dig for Ordgyderi; thi paa Dommens Dag kræves Regnskab for ethvert unyttigt Ord. Dine Gjerninger, af hvad Art de end ere, gaae ikke sporløse forbi, men ere alle som en Sæd, der udstrøes for Evigheden;

og — hvad et Menneske saaer, det skal han og høste. Hvo som saaer i sit Kjød, skal høste Forkrænkelse af Kjødet; men hvo som saaer i Aanden, skal høste det evige Liv af Aanden[1]). Naar Du er død, da skulle hverken denne Verdens Ære, eller dens Gulddynger, hverken dens Lyster eller dens forfængelige Ting følge Dig; men alle dine Gjerninger skulle følge Dig[2]) efter dit Livs sidste Omskiftelse. Søg derfor endnu i Dag at vise Dig saaledes for Guds Aasyn, som Du ønsker at vise Dig for ham paa Dommens Dag. Sæt ikke stor Priis paa, hvad Du har, men hellere paa, hvad Du ikke har; vær ikke stolt af, hvad der er Dig givet, men føl Dig snarere ydmyget paa Grund af det, som er Dig negtet. Lær at leve, saalænge det forundes Dig at leve; i dette Liv enten vinder eller taber man det evige Liv; efter Døden er der ikke mere Tid til Arbeide — Gjengjældelsens Time slaaer; i det tilkommende Liv ventes der ikke paa tilkommende Gjerninger; men der faae vi Løn for vore Gjerninger i dette Liv.

Lad hellig Betragtning fremkalde Selverkjendelse i din Sjæl, og Selverkjendelsen igjen sønderknusende Anger, og Angeren Andagt, og Andagten Bøn. Et stort Gode for Hjertets Fred er Mundens Taushed. Jo mere Du adskiller Dig fra Verden, desto mere vil Du have Guds Velbehag. Udbed Dig af Gud Alt, hvad Du ønsker at have, og giv Gud Æren for Alt, hvad Du har; den som ikke takker for en Gave, er uværdig til at modtage flere, og Guds Naade ophører at nedstrømme til os, naar ikke vor Tak strømmer tilbage til ham. Lad Alt, hvad der møder Dig, tjene til dit Bedste: saaofte Lykken bliver Dig til Deel, da tænk, at her er en grundet Anledning til at love og prise Gud; og saaofte Ulykken

[1]) Gal. 6, 7. 8. [2]) Aab. 14, 13.

møder Dig, da tænk, at den skal vække Dig til Bod og Omvendelse [1]). Har Du stor Magt og Indflydelse, da viis det ved at hjælpe den Svage; har Du stor Viisdom og Indsigt, da viis det ved at belære den Uvidende; har Du stor Rigdom, da brug den til at gjøre vel imod den Trængende. Lad Modgang ikke knække dit Mod og Medgang ikke gjøre Dig overmodig. Christus være dit Livs Formaal; i hans Fodspor vandre Du paa din Pillegrimsgang igjennem Livet, at Du engang maa komme til ham i det rette Fædreland. I alle Forhold beflitte Du Dig paa den dybeste Ydmyghed og den meest brændende Kjærlighed: lad Kjærligheden opløfte dit Hjerte til Gud, saa Du hænger ved ham alene; lad Ydmygheden nedtrykke dit Hjerte, at Du ikke hovmoder Dig. Erkjend Gud som en Fader i Mildhed og Naade, i Magt og Godhed, men og som en Herre i Strenghed og Tugt; elsk ham som en Fader med barnlig Kjærlighed, tjen ham som en Herre med pligtskyldig Frygt; elsk ham, fordi han vil Barmhjertighed, frygt ham, fordi han hader Synden. Frygt Herren, og byg dit Haab paa ham; erkjend din Elendighed og priis hans Naade! O, Gud, Du som har givet os at ville, Du give os ogsaa at fuldbringe det Gode efter dit Velbehag [2])!

---

[1]) Rom. 2, 4. [2]) Philip. 2, 13.

Ni og tyvende Betragtning.

Om den Tryghed og Sikkerhed, man bør undflye.

Ei til Sorgløshedens Kaar
Gud i dette Liv os kalder:
„Hvo der tykkes, at han staaer,
Han see vel til, han ei falder!"

Betænk for Alvor, Du andægtige Sjæl, hvor vanskeligt det er at blive salig; da vil denne Tanke rokke Dig i enhver falsk Sikkerhed og Tryghed. Til ingen Tid og paa intet Sted kan man være tryg og sikker: hverken i Himlen eller i Paradiset, endsige da i Verden. Faldt ikke Engelen, som dog stod foran Guds Throne? Faldt ikke Adam i Eden ɔ: Lystens og Glædens Hjem? Han var skabt i Guds Billede; men alligevel blev han bedragen ved Djævelens listige Rænker. Salomo var den Viseste iblandt alle Mennesker [1]), og dog lod han sig ved sine Qvinder drage bort fra Herren [2]). Judas var i Frelserens Skole og hørte hver Dag den guddommelige Mesters livsalige Ord; men dog var han ikke sikkret imod Forførerens Snarer; han styrtede i Gjerrighedens Afgrund og derfra i en Afgrund af evige Qvaler. David var en Mand efter Guds Hjerte [3]) og Herrens kjære Barn; men ved Manddrab og Hoer blev han et Dødens Barn [4]). Hvor kan man altsaa i dette Liv nogensinde være tryg og sikker? — Lad dit Hjerte med stærk Tillid klamre sig fast ved Guds

[1]) 1 Kong. 3, 12. [2]) 1 Kong. 11, 3. [3]) 1 Sam. 13, 14.
[4]) 2 Sam. 11, 15; 12, 15.

Forjættelser, og Du vil være sikkret imod alle Djævelens snedige Anløb. I dette Liv gives der ingen sand Tryghed, uden den, som de guddommelige Forjættelsers usvigelige Sikkerhed skjænker de Troende og dem, som vandre paa Herrens Veie; og denne Tryghed bliver os dog først fuldkommen til Deel, naar vi omsider opnaae den evige Salighed. I dette Liv er Frygt og barnlig Fromhed uadskillelig forbundne, saa den ene ikke kan være uden den anden. Vær ikke for tryg og sikker i Modgang; men betragt alle de Ulykker, der monne ramme Dig, som et Tugtens Riis for dine Synder: ved aabenbare Tugtelser straffer Gud ofte skjulte Synder, saa Du bør betænke dine Synders store Vederstyggelighed og skjælve for den retfærdige Hevner af Synden. Men vær ei heller for tryg og sikker i Modgang; thi Gud er vred paa den Tjener, han ikke revser i dette Liv. Hvad er de Frommes Lidelser og Sorger? Smertelige Pile, der sendes os af Guds milde Faderhaand! Der er mange Mennesker, Gud ikke engang værdiger timelig Straf, men som han dog i al Evighed forkaster; ja, ofte er den menneskelige Lykkes Medbør netop et Tegn paa den evige Fordømmelse: ingen Ulykke er større, end den Lykke, som gjør Synderen tryg; Ingen er mere at beklage, end det Menneske, der er uvidende om sin egen beklagelsesværdige Elendighed. Hvorsomhelst Du vender Blikket, finder Du Grund nok til Bedrøvelse og viner Du Midler nok imod sorgløs Tryghed. Vend blot din Tanke opad imod Gud, hvem vi dagligen fortørne; nedad imod Helvede, som vi have fortjent; tilbage imod de Synder, vi have begaaet, fremad imod Dommen, vi skjælve for; indad imod Samvittigheden, vi have besmittet; udad imod Verden, vi have elsket! Betænk med hellig Skamfuldhed, hvorfra Du kommer; med hjertelig Bedrøvelse, hvor Du nu er; med Frygt og Bæven, hvorhen Du skal! Den Port er snever, som fører til Livet; men endnu

trangere er Veien dertil[1]). — Gud har vel givet Dig Troens Skat; men Du bærer den i Leerkar[2]). Gud har vel givet Dig hellige Skytsengle; men heller ikke Djævelen er langt borte, og det er hans Hensigt at forføre Dig. Gud har vel fornyet Dig i dit Sinds Aand[3]); men Du har endnu Meget af Kjødets gamle Væsen. Du staaer vel i Naade hos Gud; men Du er endnu ikke indsat i den evige Herlighed. I Himlen er der vel beredt Dig Sted; men Du maa dog først være udsat for denne Verdens Anfegtelser. Den Bodfærdige har Gud vel forjættet Tilgivelse og Naade; men han har ikke lovet at give den forhærdede Synder et bodfærdigt Hjerte. Du tør vel fortrøste Dig til det evige Liv; men Du bør dog igjennem mangehaande Trængsler indgaae dertil. Det evige Livs Krone er Dig vel forjættet; men førend den erholdes, er der dog en svær Kamp at bestaae. Urokkelige ere vel Guds Forjættelser; men saa bør Du ei heller lade Dig rokke i din Stræben efter Hellighed.

Gjør Tjeneren ikke, hvad der befales ham, da vil Herren gjøre Alvor af sine Trudsler. Derfor bør et Menneske stedse sukke og sørge over slig indbildt Sikkerhed, at han ikke efter Guds retfærdige og hemmelige Dom vorder forladt af ham og som et Fortabelsens Barn kommer i Djævelens Vold og Magt. Glæd Dig ved Guds Naade, saalænge den hviler over Dig, dog ikke saaledes, at Du indbilder Dig, Du har Arveret til Guds fri Naadegave, eller er saa sikker paa den, som kunde Du ingensinde miste den, forat Du ikke pludseligen skal blive modfalden og mere bedrøvet, end godt er, naar Gud maaskee tager sin Gave igjen og drager sin Naadeshaand tilbage fra Dig.

Naar Du derimod bærer den størst mulige Omsorg for

---

[1]) Matth. 7, 14. [2]) 2 Cor, 4, 7. [3]) Eph. 4, 23.

at undflye Sorgløshed, der er Kilden til alle Ulykker, da er Du i fuld Maade lykkelig. Gud vil ikke forlade Dig; men see vel til, at Du ikke forlader Gud; han har givet Dig sin Naade, men bed ham nu ogsaa om, at den maa forblive hos Dig. Det er vistnok Guds Villie, at Du ikke tvivler om din Sjæls Salighed; men han har ingensinde befalet, at Du skal leve hen i sorgløs Sikkerhed. Du har en ridderlig Kamp at bestaae hernede, forat Du engang hisset maa kunne juble over din Seir. Inden i Dig har Du Strid med dit eget Kjød, og jo nærmere Fienden er, desto frygteligere er han; uden for Dig har Du til alle Sider Strid med Verden, og jo talrigere Fienden er, desto frygteligere er han; oven over Dig har Du Strid med Djævelen, og jo stærkere Fienden er, desto frygteligere er han. Frygt imidlertid ikke for, iført Guds fulde Rustning, at gaae i Kreds med disse Fiender; thi i Guds fulde Rustning vil Du kunne beseire dem. Ved sorgløs Tryghed vil Du derimod ikke kunne overvinde saa frygtelige Fiender; dem faaer man kun Bugt med ved uafbrudt Kamp. Al din Levetid er en Feidetid. Naar Du mindst tænker paa at blive anfegtet, da anfegtes Du allermeest; dine Fiender samle just al deres Stridsstyrke i det Dieblik, de synes villige til at slutte Vaabenstilstand. De vaage — og Du sover? de ruste sig for at tilføie Dig Nederlag — og Du er ikke engang betænkt paa at gjøre dem Modstand? Ak, hvor Mange vansmægte ikke paa Veien, før det forundes dem at naae det himmelske Fædreland, hvortil de stunde! Hvor mange Israeliter døde ikke i Ørken, uden at en Eneste kom til det forjættede Land [1])! Og hvor Mange af Abrahams aandelige Børn omkomme ikke i dette Livs Ørken, forinden de komme til at arve det forjættede Himmeriges Rige!

---

[1]) 5 Mos. 1, 35.

Der er intet kraftigere Middel tl at udrydde al sorgløs Sikkerhed, end naar vi betænke, hvor saare Faa der blive bestandige indtil Enden. Lad derfor vor Længsel efter den himmelske Herligbed og vor Lyst til at opnaae den være saa brændende, vor Smerte over, at vi endnu ikke have opnaaet den, saa dyb, vor Frygt for, at vi aldrig skulle opnaae den, saa stærk, at vi ikke føle nogen sand Glæde over Andet, end det, som ligefrem hjælper os til eller giver os Haab om at opnaae hiin himmelske Herlighed. Hvad nytter det at glæde sig i Øieblikket, naar man nødsages til at sørge i al Evighed? Hvad Glæde kan der findes i dette Liv? naar det, der volder os Glæde, forsvinder; men det, der volder os Qvaler, ingensinde ophører.

Og dog leve vi i sorgløs Tryghed, som om Dødens og Dommens Time hørte til den forbigangne Tid! Christus siger, at han vil komme til Doms i den Time, da vi ikke mene det[1]): saaledes taler han, som er Sandheden selv, og han igjentager det atter. O, hør det dog med Frygt og Bæven! Vil Herren nemlig komme i den Time, vi ikke mene, da er det saare meget at befrygte, at vi uforberedte kunne blive stædte for Dommen; men hvorledes ville vi, uden at være forberedte, kunne udholde den strenge Prøvelse i Dommen? Og dog kan det, som her mistes i et eneste Øieblik, ikke i al Evighed paany erstattes. I et eneste kortvarigt Øieblik skal der gives Kjendelse for, hvorledes vi i al Evighed skulle have det. I dette ene Øieblik bliver enten Liv eller Død, Fordømmelse eller Salighed, evig Straf eller evig Herlighed Enhver især tilkjendt.

O, Herre, Du som har givet os Naade til at ville og

---

[1]) Matth. 24, 44.

udrette det Gode, forund Du os ogsaa, at vi blive bestandige deri indtil Enden!

Tredivte Betragtning.

Om Christi Efterfølgelse.

I Liv og Død Du Christi Spor
Bør følge som din Rettesnor.

Christi hellige og syndfri Liv er det fuldkomneste Dydsmønster; al Christi Idræt og Gjerning tjener os til Belærelse og Leveregel. Mange ville nok følge Christum i hans Ophøielse, men vægre sig ved at følge ham i hans Fornedrelse; de ville nok nyde Christi Samfund, men ikke tillige følge i hans Fodspor. Lærer af mig; thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet! siger Frelseren[1]); vil Du derfor ikke lære af Christo, kan Du ei heller være en sand Christen. Det er ikke nok, at Christi Lidelse er din Fortjeneste; men ogsaa hans Vandel bør være dit Forbillede. Din Elskede er hvid og rød[2]); saa være Du og selv hvid og rød! rød ved Bestrængelsen af Christi Blod, hvid ved Efterfølgelsen af hans Liv. Hvorledes kan Du i Sandhed elske Christum, naar Du ikke elsker hans hellige Levnet? Dersom I elske mig, siger Frelseren, da holder mine Bud! Hvo som derfor ikke holder hans Bud, elsker ham ei heller. Christi hellige og

[1]) Matth. 11, 29. [2]) Høis. 5, 10.

syndfri Liv er den fuldkomneste Regel og Rettesnor for vort eget Liv; og denne Regel er langt at foretrække for alle den hellige Fransiscus's eller Benedicts Kloster-Regler. Vil Du lyses i Kuld og Kjøn som et Guds Barn, da giv Agt paa, hvorledes hans eenbaarne Søn vandrer; vil Du være Christi Medarving, maa Du ogsaa være hans Efterfølger. Hvo som vil leve i Synder og Laster, han har givet sig i Djævelens Tjeneste; men — hvorledes vil det Menneske kunne have Samfund med Christo, som vil have Samfund med Djævelen [1])? At elske Synden er at elske Djævelen; thi alle Synder hidrøre fra Djævelen [2]); hvorledes vil altsaa den, der elsker Djævelen, kunne elske Christum? At elske Gud er at elske et helligt Levnet, fordi al Hellighed i Livet hidrører fra Gud; hvorledes vil altsaa den, der ikke elsker et helligt Levnet, kunne elske Gud? Kjærligheden kundgjør sig i Kjærligheds-Gjerninger: det Eiendommelige ved sand Kjærlighed er, at man følger ethvert Vink af den Elskede, at man vil, hvad den Elskede vil, tænker og føler paa samme Maade, som den Elskede. Hvis Du derfor i Sandhed elsker Christum, maa Du vise Dig lydig imod hans Bud; ligesom han, elske et helligt Levnet, og, fornyet i dit Sinds Aand, vende Tanke og Hu imod Himlen. At kjende Christum, dette er det evige Liv [3]); men hvo som ikke elsker Christum, kjender ham ei heller. Hvo som ikke elsker og beflitter sig paa Ydmyghed, Kydskhed, Sagtmodighed, Maadehold, Menneskekjærlighed, elsker ei heller Christum; thi Christi Liv var idel Ydmyghed, Kydskhed, Sagtmodighed, Maadehold, Menneskekjærlighed. Christus siger, at han ikke kjender dem, som ikke gjøre hans himmelske Faders Villie [4]); derfor kjende de ei heller Christum, der

[1]) 2 Cor. 6, 15. [2]) 1 Joh. 3, 8. [3]) Joh. 17, 3.
[4]) Matth. 7, 21. 23.

ikke gjøre den himmelske Faders Villie. Men hvad er den himmelske Faders Villie? Vor Helliggjørelse! siger Apostelen[1]). Hvo der ikke har Christi Aand, er ikke hans[2]); men hvor den Hellig-Aand er, der medbringer den og sine Gaver og Frugter. Men, hvilke ere den Helligaands Frugter? Kjærlighed, Glæde, Fred, Langmodighed, Mildhed, Godhed, Trofasthed, Sagtmodighed, Afholdenhed[3]). Ligesom den Helligaand hvilede over Christo, saaledes hviler den ogsaa over alle dem, som formedelst en sand Tro ere i Christo; thi Christi Brud dandser ombølget af hans kostelige Salvers vellugtende Strømme[4]). Hvo som hænger ved Herren er een Aand med ham[5]): ligesom den ægteskabelige Forbindelse imellem Mand og Qvinde gjør eet Kjød af dem, saaledes gjør den aandelige Forbindelse imellem Christum og den troende Sjæl een Aand af dem; men, hvor der er een Aand, der er og een og den samme Villie; men hvor Villien er den samme, der ere Handlingerne det ogsaa. Derfor er det uimodsigeligt, at hvo som ikke indretter sit Liv i Overeensstemmelse med Christi Liv, han hverken hænger ved Herren, eller har Christi Aand. Er det ikke billigt, at vort hele Liv dannes i Lighed med ham, som af Kjærlighed i Eet og Alt vilde være os lig? Gud har, netop ved selv at aabenbare sig i Kjødet, fremstillet os et helligt og syndfrit Liv til Exempel, forat Ingen skulde kunne bruge Kjødets Skrøbelighed som Udflugt og Paaskud, naar han undslaaer sig for at føre et helligt Levnet.

Intet Liv er saa rigt paa Salighed og Fred, som Christi Liv; thi Christus er sand Gud[6]); men hvad er rigere paa Salighed og Fred, end selve Gud, der er det høieste Gode?

---

[1]) 1 Thess. 4, 3. [2]) Rom. 8, 9. [3]) Gal. 5, 22.
[4]) Høis. 1, 3. [5]) 1 Cor. 6, 17. [6]) 1 Tim, 3, 16.

Livet i denne Verden medbringer en kortvarig Glæde; men det drager en evig Sorg efter sig. Hvem Du i dette Liv danner Dig i Lighed med, ham vil Du ogsaa i Opstandelsen komme til at ligne: begynder Du hernede at danne Dig i Lighed med Christi Liv, vil Du i Opstandelsen komme til endnu fuldkomnere Lighed med ham; danner Du Dig hernede i Lighed med Djævelen ved et skjændselsfuldt Levnet, da vil Du og i Opstandelsen friste lignende Qvaler. Hvo som vil følge mig, han fornegte sig selv, siger Frelseren[1]), og tage sit Kors paa sig. Fornegter Du Dig selv i dette Liv, vil Christus paa Dommens Dag erkjende Dig for En af Sine; naar Du i dette Liv gjør Afkald paa din egen Kjærlighed, din egen Villie, da vil Christus i det tilkommende Liv gjøre Dig deelagtig i sin Herlighed, sin Kjærlighed, sin Villie. Deler Du hans Kors med ham i dette Liv, i det tilkommende Liv vil Du da deelagtiggjøres i det evige Lys; deler Du i dette Liv hans Sjæleangst, skal Du i det tilkommende Liv faae Deel i hans rige Trøst; deler Du i dette Liv Forfølgelse med ham, i det tilkommende Liv skal da den rigeligste Gjengjældelse blive Dig til Deel. Hvo som bekjender mig for Menneskene, siger Christus[2]), ham vil jeg og bekjende for min Fader, som er i Himmelen. Men nu bør vi bekjende Christum, ei blot ved med Læberne at bekjende hans Lære, men ogsaa ved at danne vort Liv i Lighed med hans; da først vil han paa Dommens Dag erkjende os for Sine. Hvo som har negtet mig for Menneskene, ham vil jeg ogsaa negte for min Fader, som er i Himmelen, siger Herren fremdeles[3]); men Christus bliver fornegtet ei blot med Ord, men ogsaa, og det meget mere, ved et ugudeligt Levnet. Hvo som derfor i Gjerning fornegter Christum

---

[1]) Matth. 16, 24. [2]) Matth. 10, 32. [3]) Matth. 10, 33.

i denne Verden, ham vil Christus ogsaa i Gjerningen fornegte paa Dommens Dag. Den er ikke Christen, som ikke har sand Tro paa Christum; men den sande Tro indpoder os lig Ranker i Christo, den aandelige Viinstok [1]). Enhver Green paa Christo, der ikke bærer Frugt, borttager den himmelske Viingaardsmand [2]); men hvo som bliver i Christo, og den, i hvem Christus boer formedelst Troen, han bærer megen Frugt. Grenen kan ikke være paa Viinstokken, uden at den drager Saft fra Viinstokken; og Sjælen ikke i Troessamfund med Christo, uden at den fra ham drager Kjærlighedens aandelige Saft.

O, milde Jesu, dan os i Lighed med Dig i dette Liv, at vi maae komme til fuldkommen Lighed med Dig i det tilkommende!

Een og tredivte Betragtning.

Om Selvfornegtelse.

Vil Du ei Dig selv fornegte.
Dømmer Christus Dig nægte!

Hvo som vil følge mig, siger Frelseren, han fornegte sig selv [3])! At fornegte sig selv er at gjøre Afkald paa sin Egenkjærlighed; thi Egenkjærligheden forhindrer Gudskjærligheden. Vil Du være Christi Discipel, er det nødvendigt, at

[1]) Joh. 15, 4. [2]) Joh. 15, 2. [3]) Matth. 16, 24.

Selvkjærligheden oprykkes med Rode af dit Væsens Dyb: Ingen elsker Christum uden den, som hader sig selv. Uden Hvedekornet falder i Jorden og døer, bliver det ene; men dersom det døer bærer det megen Frugt[1]): paa samme Maade kan Du ei heller høste Frugt af den Helligaand, hvis ikke Selvkjærligheden uddøer i dit Hjerte. Herren sagde til Abraham[2]): gak ud af dit Fædreland og fra din Slægt og af din Faders Huus til det Land, jeg vil vise Dig! Abraham kunde nemlig ikke blive den Guds Mand, han blev, før han gik ud af sit Fædreland, og Du vil ei heller blive en sand Christi Discipel, med andre Ord, et i Sandhed aandeligt Menneske, før Du gaaer bort fra din Selvkjærlighed. Som Følge af Engelens Berørelse kom Jakob til at halte paa den ene Fod[3]), medens den anden forblev sund og uskadt. Ved disse tvende Fødder kan man forstaae en dobbelt Art af Kjærlighed, nemlig Egenkjærligheden og Gudskjærligheden; naar et Menneske bliver halt paa Egenkjærlighedens Fod, medens den anden, vi nævnede, Gudskjærlighedens nemlig, forbliver sund og uskadt, da skal han blive deelagtig i den guddommelige Velsignelse. Det er umuligt paa een Gang med eet og samme Øie at betragte baade Himmelen og Jorden; og det er lige saa umuligt med een og samme Villie at elske baade Gud og sig selv, at sige saaledes, som den Egenkjærlige elsker sig selv. Kjærligheden er vor Sjæls høieste Gode, og som saadant bør den derfor ydes ham, der i sig selv er det høieste Gode, nemlig Gud. Din Kjærlighed er din Gud, det vil sige, hvad Du elsker over alt Andet, det sætter Du i Guds Sted; hvad Du elsker over alt Andet, det anseer Du for det Ypperste og Høieste. Men

---

[1]) Joh. 12, 24. [2]) 1 Mos. 12 1. [3]) 1 Mos. 32, 25 f.

Gud er i Sandhed det høieste Væsen; hvo som derfor i Egenkjærlighed elsker sig selv, han anseer sig selv for Gud og sætter sig i Guds Sted, hvad der tilvisse er det største Afguderi. Det, Du elsker over alt Andet, betragter Du som alle andre Tings Maal, anseer Du for den høieste Tilfredsstillelse af dine Længsler. Men Gud alene er Allskabningens Begyndelse og Endemaal; han er den Første, og han er den Sidste [1]); han alene stiller vort Hjertes Længsel, hvorimod intet Skabt kan opfylde dine bedste og høieste Ønsker — derfor bør Du give Kjærligheden til Gud Fortrin for Selvkjærligheden. Gud er Begyndelsen og Enden [2]); derfor bør han være vor Kjærligheds første og sidste Gjenstand. Guds Væsen er udenfor alle de skabte Ting — som han jo i sig selv har været Gud fra Evighed af — derfor skal Du og løsrive din Kjærlighed fra alle de skabte Ting. Som din Kjærlighed er, saaledes ere ogsaa dine Gjerninger. Fremgaae dine Gjerninger af sand Tro og Kjærlighed til Gud, da ere de ham velbehagelige, ja, i hans Øine ere de store, om de end i alle Menneskers Øine kun ere ringe. Fremgaae de derimod af Selvkjærlighed, ville de aldrig kunne finde Guds Velbehag; Selvkjærlighed besmitter selv de fuldkomneste Gjerninger. Da Christus var i Simon den Spedalskes Huus [3]), er der en Qvinde; hun sønderbryder en Krukke kostelig Salve og salver dermed Christi Hoved — tilsyneladende en ringe Gjerning! men ikke destomindre var den Christi Hjerte dyrebar, fordi den fremgik af sand Tro, af reen Kjærlighed og oprigtig Anger.

Offringerne vare i den gamle Pagts Dage Gud velbehagelige Gjerninger; men det behagede dog paa ingen Maade

---

[1]) Jes. 44, 6. [2]) Aab. 1, 8. [3]) Matth. 26, 6 f.

Gud, at Saul til Offer udtog en Deel af det Amalekiterne fratagne Bytte [1]). Og hvorfor? Fordi Bevæggrunden ikke var Kjærlighed til Gud. Havde han nemlig i Sandhed elsket Gud, da havde han ikke ladet haant om det Guds Bud, at han skulde opbrænde alt det gjorte Bytte; men han elskede sig selv og sin selvgjorte Dyrkelse [2]). Kjærligheden er en Ild, saaledes som Menigheden beder og synger:

> *Kom, skab os nye, Gud Helligaand!
> Du er Gud Faders Høire-Haand; —
> Du Sjælens Trøster god og mild,
> Du er den rene Alter-Ild. —
> Tænd Lys hos os, som bedst Du veed,
> Med Flammen af Guds Kjærlighed!

Ildens Natur er det, at den ikke bliver nede ved Jorden, men altid stræber op i Veiret; og saaledes bør ei heller din Kjærlighed blot ulme hos Dig selv, men flamme op til Herren.

At fornegte sig selv, vil fremdeles sige, at gjøre Afkald paa sin egen Ære. Den høieste Ære tilkommer alene det høieste Gode, og Gud er det høieste Gode. Hvo der søger sin egen Ære, kan ikke søge Guds Ære; som Herren sagde til Pharisæerne [3]): hvorledes kunne I troe, I som tage Ære af hverandre, og den Ære, som er af den eneste Gud, søge I ikke? Betragt Christi Forbillede og træd i hans Fodspor; meer end een Gang vidner han om sig, at han ikke søger sin Ære [4]); at han ikke tager Ære af Mennesker [5]); at han er ydmyg af Hjerte [6]). Du modtager Alt som en Gave af Guds Haand; derfor bør Du og til Gjengjæld give ham Æren for Alt. Alle det Godes Strømme

---

[1]) 1 Sam. 15. [2]) Col. 2, 23. [3]) Joh. 5, 44.
[4]) Joh. 8, 50. [5]) Joh. 5, 41. [6]) Matth. 11, 29.

udvælde af denne Guds Godheds Kilde; derfor bør og alle det Godes Strømme atter samles i dette Hav som deres Udløb. Den Blomst, som kaldes Solsikken, vender sig altid efter Solen, af hvilken den ligesom indsuger sin Livskraft; saaledes bør ogsaa Du vende Dig med alle dine Gaver og al din Ære til Gud og ikke give Dig selv Æren for Nogetsomhelst. Havde Du Noget af Dig selv, da kunde Du søge din egen Ære og tilskrive Dig selv dine Gaver; men da Du nu slet Intet har af Dig selv og derimod Alt af Gud, bør Du søge ikke din egen, men Guds Ære. Et Menneskes egen Ære adskiller ham fra Gud; et Exempel herpaa er Nebucadnezar, som sagde[1]): det er det store Babylon, hvilket jeg, jeg haver bygget til et kongeligt Huus ved min stærke Magt og til min Herligheds Ære! Men hvad følger saa? — Da Ordet endnu var i Kongens Mund, faldt en Røst af Himmelen: det være Dig sagt, Kong Nebudkadnezar, Riget er gaaet fra Dig! og man skal udstøde Dig fra Folk, og din Bolig skal være hos Dyrene paa Marken! Saaledes skal ogsaa Du forstødes fra Guds Ansigt, naar du af din egen Ære og Hoffærdighed opbygger Dig et aandeligt Babylon, med andre Ord, naar Du overvurderer dine gode Gjerninger og giver Dig selv Æren, istedetfor Gud alene.

At fornegte sig selv, vil endelig sige at opgive sin Egenvillie. Den bedste Villie bør man jo stedse adlyde; men Guds Villie er altid den bedste Villie. Vi maae jo adlyde hans Villie, af hvem vi have alt det, vi kalde Vort; men fra Gud ere alle Ting blevne os til Deel. Vi bør adlyde hans Villie, der altid leder os til Livet og til det Gode; men Guds Villie leder os stedse til Livet og til det Gode.

[1]) Daniel 4, 30. ff.

Forlyst Dig i Herren, og han skal give Dig dit Hjertes Begjæring[1]). Egenvillien derimod fører os til Døden og Fordømmelsen. Hvorved blev vore første Forældre af deres oprindelige Salighed og Naadestand styrtede i den evige Fordømmelse? Med Tilsidesættelse af Guds Villie fulgte de deres Egenvillie; de overhørte Herrens Bud og hørte paa Djævelens Raad!

En sand Christi Discipel opgiver sin Egenvillie og beflitter sig paa at gjøre Guds Villie. Betragt engang Christum! Stillet i Lidelseskampen, bringer han Gud sin egen Villie som det ham velbehageligste Offer; bring Du ham ogsaa din Egenvillie som Offer, saa vil Du fuldbringe den Selvfornegtelse, som Christus fordrer! O, Herre, skee din hellige Villie, som i Himmelen, saa og paa Jorden!

To og tredivte Betragtning.

Om Sjælens sande Hvile.

„Vor Gud han er saa fast en Borg,"
Til ham bør Sjælen ile,
At glemme al sin bittre Sorg
Og finde salig Hvile.

Sjælen søger ofte sin Hvile i denne forgængelige og forfængelige Verden; men der finder den ingen Hvile. Og hvorfor ikke? Fordi Sjælen er af høiere Natur, end alle andre

---

[1]) Ps. 37, 4.

Skabninger, derfor kan den ikke finde Hvile og Fred i disse, som ere langt ringere, end den selv. Alt i denne Verden er flygtigt og forgængeligt; men Sjælen er udødelig — hvorledes skulde den da i Verden kunne finde den sande Hvile? Alt i denne Verden er af jordisk, men vor Sjæl derimod af himmelsk Oprindelse — hvorledes skulde da Verden og hvad Verdens er kunne stille Sjælens Længsel? I Christo derimod kommer den til Hvile[1]) — han kan mætte dens Hunger og stille dens Længsel: imod Guds Vrede finder den Hvile i Christi Vunder; imod Satans Anklage i Christi Magt; imod Lovens forfærdende Røst i Christi milde Evangelium; imod de den anklagende Synder i Christi Blod, der er en bedre Talsmand hos Gud, end Abels Blod[2]); imod Dødens Rædsel endelig finder den tryg og tillidsfuld Hvile i Christi Sæde ved Faderens Høire. Saaledes finder vor Tro Hvile i Christo; men ogsaa vor Kjærlighed finder netop i ham den saligste Hvile. Hvo som kaster sin Kjærlighed paa jordiske Gjenstande, har ingen sand Hvile; thi selve de jordiske Ting have ikke en saadan Hvile. De kunne ikke tilfulde stille Sjælens Higen og Længsel, eftersom de alle ere af endelig Natur; men vor Sjæl, der er skabt i Guds Billede, higer efter hiint uendelige Gode, i hvilket alle andre Goder indbefattes. Ligesom vor Tro derfor ikke tør forlade sig paa Noget i Skabningens hele Mangfoldighed, men ene og alene paa Christi Fortjeneste; saaledes bør ei heller vor Kjærlighed hænge ved nogen Skabning, ja end ikke ved os selv; thi ogsaa Selvkjærligheden forhindrer Kjærligheden til Gud; men Kjærligheden til Gud bør vi foretrække for alt Andet. Vor Sjæl er Christi Brud, derfor bør den hænge ved ham alene; vor Sjæl er Guds Tempel[3]), derfor bør den give ham alene Huusrum.

---

[1]) Matth. 11, 29. [2]) Hebr. 12, 24. [3]) 1 Cor. 3, 16.

Mange søge deres Hvile i Rigdom; men udenfor Christo er der ingen Hvile for Sjælen; hvor Christus derimod er, der er der endog Fattigdom, om ikke i den synlige Virkelighed, saa dog i Hjertets skjulte Verden [1]). Skjøndt Himmelens og Jordens Herre, havde Christus dog ikke det, hvortil han kunde hælde sit Hoved [2]): paa denne Maade vilde han anprise os Fattigdom og selv hellige den. Rigdom er Noget, som er udenfor vort sande Væsen; men det, der skal bringe Sjælen Hvile, bør være noget Indvortes. Hvad skal da Sjælen hænge ved i Døden, naar den maa forlade Alt, hvad der er i Verden? Ved Rigdom? — Enten forlader Rigdommen os, eller vi den; ofte allerede, medens vi leve, men altid, naar vi døe. Hvorledes skal da Sjælen derved kunne finde Hvile og Fred?

Mange søge deres Hvile i Fornøielser; men kunne disse endog for en kort Tid skaffe Legemet Hvile og Vederqvægelse, Sjælen skaffe de dog ingen Hvile, og tidligere eller sildigere have de Lidelser og Forstemthed til Følge. Alle Fornøielser, af hvad Art de end ere, gaae ud paa dette Liv; men Sjælen er ikke skabt blot for dette Liv, som den jo ved Døden nødes til at forlade. Hvorledes vil den da kunne finde Hvile i Fornøielser? Udenfor Christo gives der ingen Hvile for Sjælen; men — af hvad Beskaffenhed var Christi Liv? Idel Smerte lige fra hans Fødsels- og indtil hans Dødstime! og derved har han, som dømmer med Sandhed om Alt, villet sige os, hvad vi bør tænke om Fornøielser.

Mange søge deres Hvile i Æren; men — de ere at beklage, som maae undvære deres Hvile, hvergang Folkegunstens Vind dreier sig. Æren er et udvortes og saare flygtigt Gode; men det, som skal skjænke Sjælen Hvile, bør være

---

[1]) Matth. 5, 3. [2]) Matth. 8, 20 jfr. 2 Cor. 8, 9.

Noget i os selv. Hvad større Fordeel har Du af Menneskers Roes og Ære, end f. Ex. Apelles's Maleri af den Roes, der blev det til Deel? Husk og paa det Ravnekrog, hvor Du lever skjult for Verden! i hvad Forhold staaer det til det hele Land, endsige til Europa og den hele beboede Jord? Den Ære, som engang vil blive de Udvalgte til Deel fra Gud, er først den sande Ære. Enhver Ting hviler kun i sit eget Formaal; derfor lader Naturen Intet komme til Ro og Hvile, før det er kommet til sit Maal og Bestemmelsessted. Gud er det evige Maal, hvorefter den skabte Sjæl higer — den er jo skabt i Guds Billede; derfor kan den ei heller komme til Hvile og Fred, uden i dette dens Formaal, nemlig Gud. Som Sjælen er Legemets Liv, saaledes er Gud Sjælens Liv; derfor — ligesom kun den Sjæl i Sandhed lever, i hvilken Gud boer med sin Aands Naade, saaledes er og den Sjæl død, der ikke er en Bolig for Gud. Men — hvad Hvile kan der gives for en død Sjæl? Den første Død i Synden drager nødvendigviis den anden Død, den evige Fordømmelses Død efter sig [1]). Hvo som derfor med sin Kjærlighed hænger fast ved Gud og i sit Indre erfarer den guddommelige Trøst, hans Sjælero kunne ydre Ulykker ikke forstyrre. Han er tvertimod sjæleglad under sørgelige Tilskikkelser, rig i Fattigdom, ubekymret i dette Livs Trængsler, fuld af Ro midt i Verdens Uro, fredelig trods Menneskenes Dadel og Spot, ja, livsglad selv i Døden. Han bekymrer sig ei om Voldsmænds Trudsler; thi i sit Indre nyder han Guds rige Trøst; i Modgang bliver han ikke mistrøstig, efterdi den Helligaand kraftig trøster hans Indre; han ængstes ikke af sin Fattigdom; thi Guds Godhed er hans Rigdom; han lader sig ikke forstyrre af Menneskers Spot og Forhaanelse; thi hos Gud nyder han

---

[1]) Aab. 20, 6.

salig Ære; han bekymrer sig ikke om Kjødets Lyst; thi han har Aandens Glæde langt kjærere; han søger ikke Verdens Venskab, fordi han kjender Saligheden af Guds Naade og Venskab; han higer ikke efter jordiske Skatte, fordi han har sin bedste Skat gjemt i Himlene; han frygter ikke for Døden, efterdi han altid lever i Gud; han føler ikke Trang til Verdens Viisdom, eftersom han i sit Indre har den Helligaand, der lærer ham Alt, og — det Fuldkomne gjør alt Stykværk overflødigt. Han frygter ei for Lynstraaler og Uveirsstorme, ikke for Ildens og Vandets Ødelæggelser, ikke ildevarslende Stjerneforbindelser, ikke Sol- eller Maaneformørkelser; thi høit opløftet over Naturen, hviler og lever han i Christo formedelst Troen; han lader sig ikke vildlede af Verdens Smiger; thi i sit eget Indre hører han Christi langt lifligere Røst; han frygter ikke Djævelens Magt; thi han har Følelsen af Guds tilgivende Naade. Den, der lever i ham og vinder Seir i ham, er stærkere, end Djævelen, som forgjæves opbyder al sin Magt for at overvinde ham. Han gaaer ikke efter Kjødets Lokkemad; thi som den, der lever i Aanden, kjender han Aandens rige Skatte: Aanden, der levendegjør[1]), døder og korsfæster Kjødet. Han frygter ei for at have Djævelen til Anklager; thi han veed, at han har Christum til Talsmand[2]).

Denne sande Sjælero og Hvile forunde han os i Naade, som ene formaaer at skabe og give den, han vor Herre og Frelser, Jesus Christus, der er sand Gud, høilovet i al Evighed!

---

[1]) Joh. 6, 63. [2]) 1 Joh. 2, 1.

Tre og tredivte Betragtning.

Om en reen og ubesmittet Samvittighed.

Naar ei vort Hjerte os fordømmer,
Frimodigt i os Livet strømmer [1]).

Ved Alt, hvad Du foretager Dig, bør Du med største Omhu vaage over din Samvittighed. Naar Djævelen frister Dig til en eller anden Synd, nære Du en hellig Frygt for Samvittighedens Dom i dit Indre! Undseer Du Dig for at synde i andre Menneskers Paasyn, da lad meget mere din egen Samvittigheds Røst kalde Dig tilbage fra Syndens Vei! — det indvortes Vidne er jo langt kraftigere, end det udvortes. Om dine Synder derfor endog undgaae alle Mennesker og deres Anklage, ingensinde vil Du dog kunne undflye din Samvittigheds indre Vidnesbyrd. Samvittigheden er en af de Bøger, om hvilke det hedder i Aabenbaringens Bog, at de i sin Tid, paa Dommens Dag skulle oplades [2]). Den første Bog er Guds Alvidenheds Bog, i hvilken alle Gjerninger, alle Ord og Tanker af ethvert Menneske, der nogensinde har levet, skulle findes antegnede med uudslettelig Flammeskrift. Den anden Bog er Christus ɔ: Livets Bog; hvo som formedelst sand Tro findes indskreven i denne Bog, han skal af Englene indføres i Himmelens Høisale. Den tredie Bog er den hellige Skrift, efter hvis Forskrift vor Tro og vore Gjerninger skulle dømmes: det Ord, som jeg haver talet, siger Frelseren, skal dømme dem paa den yderste Dag [3]). Den fjerde

---

[1]) Joh. 3, 21. [2]) Aab. 20, 12. [3]) Joh. 12, 48.

Bog indeholder de udvortes Vidnesbyrd af de Fattige, som paa Dommens Dag skulle annamme os i de evige Boliger [1]). Den femte Bog indeholder Samvittighedens indre Vidnesbyrd: Samvittigheden er nemlig den Hoved- og Regnskabsbog, i hvilken alle Synder indføres — en vægtig Foliant, i hvilken Alt staaer præntet med Sandheds Pen. De Fordømte ville ikke paa Dommens Dag kunne negte deres Synder; thi de skulle overbevises ved deres egen Samvittigheds Vidnesbyrd; de ville intetsteds kunne undflye deres Synders Anklage; thi Samvittighedens Domstol er opreist i deres eget Indre, deres eget Huus og Hjem.

En reen Samvittighed er det klareste Speil for Sjælen, i hvilket den beskuer sig selv og Gud; men et ureent Øie kan ikke skue Glandsen af det sande Lys. Derfor siger Frelseren [2]): salige ere de Rene af Hjertet; thi de skulle see Gud. Ligesom et smukt og reent Menneskeansigt er et behageligt Syn, saaledes er og en reen og ubesmittet Samvittighed velbehagelig i Guds Øine; men en besmittet og raadden Samvittighed avler Orme, der aldrig døe. Derfor bør man blive denne Samvittighedsorm vaer og — langtfra at give den Næring, saa den aldrig døer — itide dræbe den. For at gjøre denne Samvittighedens Bog feilfri, ere egentlig alle andre Bøger til. Hvad nytter nemlig den megen Viden, naar Samvittigheden derhos er besmittet? Ikke efter din Videns, men efter din Samvidens Bog skal Du engang blive dømt for Guds Throne. Vil Du skrive denne Bog feilfri, da udskriv den efter en Afskrift af Livets Bog; men Livets Bog er Christus: lad din Troesbekjendelse være i Overeensstemmelse med hans Læreregel, dit Liv med hans Leveregel! Din Samvittighed er god, naar der er Reenhed i dit

---

[1]) Luc. 16, 19 f. [2]) Matth. 5, 8.

Hjerte, Sandhed i din Mund, Redelighed i din Handling. Brug Samvittigheden som et Lys ved alle dine Foretagender; thi den skal grundigt vise Dig, hvilke af dit Livs Handlinger der ere gode, og hvilke der ere onde. Fly denne Samvittighedens Dom; thi her er een og samme Person paa een Gang: Anklaget, Anklager, Vidne, Dommer, Fangevogter, Fængsel, Svøbe, Bøddel! Hvad Udflugt skulde her være mulig? her, hvor den, som anklager, selv er Vidne, og hvor Intet kan blive skjult for den, som dømmer. Hvad hjælper det, om Alle rose Dig, naar Samvittigheden anklager Dig? Og omvendt — Hvad skader det, om Alle vidne imod Dig, naar blot din Samvittighed tager Dig i Forsvar? Der behøves ikke meer, end denne ene Dommer til at anklage, dømme og fordømme ethvert Menneske — en ubestikkelig Dommer, der hverken lader sig bøie ved Bønner eller bøier Retten for Skjænk og Gave. Hvorsomhelst Du gaaer, hvorsomhelst Du staaer, altid er din Samvittighed med Dig, og den bærer hos sig Alt, hvad Du har givet den til Indhold, det være nu Godt eller Ondt. Hvad den har faaet i sin Varetægt, det bevarer den, saalænge Du lever, og naar Du er død, giver den Dig det Betroede tilbage. Paa denne Maade er i Virkeligheden en Mands egne Huusfolk hans Fiender, som Herren siger [1]); paa denne Maade har Du nemlig i dit eget Huus, ja ligesom i din egen Familiekreds dine Anklagere, dine hemmelige Vidner og Bødler. Hvad hjælper det at leve i Overflod paa Alt, og — saa vaande sig under Samvittighedens Svøbe? Kilden til et Menneskes sande Lykke eller Ulykke er i hans egen Sjæl. Hvad hjælper det den, som plages af hidsig Feber, at han lægges i en Guldseng? Og hvad hjælper det den, som Samvittighedens Hevngudinder forfølge med

---

[1]) Matth. 10, 36.

brændende Fakler, at den udvortes Lykke opdynger sine Goder over ham?

Vær lige saa bekymret for din Samvittighed, som for din evige Salighed; thi mister Du en god Samvittighed, da mister Du og Troen; mister Du Troen, da mister Du og Guds Naade; men mister Du Guds Naade, hvorledes kan Du da have Haab om det evige Liv? Efter Beskaffenheden af din Samvittigheds Vidnesbyrd vil den Dom blive, Du kan vente Dig af Christo. Om endog ingen Anden fremkommer med nogen Anklage eller Beskyldning imod Syndere, ville de dog blive deres egne Anklagere. Ligesom Dranferen ikke i det Dieblik, han nedsvælger en Mængde Viin, sporer nogen skadelig Virkning deraf, men først siden efter, naar han har udsovet Rusen, erfarer dens slemme Følger, saaledes er det ogsaa med Synden: medens den fuldbringes, omtaager den Aandens Die og formørker lig en tyk Sky den sande Doms Sollys; men siden efter opvaagner Samvittigheden og nager omsider værre, end enhver anden Anklager. Der er saaledes tre Domme at agte paa: Verdens Dom, din egen Dom og Guds Dom; og som Du ikke kan undflye Guds Dom, saaledes vil Du ei heller kunne undflye din egen Dom, om Du endog undertiden undgaaer Verdens Dom. Ingen Væg skjuler Dig saaledes for dette Vidne, at det jo kan see alle dine Handlinger; og hvad Undskyldning vil kunne tjene til dit Forsvar, naar dit eget Indre anklager og fordømmer Dig? — Samvittighedsro er en Forsmag paa det evige Liv; en god Samvittighed vil, selv under Trængsler, skaffe Dig en sandere og bedre Glæde, end en ond Samvittighed midt i Verdens Fryd og Gammen. Din egen Samvittigheds Frifindelsesdom kan Du trøstig stille imod alle falske Beskyldninger af ildesindede Mennesker. Vil Du kjende Dig selv, da spørg Dig selv; thi Du kjender Dig selv langt bedre, end noget andet

Menneske kan kjende Dig. Hvad vil Andres falske Lovtaler hjælpe Dig paa Dommens Dag? og omvendt — hvad ville deres falske Beskyldninger skade Dig? Efter din egen Dom og Guds Dom staaer eller falder Du; Du staaer og falder ikke efter Andres Vidnesbyrd. Som Sjælen aldrig døer, saa døer og aldrig Samvittigheden; og til dens Anklage forstummer, ville Helvedstraffene vedblive at plage de Fordømte. Ingen udvortes Ild piner i den Grad Legemet, som denne indvortes Flamme martrer Sjælen. Evig er Sjælen, som brændes, evig er og Samvittighedens Ild, der brænder den. Ingen udvortes Hudslettelse smerter i den Grad Legemet, som disse indvortes Pidskeslag martre Sjælen. Fly derfor al Syndeskyld, at Du maa kunne undflye Samvittighedens Qvaler; udslet ved sand Anger og Omvendelse dine Synder af Samvittighedens Bog, at de ikke skulle oplæses paa Dommens Dag og Du da maa have nødigt at frygte Guds Dommerrøst; dræb Samvittighedens nagende Orm, at dens Bid ikke maae volde Dig evig Sjæleangst; udsluk med Angerstaarer denne indre Ild, at Du maa opnaae den himmelske Husvalelses Salighed!

O, Herre, hjælp os at stride den gode Strid, saa vi bevare Troen og en god Samvittighed; saa vi omsider frelste og uskadte maae indgaae i det himmelske Fædreland!

Fire og tredivte Betragtning.

Om at beflitte sig paa sand Ydmyghed.

Hvad er Du vel Andet,
O, Menneske-Sjæl!
End Boblen paa Vandet?
End Syndigheds Træl?
Lad være at braske —
I Sæk og i Aske
Du klæde Dig myg

Betænk, Du troende Sjæl, et Menneskes elendige Vilkaar her i Livet, da vil Du have let ved at undgaae enhver Fristelse til Hovmod. Usfel er et Menneskes Indgang i Livet, møisommelig hans Fremgang, fuld af Ynk og Klage hans Udgang. Han beleires af onde Aander, anfegtes af Fristelser, lokkes af forførende Lyster, ængstes af Farer, indvikles i et Næt af Synder, er blottet for alle Dyder og besnæret af onde Sædvaner. Hvoraf er Du da stolt, Støv og Aske! som Du er? Hvad var Du før din Undfangelse og Fødsel? En stinkende Sæd! Hvad er Du, nu efter din Fødsel, i dette Liv? En Maddikesæk! Hvad skal Du endelig blive efter Døden? Ormeføde! Er der noget Godt i Dig, da er det ikke dit Eget, men Guds; Du har Intet, som er dit Eget, uden Synden; derfor anmasse Du Dig Intet af hvad der er i Dig, undtagen — dine Synder: det er kun en dum og utro Tjener, som vil prale med sin Herres Goder og Fortrin.

Speil Dig, o Menneske, i Christi Exempel! Al Himlens Herlighed staaer til hans Tjeneste, ja han og han alene er selv den sande Herlighed, og dog forsmaaer han al Verdens

Ære og Herlighed; endnu den Dag idag siger han med lydelig Røst[1]): Lærer af mig; thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet! Hvo som i Sandhed elsker Christum, han følger ogsaa i Christi Fodspor; hvo der har Christum kjær, han har t. Ex. ogsaa hans Ydmyghed kjær. Af Skamfuldhed maa den hovmodige Tjener rødme og forvirres, siden Himmelens Herre er saa ydmyg. Vor Frelser siger om sig selv[2]), at han er en Lilie i Dalene, hvilket er saaledes at forstaae, at han, den ædleste af alle Blomster, vorer og groer ei paa Bjergene ɔ: i stolte og hovmodige Hjerter, men kun i de dybe Dale ɔ: i de Frommes sønderknuste og ydmyge Hjerter. I Sandhed en ydmyg Sjæl er, som en from Mand[3]) har sagt, Christi Sæde og velbehagelige Hvilested. Sand Naade opblæser ikke, men ydmyger; derfor — hvo som ikke vandrer i Hjertets Ydmyghed, han er endnu ikke deelagtig i den sande Naade. Guds Naades Strømme flyde fra oven af ned, ikke fra neden af op; ligesom de rindende Vande ifølge Naturloven ikke løbe op ad til de høitliggende Egne, saaledes tilflyder Guds Naade kun de ydmyge Hjerter. Det hedder i en af Davids Psalmer[4]): Hvo er som Herren vor Gud, der har sat sig saa høit og dog seer paa det Lave i Himmelen og paa Jorden? Det er i Sandhed vidunderligt, at vi kun ved Ydmyghed kunne nærme os den over Alt høit ophøiede Gud; hvo der i sine egne Øine er liden og ringe, er stor for Gud; hvo der mishager sig selv, han behager Gud.

Af Intet skabte Gud Himmelen og Jorden, og som det var ved Skabelsen, saaledes er det endnu ved Menneskets Igjenfødelse, den nye Skabelse: Gud skaber af Intet og han gjen-

---

[1]) Matth. 11, 29. [2]) Heis. 2, 1. [3]) Augustinus.
[4]) Ps. 113, 5 f.

skaber af Intet. Forat Du altsaa maa faae Deel i Igjenfødelsen og Fornyelsen, være Du slet Intet i dine egne Øine, med andre Ord, Du skal ikke give Dig selv Æren for Noget, ikke anmasse Dig Noget.

Vi ere tilhobe svage og skrøbelige; men agt Ingen for skrøbeligere, end Dig selv: Det skader Intet, om Du anseer Dig for den ringeste iblandt Alle og i Ydmyghed underordner Dig Alle, hvorimod det skader særdeles meget, om Du hovmoder Dig, var det og kun over een Eneste. De fire og tyve Ældste — ɔ: den hele triumpherende Kirke — lægge deres Kroner ned foran Thronen og give Gud al Retfærdighed og Ære[1]) — hvad skal da en arm Synder gjøre? Serapherne, de hellige Engle, tilhylle deres Aasyn i Nærværelse af den guddommelige Majestæt[2]) — hvad maa da ikke Mennesket gjøre? Mennesket, denne saa ringe og imod sin Skaber paa mange Maader utaknemmelige Skabning. Christus, endog han var Guds sande og eenbaarne Søn, steg med beundringsværdig Ydmyghed herned fra Himlen og annammede vor skrøbelige Natur; han fornedrede sig til Kjødet, til Døden, ja til Døden paa Korset[3]) — hvad skal da ikke Mennesket gjøre? Mennesket, som ved sine Synder har fjernet sig saa langt fra Gud. O, troende Sjæl, see dog, med hvilken forbausende Ydmyghed Christus har helbredet vort Hovmod, — vil Du endnu hovmode Dig? Ad Selvfornedrelsens og Lidelsens Vei er han indgangen til sin Herlighed — indbilder Du Dig ved at gaae kneisende paa Hoffærdigheds Vei at kunne opnaae den himmelske Herlighed? Djævelen blev for sit Hovmods Skyld udstødt af Himmelen — tragter da Du, som hidtil ikke engang har smagt den himmelske Herlighed, efter at komme til Himlen ad Stoltheds Vei? Adam blev for sit Hovmods

---

[1]) Aab. 4, 10. [2]) Jes. 6, 2. [3]) Philip. 2, 6.

Skyld udjagen af det jordiske Paradiis — tænker Du da paa ad Hovmodsveien at indgaae i det himmelske Paradiis? Lader os hellere med Christo vælge at tjene og at vaske Andres Fødder, end med Djævelen at beile til det øverste Sæde; lader os fornedre os selv i dette Liv, at vi maae ophøies i det tilkommende. Tænk ikke paa, hvad Du har, Du troende Sjæl, men derimod stedse paa, hvad Du endnu mangler; vær før bedrøvet over de Dyder, Du ikke har, end Du skulde gjøre Dig til af dem, Du maaskee har; forti dine Dyder, men bekjend dine Lyder; thi fremviser Du pralende din Skat af gode Gjerninger, da er det saare meget at befrygte, Hovmodsdjævelen gjør den til sit Bytte. Ilden bevares bedst, naar den tildækkes med Aske; og paa samme Maade vogtes Kjærlighedens Ild aldrig bedre, end naar den skjules under Ydmyghedens Aske. Hovmod er Spiren til alle Synder; derfor vogt Dig for Selvophøielse, at Du ikke skal nedstyrtes i Syndens Afgrund! Hovmod er Djævelens bløde og behagelige Vindpude; derfor — vogt Dig for Selvophøielse, at ikke din arme Sjæl uformærkt skal overvældes af Djævelen! Hovmod er en brændende Vind, der udtørrer den guddommelige Naades Kilde; derfor — vogt Dig for Selvophøielse, at Du ikke maa berøves den guddommelige Naade!

O, Herre Christe, læg Du vort Hovmods Byld! Maatte din hellige Ydmyghed regnes os til Fortjeneste og derhos være os et Mønster til Efterfølgelse i vort Liv! ja, maatte vi kun i sand Tro fastholde din Ydmyghed og til vort Livs salige Ende efterligne den!

Fem og tredivte Betragtning.

Om Nødvendigheden af at undflye Gjerrighed.

En Gjerrig er i trange Kaar,
Skjøndt Guld han sammenskraber;
Om han al Verdens Skatte faaer,
Han vinder ei, men — taber.

Den Last, vi kalde Gjerrighed, bør være os lige saa forhadt, som vor Sjæls Salighed er os kjær og dyrebar. Ingen er saa fattig, som den Gjerrige; thi ham fattes saavel det, han har, som det, han ikke har. Ingen er saa ulykkelig, som den Gjerrige; thi han er ikke god imod een Eneste og allerværst imod sig selv. Hovmod er Begyndelsen til al Synd[1]), og Gjerrighed er Roden til alt Ondt[2]); Hovmod, fordi det vender vort Hjerte bort fra Gud; Gjerrighed, fordi den vender vort Hjerte til Verden og hvad Verdens er. Rigdom koster Sved, naar man erhverver den, volder Frygt, naar man er i Besiddelse af den, og Smerte, naar man mister den; og det er endda det Værste ved det Hele, at al den Gjerriges Møie og Besvær ikke blot er spildt, men ogsaa forspildende (nemlig Sjælens Fred og Salighed). Enten forlader din Rigdom Dig, eller Du den; men bygger Du nu altsaa dit Haab paa Rigdom, hvad for et Haab vil Du da have i din Dødsstund? hvorledes vil Du da betroe Gud din Sjæl, naar Du nu ikke engang betroer ham Omsorgen for dit Legeme? Du ligger den Almægtige paa Hjerte — hvi be-

---

[1]) Sirach. 10, 14. [2]) 1 Tim. 6, 10.

tvivler Du da, at han kan forsørge Dig? Du ligger den Alvise paa Hjerte — hvi ængster Du Dig da for, paa hvad Maade han vil forsørge Dig? Du ligger den Algode paa Hjerte — hvi betvivler Du da, at han ogsaa vil forsørge Dig? Du har jo ligesom et egenhændigt Ord af Christo (og han er dog Herre over Alt i Himmelen og paa Jorden) for, at dem, der først tragte efter Guds Rige og hans Retfærdighed, skal alt det øvrige Fornødne vorde tillagt[1]). Stol kun paa dette Christi Løfte; det skal ei skuffe Dig, saavist som han er Sandheden selv! Gjerrighed er den værste Afgudsdyrkelse[2]); i Guds Sted sætter den nemlig de skabte Ting og overfører paa disse den Tillid, som skyldes Gud alene. Hvad man elsker høiere, end Gud, det giver man Fortrin for Gud, og hvad man giver Fortrin for ham, det sætter man i hans Sted. Esau solgte sin Førstefødselsret for en Ret Mad[3]); og paa samme Maade miste Mangfoldige formedelst deres Higen efter at erhverve timelige Goder deres af Christo forhvervede Arveret til Himmeriges Rige. Judas solgte Christum for tredive Sølvpenge; den Gjerrige sælger Christum og hans Naade for timelig Vinding. Hvorledes kan og den, som hver Dag mæsker sig med Svineføde, aande Længsel efter Himmeriges Rige? hvorledes kan den, som stræber at finde Hvile for sin Sjæl i Rigdom, opløfte sit Hjerte til Gud og ile ham imøde? Denne Verdens Rigdomme, saa siger han, som er Sandheden, ere Torne[4]); hvo som derfor elsker Rigdomme, han elsker i Virkeligheden Torne. O, I usalige Tjørne! hos hvor mange, ja utallige Sjæle qvæle I ikke det sande Liv? Som Tornene hindre Sædens Fremkomst, saaledes hindrer Bekymring for

---

1) Matth. 6, 33. 2) Col. 3, 5. 3) 1 Mos. 25, 27—34.
4) Matth. 13, 22.

Rigdom den aandelige Frugt af Guds Ord; som Tornene tilrede Legemet ilde med deres smertelige Stik, saaledes ængster Rigdom Sjælen med Sorger. Samler Du blot forgængelige Skatte, da maa Du selv forgaae. Den, som samler Skatte her paa Jorden, ligner en Mand, der gjemmer sin Afgrøde paa lave og fugtige Steder, idet han ikke betænker, at den der allersnarest vil gaae i Forraadnelse.

Hvor taabelige ere dog de, som gjøre Rigdom til Maalet for deres høieste Ønsker! Hvorledes skulde en legemlig Gjenstand kunne udfylde og tilfredsstille Sjælen, som er en Aand? da meget mere Aandens Verden ifølge sin eiendommelige Natur indbefatter hele Legemverdenen, uden at opfyldes af alle dens Størrelser. Din Sjæl er skabt for Evigheden; Du gjør den derfor Uret, naar Du sætter Maalet for dens sande Længsler i Tiden og Øieblikket. Jo mere Sjælen opløftes til Gud, desto mere afdrages den fra Lyst til Rigdom. Selv i Dyreverdenen finde vi, at jo nærmere enhver Skabning i den er Himmelen, desto mindre attraaer og samler den de jordiske Ting, f. Ex. Himmelens Fugle, de saae ikke, de høste ikke og sanke ikke i Lader[1]). Det er i det Hele taget et ubedrageligt Kjendemærke paa, at Sjælen har himmelske Tanker, naar den ringeagter og forsmaaer de jordiske Ting. Muus og andet Kryb slæbe sammen i Huler; de ere nemlig ringere Vilkaar undergivne og af mindre ædel Natur, end Fuglene. Hænger Sjælen med utilbørlig Kjærlighed ved Rigdomme, er det et sikkert Tegn paa, at den har vendt sig fra Gud og er smeddet i jordiske Lænker. Gud har givet Dig din Sjæl — og Du tør ikke betroe ham Omsorg for dit Legem? Gud føder Himmelens Fugle — og Du tvivler om, han vil forsørge Dig, endog Du er skabt i hans eget Bil-

---

[1]) Matth. 6, 26.

lede? Gud klæder Lilierne paa Marken — og Du tvivler om, han vil forsyne Dig med Klæder?

Vi maae ret skamme os, at ikke Tro og Fornuft kan hos et Menneske udrette saa meget, som den blotte Naturdrift udretter hos en Fugl. Fuglene, de saae ikke, de høste ikke og sanke ikke i Lader; men — de betroe Gud Omsorg for deres Smaalegemer! de Gjerrige derimod troe ikke Guds Ord, førend de selv have sørget for deres Ophold. Den Gjerrige er meget uretfærdig — og hvorfor? fordi han slet Intet har bragt med sig ind i Verden og dog er saa bekymret for de jordiske Goder, som om det var hans Ønske at føre de allerfleste af dem med sig ud af Verden. Den Gjerrige er meget utaknemlig — og hvorfor? fordi han nyder saa meget Godt af Gud, uden at dog hans Hjerte i Tillid og Tro opløftes til det Godes Giver. Den Gjerrige er en stor Daare — og hvorfor? fordi han giver Slip paa det Gode, uden hvilket Intet er i Sandhed godt, og hænger ved det, som — uden Guds medfølgende Naade — ikke er et Gode. Hvo som fængsles af Kjærlighed til de jordiske Ting, han eier ikke dem, men de eie ham. Gjerrigheden udslukkes hverken ved Overflod eller Mangel: den formindskes ikke ved Mangel, fordi Havesygen voxer, naar man ikke kan erholde det, man længe har attraaet; den formindskes ikke ved Overflod; thi jo Mere den Gjerrige faaer, desto Mere begjærer han. Naar han faaer, hvad han i sin Gjerrighed attraaede, kommer der strax en ny Gjenstand for hans gridske Attraa i Stedet; og saaledes voxer den, lig Ilden, der har faaet ny Næring af det tørre Ved, den fortærer. Gjerrigheden er lig en Bæk, der vel i sit Udspring er lille, men siden efter opsvulmer til en rivende Strøm; sæt derfor et fast Bolværk imod din Begjærlighed efter Rigdom, at ikke denne Begjærlighed maa rive Dig hen i den evige Fordærvelses Afgrund. Mange nedsluge i dette Liv, hvad de siden efter maae fordøie

i Helvede, eller ile, i deres Tørst efter Vinding, den visse Undergang imøde.

Betænk alt dette, Du andægtige Sjæl, og sky Gjerrighed af din yderste Evne. Intet af alt dit timelige Gods skal Du bringe med Dig til Dommen, medmindre Du har skjænket disse forgængelige og forfængelige Goder til de Fattige, for hvis Skyld Christus gjerne hengav sit Liv. Giv den Fattige, da giver Du i Sandhed Dig selv; hvad Du ikke giver den Fattige, det kommer i fremmede Hænder. Alt for gjerrig er den, hvem Herren ikke er Eet og Alt. Den, som sætter stor Priis paa de jordiske Goder, har endnu ikke sandt Haab om de himmelske. Hvorledes skulde og den sætte Livet til for Brødrene [1]), som negter en Broder, der beder derom, timeligt Underhold?

Den Fattiges Haand er vor Skatkiste i Himmelen — hvad den modtager af os, gjemmer den i Himlen, at det ei skal blive borte for os her paa Jorden. Vil Du bevise Christo en ham velbehagelig Tjeneste? Gjør en Barmhjertighedsgjerning imod den Fattige! Hvad Godt der nemlig vederfares Lemmerne, det antager Hovedet som udøvet imod sig selv. Det er, som vilde Christus sige til Dig: „giv mig Noget af det, som jeg har givet Dig af Mit; gjør Godt med det Gode, at Du maa forhverve Dig det sande Gode; giv med rund Haand det Jordiske, at Du maa beholde det; Du vil nemlig miste det, naar Du alt for karrig holder derpaa!" O, lyt dog til Christi Formaning, at Du ikke paa Dommens Dag skal blive nødt til at høre ham sige [2]): gaaer bort fra mig, I Forbandede! i den evige Ild, som er beredt Djævelen og hans Engle; thi jeg var hungrig, og I gave mig ikke at æde; jeg var tørstig, og I gave

---

[1]) 1 Joh. 3, 16. [2]) Matth. 25, 41—44.

mig ikke at drikke; jeg var fremmed, og I toge mig ikke til Eder; jeg var nøgen, og I klædte mig ikke; jeg var syg og i Fængsel, og I besøgte mig ikke. Almisse er en hellig Udsæd; eftersom den blev udstrøet karrig eller rigelig, vil Høsten og blive enten karrig eller rigelig [1]). Vil Du høre til Christi Faareflok, da gjør ogsaa hans Faar tilgode! Lad Bukkene forfærde Dig! de have faaet deres Plads anviist til Venstre [2]), ikke fordi de have sønderrevet Faarene, men fordi de ikke have ført dem paa deres egne fede Græsgange, med andre Ord, ikke fordi de have frataget Andre Deres, men fordi de ikke have vederqvæget dem med deres Eget.

O, Herre, bøi mit Hjerte til dine Vidnesbyrd og ikke til Gjerrighed [3])!

Sex og tredivte Betragtning.

Om den sande Kjærligheds Egenskaber.

Fra Arilds Tid var Kjærlighed
Det christne Skjoldemærke,
Der tyder paa, vi elske Fred
Med Svage og med Stærke.

Sand og oprigtig Kjærlighed er en Egenskab, som altid findes hos de Fromme. Der gives ingen Christen uden Tro, ingen

[1]) 2 Cor. 9, 6; jfr. Gal. 6, 7 ff. [2]) Matth. 25, 33.
[3]) Ps. 119, 36.

Tro uden Kjærlighed. Hvor Kjærlighedens Flamme ikke lyser, der er ei heller nogen brændende Tro. Adskil Lyset fra Solen — og Du vil kunne adskille Kjærligheden fra Troen. Igjennem Kjærligheden aabenbarer en Christens indvortes Liv sig i udvortes Gjerning. Ligesom Legemet er dødt uden Aandedræt, saaledes er Troen død uden Kjærlighed[1]). Hvo der ikke har Christi Aand, er ikke hans[2]); men Ingen har Christi Aand, uden han viser, at han har Kjærlighedens Naadegave; thi Aandens Frugt er Kjærlighed[3]). Man kan ikke kjende, om et Træ er godt, med mindre man seer, det bærer gode Frugter[4]). Kjærligheden er de christelige Fuldkommenheders Baand[5]). Ligesom Legemets Lemmer formedelst Aanden eller Sjælen staae i levende Forbindelse med hverandre, saaledes forenes og de sande Lemmer paa Christi aandelige Legeme indbyrdes formedelst den Helligaand ved Kjærlighedens Baand. I Salomons Tempel var Alt, indvendig og udvendig, overdraget med fiint Guld[6]); saaledes være og Alt i Guds aandelige Tempel indvendig og udvendig prydet med Kjærlighed! Kjærligheden bevæge Hjertet til Medfølelse, Kjærligheden bevæge og Haanden til at meddele! Medfølelsen er ikke nok, uden den udvortes Meddelelse kommer til; og den udvortes Meddelelse er heller ikke nok, uden den indre Medfølelse ledsager den. Troen modtager Alt af Gud, og Kjærligheden udskifter igjen alt Sit til Næsten. Ved Troen deelagtiggjøres vi i den guddommelige Natur[7]); men Gud er Kjærlighed[8]). Hvor Kjærligheden derfor ikke viser sig udvortes, der mene Ingen, at Troen er tilstede indvortes! Ingen troer paa Christum, uden han elsker ham; men Ingen elsker Christum, uden han ogsaa elsker

---

[1]) Jak. 2, 26. [2]) Rom. 8, 9. [3]) Gal. 5, 22. [4]) Matth. 7, 16 f.
[5]) Col. 3, 14. [6]) 1 Kong. 6, 21. [7]) 2 Pet. 1, 4. [8]) 1 Joh. 4, 16.

sin Næste. Hvo som vægrer sig for at opfylde den Pligt, han skylder Næsten, har endnu ikke med sand og hjertelig Tro tilegnet sig Christi Fortjeneste. Der er ingen i Sandhed god Gjerning, uden den fremgaaer af Troen[1]), og der ei heller nogen i Sandhed god Gjerning, uden den fremgaaer af Kjærlighed: Kjærlighed er nemlig Udsæden til alle Dyder; der er ingen gode Frugter, uden de fremvoxe af Kjærlighedens Rod. „Kjærlighed er Sjælens aandelige Smag[2])“; thi den alene har Sands til at smage Alt, det være nu godt eller anstrengende eller fortrædeligt eller møisommeligt. Kjærlighedens Smag forsøder endog Dødens Bitterhed, fordi Kjærligheden er stærk som Døden[3]); ja, stærkere end Døden, fordi Kjærligheden har ført Christum i Døden og derhos opflammer de sande Troende, saa de ikke tage i Betænkning at døe for Christi Skyld. Alle Guds Gjerninger, ja, selve hans Tugtelser fremgaae af Kjærlighed; saa fremgaae da og alle et Christenmenneskes Gjerninger af Kjærlighed! I alt det Skabte foreholder Gud os ligesom et Kjærligheds-Speil: Sol og Maane og Stjerner lyse ikke for sig selv, men for os; Lægeurterne helbrede ikke sig selv, men vore Legemer; Luften, Vandet, det Umælende, kort sagt alle Skabninger ere til Menneskets Tjeneste; saaledes fremstille Du Dig ogsaa ganske til Næstens Tjeneste! Uden Kjærlighed nytter de fremmede Tungemaals Naadegave Intet; thi uden Kjærlighed opblæser denne Sprogkundskab, men Kjærligheden opbygger[4]). Uden Kjærlighed nytter Viden af alle Hemmeligheder Intet[5]); thi ogsaa Djævelen kjender disse, men Kjærligheden er alene forbeholdt den sande Fromme. Selv den Tro, som flytter Bjerge, nytter Intet uden Kjærlighed, fordi en saadan Tro

---

[1]) Rom. 14, 23. [2]) Augustinus. [3]) Høis. 8, 6.
[4]) 1 Cor. 8, 1. [5]) 1 Cor. 13 Cap.

blot er undergjørende, men ikke saliggjørende. Kjærlighed er bedre, end Mirakelgave; hiin er nemlig de sande Christnes utvivlsomme Kjende, men denne indrømmes undertiden ogsaa de Ugudelige. Det nytter Intet, om jeg uddeelte alt mit Gods til de Fattige[1]), naar ikke Kjærlighed er derhos; efterdi det er en udvortes, hykleriſk Handling, naar den ikke fremgaaer af den indvortes Kjærlighed. Selv Strømme af Velgjerninger nytte Intet, uden de udſpringe af Kjærlighedens Kilde. Kjærligheden er langmodig[2]), fordi Ingen letteligt vredes paa den, hvem han i Sandhed elsker; Kjærligheden er velvillig; thi hvorledes skulde den, som af Kjærlighed har givet En sit Hjerte, der dog er Sjælens høieste Gode, kunne negte ham de langt ringere udvortes Goder? Kjærligheden bærer ikke Nid, fordi den betragter Næstens Goder som sine egne; Kjærligheden bruger ikke Fremfusenhed, fordi Ingen lettelig tilfører den Skade, som han elsker i Sandhed og af Hjertet; Kjærligheden opblæser ikke; thi formedelst Kjærlighed blive vi Lemmer paa eet Legeme; men det ene Lem holder sig ikke for bedre, end det andet. Kjærligheden gjør intet Usømmeligt; thi det er den Vredagtiges Sædvane at opføre sig usømmelig; men Kjærlighed holder Vreden i Tømme. Kjærligheden søger ikke sit Eget; thi hvad En elsker, foretrækker han for sig selv og søger derfor hellere dets Fordeel, end sin egen. Kjærligheden forbittres ikke; thi al Forbittrelse kommer af Hovmod; men Kjærligheden ydmyger sig under Alle. Kjærligheden bærer ikke Nag; thi erfarer man om En, at han bereder Næsten Ondt, da behøves intet andet Beviis for, at han endnu ikke har sand Kjærlighed til Næsten. Kjærligheden glæder sig ikke over Uretfærdighed; thi Kjær-

---

[1]) V. 3. [2]) V. 4.

ligheden gjør Andres Nød til sin egen. **Kjærligheden fordrager Alt, troer Alt, haaber Alt, taaler Alt;** thi hvad Kjærligheden ønsker, man skal gjøre imod den, det gjør den gjerne imod Andre. Tungemaalene skulle ophøre, Spaadommene skulle forstumme, Vidskabs-Bygningerne skulle synke i Gruus, men Kjærligheden vil aldrig ophøre: dens Mangler skulle tvertimod udfyldes i det tilkommende Liv, og dens Fuldkommenheder skulle der forøges og fuldendes. Som Gud i Tabernaklet havde ladet opreise tvende Altere, og Ild fra det ydre Alter (nemlig Brændoffer-Altret i Forgaarden) bragtes over paa det indre Alter (Røgoffer-Altret i det Hellige); saaledes har og Gud samlet en dobbelt Kirke, en stridende og en triumpherende; og Kjærlighedens Ild skal engang bringes fra den stridende Kirke over i den triumpherende. Beflit Dig derfor paa hellig Kjærlighed, Du andægtige Sjæl, mens Du betænker alt dette! I hvo din Næste end er, han er dog en saadan, for hvis Skyld Christus har villet lide Døden[1]). Hvorfor negter Du at give Næsten din Kjærlighed, naar Christus ikke har taget i Betænkning at give sit Liv hen for ham? Elsker Du i Sandhed Gud, bør Du og elske hans Billede. Vi ere Alle eet aandeligt Legeme; lad derfor een Aand besjæle os Alle! det sømmer sig ikke, at de, som engang skulle leve i Samfund med hverandre i Himmelen, ere indbyrdes uenige her paa Jorden. Naar alle Hjerter slaae som med eet Slag i Christo, da lad ogsaa alle Villierne forenes i ham til een Villie! Vi ere Alle een Herres Tjenere, det sømmer sig derfor ikke at leve i indbyrdes Uenighed. Det er et dødt Lem paa Legemet, som ikke mærker til et andet Lems Vel- eller Ildebefindende; derfor mene Ingen, at han er et sandt Lem paa Christi aandelige Legeme, uden han har en

---

[1]) Rom. 14, 15.

smertelig Medfølelse, naar Næsten lider! Hvorledes kan han, som er **een** Gud og Alles **Fader**, han, som Du af Christo har lært hver Dag at kalde „Fader" — hvorledes, siger jeg, vil han anerkjende Dig for sin ægte Søn, medmindre Du igjen fra din Side anerkjender hans Sønner for dine Brødre? Elsk dit Medmenneske, som Gud har lagt Dig paa Hjerte: er han værdig, da elsk ham af den Grund, at han er værdig til din Kjærlighed; er han uværdig, da elsk ham af den Grund, at Gud er værdig til, Du viser ham Lydighed. Ved at vise Kjærlighed imod et Menneske, der er din Uven, skal Du bevise, Du er Guds Ven. Giv ikke saa nøie Agt paa, hvad et Menneske gjør imod Dig, men giv nøie Agt paa, hvad Du har gjort imod Gud. Tænk ikke saa meget paa de Fornærmelser, din Uven tilføier Dig, men tænk hellere paa de Velgjerninger, Du modtager af ham, som befaler Dig at elske din Fjende. Vi ere Alle hverandres Næste m. H. t. vor jordiske Fødsel og hverandres Brødre formedelst Haabet om den himmelske Arv; lader os derfor elske hverandre indbyrdes!

Antænd i os, o Gud, ved din Helligaand Kjærlighedens Ild!

Syv og tredivte Betragtning.

Om alvorlig Stræben efter Kydskhed.

Kydskheds Lilie er den Blomster-Seng,
Hvorpaa Christus vil i Sjælen hvile;
Han som Brudgom nidkjær er og streng,
Monne flux fra troles Brud bortile.

Hvo der vil være en sand Christi Discipel, maa beflitte sig paa hellig Kydskhed. Den algode Gud er en kydsk og reen Aand, hvem Du bør anraabe i kydske Bønner. En gammel Viismand (Berosus) har sagt: „Legemets Kydskhed og Sjælens Hellighed ere de tvende Nøgler til Fromhed og Lykke." Bevares Legemet ikke reent og ubesmittet af Horeri, vil Sjælen neppe komme til at flamme i brændende Bønner. Vort Legeme er den Helligaands Tempel[1]); derfor bør vi med største Samvittighedsfuldhed vogte os for, at vi ikke besmitte denne hellige Bolig for Guds Aand. Vore Legemer ere Christi Lemmer; derfor bør vi vogte os for at tage Christi Lemmer og gjøre dem til Skjøgens Lemmer. Lader os i Tro og Kydskhed hænge ved Herren, saa vi ere een Aand med ham, og ikke ved Skjøgen, saa vi blive eet Legeme med hende!

Da de løsagtige Sodomiter brændte af Begjærligheds Brynde, blev de af Herren slagne med dobbelt Blindhed[2]), baade legemlig og aandelig; og endnu den Dag i Dag er de utugtige Menneskers Straf den samme. Ligesom Sodomiternes Løsagtighedssynder straffedes med Ild og Svovl, der

[1]) 1 Cor. 6, 15, 20. [2]) 1 Mos. 19, 11.

nedregnede fra Himlen[1]), saaledes vil Gud og med en evig Ild opflamme denne skjændige Begjærligheds Brynde hos Skjørlevnere. Denne Ild udslukkes aldrig, men deres Pines Røg opstiger i al Evighed[2]). Udenfor ɔ: udenfor det himmelske Jerusalem ere Hundene[3]) ɔ: de urene og løsagtige Mennesker. I Daaben har Christus tvættet os med sit dyrebare Blod, saa vi med største Flid maae vogte os for at besudles med urene Lyster. Uvilkaarligt vilde de Ryggesløse rødme over at begaae slig skjændig Utugt i andre Menneskers Paasyn, og dog rødme de ikke ved at bedrive samme lige for Guds og Englenes Øine. Den tykkeste Væg hindrer ikke Guds Øine, der ere ti tusinde Gange klarere end Solen[4]); den snevreste Krog udelukker ikke Englenes Nærværelse, og intet Indelukke er saa afsides og hemmeligt, at det tilintetgjør Samvittighedens indvortes Vidnesbyrd.

Det er forunderligt, at Vellystens Brand og Flamme slaaer op imod Himlen, medens dens stinkende Røg og Dunster slaae ned imod Helvedes Afgrund. Slig kortvarig Vellyst skal føde en evig Smerte: det, som fornøier, varer kun et Øieblik, men det, som martrer, varer en Evighed; flygtig er Horeriets Glæde, men uden Ophør er Hoerkarlens Straf. Lad Tanken om den Korsfæstede korsfæste Kjødets Attraa hos Dig; lad Tanken om Helvedes Ild udslukke din Begjærligheds Brynde; lad Angerstaarer udslukke din brændende Lysts Flammer; lad Gudsfrygt spæge dit Kjød, at kjødelig Kjærlighed ikke maa bedaare Dig! Betænk, at den vellystige Attraa er fuld af ængstelig Higen og Sandsesløshed; at den vellystige Handling er bedækket med Afsky og Skjændsel, og at det Hele ender med Fortrydelse og Skamfuldhed. See ikke paa Djæ-

---

[1]) 1 Mos. 19, 24. [2]) Aab. 14, 11. [3]) Aab. 22, 15.
[4]) Sirach 23, 29.

velens fledske Aasyn, naar han lokker til Vellyst, men tænk paa hans Halebrod, naar han igjen vender Dig Ryggen. Tænk ikke paa Fornøielsen, der er kortvarig, men hellere paa Fordømmelsen, der er evig. Hav Lyst til at læse og kjende den hellige Skrift, og Du vil ikke føle Lyst til Kjødets Laster. Hav altid et eller andet Arbeide for, at Fristeren, naar han kommer, stedse maa finde Dig beskæftiget; David bedaarede han i en ledig Time [1]); men Joseph, der var trolig i sin Tjeneste, kunde han ikke bedaare [2]). Tænk paa Døden, der hvert Øieblik truer, og Du vil have let ved at foragte alle Kjødets Lyster. Beflit Dig paa Maadehold, og Du vil uden Vanskelighed beseire de daarlige Begjærligheder. Er derimod en Fyldevom ophidset af Viin, da kommer hans vellystige Blod snart i Kog; ved Yppighed og Vellevnet kommer Kydskheden i Fare; nærer Du derfor Kjødet ved blødagtigt Levnet, da nærer Du en Slange i din egen Barm. Kjødet maa næres saaledes, at det tjener; det maa spæges og tæmmes saaledes, at det ikke kroer og hovmoder sig. — Tænk paa den yderste Doms Rædsel, da vil Du have let ved at udslukke den kjødelige Lysts Ild. Paa Dommens Dag skulle Hjerternes skjulte Raad aabenbares [3]), hvor meget mere da de Gjerninger, som ere bedrevne i det Skjulte. Der skal gjøres Regnskab for hvert et unyttigt Ord [4]) — hvormeget mere da for ureen og liderlig Skjemt? Men skal der gjøres Regnskab for urene Ord — hvor meget mere da for urene Gjerninger? Saa langt som dit Liv var hernede, saa langt vil og dit Synderegister blive; lige saa mange Synder, Du har begaaet, lige saa mange Anklagere vil Du og have. Selv de Tanker, som her paa Grund af daarlig Sædvane vare os betydnings-

---

[1]) 2 Sam. 11, 2. [2]) 1 Mos. 39, 8 f. [3]) 1 Cor. 4, 5. [4]) Matth. 12, 36.

og ansvarsløse, skulle hisset ikke vedblive at være det. Hvad nytter det Dig da, at dit Skjørlevnet en Tid lang skjules for Menneskene, naar det paa Dommens Dag maa afsløres for Alles Oine? Hvad nytter det, Du undgaaer at indstævnes for den jordiske Dommer, naar Du ikke kan undgaae at komme for den Høiestes Domstol? Denne Dommer vil Du ikke kunne bestikke med Gaver; thi han er den retfærdigste Dommer; Du vil ikke kunne bevæge ham ved rørende Bønner; thi som Dommer er han ubønhørlig; Du vil ikke kunne undflye fra hans Jurisdiction ɔ: udover Grændsen for hans Retspleie; thi han er den almægtige Dommer; Du vil ikke kunne snoe Dig fra ham; thi han er den alvise Dommer; hans een Gang afsagte og offentliggjorte Kjendelse vil Du ikke kunne indanke for nogen Overdommer; thi han er den overste Dommer. Hvor han er Dommer, skal der være Sandhed i Undersøgelsen, fuldstændig Kundgjørelse af Dommen, Strenghed i dens Fuldbyrdelse. Lad derfor denne alvorsfulde Dommer stedse staae for Dig, Du andægtige Sjæl, da skal din Begjærligheds Bryndе ikke henrive og forføre Dig! Vær i Kjærlighed som den blussende Rose, i Blyhed som den duftende Fiol, i Kydskhed som den rene Lilie! Lær Blyhed og Ydmyghed af Christo, din Brudgom, lær ogsaa Kydskhed af ham! En høi Rang tilkommer Kydskheden, der er helliget i Christi Legeme; en høi Rang tilkommer Kydskheden, fordi den bevirker, at vi ikke leve kjødeligt, ihvorvel vi have en kjødelig Natur. Som Intet er mere nedværdigende, end at lade sig overvinde af Kjødet, saa er Intet mere roesværdigt, end at overvinde Kjødet. Det er ei heller blot udvortes Hoer, man har at undflye; men man bør ogsaa undflye urene Tanker; thi Gud er ei alene Dommer over de udvortes Handlinger, men ogsaa over Hjertets Tanker og Attraa. Sand Gudsfrygt krænkes ofte ved Aasyn og Miner, Kydskheden ofte ved Blik og Oiekast; hør blot, hvad

selve Sandheden siger[1]): hvo som seer paa en Qvinde for at begjære hende, haver allerede bedrevet Hoer med hende i sit Hjerte. Saa vanskelig som Kampen her er, ligesaa ærefuld er igjen Seiren. Vanskeligt er det tilvisse at slukke Begjærlighedens Brynde; den kildrer alt Drengen i den umandbare Alder, den bringer Ynglingen til at rase og den lader end ikke udlevede Oldinge have Ro; Straahytten er den ikke for lav, og Kongeborgen er den ikke for høi; men — som det er vanskeligt at bestaae denne Kamp, ligesaa ærefuld er igjen Seiren. Man maa strax fra Begyndelsen af udslukke den ulmende Gnist og ikke nære en Ild, der tilsidst bryder ud i lys Lue. Alle andre Laster opfordrer Apostelen os til at gjøre Modstand; med Hensyn til Hoer derimod tilraader han ikke Kamp, men Flugt. Flyer Skjørlevnet! siger han[2]). Ligesom nemlig en fremmed Betler, der, for at narre os, kommer og lader eenfoldig, i Almindlighed pakker sig, naar man ikke indlader ham, men derimod, hvis vi lukke ham ind, slaaer sig til Ro, samler Kræfter og omsider — saafremt vi af utidig Høflighed ikke gjøre ham Modstand — bliver Herre i vort eget Huus: saaledes lokke og de onde Begjærligheder, der røre sig hos os; men de give tabt, saafremt vi ikke give efter for dem. Vil Du ikke lade denne Fiende overvinde og beherske Dig, da optag ham ikke som Gjæsteven i dit Hjerte! Bevar os, o, Gud i vor Sjæls Hellighed og i vort Legemes Kydskhed!

---

[1] Matth. 5, 28. [2]) 1 Cor. 6, 18.

Otte og tredivte Betragtning.

Om det nærværende Livs Flygtighed.

Som Snekken over Hav,
Som Fos fra Klippetinde,
Vort Liv mon hurtigt rinde
Fra Vugge indtil Grav.

Betænk dette Livs Elendighed og Flygtighed, Du andægtige Sjæl, at dit Hierte maa opløftes af Længsel efter den himmelske Arv. Dette Liv aftager med det samme, det tiltager, det forkortes i samme Nu, det forlænges; enhver Tilvært gaaer ligesaa hurtigt, som den kommer. Vort Liv er kun et Øieblik, ja mindre, end et Øieblik; vi omskifte ofte Tiden med Evigheden, før vi faae Tid til at vende os. Vi ere i dette Liv som i et fremmed Huus. Ligesom Abraham ikke havde anden Grundeiendom i Canaans Land, end sin Familiebegravelse[1]), saaledes have vi i dette jordiske Liv kun et Herberge og Gravsted. Aldrig saasnart er dette Liv begyndt, før ogsaa Døden strax begynder. Vort Liv ligner en Seilads: hvo der farer tilsøes, kommer, hvad enten han staaer eller sidder eller ligger, i ethvert Øieblik Havnen nærmere og stævner didhen, hvor Skibet i sin Fart fører ham; og paa lignende Maade føres ogsaa vi fra Tid til anden, hvad enten vi sove eller vi vaage, hvad enten vi ligge eller vi gaae omkring, hvad enten vi ville eller vi ikke ville, i ethvert Øieblik mod vort Livs Ende. Dette er snarere Død, end Liv; thi vi døe hver Dag, forsaavidt vi hver Dag optage en Deel af vor Levetid. Det er fuldt

---

[1]) 1 Mos. 23 Cap.

af Sorg og Smerte over Fortiden, af Møie og Besvær i Nutiden, og af Frygt og Ængstelse for Fremtiden. Vor Indgang i Livet er fuld af Jammerklage; thi med Graad hilser Barnet sin Fødsel til Verden, som om det anede de Ulykker, der forestaae; vor videre Fremgang i Livet er fuld af Skrøbelighed og Svaghed; thi der er mange smertefulde Sygdomme, mange ængstende Sorger; vor Udgang af Livet er fuld af Rædsel; thi vi gaae ikke ene ud af Livet; men vore Gjerninger følge os, og vi udgaae af Livet, for igjennem Døden at indgaae til Guds retfærdige Dom. Vor Undfangelse er syndig, vor Fødsel er elendig, vort Liv er fuldt af straffende Lidelser, vor Død fuld af Angst og Smerte. Vi avles i Ureenhed, vi tilbringe vort Fosterliv uden at see Dagens Lys, vi fødes under voldsomme Smerter: før Fødselen ere vi de stakkels Mødre en tung og besværlig Byrde, i selve Fødselen stinge vi dem lig giftige Øgler. Vi fødes her som Fremmede; vi leve her som Udlændige; thi Døden nøder os til at vandre videre. Vort Livs Begyndelse er uden Bevidsthed, dets Midte betynget af Sorger, dets sidste Afsnit nedtrykkes af en byrdefuld Alderdom. Vort hele Liv er enten Nutid, Fortid eller Fremtid; som Nutid er det flygtigt, som Fortid er det allerede saa godt som Intet, som Fremtid er det os uvist. Allerede ved Fødselen bære vi Forkrænkelighedens Spire i os; igjennem vort hele Liv ligne vi den flygtige Vandboble, og i Døden blive vi Ormeføde. Jord er det Legeme, hvormed vi gaae omkring, Jord er den Grund, vor Fod betræder, og til Jord skulle vi atter vorde. Det er nedslaaende at maatte fødes, det er beklageligt at maatte leve, det er haardt at maatte døe. Vort Legeme er en Jordhytte, i hvilken Døden og Synden boe tilhuse og som de med hver Dag gjøre mere brøstfældig. Hele vort Liv er en aandelig Kamp; oven over os lure de onde Aander paa vor Fordærvelse; til Høire og Venstre angriber Verden

os; under os og inden i os holder Kjødet Nattevagt. Menneskets Liv er en Kamp; thi uafbrudt er Kjødet og Aanden i Kamp med hinanden[1]). Hvad sand Glæde kan derfor vederfares et Menneske i dette Liv, som jo ikke tilbyder nogen stadig og sikker Lykke? Hvorledes kunne de nærværende Ting blive os til Vederqvægelse, da de alle tilhobe ere forgængelige; men det, som truer os, er uforgængeligt; da det, vi elske, aldeles gaaer tilgrunde, og vi med hvert Øieblik komme det Sted nærmere, hvor Smerten aldrig ophører? Kun det vinde vi ved et længere Liv, at vi gjøre mere Ondt, see mere Ondt og lide mere Ondt; kun det baader os et længere Liv, at vort Synderegister paa Dommens Dag bliver desto længere. Hvad er et Menneske? Dødens Slave, en Vandringsmand, der gaaer forbi; han er flygtigere, end en Vandboble, forgængeligere, end et Øieblik, forfængeligere, end et Billede, mere forsvindende, end en Lyd, skjørere, end Glas, mere foranderlig, end Vinden, ustadigere, end Skyggen, mere bedragerisk, end en Drøm. Hvad er dette Liv? En Venten paa Døden, en Skueplads for tomt og forfængeligt Spil, et Hav fuldt af Jammer og Elendighed, en Blodaare, der ved ethvert ubetydeligt Fald brister eller ved enhver Smule Feber gaaer over i Betændelse. Vort Levnetsløb er en Labyrinth, i hvilken vi indgaae lige fra Moders Liv og af hvilken vi over Dødens Tærskel gaae ud. Vi ere ikke Andet, end Støv, og Støv er ligesom Røg for Intet at regne; saa vi ere selv Intet. Dette Liv er skrøbeligt, som Glas, det iler, som en rivende Strøm, og er møisommelig, som en Krigstjeneste. Og dog er der Mange, som finde det i høi Grad ønskeligt at leve! For en udvortes Betragtning lader dette Liv til at være en prægtig og kjærnefuld Nød; men aabner Du den med Sandhedens Kniv, vil Du see, at der

---

[1]) Gal. 5, 17.

indeni kun er Orme og Raaddenhed. I Omegnen af Sodoma voxer der et Slags Æbler, som ved deres udvortes Deilighed forlyste Øiet, men ved at berøres hensmuldre de i Støv: saaledes synes ogsaa dette Livs Lyksalighed lystelig for en udvortes Betragtning; men rører man den blot med en dybere gaaende Betragtnings Fingerspids, vil det strax vise sig, at denne indbildte Lyksalighed er som en Røg- eller Støvsky. Lad derfor ikke dine Tanker være rettede paa dette Liv alene, Du andægtige Sjæl, men tragt stedse af dit ganske Hjerte efter den evige Glæde. Anstil engang en Sammenligning imellem den uhyre korte Tidsfrist, som undes os i dette Liv, og den Evigheders Evighed, der ikke kjender nogen Grændse eller Ende; da vil det vise sig, hvor taabeligt det er at hænge ved dette flygtige Liv og være ubekymret for det evige. Dette Liv er saare flygtigt, og dog er det i dette, at man enten vinder eller taber det evige Liv; dette Liv er yderst møisommeligt, og dog er det i dette, at man enten vinder eller taber den evige Lyksalighed; dette Liv er yderst kummerfuldt, og dog er det i dette, at man enten vinder eller taber den evige Glæde. Tragter Du derfor efter det evige Liv, da tragt efter det af ganske Hjerte allerede i dette flygtige Liv. Brug Verden; men lad ikke dit Hjerte hænge ved den. Du kan gjerne varetage dette Livs Gjerninger og Sysler; men lad ikke din Sjæl være trælbunden til dette Liv. Den ydre Brug af denne Verdens Goder skader ikke, naar man kun ikke i sit Indre hænger ved dem med Kjærlighed. I Himlen er vort Fædreland, i Verden er blot vort Herberge; forlyst Dig derfor ikke saa meget i denne Verdens Herberge, at Du derover reent glemmer din Længsel efter det himmelske Fædreland. Dette Liv ligner et Hav, men det evige Liv er en Havn; glæd Dig ikke saa meget over Havets øieblikkelige Stilhed og Hvile, saa Du derover glemmer at ile i den evige Hviles trygge Havn. Dette Liv staaer for Fald

og holder ikke Tro og Love imod dem, som elske det; thi ofte flygter det uformodentlig bort fra dem — hvorfor vil Du da have Tro til det? Det er farligt at gjøre sikker Regning endog kun paa een eneste Time; thi meget ofte faaer dette saa flygtige Liv Ende i denne ene Time. Det sikkreste er, til hver Time i dette Liv at forvente sin Bortgang og med alvorlig Anger at forberede sig paa samme. I den Plante, hvis Skygge qvægede Jonas, lod Gud komme en Orm, saa Planten henvisnede og gik ud [1]); saaledes have de verdslige Ting, ved hvilke Mange hænge med Kjærlighed, ingen Bestandighed; men Forkrænkelighedens Orm avles i dem. Verden er allerede, paa Grund af at saa mangfoldige Ting i den gaae tilgrunde, bleven saa medtagen, at den endog næsten har tabt det ydre Skin, hvorved den kunde forføre. Maa man derfor end rose eller dog prise dem lykkelige, hvem det forundtes at smykke sig med denne Verdens Blomsterkrandse, førend de visne, lige saa meget maa man tilvisse anklage og beklage dem, hvem Verden i den Grad behager, at de end ikke frygte for at gaae tilgrunde med den.

O, Herre, udsluk i vore Hjerter al Kjærlighed til denne Verden, men opflam en inderlig Længsel hos os efter Himmeriges Rige!

---

[1]) Jon. 4, 7.

Ni og tredivte Betragtning.

Om Verdens Forfængelighed.

Verdens Lyst og Verdens Ære
Maae vi allerhelst undvære;
Verden brat forgaaer.
Kun den gyldne Seierskrone,
Christus rækker fra sin Throne,
Den med Gud bestaaer.

Min Sjæl, elsk ikke Verden, ei heller de Ting, som ere i Verden¹). Verden skal forgaae, og Alt det, som er i den, skal opbrændes²); hvor vil der da være en Gjenstand for din Kjærlighed? Elsk hellere det evige Gode, at Du maa kunne leve evigt! Al Skabningen er underlagt Forkrænkelighed³); hvo som derfor med sin Kjærlighed hænger ved de skabte Ting, han skal og selv blive forkrænkelig. Elsk det sande og bestandige Gode, at ogsaa dit Hjerte maa blive bestandigt og roligt. Hvi finder Du Behag i denne Verdens Ære? den, som søger Ære hos Menneskene, kan ikke æres af Gud; hvo der søger Verdens Ære, maa skikke sig lige med Verden; hvo der behager denne Verden, kan ikke behage Gud. Forgængeligt og ubestandigt er Alt, hvad der hidrører fra det, som i sig selv er forgængeligt og ubestandigt, hvorfor ei heller Verdens Ære kan være bestandig. Hvem Menneskene den ene Dag have hævet til Skyerne og beviist udmærket Ære, ham overøse de ofte Dagen efter med den største Vanære. Tragt efter at behage Gud, at Du maa æres af ham; Æren hos Gud er nemlig sand og bestandig. Hvad bliver det ene Men-

¹) 1 Joh. 2, 15. ²) 2 Pet. 3, 10. ³) Rom. 8, 20.

neske bedre derved, at han skattes høiere af det andet? Hvad et Menneske er i Guds Øine, det er han og hverken Meer eller Mindre. Christus gik afsides, da de søgte efter ham for at gjøre ham til Konge [1]); men da de ledte efter ham til Skjændsel og vanærende Død paa Korset, gik han dem af sig selv imøde. Lad derfor Verdens Vanære glæde Dig mere, end dens Ære, at Du maa vorde Christo lig! Hvorledes vil den, som ikke for Christi Skyld agter Verdens Ære ringe, kunne lade sit Liv for ham? Til den sande Ære er der ingen anden Vei, end igjennem Ringeagt for Verdens Ære, ligesom Christus igjennem sin Skjændselsdød paa Korset indgik til sin Herlighed. Vælg derfor hellere at foragtes, ringeagtes, forskydes i denne Verden, at Du maa herliggjøres i den tilkommende. Hvad man bør dømme om Verdens Ære, det har Christus lært os ved sit Liv i Fornedrelsen; al Himlens Herlighed staaer til hans Tjeneste, ja, han er selv den sande Herlighed; men i Fornedrelsen aflægger han selv saa at sige sin Herligheds Krone. Jo mere derfor En bliver hædret og æret, jo større Overflodighed han har paa legemlige Trøstemidler, desto dybere og inderligere maa han bedrøves, fordi han derpaa kjender, at han er saa meget længere borte fra Lighed med Christo. Forfængelig er den os omgivende Verdens Roes, naar den onde Samvittighed i vort Indre anklager os. Hvad hjælper det den, der har Feber, at han lægges paa en Elphenbeens Seng, naar han alligevel plages af indvortes Feberhede? Den sande Ære og den sande Roes er din Samvittigheds Vidnesbyrd; der gives ingen mere upartisk Dommer over dine Handlinger, end Gud og din Samvittighed; tragt derfor efter at kunne bestaae med dine Handlinger for denne Domstol. Mon det ikke er nok, at Du er kjendt af

---

[1]) Joh. 6, 15.

Dig selv og — hvad det især kommer an paa — af Gud? Men, hvi tragter Du da saa meget efter Rigdom? hvo som ikke har nok i Gud, maa være i høi Grad gjerrig! Dette Liv er Veien til det himmelske Fædreland; hvad hjælper da stor Formue? den forøger kun Vandrerens Byrde og sinker ham, ligesom for svær en Last sinker Skibet. Christus, Himmelkongen, er Guds Tjeneres Rigdom: den sande Skat bør være i Menneskets Indre, ikke uden for ham; den sande Skat er den, Du engang vil kunne tage med Dig til hiin altomfattende Verdens-Dom; men — alle hine udvortes Goder tages fra os i Døden. Alt det, man har opdynget, gaaer tilgrunde; men var den, som opdyngede det, ikke rig i Gud, gaaer han selv endnu jammerligere tilgrunde. Fattig kom Du til Verden, fattig skal Du forlade den, — hvorfor bør da ikke dit Livs Middag ligne dets Morgen og Aften? Øiemedet med Rigdom bør være vort Livs Nødtørft, og hvor saare Lidet vil da ikke være tilstrækkeligt! Den mindste Naadegave og Dyd er bedre, end alle Jordens Rigdomme, og hvorfor? fordi Dyden for sin egen Skyld behager Gud, men Rigdom kun formedelst Dyden. Christi Fattigdom bør være os kjærere, end al Verdens Rigdom; thi i Christo er Fattigdommen bleven helliget: fattig var han ved sin Fødsel, fattigere endnu i sit Liv og fattig navnlig i sin Død. Hvi tager Du i Betænkning at foretrække Fattigdom for Verdens Rigdom, da Christus endog har foretrukket den for Himmelens Rigdom? Dog — hvorledes skulde den, der ikke tør betroe Gud Omsorg for sit Legeme, betroe ham Omsorg for sin Sjæl? hvorledes skulde den ville sætte Livet til for sin Broder, som ikke engang vil give ham af sit Overflod? Rigdom volder Møie for at komme i Besiddelse af den, Frygt, naar man er i Besiddelse af den, Sorg, naar man ophører at være i Besiddelse af den, og — hvad der er endnu sørgeligere — al de Gjerriges Anstrengelse

er ikke blot spildt, men ogsaa (som den hellige Bernhard lærer) forspildende. Din Kjærlighed er din Gud; hvor dit Liggendefæ er, der vil ogsaa dit Hjerte være; hvo der elsker disse legemlige, verdslige, forgængelige Rigdomme, han kan ikke elske de aandelige, himmelske, evige Skatte — og hvorfor ikke? fordi de første nedtrykke og neddrage Menneskets Hjerte, medens de sidste derimod opløfte det. En sand Christi Bekjender (Augustinus) har derfor engang sagt: „Kjærlighed til de jordiske Ting er som Fugleliim paa Aandens Svingfjer." Loths til en Saltstøtte forvandlede Hustru [1]) prædiker endnu for os, at vi ikke maa see os tilbage efter de Ting, som ere i Verden, men ile ad den lige Vei til det himmelske Fædreland. Apostlene forlod Alt og fulgte Christum [2]); og hvorfor? fordi Erkjendelsen af den sande Rigdom udslukker Begjærligheden efter de falskelig saakaldte Rigdomme. Har man nemlig først faaet Smag paa Aanden, smager Kjødet ikke; hvem Christus er meer, end Flitter, ham er Verden bitter. Hvi tragter Du saa meget efter Fornøielser? Lad Ihukommelsen af den Korsfæstede korsfæste hos Dig enhver Lyst til Fornøielser; lad Tanken om Helvedes Ild udslukke enhver brændende Begjærlighed i din Sjæl! Anstil blot en Sammenligning imellem Vellystens flygtige Øieblik og de evige Straffe! Lysterne ere dyriske og gjøre os Dyrene lige. Himmeriges Sødme smager ikke den, som hver Dag fylder sig med Svineføde. Lader os døde al sandselig Lyst og med Abraham bringe Gud som et aandeligt Offer vor elskelige Søn [3]), det vil sige vort Hjertes Begjæringer, idet vi frivillig give Afkald paa alle Fornøielser og vælge Korsets tunge Vei. Veien til Himmerige er ikke jævn og rosenstrøet, men knudret og tjørnefuld. Det udvortes Menneske voxer ved Vellevnet, men det indvortes ved Kors og Trængsel; og i Forhold til

---

[1]) 1 Mos. 19, 26. [2]) Luc. 5, 11. [3]) 1 Mos. 22 Cap.

som det udvortes Menneske voxer, aftager det indvortes Menneske. Sandselig Lyst tjener Legemet; men de sande Troende bekymre sig mindst om Legemet og meest om Sjælen. Sandselig Lyst tager ligesom vort Hjerte til Fange, saa det ikke er frit i sin Kjærlighed til Gud; og istedetfor sandselig Lyst vil Du engang i Døden kun tage Afsky for al sandselig Lyst med Dig til Dommen. Lad derfor Gudsfrygt spæge dit Kjød, at den kjødelige Lyst ikke maa forføre Dig; lad Tanken om Guds Dom stedse svæve for din Sjæl, at ikke den sandselige Attraaes falske Dom skal styrte Dig i Trældom; see ikke efter Slangeaandens sledske Miner og fortryllende Blik, men husk paa hans Halebrod, der omsider haardt saarer! Vind Seir ved Christi Naade, at Du engang som Seirherre maa krones af ham!

Fyrgetyvende Betragtning.

Om Nytten af Anfegtelser.

Som Palmen voxer under Tryk og Tynge,
Saa under Korsets Vægt de Christne synge.

Det er Sjælen tjenligt, at dens Tro prøves og styrkes ved Anfegtelser i denne Verden. Vor Frelser vilde i egen Person kæmpe med Djævelen i Judæas Ørken, forat han i vort Sted og til vor Frelse maatte beseire ham og blive en tro Forkæmper i vor Strid. Først nedfoer han til Helvede, dernæst opfoer han omsider til Himmels; og paa samme Maade maa den troende Sjæl først ned i Anfegtelsernes Helvede for at opnaae

Himlens Herlighed. Israels Folk kunde ikke tage det forjættede Land, Canaan, i Besiddelse, før det igjennem en Række af Seire over sine mange forskjellige Fjender havde tilkæmpet sig det; og paa samme Maade tør den troende Sjæl ikke vente at indgaae i det forjættede Himmeriges Rige, før den er bleven Seirherre over Kjødet, Verden og Satan. Anfegtelse prøver, luttrer, oplyser. Anfegtelsen prøver; thi efter at være rystet i Modgangs Storme, bliver Troen sikkrere grundfæstet paa Frelsens Klippe; den udbreder til alle Sider sine Grene med de gode Gjerningers Frugter; den hæver dristigere sit Hoved i Haab om, at Befrielsens Time stunder til. Da Abraham havde viist sig redebon til at adlyde Gud, der befalede ham at offre sin Søn, aabenbaredes Herrens Engel for ham, som Prøvelsen var til Ende, og sagde [1]): nu kjender jeg, at Du frygter Gud, da Du ikke har sparet din eneste Søn for min Skyld; saaledes vil og Du, saafremt Du under Anfegtelser har offret Gud din Sjæls elskelige Søn, nemlig din Egenvillie, kjendes at være i Sandhed gudfrygtig og i dit Hjerte fornemme en Guds Røst, som taler til Dig. Guld prøves i Ild, Troen i Anfegtelse. Hvor tapper en Soldat er, faaer man at see i Slaget; og paa samme Maade viser Anfegtelsen, hvor stærk vor Tro er. Naar Hvirvelvinde og de af Storm oprørte Bølger styrte ind paa det lille Skib, hvor Christus er med ombord [2]), da bliver det aabenbart, hvor lidettroende adskillige af hans Bekjendere ere. De Israeliter, som paa Herrens Befaling førtes i Marken for at beseire Midianiterne, prøvedes først ved Vandene [3]); og paa samme Maade prøves de, som efter Seiren over deres Fjender skulle indføres i det himmelske Fædreland, i Trængslers og Anfegtelsers rivende Vandstrømme. Derfor — hvad Mod-

---

[1]) 1 Mos. 22, 12. [2]) Matth. 8, 24. [3]) Dom. 7, 4 ff.

gang, hvad Anfegtelse der end møder den troende Sjæl, bør den troe, at den prøves, men aldrig, at den forskydes.

Anfegtelse luttrer ogsaa; for at trække Egenkjærlighedens og Verdenskjærlighedens Giftvædske ud, bruger vor Læge, Christus, mange Gran bitter Aloe. Kors og Trængsel opfordrer os til at randsage vor Samvittighed og kalder det henrundne Livs Synder tilbage i vor Erindring. Ja, ligesom et Lægemiddel beskytter Legemet imod smitsomme Sygdomme, saaledes beskytter Trængsel Sjælen imod Synder. Til enhver Tid, kan jeg tænke, har Mennesket Hang til at falde, dog mere i Medgangs end i Modgangs Dage. For Mange ere de timelige Goder Torne [1]); derfor oprykker Gud Tornene, at de ikke skulle qvæle Sjælens Liv. Der er atter Mange, hvem de verdslige Sysler i al deres brogede Vexel og Mangfoldighed hindre i at vise Gud Lydighed; derfor tilskikker Gud dem Sygdomme, at de maae gaae i sig selv og begynde at døe bort fra Verden og leve for Gud.

„Mange det tjente til Fred og Hvile i jævnere Vilkaar,
At de nedstyrtede brat fra Vældens og Hæderens Borgtind."

Mange er der, hvem Verdens Ære frister til Hovmod; derfor beskikker Gud dem Foragt og berøver saaledes Stoltheden al Næring.

Anfegtelse oplyser endelig. Ja, hvor svag og forfængelig al Verdens Trøst er, det lære vi bedst i Anfegtelser. Da Stephanus blev stenet, saae han Christi Herlighed [2]); og paa lignende Maade viser Christus sig midt under allehaande Gjenvordigheder for det sønderknuste Hjerte. Sand og varig Glæde bliver os kun til Deel, naar Gud tager Bolig i os; men Gud boer i en sønderknust og ydmyget Aand [3]).

[1]) Matth. 13, 22. [2]) Ap. G. 7, 55. [3]) Es. 57, 15.

Det er Trængsel og Anfegtelse, som sønderknuser og ydmyger Aanden; derfor er der kun i de Anfegtedes Sjæle sand og varig Glæde. Anfegtelse er en Vei til Gudserkjendelse; derfor siger Herren[1]): jeg vil være hos ham i Nød; jeg vil frie ham og lade ham see min Salighed. Den blinde Tobias saae Intet af det, som var oven over ham eller neden under ham eller lige for ham, ja, end ikke sig selv; men da han ved Englen Raphael havde faaet sit Syn af Gud, skjelnede han tydeligt Alt, hvad han før ikke kunde skimte; og han brugte ikke andet Lægemiddel, end Galden af en Rovfisk[2]). Hermed vil Gud lære os, at ogsaa vore Øine først maae indsmøres og gjøres klare med bitter Trængsels Galde, for at vi maae kunne komme til sand Erkjendelse af os selv og de verdslige Goder. Af hvad Grund siger Apostelen[3]), at vi nu see i en mørk Tale? Fordi vi under Anfegtelserne indsee, at Gud glæder sine Udvalgte, naar han synes at bedrøve dem; at han giver dem Livet, naar han synes at bringe dem Døden; at han helbreder og læger, naar han paafører dem Sygdomme; at han gjør dem rige, naar han styrter dem i Armod. Derfor bør Enhver, som ikke er utaknemlig imod Christum, der lod sig korsfæste og anfegte for vor Skyld, endog være taknemlig for Kors og Anfegtelse. O, milde Jesu, brænd og slaa os før her, at Du maa kunne skaane os hisset! O, milde Jesu, Du som ofte, netop ved at vise Skaansel imod os, bortstøder os fra dit Aasyn, Du bevirke ved dine tugtende Slag, at vi atter maae vende tilbage til Dig! Hjemsøg kun det udvortes Menneske med Plage og Trængsel, at det indvortes Menneske maa voxe og trives! O, milde Jesu, kæmp i mig og for mig; vær min Fører i Striden, min Krone, naar jeg seirer! Lad al Modgang, jeg i Livet frister, tjene til at

[1]) Ps. 91, 15. [2]) Tob. 11, 7. [3]) 1 Cor. 13, 12.

styrke og forøge min Tro! O, milde Jesu, kom min svage Tro til Hjælp; Du har jo ved din hellige Prophet forjættet[1]): som en Moder trøster sine Sønner, saaledes vil jeg trøste Eder. Som en Moder med ualmindelig Omhu pleier og nærer sit diende Barn, saaledes opreise og styrke Du o, milde Jesu, min matte og svage Tro! Lad dine indre Trøstegrunde være kraftigere i mig, end alle Menneskers og Djævelens mistrøstende Modgrunde, ja, kraftigere, end mit eget Hjertes daarlige Tanker! O, Du barmhjertige Samaritan, gyd din stærke Viin paa mine Synde-Saar; men bad dem ogsaa med din guddommelige Trøstens-Olie! Mangfoldiggjør ikkun Korset; men giv da og Kraft til at bære det!

Een og fyrgetyvende Betragtning.

Om den christelige Taalmodigheds Grundvold.

Taalmod tykkes Verden svag,
Er saa dog en Kæmpe,
Som for Herrens gode Sag
Vinder Seir med Lempe.

Vær stille, Du andægtige Sjæl, og bær med Taalmodighed det Kors, Gud har paalagt Dig! Tænk paa Christi, din Brudgoms, Lidelse; han led for Alle, af Alle, paa Alt: han led for Alle, selv for dem, som foragte hans dyrebare Lidelse

[1]) Es. 66, 13.

og ere ugudelige nok til at træde hans Blod med Fødder [1]). Han led af Alle: af sin himmelske Fader bliver han hengiven for os, slagen, ja forladt; forladt bliver han og af sine elskede Disciple; forkastet af sit eget Eiendomsfolk, Jøderne, som endog foretrække Røveren Barrabas; korsfæstet af Hedningene. Han bærer, kort sagt, uden Forskjel alle Menneskers Syndeskyld, og af den Grund lider han af Alle. Han led ogsaa paa Alt: hans Sjæl er bedrøvet indtil Døden, og, nedtrykt i Følelsen af Guds Vredes Dom, klager han lydelig over, at han er forladt af Gud; alle hans Lemmer perle af blodig Sved; en Tornekrone martrer hans Hoved; hans Tunge smager den bittre Myrrhadrik; hans Hænder og Fødder gjennembores af Nagler; hans Side bliver gjennemstunget; hans hele Legeme bliver hudflettet og udspilet paa Korset. Han led Hunger, Tørst, Kulde, Foragt, Fattigdom, Forhaanelse, Saar, Døden, ja Døden paa Korset. Men hvor ubilligt vilde det være, om Herren led og Tjeneren skulde leve i Fryd og Gammen! hvor ubilligt vilde det være, om Frelseren blev saa haardt straffet for vore Synder, og vi desuagtet vedblev at finde Behag i dem! hvor ubilligt vilde det være, at Hovedet led, og de øvrige Lemmer ikke vilde føle Smerte med det! Det bør os meget mere igjennem mange Trængsler at indgaae i Himmerige, ligesom Christus igjennem sin Lidelse maatte indgaae til Himlens Herlighed.

Men tænk og paa den rige Gjengjældelse hisset! Den nærværende Tids Lidelser ere ikke at agte imod den Herlighed, som skal aabenbares paa os [2]). Hvor stor endog vor Lidelse monne være, den er dog kun en timelig, ja, ofte varer den kun een Dag; men hiin Herlighed er evig. Gud agter nøie paa alle vore Gjenvordigheder og

---

[1]) Hebr. 10, 29. [2]) Rom. 8, 18.

vil engang bringe dem frem for Dommen[1]); men hvilken Skjændsel vil det da være at vise sig for hiin ærværdige Forsamling fra hele Jordens Kreds, uden at være smykket med Kors og Lidelser! Da vil Gud selv aftørre alle Taarer af Sines Øine[2]). O, salige Taarer, hvilke en saa algod og almægtig Herre vil aftørre med sin Haand! O, salige Kors, som finder saa herlig en Belønning i Himlen! Ikke fulde ti Aar var David landflygtig[3]); men i samfulde fyrgetyve Aar sad han paa Israels Throne; hermed er forbilledlig betegnet, saavel at Lidelsen er kortvarig, som at den paafølgende Herlighed er evig. Det er kun et Øieblik de Fromme øves og prøves i Korsets Skole; men det er en evig Barmhjertighed, hvormed de trøstes og husvales; saa det og her bliver et sandt Ord: „Morgenbløde gi'er Aftenrøde." Tænk derhos paa alle de Helliges Trængsel; betragt engang Hjob, som han sidder i Askedyngen og jamrer sig, eller Johannes, der han hungrer i Ørken, eller Peter, som han hænger udstrakt paa Korsets Træ, eller Jacob, hvem Herodes lod henrette med Sværd! Betragt engang Marie, Frelserens velsignede og høilovede Moder, som hun staaer der under sin Søns Kors og er et Forbillede paa Kirken, Herrens aandelige Moder! Salige ere I, siger Christus[4]), naar man bespotter og forfølger Eder og taler allehaande Ondt imod Eder for min Skyld, og lyver det; glæder og fryder Eder; thi Eders Løn skal være megen i Himlene; thi saa have de forfulgt Propheterne, som vare for Eder. O, herlige Forfølgelse, som stiller os i Classe med Propheter og Apostle og følgelig med alle de Hellige, ja — med Christo selv! Lader os derfor lide med de Lidende

[1]) Præd. 12, 14. [2]) Aab. 7, 17; 21, 4. [3]) 2 Sam. 5, 5.
[4]) Matth. 5, 11, 12.

korsfæstes med de Korsfæstede, at vi og maae herliggjøres med de Herliggjorte. Ere vi i Sandhed Guds Børn, bør vi ei heller undslaae os for at dele de andre Børns Lod; attraae vi for Alvor Guds Arv, da lader os see til, vi erholde den heel og ubeskaaren. Men nu ere Guds Børn Arvinger ei blot til Ære og Herlighed hisset, men og til Sorger og Lidelser i det nærværende Liv; thi hvem Herren elsker, den revser han, og han tugter haardelig hver Søn, som han antager sig[1]). Han straffer sine Børns Synder her i Støvet, forat han maa kunne skaane dem, naar han kommer til Doms; her mangfoldiggjør han Trængslen, forat han hisset maa kunne mangfoldiggjøre Bønnen, og paa denne Maade er det altsaa mindre Tugtelsen, end Gjengjældelsen, der vorder forøget. Glem ei heller Korsets saliggjørende Virkninger: vor Kjærlighed til Verden oprykker det med Rode og nedlægger Spirer til den guddommelige Kjærlighed i vore Hjerter. Korset bevirker Had hos os til Verden og hvad Verdens er, men opløfter Sind og Tanke heroventil. Er Kjødet dødet, da lever Aanden; bliver Verden os bitter, da bliver Christus os sød. Stor er Korsets Hemmelighed; thi ved Korset kalder Gud os til Omvendelse, til sand Gudsfrygt og til Øvelse i Taalmodighed. Saa ville vi da lukke op for Herren, naar han med Korset banker paa hos os, og høre, hvad han har at sige os. Korset er vel foragtet i Verdens og det udvortes Menneskes kjødelige Øine; men i Guds og det indvortes Menneskes aandelige Øine er det omgivet med en hellig Glorie. Hvad ansaae Jøderne mere ringe og foragteligt, end Christi Lidelse? Men hvad var i Guds Øine mere fortjenstfuldt og dyrebart, end selve denne Lidelse! thi den er jo fuldgyldig Betaling for al Verdens Synder. Saaledes

[1]) Hebr. 12, 6.

gaaer det og til: den Retfærdige plages, den Retfærdige omkommer, og der er Ingen, som lægger det paa Hjerte[1]); men dog er Korset kosteligt, som David synger[2]): det er kosteligt for Herrens Øine, naar hans Hellige døe. Paa Grund af Trængslernes og Forfølgelsernes Hede er Kirken, denne Christi Brud, brændt sort[3]); men indvortes er hun deilig formedelst den Helligaands Trøst. Kirken og enhver troende Sjæl er som en tillukket Have; thi Ingen kjender dens Skjønhed uden at være derinde[4]). Vi ville ingensinde i vort Indre fornemme Aandens Trøst, medmindre vort Kjød lider under udvortes Tryk.

Saalænge Kjærlighed til Verden huses i vort Hjerte, er der endnu ikke Plads for Kjærlighed til Gud; et fuldt Kar kan man ikke fylde med en ny Vædske, medmindre den, som er deri, først udtømmes. Derfor skulle vi lade Kjærligheden til Verden udstrømme af vort Hjerte, at det igjen maa fyldes med Kjærlighed til Gud; thi for at der kan være Plads til denne Kjærlighed, just derfor udslukker Gud ved Hjælp af Korset vor Kjærlighed til Verden. Fremdeles nøder Korset os ogsaa til Bøn og giver os Leilighed til at udøve Dyden. Naar den skarpe Vind gjennemlufter Haven, med andre Ord, naar Kirken prøves i Forfølgelsernes Storme, da begynde dens kostelige Urter at drybe, da blomstre dens Dyder og udbrede en Vellugt, som er liflig for Gud[5]). Hvid og rød er Sjælens elskede Brudgom hvid paa Grund af sin Uskyld, rød paa Grund af sin blodige Lidelse; saaledes bliver ogsaa den elskede Brud først gjort blodrød af Lidelser, at hun maa blive skinnende hvid af allehaande Dyder. Og ligesom Gud, naar han vil være saa naadig, formaaer at

---

[1] Es. 57, 1. [2]) Ps. 116, 15. [3]) Høis. 1, 5.
[4]) Høis. 4, 12. [5]) Høis. 4, 16.

virke Honning og Olie af den haardeste Trængsels-Klippe, saaledes forstaaer han og af Gjenvordighedernes bittre Rod at lade den evige Herlighed fremblomstre som den sødeste Frugt. Til denne Herlighed føre og hjælpe han os i Naade! Amen.

To og fyrgetyvende Betragtning.

Om Bestandighedens Seir over Fristelsen.

Paa Gud alene byg dit Haab,
Han er vor Frelses Klippe;
Det er hans Løfte i vor Daab:
Han vil os aldrig slippe!

O, Herre Jesu, Du Guds Hellige, Du min Sjæls huldsalige Brudgom! naar, naar vil den Dag oprinde, da Du kommer at hjemføre mig til din Bryllupshøitid? Her er jeg fremmed, her lever jeg i Landflygtighed langt borte fra Dig; men jeg troer fuldt og fast, uden at ængstes af den ringeste Tvivl, at jeg ret snart skal skue Dig Ansigt til Ansigt, naar jeg er løst af dette Legemes Lænker. Og dog er en Frygt og Bæven kommen over mig; thi jeg bærer mit Liggendefæ i Leerkar[1]). Min Forstand er tilbøilig til allehaande Vildfarelser, min Villie til allehaande Synder; og derfor er min Aand ikke altid redebon, men mit Kjød er altid skrøbeligt[2]). Synden tager mig fangen, og den

---

[1]) 2 Cor. 4, 7. [2]) Matth. 26, 41.

Lov, som er i mine Lemmer, strider imod mit Sinds Lov [1]). En Frygt og Bæven er kommen over mig; thi Satan ligger paa Luur efter min Skat, og stor er hans Trædskhed, brændende hans Skadelyst, frygtelig hans Magt. Adam bedrog han midt i Paradiis, Judas i Frelserens Skole; hvorledes vil da jeg svage Synder kunne være uden Frygt for hans snedige Rænker? En Frygt og Bæven er kommen over mig; thi jeg lever endnu i en Verden, som ligger i det Onde [2]). Snart indbydes jeg af Verdens Glæder til at nyde dem; snart afskrækkes jeg af dens Gjenvordigheder fra at gaae frem paa Herrens Vei, og det kan nok hænde sig, at jeg finder for stort Behag i Verdens Lokkemad. Den hele Verden er fuld af Snarer; ak, jeg Elendige! hvorledes skal jeg da kunne undgaae dem? Jeg bestormes af dens Glæder, jeg bestormes af dens Sorger; hvorledes vil da jeg Elendige kunne staae imod? En Frygt og Bæven er kommen over mig; thi Gud er den, som virker i mig, baade at ville og at udrette [3]); og jeg frygter for, at min Ligegyldighed og Lunkenhed kunde nøde Gud til at berøve mig endog den Lyst til det Gode, han har givet mig. Ofte gjør jeg uværdig Brug af Syndsforladelsen og foragter saaledes den første Naade, der uforskyldt blev mig til Deel. Af den Grund frygter jeg for, at det, jeg ikke har brugt ret, med Rette skal tages fra mig ifølge Guds forborgne og retfærdige Dom; jeg er bange for, at jeg skal forlades af ham, hvem jeg selv siden min første Omvendelse meer end een Gang har forladt. Ak, hvor haardt pines jeg af den Tanke, at disse Guds Naadegaver kun ville have en desto haardere og strengere Dom tilfølge, saafremt jeg gjør en syndig Brug af dem! Dog — Guds uendelige Barmhjertighed opreiser mit Mod; som han har

---

[1]) Rom. 7, 23. [2]) 1 Joh. 5, 19. [3]) Philip. 2, 13.

givet mig at ville saaledes, vil han ogsaa give mig at fuldkomme; thi han er Gud, han forandres ikke[1]); hans Barmhjertighed imod mig er fast og urokkelig. Guds faste Grundvold staaer[2]); ja, i Sandhed en fast Grundvold; thi den er i Gud selv, hos hvem der ingen Forandring er[3]); den er i Sandhed fast; thi Christi Blod, som altid taler for Guds Throne[4]), har grundfæstet den; den er i Sandhed fast; thi den er beseglet og stadfæstet med Sacramenternes usvigelige Segl. Søgte jeg blot den ringeste Grund til min Salighed hos mig selv; ja, da maatte jeg sagtens tvivle om min Salighed; men — ligesom al min Retfærdighed, saaledes er og mit hele Salighedshaab grundet paa Christo. Havde jeg grebet Christum med min egen Villie alene, da maatte jeg vistnok befrygte, at min Villie kunde blive en anden, og at jeg igjen maatte tabe Christum; men — har han een Gang ladet sig finde af den, som ikke af egen Drift søgte ham, da vil han tilvisse ikke paany trække sig tilbage. Han, som har ført mig over fra Dødens Skygge til Lysets Samfund, vil ikke tillade, jeg atter nedstyrtes i det tidligere Mørke. Naadegaverne og sit Kald fortryder Gud ikke[5]) — stod det blot til hans Villie; men give Gud, jeg kun selv maatte være ligesaa standhaftig i det Gode[6]). Hiin kostelige Skat er altid at faae; men Haanden er ofte for kraftesløs til at gribe den. Christum maa jeg imidlertid kunne gribe; thi som han har aabenbaret sig i sit Ord og sine Forjættelser, saaledes vil han og i Naade forunde mig at kunne have Tro paa hans Naade og Forjættelser. Ved at tye til Bønnens Hjælp og Beskyttelse vil jeg befæste min Tro og ei slippe Herren af mit Hjertes Lønkammer, før han

---

[1]) Mal. 3, 6. [2]) 2 Tim. 2, 19. [3]) Jak. 1, 17.
[4]) Hebr. 12, 24. [5]) Rom. 11, 29. [6]) 2 Tim. 2, 13.

lader Salighedens Velsignelse blive mig til Deel[1]) — ved Guds Magt skal jeg ved Troen bevogtes til Frelsen[2]). Herrens Magt opreiser og styrker mig; men min egen Skrøbelighed gjør mig nedtrykt og modløs; og dog er det just i min Skrøbelighed Herrens Kraft skal fuldkommes[3]). Han, fra hvem al Troeskraft kommer, vil tilvisse ogsaa styrke mig. Guds Naade opreiser mit Mod; men min egen Uværdighed gjør mig modløs; og dog — hvis jeg var værdig til den guddommelige Naade, da var den jo ikke længere Naade, men forskyldt Løn, som Paulus siger[4]): er det af Gjerninger, da er det ikke mere af Naade; thi Naaden er i ingen Maade Naade, naar den ikke i alle Maader er os given uforskyldt. Derfor agter jeg slet ikke i saa Henseende paa mine Gjerninger. Hvad jeg feiler i, vil nemlig Herren rette; hvad der er mangelfuldt, vil han gjøre fuldkomment; hvad Synd jeg begaaer, vil han udslette; hvad han ikke vil tilregne mig, det er, som om det aldrig nogensinde var skeet. Altsaa — fra Gud alene har jeg min Salighed, og netop derfor er den mig urokkelig vis.

---

[1]) 1 Mos. 32, 26. [2]) 1 Pet. 1, 5. [3]) 2 Cor. 12, 9.
[4]) Rom. 11, 6.

Tre og fyrgetyvende Betragtning.

Om at tænke paa Døden hver Dag.

„Lær os at tælle vore Dage,
Saa vi i Hjertet Viisdom faae,"[1])
O, Gud! til altid at behage
Dig ved paa Livets Vei at gaae!
Da kommer Døden som en Ven,
Der fører os til Jesum hen.

Du troende Sjæl, vent Døden hver Time; thi hver Time lurer den paa Dig! Om Morgenen, naar Du staaer op, da betænk, o Menneske, at denne Dag turde blive den sidste i dit Liv; og om Aftenen, naar Du vil gaae til Hvile, da betænk, at denne Nat turde blive den sidste for Dig her paa Jorden. Hvad Du end foretager Dig og begynder paa, da betænke og overveie Du først nøie hos Dig selv, om Du ogsaa vilde foretage Dig noget Saadant, hvis Du i denne Time skulde døe og stædes for Guds Domstol. Staaer Du maaskee i den Formening, at Døden ikke kommer Dig nær, naar Du blot lader være at tænke paa den? eller at Døden kommer, som den er kaldet, blot Du tænker paa den? O, hvad enten Du tænker paa den eller ikke; hvad enten Du taler om den, eller ikke — den hænger altid som et Damocles-Sværd over dit Hoved. Du fik Brugs-, men ikke Eiendomsret til Livet; Du indtraadte i det paa den Betingelse, at Du igjen skulde udgaae af det; nøgen kom Du til Verden, nøgen skal Du igjen forlade den[2]). Vort Liv er en

[1]) Ps. 90, 12. [2]) Hjob. 1, 21.

Reise; har man længe flakket omkring, maa man omsider tænke paa at vende tilbage til Hjemmet. I denne Verden er Du en Nybygger eller Indsidder, ingen fast Eiermand; betænk derfor til enhver Tid, hvorhen Du i hvert et Øieblik iler. Det er Skuffelse og Blændværk, naar vi indbilde os, at vi først døe med Livets sidste Aandedrag; vi døe hver Dag, hver Time, hvert Øieblik; ethvert Fremskridt i Livet er tillige et Tilbageskridt; enhver Forlængelse af det er egentlig en Forkortelse. Vi styrte ikke pludseligen og paa een Gang i Døden, men skride den lidt efter lidt imøde. Vort jordiske Liv er en Vei; hver Dag tilbagelægge vi en Deel af samme. Imellem Liv og Død synes der at være den størst mulige Afstand, medens dog intet Naboskab er nærmere, end netop det imellem Livet og Døden; hvert Øieblik glider Livets Strøm fort, hvert Øieblik er Døden i dens Følge. Ligesom de, der gjøre en Søreise, ofte uden at de mærke det, ja, uden at de tænke derpaa ere ved Maalet for Reisen, saaledes komme vi stedse Døden nærmere, ihvad vi end tage os for, det være nu at æde, at drikke eller sove. Mange have allerede Livet bag ved sig og søge dog endnu allehaande Hjælpemidler til Livets Ophold.

Døden bliver Ingen velkommen, medmindre han i lang Tid har forberedt sig paa den. Hver Dag i dit Liv skal Du døe af fra Dig selv, da vil Du i Døden kunne leve for Gud. Alle Laster og Synder maae være døde i Dig, forinden Du selv lægger Dig til at døe. Lad den gamle Adam døe i Dig, mens Du lever, saa vil Christus, den anden Adam, leve i Dig, naar Du engang døer. Lad kun det udvortes Menneske, som Paulus vidner [1]), fordærves med hver Dag, Du lever, da skal det indvortes Menneske fornyes hos Dig i

---

[1]) 2 Cor. 4, 16.

Døden. Døden fører fra Tiden over i Evigheden; men — til hvad Side Træet falder, der bliver det liggende[1]). Med hvilken Alvor bør vi derfor tænke paa vor Dødsstund! Tiden er snart udrunden; tilbage ere Evighedens uendelige Rum — bered Dig derfor i Tiden til Evigheden. Om vi i al Evighed skulle blive enten salige eller fordømte, det afgjøres ene i Dødens Time: i dette ene Øieblik enten vinder eller gaaer man Glip af den evige Lyksalighed. Med hvilken Alvor bør Du derfor forberede Dig paa denne Time, Du troende Sjæl! Blot Du kommer ihu, at Du skal døe, da vil Du have let ved at foragte Verden og Alt, hvad Verdens er. Glem ikke, at det i Døden bliver bælgmørk Nat for dine Øine, og Du vil have let ved at vende dem bort fra Forfængelighedens Verden. Glem ikke, at dine Øren i Døden blive stokdøve, og det vil blive Dig let at tilstoppe dem for al bespottelig og uhøvisk Snak; glem ikke, at din Tunge i Døden bliver, som den var stivfrossen, og Du vil vise større Forsigtighed i din Tale. Lad Dødsfreden og Dødsangsten foresvæve din Tanke, da skal Du have let ved at lade haant om denne Verdens tillokkende Glæder. Lad det rinde Dig i Hu, man gaaer nøgen ud af denne Verden, og det vil ikke være Dig saa trykkende. at henleve dit Liv i Fattigdom. Glem ikke Dødens Gys, hvori hele Legemet skjælver, og Du vil have let ved at foragte Verdens Glimmer. Hør Sjælens Klageskrig og Suk, naar den nødsages til at forlade sit Legemes Bolig, og Du vil have lettere ved at vogte Dig for al Syndeskyld. Glem ikke Forraadnelsen, der er i Dødens Følge, og Du vil have let ved at ydmyge dit hoffærdige Kjød. Glem ikke, hvorledes Du i Døden, blottet og nøgen, forlades af alt det Skabte, og Du vil have let ved at kunne

---

[1]) Præd. 11, 3.

drage din Kjærlighed bort fra Skabningen og henvende den til Skaberen. Glem ikke, hvor ængstelig Døden passer paa, at Du ikke tager det Ringeste med Dig ud af dette Liv, og Du vil have let ved at foragte alle Verdens Rigdomme. Hvo som allerede i dette Liv med hver Dag døer i sine Synder og Laster, for ham er den timelige Død en Overgang til den evige Døds Qvaler; kun for den, som hernede begynder at leve i Christo, er den en Overgang til det evige Liv. Vil Du leve i Døden, da maa Du formedelst Troen indlemmes i Christo.

Tænk derfor stedse paa Døden; thi Du har den altid i Vente. Døden bære vi til enhver Tid omkring med os, efterdi vi til enhver Tid bære Synden omkring med os; thi Døden er jo Syndens Sold. Vil Du undgaae Dødens Bitterhed, da bevare Du Christi Ord i et troende Hjerte. Troen forbinder og forener os med Christo; saa de, som ere i Christo, døe ikke, efterdi Christus er deres Liv. Hvo som formedelst Troen hænger ved Herren, er een Aand med ham[1]); og derfor seer den Troende ikke Døden evindelig, fordi Gud er hans Liv. Som Israels Folk gik over til det forjættede Land igjennem det røde Hav, medens Pharao og hans Hær druknede i dets Bølger[2]), saaledes er Døden for de Fromme Begyndelsen til det sande Liv og Døren til Paradiset; men for de Onde gjør Døden ikke Ende paa deres Onder; den forbinder tvertimod de overstaaede med de forestaaende: fra den første Død gaae de Onde over til den anden Død[3]). Christus og de Troende ere saa inderligt forenede, at de end ikke ved Døden kunne adskilles[4]). Selv i Dødens

---

[1]) 1 Cor, 6, 17. [2]) 2 Mos. 14 Cap. [3]) Aab. 20, 14; 21, 8.
[4]) Rom. 8, 39.

Mulm og Mørke lyser Guds Naade-Fakkel for dem, og ved en Englevagt beskjærmer Christus sine Udvalgte, Elskelige paa Dødens farlige Reise. De Troendes Legemer ere den Helligaands Templer[1]); men den Helligaand vil ikke lade sine Templer i Bund og Grund ødelægge af Døden. Guds Ord er en uforkrænkelig Sæd[2]); den tilintetgjøres ikke ved Døden, men nedlægges i de Troendes Hjerter og skal til sin Tid levendegjøre dem.

Fire og fyrgetyvende Betragtning.

Trøst ved vore Kjæres Grave.

„At døe, os er en Vinding stor!“ [3])
Det er det rige Trøstens-Ord
Af vore Kjæres Munde;
Dæmp derfor Sukket i dit Bryst,
At der maa være stille, tyst,
Mens de i Graven blunde!

Du andægtige Sjæl, tænk paa Christum, din Frelser, og Du vil ikke skjælve for den rædselsfulde Død. Nedslaaer Dødens Vælde dit Mod, da lad Tanken om Christi Magt atter opreise det. Israeliterne kunde ikke drikke Vandet ved Marah paa Grund af dets Bitterhed[4]); men Jehova viste Moses et Slags

[1]) 1 Cor. 6, 19. [2]) 1 Pet. 1, 23. [3]) Philip. 1, 21.
[4]) 2 Mos. 15, 23 f.

Træ, som gjorde Vandet sødt, naar det blev kastet deri. Hvis Du nu forfærdes over Dødens Bitterhed, da viser Gud ogsaa Dig et Træ, som forvandler Bitterheden til Sødme, nemlig den Qvist, som fremspirede af Isai Rod [1]), og denne Qvist er Christus. Dersom Nogen holder hans Ord, skal han ikke see Døden evindelig [2]). Vort Liv er byrdefuldt, saa enhver Lettelse af Byrden er et Gode. Hvad der døer, er ikke et Christenmenneske selv, men kun hans Elendighed; hvad vi kalde Død, er blot en Reise, ikke saa meget en Udgang af Livet, som en Overgang til det. Vi miste derfor ikke vore Kjære, men skikke dem forud; de døe i Grunden ikke, men begynde først ret at leve; de gaae iforveien, men fjernes ikke fra os for stedse; deres Død er ikke en Undergang, men en Af- eller Hjemgang. De Troendes dødelige Bortgang er ikke et Ophør af Livet, men en Fornyelse af det; deres Lig, som nedlægges i Jorden, skulle i Opstandelsen give en uforkrænkelig Høst. Sandt nok, vore Kjære døe bort fra os; men — hvad vil dette egentlig sige? Hvad Andet, end at de høre op med at synde, end at de faae en Ende paa deres Uro og Elende. De hensove i Troen, det vil sige, de gaae bort fra hvad der kun er en Skygge af Livet, for at indgaae til det sande Liv; de forlade Mørket for at komme til Lyset, Menneskene for at komme til Gud. Livet er en Seillads, Døden er den tryggeste Havn; derfor bør vi ei sørge over, at vore Kjære ere døde, men hellere prise dem lykkelige, fordi de ere komne i Havn fra dette stormfulde Hav. Dette Liv er Sjælens Fængsel; men Døden er Udfrielsen fra samme; derfor udbryder Simon [3]), som gjerne vilde døe: Herre, nu lade Du din Tjener fare hen i Fred! Indesluttet i sit Legeme, som i et Fængsel, længes han efter at vorde

---

[1]) Es. 11, 1. [2]) Joh. 8, 51. [3]) Luc. 3, 29.

løsladt; derfor bør ogsaa vi prise vore kjære Afdøde lykkelige, at de, løsladte af dette Livs Fængsel, have opnaaet den sande Frihed. Iligemaade beder Apostlen Paulus [1]), at der maa løses op for ham, ret som om han, lig en usfel Træl, var lænkebunden i dette Støvlegeme; skulle vi altsaa bedrøves over, at vore Kjære have løsrevet sig af disse Lænker og allerede ere i Sandhed frie? Skulle vi for deres Skyld anlægge den sorte Sørgedragt, medens de selv have iført sig den hvide Høitidsdragt? Der staaer nemlig skrevet [2]), at de Udvalgte fik lange hvide Klæder, som Tegn paa deres Uskyldighed, og Palmegrene i Hænderne, som Tegn paa deres Seir. Skulle vi for deres Skyld hentæres af Suk og Taarer, medens Gud har borttørret enhver Taare af deres Øine [3])? Skulle vi for deres Skyld sørge og i vor Bedrøvelse volde os selv Møie og Besvær, ihvorvel de ere paa et Sted, hvor ikke Sorg, ikke Smerte, ikke Klageskrig høres, og hvor de hvile fra al deres Arbeide og Møie [4])? Skulle vi hentæres af grændseløs Kummer paa Grund af deres Bortgang, medens de selv i Englenes Samfund nyde en sand og varig Glæde? Skulle vi for deres Skyld istemme en Klagesang, medens de selv synge en ny Frydesang for Lammets Throne og have Harper og gyldne Skaaler [5])? Skulle vi føle Smerte over, at de ere bortgangne fra denne Jord, naar de selv prise sig lykkelige ved, at de ere hjemgangne? Hvor tjenligt det maa være os at forlade denne Verden, har Christus viist os; da hans Disciple nemlig blev modfaldne, fordi han talte om, at han vilde gaae bort, sagde han [6]): dersom I havde mig kjær, da glædede I Eder, at jeg sagde: jeg gaaer til Faderen; thi Faderen er større, end jeg. Naar Du

---

[1]) Philip. 1, 23; 2 Cor. 5, 8. [2]) Aab. 7, 9. [3]) Aab. 7, 17.
[4]) Aab. 21, 4; 14, 13. [5]) Aab. 5, 8 f. [6]) Joh. 14, 28.

var tilsøes, og et uroligt, stormfuldt Veir, der med stærke Vindstød oprørte Havets Bølger, truede Dig med, at der forestod Skibbrud, mon Du da ikke vilde søge den første den bedste Havn? See, Verden raver og vakler; ei blot ved sin Ælde, men og ved alle Tings Forgængelighed varsler den om sin Ødelæggelse og Undergang, og Du takker ikke Gud? Du priser ikke Dine Lykkelige, at de ved en tidlig og beleilig Bortgang blev fritagne for Undergang, Nød og truende Farer? Siig, i hvis Hænder hviler dine kjære Afdødes Salighed og Frelse sikkrere, end i Christi Hænder? hvor vil deres Aand boe tryggere, end i Paradisets Rige? Hør, hvad Apostelen Paulus siger[1]) om Døden: at døe er en Vinding! En Vinding er det nemlig, at have sluppet for at forøge sin Syndeskyld; en Vinding er det, at være bleven alt det Slette og Lave qvit; en Vinding er det, at have gjort Overgang til det Bedre og Høiere. Om og de, Du ved Døden har mistet, vare Dig særdeles kjære, endnu kjærere bør dog Gud være Dig, han, som efter sin velbehagelige Villie har overført dem i sit Rige. Du tør desuden ikke vredes paa Herren, som kun har taget det, han selv har givet; han har blot faaet igjen, hvad hans var, det var ikke Dit, han tog. Du tør ikke blive fortrydelig over, at Herren forlanger tilbage det, han blot har givet Dig tillaans. Herren alene forudseer de Ulykker, som skulle komme; derfor har han villet bære Omhu for, at dine Kjære ikke maatte indvikles med i de Ulykker, som endnu skulde indtræffe. De, som ere døde i Herren, hvile blidt i deres Grave; medens de Efterlevende martres af svære Lidelser og Sorger, boe de end i fyrstelige Paladser.

Har Du ved Døden mistet Nogle, som vare Dig kjære og dyrebare, da tro fuldt og fast, at de ville blive Dig endnu

---

[1]) Philip. 1, 21.

langt kjærere og dyrebarere, naar Du atter engang skal erholde dem. Det er et kort Tidsrum, som adskiller Dig fra dem; hvorimod en salig og uforstyrret Evighed skal gjenforene Dig med dem. Det er nemlig vort Haab, hvilket vi bygge paa de meest sanddrue Forjættelser, at naar vi engang skulle forlade dette Liv, hvorfra vi have sendt Nogle af vore Kjære forud, da skulle vi indgaae til et Liv, hvor de ville blive os saa meget kjærere, som vi da kjende dem bedre, og hvor vi elske dem uden at befrygte den ringeste Uenighed.

Til Engles Fryd skal høie Himmel-Sale
Sig aabne som det store Fader-Skjød,
Hvori Guds Børneflok fra Bjerg og Dale,
Der gjennem alle Slægter sank i Død,
Omsider skal til saligt Gjensyns Glæde
Opvaagne og forklarede fremtræde.

Her Frænde er ei længer værst sin Frænde,
Trods Dødens Iis end gløder Blodets Baand;
Med Jubelrøst de grant hinanden kjende,
See! Mand og Hustru vandre Haand i Haand!
Og Brødre, Søstre — hør, i Engle-Klynge
De Evighedens Seiershymne synge!

Hav derfor ikke blot Skilsmissens Tid for Øie, naar dine Kjære i Døden forlade Dig, men hav tillige Gjensynets og Gjenforeningens Tid for Øie, naar dine Kjære i Opstandelsen skulle gives Dig tilbage. Hvor Troen paa Opstandelsen er urokkelig, der viser Døden sig ikke som Død, men snarere som en Hvile og Slummer. Hele det skabte Universum er ligesom et Speil for Opstandelsen: Solen gaaer ned hver Dag, men opstaaer atter i Straaleglands den næste; Planteverdenen, der om Vinteren er død, vaagner atter om Foraaret til nyt Liv; Phoenixfuglen flyver forynget frem af sin egen Aske; Tiden begynder paany der, hvor den ender; Frugterne

fortæres og nye komme i deres Sted; Sædekornet, som falder i Jorden, fremspirer kun frodigt, naar det forraadner og døer; kort — Alt opholdes ved, at det gaaer tilgrunde; Alt gjenskabes ved, at det tilintetgjøres. Bør vi da nu vel mene, at Gud uden nogetsomhelst Øiemed har stillet os saadanne Naturbilleder for Øie? Eller skal maaskee Naturen være mægtigere, end Gud, som udtrykkelig forjætter [1]) os vore Legemers Opstandelse? Nei! han, som i Naturen atter levendegjør de døde og forraadnede Sædekorn, forat Du maa kunne friste Livet i denne Verden, han vil meget mere gjenopvække baade Dig selv og dine Kjære, at Du maa kunne leve med dem i Evigheden. Gud har selv kaldt dine Kjære til deres Sovekamre; o, misund dem ikke deres trygge Hvile, snart vil Opstandelsens Time være forhaanden.

Du satte dit Haab til, at dine Kjære før deres Bortgang skulde blive nyttige Lemmer af den stridende Kirke? Men det behagede Gud, at gjøre dem til Lemmer af den triumpherende Kirke. Saaledes var det nu Guds velbehagelige Villie, lad det derfor ogsaa være din! Du satte dit Haab til, at dine Kjære før deres Bortgang skulde have indsamlet mangehaande Kundskaber? Men det behagede Gud, at lade dem lære den sande Viisdom i Himlens Høiskole. Saaledes var det nu Guds velbehagelige Villie, lad det derfor ogsaa være din! Du satte maaskee dit Haab til, at dine Kjære før deres Bortgang skulde have været hævede op fra deres ringe Stand og stillede ved Siden af Konger og Fyrster? Men det behagede Gud at bringe dem i Samfund med Himlens Fyrster, de hellige Engle. Saaledes var det nu Guds velbehagelige Villie, lad det derfor ogsaa være din! Du satte maaskee dit Haab til, at dine Kjære før deres Bortgang skulde have samlet store Rig-

[1]) 1 Cor. 15 Cap.

domme? Men det behagede Gud at deelagtiggjøre dem i Himmeriges salige Fred. Saaledes var det nu Guds velbehagelige Villie, lad det derfor ogsaa være din! O, hellige Gud! Du tog kun, hvad Du gav; høilovet være dit Navn i al Evighed!

Fem og fyrgetyvende Betragtning.

Om den yderste Dom.

Lyt itide til den fjerne Torden!
Snart maaskee den ruller over Jorden,
Lynet skinner brat fra Vest til Øst.
See! i Skyen som al Verdens Dommer
Jesus med sin Engleskare kommer!
Skjælver Du ei for hans Dommer-Røst?

Faderen dømmer Ingen, men har givet Sønnen al Dom[1]). Jeg veed det, Herre Jesu, at naar Du engang kommer som Alles strenge Dommer, da skal Du drage Menneskenes hemmeligste Gjerninger, Ord og Tanker frem for Lyset. Oven over os vil den strenge Dommer throne; neden under os vil Helvedes Afgrund aabne sit Svælg; inden i os ville vi have en nagende Samvittighed, udenfor os brændende Ildsluer; til Høire skulle vore Synder staae som Anklagelsens Engle, til Venstre de forfærdende Plageaander; de gode Engle ville være tilstede, for at jage de Ugudelige bort fra Himlen,

---

[1]) Joh. 5, 22.

og de onde Engle, for at drage dem med sig ned i Helvede. O, Herre Jesu, til hvem skal jeg flye i denne min Angest og Nød? Jeg gruer for alle mine Gjerninger; thi jeg veed, at Du ingen Synder skaaner[1]). Der vil jeg være stillet midt imellem Tiden og Evigheden; Tiden er udløben, Evighedens uendelige Rum oplades for mit svimlende Blik. Da ville Mørkets skadefroe Aander opsøge alle de onde Gjerninger, hvilke de selv have tilraadt Menneskene, og de ville komme frem for den strenge Dommer med det hele Synderegister, forat de maae kunne slæbe Sjælen med sig og deelagtiggjøre den i deres egne Qvaler. Da vil al Himlens Hær forraadne og Himlen vil blive sammenrullet som en Bog; al dens Hær vil nedfalde, som et Blad falder af Viinstokken og som et tørt Blad paa Figentræet[2]). Maanen skal beskæmmes og Solen skamme sig. Dersom nu endog disse dine egne Hænders Gjerninger, som dog intet Ondt have begaaet, maae flygte for dit Aasyn; hvorledes vil da jeg elendige Synder kunne vise mig og bestaae for dit hellige Ansigt? Himlenes Himle ere ikke rene for dine Øine; hvor meget mindre da jeg Elendige; der drikker Uretfærdighed som Vand?[3]). Dersom den Retfærdige neppe frelses, hvor vil den Ugudelige og Synderen komme frem[4])? Hvorhen skal jeg da flye? til hvem skal jeg vende mig? uden til Dig, o Herre! Du som er død for mine Synder, Du skal og være Dommer over dem; thi Faderen dømmer jo Ingen, men har givet al Dom til Sønnen. Faderen har overgivet Dommen til sin Søn; men Sønnen er igjen given hen for vore Overtrædelser[5]); thi saaledes elskede

[1]) Hjob. 9, 28. [2]) Es. 34, 4. [3]) Hjob. 15, 15 f.
[4]) 1 Pet. 4, 18. [5]) Rom. 4, 25.

Gud Verden, at han hengav sin eenbaarne Søn, ikke forat han skulde dømme Verden, men forat Verden maatte blive salig ved ham[1]). Hvorledes skulde Du da dømme mig, Herre Jesu, siden Faderen har sendt Dig til min Frelse? Du har i alt Andet fuldkommet din Faders Villie; hvorledes skulde Du da undlade at fuldkomme den, naar det gjælder om at frelse mig Elendige fra Fordømmelse? Det er ikke din Faders Villie, at en Eneste af disse Smaa skal fortabes[2]); men nu er jeg selv, baade i dine og i mine egne Øine, een af de Smaa; hvad er jeg nemlig uden Støv og Aske[3])? Ja, jeg er ikke blot Støv og Aske, hvad min Oprindelse angaaer; men med Hensyn til Fremvært i Gudsfrygt er jeg kun altfor ringe og svag. Gjør derfor din himmelske Faders Villie imod mig, den Ringeste iblandt dine Smaa! O, Herre Jesu, Du kom jo at frelse det, som var fortabt[4]); hvorledes vil Du da kunne dømme den, der begjærer at frelses?

Sandt nok, mine Synder ville anklage mig og afnøde Dig en streng Dom; men Du har taget alle mine Synder paa Dig; Du bærer jo den ganske Verdens Synder[5]), altsaa tilvisse ogsaa mine. Hvorledes skulde Du ville dømme mig for mine Synder? Du, som er død for dem; Du er jo død for den ganske Verdens Synder, altsaa tilvisse ogsaa for mine. Ja, Herre Jesu, havde det været din Agt at dømme mig strengt, hvad i al Verden skulde da have kunnet bevæge Dig til at komme ned fra din Himmel her i Kjødet og lide Døden, ja Døden paa Korset? De onde Aander ville vel anklage mig og fordre min Sjæl dømt paa Grund af de onde Gjerninger, hvilke de selv have tilraadt mig; men denne

---

[1]) Joh. 3, 16 f. [2]) Matth. 18, 14. [3]) 1 Mos. 18, 27.
[4]) Matth. 18, 11 [5]) Joh. 1, 29.

Verdens Fyrste er allerede dømt og haver slet Intet i Dig[1]). Har han nu ikke mindste Deel i Dig, da har han det tilvisse heller ikke i mig; thi jeg troer paa Dig, o, Herre; derfor bliver Du i mig og jeg i Dig. Han maa i mig anklage din Ven, din Broder, ja, den evige Faders elskelige Barn; men — hvorledes vil Du da kunne dømme, end sige fordømme din Ven, din Broder, din Faders udvalgte Barn? I Dommen vil og Moses engang anklage mig og kalde mig forbandet[2]), fordi jeg ikke har holdt Alt, hvad skrevet staaer i Lovens Bog; men Du er bleven en Forbandelse i mit Sted, Herre Jesu, forat Du kunde befrie mig fra Lovens Forbandelse[3]). Af Moses vil jeg blive forbandet, men af Dig velsignet; thi jeg længes hjertelig efter at høre din Indbydelse: Kommer hid, min Faders Velsignede! arver det Rige, som er Eder beredt, fra Verdens Grundvold blev lagt[4])! Moses vil anklage mig; men Du vil ikke anklage mig for Faderen! nei! Du vil endog gaae i Forbøn for mig. Derfor frygter jeg ikke den af Moses udtalte Forbandelse; thi Du har udslettet den Haandskrift, som var os imod[5]). De Fordømte ville anklage mig og raabe paa, at jeg er ligesaa skyldig som de. O, Herre Jesu, jeg maa vel tilstaae, at mine Synder sætte mig i Classe med dem; men min angerfulde Erkjendelse og Bekjendelse af mine Synder og min saliggjørende Kundskab om Dig adskiller mig ganske fra dem. Hvo som hører dit Ord og troer paa ham, som Dig udsendte, haver det evige Liv og kommer ikke til Dommen[6]). Jeg hører dit Ord, o, Herre, og jeg troer paa Dig; thi er min Tro end svag, den er dog altid Tro.

---

[1]) Joh. 16, 11. 14, 30. [2]) 5 Mos. 27, 26. [3]) Gal. 3, 13.
[4]) Matth. 25, 34. [5]) Col. 2, 14. [6]) Joh, 5, 24.

Jeg troer, Herre, hjælp min Vantro[1]); jeg troer Herre, men forøg mig Troen[2]). Om jeg endog iøvrigt ikke er fri for nogen af alle de Fordømtes Synder, vil Du, o, Herre, dog holde mig fri for denne ene Synd, nemlig Vantro. Alle hine Anklagere forfærde mig vel, men paa den anden Side giver det mig Mod, at Du er min Dommer. Faderen har overgivet Dig al Dom, ligesom han har givet Alt i dine Hænder; men han har og paa den anden Side hengivet Dig for os Alle, og Du har selv givet Dig hen for Menigheden, at Du kunde hellige den og rense den ved Vandbadet i Ordet[3]). Hvorledes vil Du altsaa kunne fælde en streng Dom over dem, for hvem Du har givet Dig hen i Døden, i Korsets Død? Du vil ikke have dit eget Kjød; men vi ere Lemmer paa dit Legeme, Kjød af dit Kjød og Been af dine Been[4]).

Sex og fyrgetyvende Betragtning.

Om Længsel efter det evige Liv.

Løft Dig, Sjæl, paa hellig Længsels Vinge,
Lad det Ord for Aandens Øre klinge:
„Grib det evige, det sande Liv[5])!"
Klinge som en Alvorsrøst, der byder,
Klinge som en Englerøst, der fryder,
Klinge som et Naadens Skaber-Bliv.

Kjære Sjæl, Du bør ei elske det Liv, som er flygtigt og forgængeligt, men langt hellere det, som er uforgængeligt og

---

[1]) Marc. 9, 24. [2]) Luc. 17, 5. [3]) Eph. 5, 25 f.
[4]) Eph. 5, 29 f. [5]) 1 Tim. 6, 12.

evigt. Stig paa hellig Længsels Vinge didop, hvor der er Ungdom uden Alderdom, Liv uden Død, Glæde uden Sorg, et Rige uden Omskiftelse! Finder Du Behag i Skjønhed? Hisset skulle de Retfærdige skinne som Solen [1]). Eller i Hurtighed og Styrke? Hisset skulle de Udvalgte være ligesom Guds Engle i Himlen [2]). Eller i et langt og sundt Liv? Hisset er der en livsfrisk Evighed og en evig Sundhed. Eller i overflødig Nydelse? Hisset skulle de Udvalgte mættes, naar Herrens Herlighed beskues [3]). Eller i liflig Sang? Hisset synge Englene gjennem alle Evigheder Lovsange i samstemmigt Chor. Eller i reen Glæde? Hisset vil Gud til Overflod mætte Sine med hans Glædes Strømme [4]). Eller i Viisdom? Hisset vil den alene vise Gud aabenbare de Salige sin Viisdom. Eller i Venskab? Hisset elske de Gud mere, end sig selv, og Næsten som sig selv; og Gud elsker dem høiere, end de elske sig selv. Eller i Enighed? Hisset ville Alle være eet Hjerte og een Sjæl [5]). Eller i Magt? Hisset vil Alt være de Udvalgte let; der er slet Intet, som de skulle have Lyst til at gjøre, uden at de jo og skulle kunne mægte det; men de skulle ikke have Lyst til Noget, Intet ville og begjære uden hvad der stemmer overeens med Guds Villie. Eller i Ære og Rigdom? Hisset vil Gud sætte sine troe Tjenere over Meget [6]). Eller i sand Ro og Tryghed? Hisset kunne de være visse paa, at de til ingen Tid og i ingen Grad ville mangle dette Gode; ligesom de og kunne være forsikkrede om, at de ingensinde ved deres egen Villie kunne miste det, og at Gud, som er Kjærligheden selv, ikke vil tage det fra dem, der elske ham, imod deres Villie; samt at ingen

---

[1]) Matth. 13, 53. [2]) Matth. 22, 30. [3]) Ps. 17, 15.
[4]) Ps. 36, 9. [5]) Ap. G. 4, 32. [6]) Matth. 25, 23.

Magt er mægtigere, end Gud, saa den skulde kunne adskille Gud og dem tvertimod begges Villie. Kort sagt, Alt hvadsomhelst de Udvalgte blot kunne føle Længsel efter, det finde de hisset; thi Ansigt til Ansigt skulle de hisset skue ham, som er Alt i Alle[1]). Det tilkommende Livs Goder ere saa store, at de ikke kunne maales; saa mange, at de ikke kunne tælles; saa kostelige, at deres uendelige Værd ikke tilfulde kan fattes. Der vil Legemet nyde en evig Sundhed og Sjælen fryde sig ved den fuldkomneste Reenhed; der skal være en Fylde af guddommelig Herlighed og salig Glæde; der skulle Englene og de Hellige leve i det fortroligste Venskab, som aldrig brydes; der skulle Legemerne lyse med en vidunderlig Glands. De Udvalgte ville fryde sig: over det salige Opholdssted, de skulle faae til Eie; over det salige Samfund, i hvilket de skulle arve Riget; over det forklarede Legeme, som de skulle erholde; over at de have ladet haant om Verden og sluppet for Helvede. Den mindste Krone i det evige Liv vil være langt kosteligere, end tusinde Verdener; thi hiin er uendelig og evig; men alle disse ere endelige og forgængelige. Der behøver man ei heller at frygte for Misundelse, om den Enes Krone straaler med noget større Lysglands, end den Andens; thi samdrægtig Kjærlighed throner i Alles Hjerter; og netop paa Grund af denne fuldkomne Kjærlighed vil Alt, hvad der bliver een Eneste af de Udvalgte til Deel, opfylde alle de Andre med lige saa uendelig en Glæde, som om det var forundt dem selv. Der er intet større Gode enten i Himlen eller paa Jorden, end Gud; derfor kan ei heller nogen Glæde være større og fuldkomnere, end at skue Gud, at eie Gud; ja, derfor vil Beskuelsen af Gud, varede den endog kun et eneste Dieblik, langt overgaae alle andre Glæder; vi skulle

---

[1]) 1 Cor. 13, 12; 15, 28.

nemlig see Gud, som han er i sig selv, Gud i os og os i Gud. Paa vor Reise igjennem dette Liv have vi vel Christum med os, men ligesom skjult bag Ordets og Sacramenternes Forhæng; hernede have vi nemlig ingen paa Anskuelse og sikker Viden begrundet Erkjendelse af ham. I det tilkommende Liv derimod skulle vi skue ham Ansigt til Ansigt, naar han vil uddele til os det Brød, som evig mætter; ligesom Disciplene fordum ikke kjendte Christum paa Veien (til Emaus), men først i Herberget, da han brød Brødet til dem [1]).

Det himmelske Jerusalem har ikke noget Tempel, som er gjort med Menneskehaand, og hverken Sol eller Maane; thi Gud er i al Evighed dets Tempel, han er dets Lys og Lysestage [2]). Paa Troen vil følge Beskuelse, paa Haabet dets Opfyldelse og i Kjærlighedens Følge er den fuldkomneste og saligste Nydelse. Da Salomons Tempel blev bygget, hørte man ikke en Lyd enten af Øxe eller af Hammer [3]); saaledes mærker man ei heller i det himmelske Jerusalem noget straffende eller optugtende Slag; thi de aandelige Stene, hvoraf dette Tempel er bygget, ere allerede iforveien tilhugne og tildannede i denne Verdens Trængsels-Skole.

Den arabiske Dronning, som kom til Salomo [4]), er et Billede paa Sjælen, der søger til Christum i det himmelske Jerusalem; den holder sit Indtog i den hellige Stad, ligesom hun med et talrigt Følge; men Sjælens Følge bestaaer af de hellige Engle; den er smykket med Guld og kostelige Ædelstene ɔ: med mangfoldige lysende Dyder; den vil henshnke i Beundring af Christi, den himmelske Konges, Viisdom, af hans Hofsinde og Tjenerstand, der bestaaer af Englene og de Hellige; den vil forbauses over: Overflødigheden af Retterne

---

[1]) Luc. 24, 30 f. [2]) Aab. 21, 22, [3]) 1 Kong 6, 7.
[4]) 1 Kong. 10 Cap.

paa hans Taffel ɔ: den evige Saligheds Fylde; over de kostbare Klæder ɔ: de forklarede og herliggjorte Legemer; over Templets Skjønhed ɔ: Himmelborgen med de mange Værelser; over Mængden af Offrene ɔ: Lovsangene til Guds Ære og Priis; ja, fuld af Forbauselse maa den, ligesom hiin Dronning, tilstaae: jeg troede ikke Ordene, førend jeg kom og mine Øine saae det; og see! ikke Halvdelen er mig forkyndt; Du haver mere Viisdom og Godt, end Rygtet er, som jeg hørte. Derfor bør den troende Sjæl opløfte sig og betragte de Goder, som hisset ere den beredte; Aanden bør have en Retning heroventil, hvor den engang skal komme; i Tiden bør vi anstrenge os for at komme der, hvor vi engang i Evigheden skulle blive for stedse. Kun den, som længes efter denne Herrens Herlighed, vil engang indgaae til samme.

Du haaber engang at aabenbares for Guds Ansigt; bestlit Dig derfor paa Hellighed, efterdi han og selv er hellig! Du venter at komme i Samfund med Himlens Engle; see derfor til, at Du ikke ved Synder bortjager disse tjenende Aander! Du haaber de evige Goder; hvi attraaer Du da saa høiligen de timelige? Du tragter efter Borgerskab i Himlen; hvi søger Du da her et blivende Sted [1])? Du længes efter at komme til Christum; hvi frygter Du da Døden? Kun den behøver at frygte Døden, som ikke vil komme til Christum. Du længes efter at indgaae i det himmelske Jerusalem; hvi besmitter Du Dig da med saa mange og saa store Synder? eftersom dog skrevet staaer: intet Ureent skal komme ind i den [2]). Du længes efter at æde af Livets Træ; men Du maa forinden, medens Du endnu lever, gribe Christum, der er det sande Livets Træ, og det formedelst en sand og

---

[1]) Hebr. 13, 14. [2]) Aab. 21, 27.

levende Tro; thi der staaer skrevet[1]): Salige ere de, som tvætte deres Klæder i Lammets Blod; som gjøre hans Befalinger, paa det de maae faae Adgang til Livsens Træ og indgaae igjennem Porten i Staden. Udenfor ere Hundene og Troldkarlene og Hoerkarlene; derfor vogt Dig for Skamløshed og Utugt; udenfor ere Manddraberne; derfor vogt Dig for Vrede; udenfor ere Afgudsdyrkerne; derfor vogt Dig for Gjerrighed; udenfor ere de, som elske og øve Løgn; derfor vogt Dig for alt syndigt Bedrag! Ønsker Du at indgaae til Lammets Bryllup, da maa Du og længes efter Brudgommens Ankomst; Aanden og Bruden sige: kom! Har Du ikke Aandens Pant, saa Du raaber til Herren, at han endelig maa komme, da vil Brudgommen ingensinde indføre Dig til den himmelske Bryllupshøitid. Du er ingen ret Brud, naar Du ikke længes efter Brudgommens Ankomst. Du ønsker at faae Plads i den nye Himmel og paa den nye Jord[2]); hvorfor hænger Du da saa fast ved den gamle Himmel og den gamle Jord? Du vil have Deel i Skaberen; hvi hænger Du da ved Alskabningen, der trænger til Skaberen, saavel som Du selv? Du forventer en Bygning af Gud, et Huus, som ikke er gjort med Hænder, evigt i Himlene[3])? hvi længes Du da ikke efter, at denne Jordhytte, vi her beboe, skal falde sammen? Du længes efter at overklædes[4]); hvi sørger Du da ikke for, Du ei maa findes nøgen?

Naar ikke den hellige Treenighed allerede i dette Liv formedelst Naaden boer i dit Hjerte, da vil den ingensinde i det tilkommende Liv boe hos dig i Kraft og Herlighed. Har Du

---

[1]) Aab. 7, 14; 22, 14 f. [2]) Aab. 21, 1. [3]) 2 Cor. 5, 1.
[4]) 2 Cor. 5, 4.

ikke allerede i dette Liv en Forsmag paa den evige Salighed, vil Du aldrig hisset komme til en fuld Nydelse af den.

Syv og fyrgetyvende Betragtning.

Om den salige Beskuelse af Gud i Himlen.

"I Himlen er vort Borgerskab [1])",
Der skal vi boe og bygge
Og smile ad hvert jordisk Tab
I Evighedens Skygge.

I min Faders Huus ere mange Værelser [2]), disse ere Frelserens egne Ord. O, Herre, hvor længes jeg efter at see det Sted, hvor Du har beredt mig en evig Bolig! Her er jeg nemlig en Udlænding og Fremmed, ligesom alle mine Fædre [3]); faa og onde have mine Udlændigheds Dage været [4]); derfor længes jeg under min Landflygtighed i denne Verden efter det himmelske Fædreland; mit Borgerskab er nemlig i Himlene [5]), og jeg længes efter at see Herrens Gode i de Levendes Land [6]). Som en Skygge forsvinder dette Liv, en Haandsbred ere mine Dage, og min hele Tilværelse er som Intet for Dig [7]). Hvad skal da være min Fortrøst-

---

1) Philip. 3, 20. 2) Joh. 14, 2. 3) Ps. 39, 13.
4) 1 Mos. 47, 9. 5) Phil. 3, 30. 6) Ps. 27, 13
7) Ps. 39. 6—8.

ning? Mon ikke Du, o Herre? Ak, naar skal jeg komme til Dig? Herre Jesu! naar skal jeg sees for dit Ansigt? Ligesom en Hjort skriger efter Vandstrømme, saaledes skriger min Sjæl til Dig, o Gud[1]). O hvilken sand og fuldkommen, ja, overvættes Glæde! o, Glæde over Glæde, der ikke blot overgaaer al anden Glæde, men uden hvilken slet ingen sand Glæde er til! naar skal jeg indgaae til Dig, at jeg maa beskue min Gud, som boer i Dig? Du vil mætte mig med Glæde for dit Aasyn, liflige Værelser ere hos din høire Haand evindelig[2]). Jeg skal blive drukken af dit Huses Fedme, og Du skal give mig at drikke af dine Vellysters Bæk; thi hos Dig er Livets Kilde[3]).

O, hvilket forønsket Liv, hvilken himmelsk Lyksalighed! naar den høihellige Treenighed selv i fuldeste Maade vil tilfredsstille vore Længsler, saa vi skulle beskue den uden Ophør, elske den af ganske Hjerte, uden mindste Ulyst og lovprise den med utrættelig Tilbedelse. At skue Gud vil overgaae al anden Glæde; at see Christum, at leve med Christo, at høre Christo til, vil langt overtræffe alle vort Hjertes Ønsker. O, Jesu Christe, Du min Sjæls huldsalige Brudgom, naar vil Du hjemføre din Brud til dit kongelige Palads? hvad vil jeg da endnu kunne mangle? hvad vil jeg endydermere kunne attraae eller forvente der, hvor Gud vil være Alt i Alle? For Synets Sands vil han være Skjønheden selv; for Smagen sødere, end Honning; for Hørelsen en tonende Harpe; for Lugten en duftende Balsam, for Følelsen den fineste og blødeste Blomst: Alt vil Gud være, og han vil uddele det Gode til Enhver især efter hans eget Hjertes Attraa og Begjæring. Begjærer Du Liv, Sundhed, Fred, Ære — hisset

---

[1]) Ps. 42, 23. [2]) Ps. 16, 11. [3]) Ps. 36, 9 f.

vil Gud være Alt i Alle. Hvad der her er en uigjennemtrængelig Hemmelighed for de dybsindigste Kirkelærere, det skulle endog Smaapiger hisset igjennemskue. I al sin forklarede og velsignede Menneskelighed vil Christus være hos os og med den huldsaligste Røst tolke os Frelsens dybeste Hemmeligheder. Yndig er hans Stemme og deiligt er hans Aasyn[1]); Naaden er udøst paa hans Læber, majestætisk træder han frem, kronet med Hæder og Ære.

Vil Gud nu være Alt i Alle, saa maa han ogsaa for Forstanden være Lysets rige Væld; for Villiens Higen og Længsel den høieste Hvile og Fred; for Erindringen den uophørlige Evighed. Sønnen skal berige vor Forstand med den fuldkomneste Erkjendelse, den Helligaand vor Villie med den saligste Kjærlighed, Faderen vor Hukommelse med en varig og sikker Erindring af begge. Du, o, Gud, vil være det Lys, i hvis Lys vi skulle see Lyset; vi skulle nemlig see Dig i og ved Dig selv, i dit Aasyns Glands, naar vi engang skulle skue Dig Ansigt til Ansigt. Og vi skulle ei blot see Dig, men ogsaa leve med Dig; og ikke blot leve med Dig, men ogsaa lovprise Dig; og ikke blot lovprise Dig, men ogsaa deelagtiggjøres i din salige Glæde; og ikke blot frydе os med Dig, men ogsaa blive Englene lige; ja, ikke blot Englene, men ogsaa Dig selv[2]), Du, som er sand Gud, høilovet i al Evighed! Her maa den troende Sjæl studse og tilbede sin Frelsers vidunderlige Barmhjertighed. Han tager os ikke blot til Naade, skjøndt vi ere hans Fiender; men han tilgiver os vore Synder, giver os sin egen Retfærdighed og indfører os i Kraft af vor Arveret i Himmeriges Rige; ja, han gjør os endog lige med Englene og med sig selv. O, salige Stad! o, himmelske Jerusalem, Du, den høihellige Treenigheds Her-

---

[1]) Ps. 45, 3; Høis. 2, 14. [2]) 1 Joh. 3, 2.

skersæde! naar skal jeg indgaae i dit Tempel? Templet i det himmelske Jerusalem er Lammet[1]), det Guds Lam, som bærer Verdens Synder[2]) og af den Grund blev bestemt til Slagtoffer, fra Verdens Grundvold blev lagt.

Naar vil din Sol, som oplyser hiin hellige Stad[3]), oprinde for mig? Her lever jeg endnu landsflygtig fra mit rette Fædreland; men en rig Arv er henlagt til mig: thi de Troende fik ved Christum Magt til at vorde Guds Børn[4]). Ere vi nu Børn, da ere vi ogsaa Arvinger og Christi Medarvinger[5]). Derfor vær trøstig, min Sjæl og tragt efter din Arv! Herren er min Arvedeel og min meget store Løn[6]). Hvad skulde den Algode, Barmhjertighedens Gud, endnu kunne skjænke os? Han giver os Livet, giver os sin Søn, giver os sig selv — vidste han blot Noget i Himmelen eller paa Jorden, der var endnu større og bedre, da skulde han vissselig give os det. Vi leve i Gud, vi ere Guds Tempel[7]); vi eie Gud, her vel endnu i Aanden og paa en hemmelighedsfuld Maade; men hisset — der skal vort Haab blive til Virkelighed; der skulle vi ei blot blive i længere Tid, men boe i al Evighed.

---

[1]) Aab. 21, 22. [2]) Joh. 1, 29. [3]) Aab. 21, 23.
[4]) Joh. 1, 12. [5]) Rom. 8, 17. [6]) Ps. 16, 5; 1 Mos. 15, 1.
[7]) Ap. G. 17, 28. 1 Cor. 3, 16.

Otte og fyrgetyvende Betragtning.

Om det salige Samfund med Englene i Himmelen.

I Himlen er vor Faders Huus
Med Værelser fuldmange,
Hvor vi med Engle ere Duus
Og synge Frydesange,
Ja — vorde Engle selv, som de,
I Klædning skjær som Julesnee
Og paa lyslette Vinger.

I de Dødes Opstandelse skulle de hverken tage tilægte, ei heller bortgiftes; men de ere ligesom Guds Engle i Himmelen [1]). Hvo kan med tilbørlig Priis ophøie denne de Saliges Værdighed? i hvilket Menneskehjerte er denne de Saliges Herlighed opkommen [2])? Fornyede og forklarede i Opstandelsen skulle de Udvalgte, uden mindste Frygt for Døden, uden i nogen Maade at blive Forkrænkelighedens Bytte, leve i en salig Beskuelse af Gud. Jeg haver seet Herren Ansigt til Ansigt, og min Sjæl er frelst [3])! udbryder den hellige Stamfader, men kunde nu sligt et flygtigt Glimt af Gud volde Jakob saa stor en Glæde og Henrykkelse, hvad da en evig Beskuelse af Gud? Bragte Synet af Gud, der han aabenbarede sig i menneskelig Skikkelse, Sjælen Frelse og Liv, da vil Beskuelsen af ham Ansigt til Ansigt ganske vist medføre evigt Liv og evig Salighed. Hvad Tilvært skulde da denne Lyksalighed kunne faae? Hvad skulle

---

[1]) Matth. 22, 30. [2]) 1 Cor. 2, 9. [3]) 1 Mos. 32, 30.

de Udvalgte kunne ønske sig meer, end Beskuelsen af Gud? Og desuagtet skulle de dog endnu nyde livsaligt Samfund med Englene; ja, ei det alene; men de skulle ogsaa blive dem lige med Hensyn til deres Legemers Lethed og Bevægelighed, lysende Gjennemsigtighed og Udødelighed. Vi skulle iføres den samme Dragt, som Englene; i hvide Klæder skulle vi staae for Lammets Throne [1]) og synge Herren et evigt Hallelujah; vi skulle, ligesom de, straale med Retfærdighedens Krone; ligesom de glæde os ved at faae Brev paa Udødeligheden. Vi have seet Herrens Engel og maae visseligen døe [2]), udbrød Manoah; men vi skulle see Englenes mange Tusinder og dog leve evindelig.

Dersom vi skulle blive Englene lige, da ville vi ikke have nødigt at frygte for, at vi, som de, der fremdeles ere Englene ulige paa Grund af Synden, skulle adskilles fra dem.

Vi skulle afføres den syndige Naturs pjaltede Kjortel, vor Nøgenhed skal skjules med Frelsens Klædning, og vi skulle iføres Uskyldighedens snеehvide Hoitidsdragt. Der forurettes Ingen; der vredes Ingen; der lider Ingen af Misundelse; der er ingen brændende Begjærlighed; der tilskynder ingen Ære- eller Herskesyge; der skulle vi ikke mere nedtrykkes af nogen Syndebyrde; der skulle vi ikke behøve at udslette nogen Syndeplet med Angers-Taarer eller at befrygte Ulivssaar for vore Sjæle; thi seiret har Loven af Juda Stamme og seiret have vi Alle ved hans Kraft [3]).

Dersom vi skulle blive Englene lige, da skulle vi tilvisse hverken hungre eller tørste. Gud skal være vor Føde, med hans Salighed skulle vi mættes; ja, Gud skal selv være vor Føde, den eneste Føde, som i Sandhed vederqvæger og aldrig slipper op. De Salige skulle ikke hungre mere, ei

---

[1]) Aab. 19, 1 ff. [2]) Dom. 13, 22. [3]) Aab. 5, 5.

heller tørste mere; Solen skal ei falde paa dem, ei heller nogen Hede; thi deres Forbarmer skal vogte dem og lede dem til levende Vandkilder[1]); der skal af deres Liv flyde levende Vandstrømme[2]); der er beredt dem et Maaltid af Fedmer, af Marv, af længe gjemt Viin, som er aftappet fra Bærmen[3]); da skulle vi æde og frydes og juble af Hjertens Glæde. O, Herre Jesu, da skal det i Aand og Sandhed opfyldes, hvad Du har forjættet, at vi nemlig skulle drikke af Viintræets Frugt i din Faders Rige[4]) — i Aand og Sandhed; thi de Ord, Du har talt til os, ere Aand og Liv[5]), og Du laaner Ord og Gjenstande fra denne Verden for at anskueliggjøre os det tilkommende Livs salige Glæder.

Dersom vi skulle blive Englene lige, tilvisse, da skal og Frygt for Døden ophøre; Døden skal være opslugt formedelst Seir[6]); Døden skal for evigt være nedstødt fra sin Throne, og Gud skal aftørre enhver Taare af sit Folks Øine. Saa skal der være Glæde uden Sorg, en Glæde, som varer evindelig; Salighed uden Lidelse; Liv uden Arbeide og Møie; Lys uden Mørke. Der vil Kjærligheden aldrig kjølnes, Glæden aldrig aftage; intet Suk vil man høre, ingen Smerte vil man føle; intet Bedrøveligt vil møde Øiet, man vil altid være glad og vel tilmode. Der skal der være en stor og velgrundet Tryghed, en tryg Rolighed, en rolig og uforstyrret Vederqvægelse, en vederqvægende Lyksalighed, en lyksalig Evighed, den evige Salighed, den salige Treenighed, den trefoldige Eenhed, den ene og sande Gud og den salige Beskuelse af ham. Hæv Dig, min Sjæl, og overvei grundigt den Herlighed, Christus har forhvervet os. Vi skulle indlem-

---

[1]) Aab. 7, 16 f. [2]) Joh. 7, 38. [3]) Es. 25, 6.
[4]) Matth. 26, 29. [5]) Joh. 6, 63. [6]) 1 Cor. 15, 54.

mes i Engles og Overengles hellige Samfund og faae Deel i Thronerne og Herredømmerne, Fyrstendømmerne og Magterne[1]); ja, vi skulle ei blot komme i Samfund med Englene, men og blive dem fuldkommen lige. Der skulle vi lære den Engel at kjende, som i dette Liv var beskikket os til Skytsengel; vi skulle vel ikke mere behøve dens Tjeneste, men fryde os ved saligt Samliv med den; vi skulle vel ikke længere attraae dens Beskyttelse; men vi skulle glæde os ved at leve i saligt Samfund med den, og med forklarede Øine skulle vi skue denne Lysengels Klarhed.

Dersom vi skulle blive Englene lige, tilvisse, da skulle vore skrøbelige, svage og dødelige Legemer forvandles og blive aandelige, letbevægelige og udødelige. De skulle være lysende; thi de ere i Nærheden af Gud, der boer i et Lys, Ingen kan komme til[2]), og er klædt i Lyset. De skulle være uforkrænkelige; thi de ere ligedannede med Englenes, ja med Christi herliggjorte Legeme[3]). Det saaes i Forkrænkelighed, det opstaaer i Uforkrænkelighed; det saaes i Vanære, det opstaaer i Herlighed; det saaes i Skrøbelighed, det opstaaer i Kraft; der saaes et sandseligt Legeme, der opstaaer et aandeligt Legeme[4]), hvilket i al Evighed skal straale som Lyset paa Himlens udstrakte Befæstning. O, Herre Jesu, kom, og gjør os deelagtige i saadan Herlighed!

---

[1]) Col. 1, 16. [2]) 1 Tim. 6, 16. [3]) Philip 3, 21.
[4]) 1 Cor. 15, 42 ff.

Ni og fyrgetyvende Betragtning.

Om de ulidelige Helvedqvaler.

Lad Tankens Helvedfart Dig Sjælens spare,
Og drøm ei: „ingen Frygt og ingen Fare!"

Du andægtige Sjæl, betænk de ulidelige Helvedstraffe, og Du vil have let ved at bekæmpe enhver daarlig Lyst til at synde! Der skal alt det Onde have sit Hjem; men alt det Gode skal være banlyst derfra. Hvad Onde ville de nemlig kunne fritages for, som netop straffes paa Grund af Synden, der er det værste Onde? Og paa den anden Side, hvad Gode vil kunne vederfares dem, som ere bortfjernede fra Gud, der er det høieste Gode? Der skal være: smeltende Hede og isnende Kulde; evigt Mulm og Mørke, qvælende Røg og uophørlig Graad; det rædselsfulde Syn af Plageaanderne og en uafladelig Hylen; der skal være: brændende Tørke, Tørst, Svovlstank; Samvittighedens nagende Orm, Frygt, Smerte, Skjændsel og Skam over Synderne, som ere blevne vitterlige for Alle, Misundelse, Had, Mismod — intet Glimt af Gud, intet Glimt af Haab.

Den almægtige Gud vil skille Ildens Lysglands fra dens brændende og fortærende Kraft, og den første skal blive de Hellige til Glæde, den sidste derimod de Fordømte til Qval og Pine. Og hvad Lys der monne være i Helvedes Mørke, det skal ei lyse de Usalige til Trøst, saa de faae Noget at see, hvorover de kunne glæde sig; men det skal blot tjene til at forøge deres Jammer, saa de faae Øie paa det, hvorover de endnu mere maae sørge. Alle deres Sandser volde dem nu

Qvaler: deres Øine skulle berøves Synet af Solen, Maanen og den hele Stjernehær, ligesom ogsaa Beskuelsen af Christum og alle hans Hellige; desuden skulle de føle Øiensmerter af Graad, Røg og det forfærdende Syn af Plageaanderne og alle de Fordømte; deres Øren skulle høre de Usaliges Klageskrig og vedholdende Gudsbespottelser, saavelsom Djævlenes frygtelige Brølen; deres Tunge skal brænde af Hunger og Tørst; men, Smagsevnen berøvet, skal den aldrig føle sig vederqvæget og lædsket ved Spise og Drikke; deres Lugtenerver ville lide af Svovlstank, og deres Følelse skal fornemme en Ild, der brænder foruden og forinden, ja trænger igjennem indtil Marv og Been. De Fordømtes Legemer skulle være vanskabte, mørke, træge og klodsede; deres Hukommelse skal plage dem ved Erindringen om de begangne Synder, og dog vil det ikke saa meget smerte dem, at de have syndet, som at de nu ei længere kunne svælge i deres Lyster og Fornøielser. Een eneste Gnist af Helvedes Ild skal volde Synderne større Smerte, end om en fødende Qvinde laa i uophørlig Barselsnød samfulde tusinde Aar. Der skal være Graad af Smerte og Tænders Gnidsel af Raseri [1]): i deres Kjød skulle de pines af Samvittighedens nagende Orm. Der vil ingen Last være, som jo der har sin særegne Straf og Pine. Som man i Guds Rige Intet attraaer, uden at man og finder det, saaledes finder man i Helvede slet Intet af det, man attraaer. Der vil det ikke i mindste Maade nytte de Fordømte, at de i dette Liv have hengivet sig til Nydelse af al Slags Vellyst; Erindringen herom vil meget mere forøge deres Qval. Det vil Intet nytte de Fordømte, at de have henlevet dette Liv i Fraadseri og Drukkenskab, naar de nu ikke engang kunne erholde saa meget, som en Draabe Vand. Det vil

---

[1]) Matth. 22, 13.

Intet nytte dem, at de have baaret prægtige og kostbare Klæder, siden de i Helvede skulle iføres Skamrødme over, at de ere nøgne, og deres Legemer skulle beklædes med Skjændsel. Det vil Intet nytte dem, at de i dette Liv have beklædt høie Æresposter, siden der i Helvede ikke skal være nogen Ære, men idel Sorg og Smerte.

Det vil Intet nytte dem, at de i dette Liv have opdynget Rigdomme, siden de Alle skulle være lige fattige der. De skulle nemlig være fjernede fra den saliggjørende Beskuelse af Gud; men ikke at see Gud overgaaer alle Helvedes Qvaler. Kunde de i Mørkets Fængsel indesluttede Fordømte blot see Guds Ansigt, da vilde de ingen Straf føle, ingen Smerte og ingen Bedrøvelse; men nu skulle de fornemme Guds Vrede, uden nogensinde at nyde Beskuelsen af Guds saliggjørende Aasyn; de skulle lide Straf og evig Fortabelse for Herrens Ansigt[1]); men de skulle dog aldrig faae hans Ansigt at see. Guds Vrede vil stedse paany antænde den evige Fordømmelses Ild, lig en sydende Svovlstrøm. Og de Fordømte skulle ei blot fjernes fra Beskuelsen af Gud, men og jammerlig martres ved Synet af Plageaanderne. Da skulle de tugtes med Svøber af dem, hvis Trælle de i dette Liv have været. Naar det indbildte, flygtige Syn af et Spøgelse her i Livet er nærved at skrække Livet af et Menneske, hvad Indtryk vil da ikke det rædselsfulde og evige Syn af Helvedaanderne kunne gjøre? Og de Fordømte skulle ei blot være nødsagede til at omgaaes med Djævlene, men ogsaa faae at føle, at de i al Evighed pines af dem. Dersom Djævelen anfegter de Hellige saa haardt allerede i dette Liv, hvor han dog behøver Guds Tilladelse; hvor haardt vil han da ikke plage de Fordømte, der i al Evighed ere givne i hans Vold

---

[1]) 2 Thess. 1, 9.

og Magt? Ikke blot udvortes skulle de Fordømte pines af Plageaanderne, men ogsaa indvortes af deres Samvittigheds nagende Orm. Alle de Synder, de have begaaet, end ikke een undtagen, skulle da uafladelig svæve dem for Øie, og deres Qval vil blive saa meget større, som Naadens beleilige Tid til at angre ei mere er forhaanden. Naar de kloge Jomfruer, som have alt paa rede Haand, ere indgangne med Brudgommen, vil Døren strax blive tillukket, nemlig Tilgivelsens, Barmhjertighedens, Trøstens, Haabets, Naadens og den sande Omvendelses Dør. Da skulle de Fordømte raabe og sige til Bjergene og Klipperne: styrter over os og skjuler os for hans Ansigt, som sidder paa Thronen og for Lammets Vrede[1])! Men deres Angstraab skal være forgjeves; thi Himmelen og Jorden skulle flygte for hans Vrede, som skrevet staaer[2]): hver Ø flyede og Bjergene bleve ikke fundne. Alt hvad der bliver givet de Udvalgte til Forøgelse af deres Herlighed, det vil Altsammen kun tjene de Fordømte til Forøgelse af deres Qvaler. Der skal rigtignok være Grader i Helvedstraffene; men alligevel skal den, som lider mindst Pine, ikke have mindste Lindring deraf; thi den, som martres af større Qvaler, vil misunde den, der straffes med de mindre. De Fordømte skulle ikke føle nogen Lindring ved, at Nogle af deres Beslægtede eller Venner ere optagne i de himmelske Boliger; thi selv de Udvalgte ville ikke føle nogen Bedrøvelse ved at vide, at Nogle af deres Beslægtede for evigt ere farne til Helvede. De Fordømtes Smerte og Qval skal være saa stor, at de ikke kunne give Sind og Tanker anden Retning, end den, Smerten mægtig tilskynder dem at følge. Hade skulle de Fordømte alle Guds Skabninger, hade skulle de hverandre indbyrdes;

---

[1]) Aab. 6, 16. [2]) Aab. 16 20.

de skulle have de hellige Engle, de udvalgte Mennesker, ja, endog Gud — vel ikke som han er i sig selv og efter sit Væsen, men som han aabenbarer sig i Virkningerne af den straffende Retfærdighed. Alle Onder ramme i dette Liv kun enkeltviis: En trykkes af Fattigdom, en Anden plages med haard Sygdom; En besværes af Trællearbeide, en Anden overdynges med Skjældsord; men i Helvede skulle Alle til een og samme Tid martres af alle Onder; der skulle de ulideligste Smerter paa een Gang gjennemtrænge alle Sandser og Lemmer. I dette Liv mildner Haabet om Lindring alle Besværligheder og Sorger; men hisset er der intet Haab tilbage om Befrielse. Helvedstraffen er ikke blot evig; men den bliver end ikke eet eneste Øieblik afbrudt. Derfor kan man vel med Sandhed sige: hvis alle Mennesker, der ere fødte her paa Jorden lige fra Adam til den Dag i Dag, og de, som herefter skulle fødes og leve indtil den yderste Dag, hvis de, siger jeg, ligelig deelte imellem hverandre blot een eneste Straf, som een Sjæl maa udstaae i Helvede for een eneste Synd, da vilde enhver lille Deel af hiin ene Helvedstraf, som blot eet fordømt Menneske lider, være større og ulideligere, end alle de Qvaler, samtlige Røvere og Misdædere her i Verden nogensinde have udstaaet.

O, Herre, forund os ret ofte og alvorligt at tænke paa Helvede, at vi ikke omsider maae nedstyrtes i dette Pinested!

Halvtredsindstyvende Betragtning.

Om Helvedstraffenes Evighed.

Betænk det, før dit Øie lukkes:
Der er en Ild, som aldrig slukkes!

Du andægtige Sjæl, betænk Helvedstraffenes Evighed, og Du vil gjøre Dig en rigtigere Forestilling om deres Alvor og Strenghed! I Helvede er der en Ildstrøm, der uden Ophør brænder igjennem indtil Marv og Been. De Fordømtes Liv er en evig Død, deres Død er et Liv i evige Qvaler; der bliver den, der piner, ingensinde træt, lige saa lidt som den, der pines, nogensinde døer. Der fortærer vel Ilden, men ikke anderledes, end at den til enhver Tid beholder Forraad af Næringsstof; der tiltage Qvalerne, dog ikke for at aftage, men for hvert Øieblik at begynde paany. De Fordømte skulle døe, men ikke anderledes, end at de altid leve; de skulle leve, men ikke anderledes, end at de altid døe. At En skal pines, uden der nogensinde bliver Ende paa hans Qvaler, denne Tanke overskrider tilvisse alle Fortvivlelsens Grændser. Hvad kan nemlig tænkes forfærdeligere, end at En hvert Øieblik ønsker det, som dog aldrig vil falde i hans Lod, og at han hvert Øieblik ønsker sig det borte, hvorfra han dog aldrig skal befries? De Fordømte skulle i al Evighed ikke opnaae, hvad de ville; men hvad de ikke ville, det skulle de nødsages til at taale i al Evighed. Naar Guds Vrede engang vil ophøre, da vil ogsaa de Fordømtes Straf ophøre; men — Vreden er evig, evig er derfor og Straffen. Naar de Fordømte engang ville gjøre sand Bod og Omvendelse, da skulle

de og kunne frelses for deres Synder; men — Omvendelsens Tid er omme, derfor er der ei længer noget Haab om Tilgivelse.

Naar Djævlene engang vilde holde op med at pine, da skulle de Fordømte holde op med at pines; men — Djævlens Raseri vil aldrig ophøre, og af den Grund vil det fordømte Menneskes Qval aldrig ophøre. Naar Guds Retfærdighed engang skal forandres, skulle ogsaa de Fordømtes Straffe forandres; men — Guds Retfærdighed er uforanderlig, og de Fordømtes Straffe skulle altsaa være evige. Det er en retfærdig Kjendelse af den strenge Dommer, at de, som i dette Liv aldrig have villet være frie for Synd, hisset aldrig maae være frie for Straf; ja, det er endogsaa billigt, at der ikke gives nogen Grændse for Hevnen over den Fordømte, som jo ikke, saalænge det stod til ham, vilde vide af nogen Grændse for sine Misgjerninger. De Fordømte have syndet i deres Evighed, det vil sige, saalænge som de levede; Retfærdigheden kræver, at de straffes i Guds Evighed. Der blev en Ende paa deres Synd, fordi der blev en Ende paa deres Liv — af egen Drift havde de tilvisse ikke hørt op med at synde; nei! havde de kunnet leve i det Uendelige, havde de og syndet i det Uendelige. Fremdeles afgiver al Syndens Ureenhed et evigtvarende Næringsstof til Helvedes Ild, saa det er langtfra uden Grund, den brænder evig. De Fordømtes Synder vilde aldrig ophøre at være en Gru i den hellige Guds Øine; men hvorledes skulle da de haarde Straffe, der ere fastsatte for Synderne, til nogen Tid kunne ophøre? Desuden er Synden et uendeligt Onde, eftersom den er begaaen imod ham, der er det uendelige Gode, og Christus har ydet den uendelige Igjenløsningsbetaling for den: det er altsaa kun efter Fortjeneste, at en uendelig Straf tilkjendes dem, som

døe i deres Synder. Mennesket har selv tilintetgjort det evige Gode, som var hos ham; derfor hjemfalder han efter Guds retfærdige Dom til det evige Onde. Gud har fra Begyndelsen af skabt Mennesket i sit Billede, forat han kunde leve i evigt Samfund med sin Skaber; det i Synden faldne Menneske har Gud ved Jesum Christum fornyet i sit Billede; de evige Salighedsmidler har han beredt Alle, og tilbudt Alle det evige Livs Løn; saa det er retfærdigt, at de, som have villet være denne evige Løn foruden, heller ikke blive den evige Straf foruden. De Fordømte ville aldrig vige fra deres onde Villie, følgelig skal og den onde Villies Straf aldrig vige fra dem. De Fordømte have foretrukket Øieblikkets Lyst og Verdens endelige Goder for det uendelige Gode; de have tragtet mere efter dette flygtige og korte Livs Glæde, end efter det evige Livs Skatte, det er derfor billigt, at de lide uendelige Straffe. O, grændseløse Evighed! o, umaadelige, alle Tids-Rum spottende Evighed! o, ubegribelige Evighed! hvor uendeligt forøger Du de Fordømtes Qvaler! Efter talløse Aartusinders Forløb vil endnu altid den Tanke paanøde sig dem, at dette blot er Begyndelsen til deres Qvaler. Hvor forfærdeligt allerede, at ligge uden at røre sig, var det end paa den blødeste Seng, i samfulde tredive Aar! men — hvad vil det da ikke være at brænde i Svovlsøen i tredive tusinde Aar? O, Evighed, Evighed! Du alene opdynger i det Uendelige Qvaler over de Fordømte! Haard er de Fordømtes Straf allerede paa Grund af Qvalernes Bitterhed, haardere endnu paa Grund af deres Mangfoldighed; men allerhaardest dog paa Grund af deres Evighed. Døden vil der være uden Død, Enden uden Ende, Mangelen uden Mangel; thi Døden lever altid, Enden begynder altid, og paa Mangel er der altid Overflod. De Fordømte skulle søge Livet og ikke finde det; de skulle

søge Døden, og Døden skal flye fra dem [1]). Efter mange tusinde gange tusinde Aar skulle deres Qvaler stedse fornyes uden noget Ophør. Tanken om Smertens evige Vedvarenhed vil martre dem mere, end Følelsen af den udvortes Pinsel. Hvad kan være mere ynkeligt, end at døe saaledes, at man dog stedse lever, at leve saaledes, at man dog stedse døer? Det er et Liv, som stedse bringer Døden, og det en Død, som er udødelig. Er Du virkelig Liv, hvi dræber Du da stedse? Er Du Død, hvorledes varer Du da evig?

Hvad Evigheden i sig selv er, derom have vi ingen fuldkommen Erkjendelse; thi det er hævet over al Tvivl, at ingen skabt Aand kan fatte det, hvad intet Tidsrum kan rumme. Vil Du imidlertid alligevel gjøre Dig nogen Forestilling om Evighedens Omfang, saa maa Du tænke Tiden før Verdens Skabelse. Kan Du finde, naar Gud har havt en Begyndelse, da vil Du ogsaa kunne finde, naar de Fordømtes Straf engang vil have Ende. Tænk Dig et Bjerg, der er uhyre høit og derhos saa stort, at hverken Himmel eller Jord kan rumme det; og tænk Dig nu, en lille Fugl kommer hvert tusinde Aar til dette Bjerg og flyver bort med det fineste Støvgran: det var dog til at haabe, at, efter utallig mange Aartusinders Forløb, hiint uhyre Bjergs Størrelse endelig kunde faae Ende; men — at Helvedes Ild engang skulde faae Ende, det er slet ikke til at haabe. Aldrig ville de Udvalgtes Belønninger ophøre, aldrig de Fordømtes Qvaler; thi som Guds Barmhjertighed er uendelig imod de Udvalgte, saaledes er hans Retfærdighed det og imod de Forskudte. Forestil Dig, at de Fordømtes Qvaler ere lige saa mangfoldige, som Draaberne i det store Verdenshav; og tænk Dig nu, en lille Fugl kommer flyvende hvert tusinde Aar og

---

[1]) Aab. 9, 6.

nipper en ubetydelig Draabe af Havet: det var dog til at haabe, det uhyre Hav langt om længe kunde blive udtømt; men — at de Fordømtes Qvaler engang skulle ophøre, det er slet ikke til at haabe. O, andægtige Sjæl, lad de Fordømtes evige Straf idelig svæve Dig for Øie! — at Helvede kommer os i Hu, sikkrer os nemlig for at komme i Helvede. See til, Du gjør Bod, medens det endnu er Naadens Tid! Helvedes Ild har intet Andet at fortære, end dine Synder; jo flere Synder Du derfor opdynger, des mere Brændsel samler Du til de Flammer, som skulle martre Dig selv. O, Herre Jesu, Du, som ved din Lidelse har gjort Fyldest for vore Synder, Du bevare os for den evige Fordømmelse! Amen.

Een og halvtredsindstyvende Betragtning.

Om de Troendes aandelige Opstandelse.

„Op min Sjæl; thi Sol er oppe!"
Paaske-Solens Straale-Hav
Alt forgylder Zions Toppe;
Hør! fra Jesu aabne Grav
Lyder os den Røst imøde:
Stander op nu fra de Døde!

Christi Opstandelse nytter Dig Intet, medmindre han opstaaer ogsaa i Dig: som Christus maa undfanges, fødes og leve i Dig, saaledes maa han ogsaa opstaae i Dig; men — Døden gaaer stedse forud for Opstandelsen thi Intet opstaaer, uden det først er faldet. Saaledes forholder det sig nu ogsaa med

denne aandelige Opstandelse: Christus opstaaer ikke i Dig, før Adam er død i Dig; det indvortes Menneske opstaaer ikke, før det udvortes Menneske alt tidligere er begravet; Aandens nye Væsen vil ikke lade sig tilsyne, før Kjødets gamle Væsen bliver skjult. Og det er ikke nok, at Christus blot een Gang opstaaer i Dig; thi den gamle Adam kan ikke fuldkommen dræbes i eet eneste Øieblik, hver Dag vil han paany leve op i Dig, og hver Dag maa Du derfor korsfæste ham, at Christus med hver Dag maa begynde at leve i Dig. Christus foer ikke til Himmels og indgik ikke til Herlighed, før han opstod fra de Døde [1]); saaledes vil Du ei heller kunne indgaae til Himlens Herlighed, før Christus opstaaer i Dig og lever i Dig. Den, i hvem Christus ikke lever, er ikke Lem paa Christi aandelige Legeme, og Christus vil ikke i sin triumpherende Kirke indføre nogen Anden, end den, som har været et Lem paa hans Legeme i den stridende Kirke. Som Trolovelse gaaer forud for Ægteskab, saaledes kan alene den Sjæl, som allerede i dette Liv har trolovet sig med Christo i sand Tro og er beseglet med den Hellig-Aands Pant, hjemføres til det himmelske Lams Bryllupshøitid. Lad derfor Christus opstaae og leve i Dig, at Du maa kunne leve med ham evindelig! Dette er den første Opstandelse. Salig og salig er den, som haver Deel i den første Opstandelse, over ham har den anden Død ingen Magt [2])! Vil Du i Legemernes Opstandelse gaae frem til Livet, da bør Christus hver Dag i dette Liv opstaae i Dig.

Da Christus opstod fra de Døde, stod Solen op [3]); saaledes vil og, naar Christus aandelig opstaaer i Dig, den saliggjørende Gudserkjendelses Lys opgaae i din Sjæl; men — hvorledes vil dette hellige Lys kunne være der, hvor det

---

[1]) Luc. 24, 46. [2]) Aab. 20. 5 f. [3]) Marc. 16, 2.

tykkeste Synde-Mørke endnu ruger? Herrens Frygt er Begyndelsen til Viisdom[1]); hvorledes vil da den himmelske Viisdom kunne findes der, hvor Herrens Frygt hidtil ikke fandtes? Hvorledes vil den, som i dette Liv har villet savne den guddommelige Erkjendelses Lys, i det tilkommende Liv blive deelagtig i det evige Lys? Kun Lysets Børn indgaae til det evige Lys; hvorimod Mørkets Børn indgaae til det evige Mørke.

Da Christus opstod, havde han seiret over Døden; saaledes er og den, i hvem Christus aandelig opstaaer, gaaen over fra Døden til Livet[2]); thi den, i hvem Dødens Overvinder lever, kan ikke overvindes af Døden. Da Christus opstod, bragte han en fuldkommen Retfærdighed med sig; thi han er given hen for vore Overtrædelser og opreist for vor Retfærdiggjørelse[3]); og saaledes er den, i hvem Christus aandelig opstaaer, retfærdiggjort fra Synden; thi hvorledes kunne Synderne endnu boe der, hvor Christi fuldkomne Retfærdighed lever og hersker? Men denne Christi Retfærdighed bliver formedelst Troen tilegnet af os. Da Christus opstod, vandt han en fuldstændig Seir over Satan; thi ved sin Nedfart til Helvede havde han forstyrret hans Rige, udplyndret hans Palads og sønderbrudt hans Vaabenrustning[4]); saaledes kan Satan ikke overvælde den, i hvem Christus aandelig opstaaer; thi hvorledes kan Satan overvinde den, i hvem hans egen Overvinder lever? Da Christus opstod, skete der et stærkt Jordskjælv[5]); hiin aandelige Opstandelse med Christo foregaaer ei heller uden Hjertets alvorlige Bevægelse og Sønderknuselse. Den gamle Adam kan ikke døe uden Kamp og Modstand; derfor kan ei

---

[1]) Ps. 11, 110. [2]) Joh. 5, 24. [3]) Rom. 2, 4 5.
[4]) Matth. 12, 29; Luc. 11, 21 f. [5]) Matth. 28, 2.

heller Christus aandeligviis opstaae i Dig, uden en stor Bevægelse i Aanden. Dette er saaledes at forstaae: den aandelige Opstandelse med Christo foregaaer kun da, naar Synden fuldkommen bliver afskaffet; Synden bliver ikke fuldkommen afskaffet, medmindre sand Syndserkjendelse gaaer iforveien; men den sande Syndserkjendelse er ikke i et Hjerte, før det føler sig sønderknust. Altsaa foregaaer Christi aandelige Opstandelse kun der, hvor Hjertets indre Sønderknuselse er gaaen iforveien. Kong Ezechias sagde[1]): Som en Løve sønderbrød han alle mine Been — hvilken hjertelig Sønderknuselse! Men han føier og strax til: Herre! ved disse Ting maae de leve, i disse Ting bestaaer min Aands Liv; Du skal strengt tage fat paa mig og atter gjøre mig levende — alle mine Synder har Du kastet bag din Ryg. See, det var den aandelige Opstandelse fra Synden!

Da Christus opstod, kom en Herrens Engel ned fra Himlen og satte sig paa Graven[2]); saaledes vil og Du kunne glæde Dig ved Englenes Selskab, naar Christus aandelig opstaaer i Dig. Hvor den gamle Adam endnu lever og regjerer, der har Djævelen et mageligt Hvilested; hvor Christus derimod lever og regjerer, der glæde Lysets Engle sig ved at boe. Der staaer nemlig skrevet[3]), at der er Glæde i Himlen over enhver Synder, som omvender sig; men hvor den sande Omvendelse finder Sted, der opstaaer ogsaa Christus aandelig. Hvor Christus endnu ikke er aandelig opstanden, der har man endnu ei heller Guds Naade; men hvor man endnu ikke har Guds Naade, der har man ei heller Englene til sine Vogtere. Hvor Christus endnu ikke aandelig er opstaaet, der hersker endnu den gamle Adam; men hvor

[1]) Es. 38, 13 ff. [2]) Matth. 28, 2. [3]) Luc. 15, 7.

den gamle Adam regjerer, der regjerer Synden endnu, og hvor Synden regjerer, der regjerer Djævelen; men — hvad Samfund kan der finde Sted imellem Englene og Djævelen? Da Christus opstod, viste han sig for Disciplene og fremstillede sig levende for dem [1]); saaledes vise Du Dig og, saafremt du ved Troen er bleven deelagtig i den aandelige Opstandelse, som et levende Lem paa Christi Legeme formedelst Kjærlighed. Man kan ikke holde et Menneske for levende, medmindre han ved udvortes Handlinger giver Livstegn fra sig. Hvor Christus er, der er ogsaa den Helligaand; hvor den Helligaand er, driver og tilskynder han til al god Gjerning; thi saa Mange, som drives af Guds Aand, disse ere Guds Børn [2]); saafremt vi derfor leve i Aanden, da lader os ogsaa vandre i Aanden [3])! Ligesom Sollyset spreder sin Straaleglands til alle Sider, saaledes lader ogsaa Troes-Lyset Kjærlighedens glødende Varme udstrømme til alle Sider: som Du ikke mægter at skille Lyset fra Solen, saaledes vil Du ei heller kunne adskille Kjærligheden fra den sande Tro. Synder ere døde Gjerninger; vandrer Du nu i døde Gjerninger, hvorledes kan Du da leve i Christo, eller Christus i Dig? Synderne høre den gamle Adam til; hersker den gamle Adam endnu i Dig, hvorledes kan Du da aandelig være opstanden med Christo? Synderne høre til Kjødets gamle Væsen, hvorledes kan da det nye Menneske være født i Dig?

O, milde Jesu, opvæk os af vore Synders Død, at vi maae vandre i et nyt Levnet! Lad din Død døde den gamle Adam i os; lad din Opstandelse kalde vort indvortes Menneske tillive paany; lad dit hellige Blod tvætte os af vore

---

[1]) Luc. 24, 15 f. [2]) Rom. 8, 14. [3]) Gal. 5, 25.

Synder; lad din Opstandelse iføre os Retfærdighedens Klædebon! Til Dig, du Livets Fyrste, sukke vi, døde, som vi ere, i vore Synder; til Dig, Du Retfærdighedens Konge, sukke vi gjenstridige Syndere; til Dig, Du Frelsens Klippe, sukke vi for vore Synders Skyld Fordømte: o, gjør Du os levende; gjør Du os retfærdige; gjør Du os salige!

Amen.